

STOPINJE

1975

Izdalo Pomursko pastoralno področje
Janez Gregor, Franc Puncer, Janko Škraban

Uredil uredniški odbor
Pavel Berden, Lojze Kozar, Vilko Novak, Jožef Smej

Naslovna stran platnic:

Zemljevid župnij in večjih krajev Pomurja in slovenskega Porabja

Tisk: ZGP »Pomurski tisk«, TOZD Tiskarna, Murska Sobota

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA **KNJIŽNICA** MURSKA SOBOTA

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE . . .

/1975

262.2(497.12-18)(059)

19025929

COBISS •

STOPINJE

1975

Naše stopinje:

nebočljene, polne zanosa, plahe, drzne, s krvjo ožuljenih nog zaznamovane, v prešernem plesu poskočne.

Dokler smo tukaj doma, se srečavamo, vstopamo v izhojene gazi. Gradimo mostove z betonom prijateljstva, na krilih štorclje pošiljamo sem in tja pozdrave. Veselimo se z veselimi, jokamo z jokajočimi (Rim. 12, 15) To so naše stopinje. Kako lepe so noge oznanjujočih mir, oznanjujočih dobro (Rim. 10, 15).

Kam nas peljete stopinje? V neznano, polno skrivnosti, vendar gotovo: k Očetu domov.

Tudi tele »Stopinje«, bi hotele biti vsem, ki jim bodo prisluhnili, korak.

Leto 1975 je navadno leto.

Označevanje praznikov in godov v koledarju:

Vse nedelje in zapovedani prazniki so označeni z rdečim tiskom. Pri nezapovedanih in državnih praznikih ter dela prostih dnevih so samo številke — datumi — tiskane rdeče.

Patroni pomurskih župnijskih cerkva so tiskani z velikimi in krepkejšimi črkami. Imena župnij, ki imajo takrat proščenje, pa so na desni strani.

Z ozirom na novo bogoslužje je praznovanje svetniških godov razdeljeno na: slovesni praznik (1), praznik (2), obvezni god (3), neobvezni god (4).

Svetnikov, pri katerih ni številke, se v uradnem bogoslužju več ne spominjamo.

Kratice: ap. (apostol), c. uč. (cerkveni učitelj), dev. (devica), duh. (duhovnik), ev. (evangelist), muč. (mučenec), op. (opat), pušč. (puščavnik), ust. (ustanovitelj), spok. (spokornik).

1 S NOVO LETO, OSMINA BOŽICA, PRAZNIK BOŽJE MATERE MARIJE (1); Dan miru

- 2 Č Bazilij Vel. in Gregor Nac., škofa in c. uč. (3)
 3 P Genovefa, dev.; Anter, papež, mučenec
 4 S Angela Folinjska, red.; Gregor Langrski, škof

**5 N 2. PO BOŽICU (2); Emilijana, dev.
 Beseda se je učlovečila (Jan 1, 1—18)**

- 6 P GOSPODOVO RAZGLAŠENJE, SV. TRIJE KRALJI (1)**
 7 T Rajmund (Rajko) Penjaf., duh. (4); Lucijan (Svitomir), muč.
 8 S Severin Noriški, opat; Erhard, škof; Jurij iz Hozibe, red.
 9 Č Julijan in Bazilisa, muč.; Hadrijan, opat
 10 P Viljem (Vilko) iz Bourgesa, škof; Agaton, papež; Peter Orseolo, red.
 11 S Pavlin Oglejski, škof (3); Teodozij, opat

**12 N JEZUSOV KRST (2); Tatjana (Tanja), muč.
 Ta je moj ljubljeni Sin (Mt 3, 13—17)**

- 13 P Hilarij, škof in c. uč. (4); Veronika (Vera), devica
 14 T Feliks (Srečko) Nolanski, duh.; Odon iz Novare, red.
 15 S Pavel Puščavnik; Maver, opat; Habakuk, prerok
 16 Č Marcel, papež; Berárd in tov. frančiš. muč.
 17 P Anton (Zvonko), puščavnik (3); Marijan, diakon, muč.
 18 S Marjeta (Biserka), red.; Priska, muč.

**19 N 2. NAVADNA (2); Kanut (Knut), kralj
 Janez Krstnik pričuje o Jezusu (Jan 1, 29—34)**

- 20 P Fabijan in SEBASTJAN (Boštjan), mučenca (4) **Pečarovci**
 21 T Neža (Janja, Agnes), dev. muč. (3); Epifanij, škof
 22 S Vincencij (Vinko, Zmago), diakon, muč. (4); Teodolinda, kr.
 23 Č Emerencijana, muč.; Ildefonz, šk.; Klemen (Miloš), šk. muč.
 24 P Frančišek Sal., škof in c. uč. (3); Felicijan, škof, muč.
 25 S Spreobrnitev ap. Pavla (2); Ananija, muč.

**26 N 3. NAVADNA (2); Timotej in Tit, škofa
 Jezus začne učiti (Mt 4, 12—23)**

- 27 P Angela Merici, dev. (4); Vitalijan, papež
 28 T Tomaž Akvinski, duh. c. uč. (3); Peter Nolasko, red. ust.
 29 S Valerij, škof; Julijan Ubogi, spokornik
 30 Č Martina, dev. muč.; Hijacinta (Jacinta), devica
 31 P Janez Bosko, red. ust. (3); Marcela, vdova; Ludovika (Luíza), red.

1 S Brigita Irska, devica; Pionij, muč.

2 N **JEZUSOVO DAROVANJE, SVEČNICA (2); Simeon in Ana, prer. Jezusa prinesejo v tempelj (Lk 2, 22—40)**

- 3 P Blaž, škof, muč.; Oskar (Ansgar), škof (4)
 4 T Andrej Corsini, škof; Janez de Britto, muč.
 5 S Agata, dev. muč. (3); Ingenuin in Albuin, škofa
 6 Č Pavel Miki in tov., muč. (3); Amand Belgijski, škof
 7 P Nivard, red.; Adavktin, frigijski muč.
 8 S Hieronim (Jerko) Emilijani, red. (4); Janez de Matha;
 PREŠERNOV DAN

9 N **5. NAVADNA (2); Apolonija, devica, muč. Naloga Jezusovih učencev (Mt 5, 13—16)**

- 10 P Skolastika, dev. (3); Viljem (Vilko) Veliki, pušč.
 11 T Lurška Mati božja (4); Cedmon, red.; Pust
 12 S ++ Pepelnica (1); Evlalija, muč.
 13 Č Katarina de Ricci, red.; Gregor II. papež
 14 P † Valentin (Zdravko), muč. (4); Bruno, mučenec
 15 S Jordan Saški, opat; Georgija, dev.; Agápa (Ljubica), dev. muč.

16 N **1. POSTNA (1); Julijana, mučenka Jezus zavrne skušnjavca (Mt 4, 1—11)**

- 17 P Sedem ustanoviteljev servitov (4); Frančišek Clet, muč.
 18 T Simeon Jeruzalemski, škof, muč.; Flavijan, škof
 19 S Konrad iz Piacenze, spok.; Barbat, škof
 20 Č Sadot in tov. muč.; Evherij, škof
 21 P † Peter Damiani, škof, c. uč. (4); Irena (Miroslava), dev.
 22 S Sedež apostola Petra (2); Marjeta Kortonska; KVATRE

23 N **2. POSTNA (1); Polikarp, škof, muč. Jezus se na gori spremeni (Mt 17, 1—9)**

- 24 P (Matija apostol); Sergij mučenec
 25 T Tarazij (Taras), škof; Valburga, devica
 26 S Matilda, dev.; Porfirij, škof
 27 Č Gabriel Žalostne Matere b. red.; Leander, škof
 28 P † Roman, opat; Hilarij, papež; Osvald, škof

1 S Albin, škof; Antonina, mučenka

**2 N 3. POSTNA (1); Neža Praška, devica
Jezus in Samarijanka (Jan 4, 5—42)**

- 3 P Kunigunda, cesarica; Marin in Asterij, muč.
4 T Kazimir, kraljevič (4); Arkadij, škof, muč.
5 S Janez od Križa, red.; Evzebij, muč.
6 Č Fridolin (Miroslav), opat; Koleta (Nika), devica
7 P † Perpetua in Felicita, muč. (4); Gaudioz (Veselko), škof
8 S Janez od Boga, red. ust. (4); Beata (Blaženka), mučenka

**9 N 4. POSTNA (1); Frančiška Rimska, red.
Jezus ozdravi sleporojenega (Jan 9, 1—41)**

- 10 P Štirideset mučencev; Makarij, škof
11 T Sofronij, škof; Konstantin, spokornik
12 S (Gregor Vel., papež); Doroteja (Rotija), muč.
13 Č Kristina, dev. muč.; Teodora (Božidara), muč.
14 P † Matilda, kr.; Florentina, opatinja
15 S Klemen M. Dvoržak, red.; Ludovika de Marillac, red.

**16 N 5. POSTNA (1); Hilarij in Tacijan, muč.
Jezus obudi Lazarja (Jan 11, 1—45)**

- 17 P Patricij, škof (4); Jedrt (Jerica) Nivelska, opatinja
18 T Ciril Jeruzalem., šk. c. uč. (4); Salvator, redovnik
19 S **JOZEF, MOŽ MARIJE DEVICE (1); Sibilina, dev.** Cankova
20 Č Klavdija in tov., muč.; Kutbert, škof
21 P † Nikolaj iz Flüe, pušč.; Filemon, muč.
22 S Lea, spokor.; Katarina Genovska, spokor.

**23 N CVETNA-NEDELJA TRPLJENJA (1); Turibij, škof; Viktor., šk.
Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem (Mt 21, 1—11)**

- 24 P Dionizij in tov. muč.; Katarina Švedska, red.
25 T Gospodovo oznanjenje (1); Dizma, desni razbojnik
26 S Evgenija, muč.; Kastul, muč.
27 Č Vel. četrtek (1); Rupert Salzburški, škof
28 P †† Vel. petek (1); Bojan (Vojan), knez, muč.
29 S Vel. sobota (1); Bertold, red. ust.

**30 N VELIKA NOČ, GOSPODOVO VSTAJENJE (1); Amadej
(Bogoljub), knez
Jezus vstane od mrtvih (Jan 20, 1—9)**

- 31 P VELIKONOČNI PONEDELJEK (1); Gvido; opat; Modest
Gospodsvetski, škof

- 1 T Hugo Grenobelski, škof; Venancij, škof, muč.
 2 S Frančišek Paolski, red. ust.; Teodozija, muč.
 3 Č Rihard, škof; Sikst I., papež; Agapa, muč.
 4 P Izidor Seviljski, škof, c. uč.; Zosim, pušč.
 5 S Vincencij Ferrer, duh.; Julijana, opatinja
-
- 6 N 2. VELIKONOČNA, BELA (1); Irenej, škof, muč., Celestin, papež
 Jezus se prikaže apostolom (Jan 20, 19—31)**
- 7 P (Gospodovo oznanjenje) (1); Saturnin, šk.; Janez Saleški, red. (3)
 8 T Albert, škof, muč.; Valter, opat
 9 S Marija Kleopova, žena; Valtruda, redovnica
 10 Č Ezekiel, prerok; Apolonij in tov., muč.
 11 P Stanislav, škof, muč. (4); Domnij (Dujam), škof
 12 S Lazar Tržaški, šk., muč.; Zenon, škof
-
- 13 N 3. VELIKONOČNA (1); Hermenegild, muč.; Martin, papež
 Jezus na poti v Emavs (Lk 24, 13—35)**
- 14 P Lidvina, dev.; Valerijan in tov., muč.
 15 T Anastazija, mučenka; Peter Gonzales, redovnik
 16 S Bernarda Lurška, dev.; Benedikt Labre, spokornik
 17 Č Rudolf, muč.; Inocenc, škof; Fortunat (Srečko), muč.
 18 P Apolonij, muč.; Elevation Ilirski, muč.
 19 S Leon IX., papež; Ema, red.; Dioniz, muč.
-
- 20 N 4. VELIKONOČNA (1); Hilda, dev.; Teotin, škof;
 Jezus, dobri pastir (Jan 10, 1—10)**
- 21 P Anzelm, šk. c. uč. (4); Konrad, redovnik
 22 T Leonid, muč.; Agapit, papež
 23 S Vojteh, škof, muč.
 24 Č JURIJ, muč. (4); Fidel Sigmarinski, muč. (4); Honorij, škof
Sv. Jurij v Prekm.; Sv. Jurij ob ščavnici
 25 P Marko, evangelist (2); Ermin, škof, muč.
 26 S Pashazij, opat; Mati dobrega sveta
-
- 27 N 5. VELIKONOČNA (1); Hozana Kotorska, dev.; Ustanovitev OF
 Jezus je pot, resnica, življenje (Jan 14, 1—12)**
- 28 P Peter Chanel, duh. muč.; (4); Vital (Živko), muč.
 29 T Katarina Sienska, c. uč. (3); Peter Veronski, muč.
 30 S Pij V. papež (4); Jožef Cottolengo, red. ust.

- 1 Č JOŽEF DELAVEC (2); MEDNARODNI PRAZNIK DELA
 2 P Atanazij, škof in c. uč. (3); Boris, kralj
 3 S Filip in Jakob ml., apostola (2); Teodozij, red.

- 4 N 6. VELIKONOČNA (1); Florijan (Cvetko), muč.
 Jezus obljubi Sv. Duha (Jan 14, 15—21)
 5 P Prošnji dan; Gotard, škof; Angel, muč.
 6 T Prošnji dan; Dominik Savio, dijak; Marija Sred. milosti
 7 S Prošnji dan; Gizela, red.; Domicijan, škof
 8 Č GOSPODOV VNEBOHOD (1); Viktor (Zmago), muč.;
 Dezider, šk. Bogojina
 9 P Pahomij, opat; Beat (Blaženko), pušč.; Dan zmage
 10 S Antonin, škof; Gordijan in Epimah, muč.

- 11 N 7. VELIKONOČNA (1); Sigismund (Žiga), kralj
 Jezusova velikodušna molitev (Jan 17, 1—11)
 12 P Pankracij, muč. (4); Nerej in Ahilej, muč.
 13 T Servacij, škof; Mucij, muč.
 14 S Bonifacij, muč.; Matija, apostol (2)
 15 Č Zofija (Sonja), muč.; Izidor (Dore), kmet
 16 P Janez Nepomuk, duh. muč. (4); Andrej (Hrabroslav) Bobola, muč.
 17 S Paskal Baylon, red.; Jošt, opat

- 18 N BINKOSTI, PRIHOD SV. DUHA (1); Erik, kralj
 Prejmite Svetega Duha (Jan 20, 19—23)
 19 P Peter Celestin, papež; Pudencijana, dev.
 20 T Bernardin Sienski, duh. (4); Plavtila, spok.
 21 S Krispin, red.; Valens, škof; Evtihij in tov. muč.
 22 Č Renata, spok.; Marjeta Kasijska, red.
 23 P Janez de Rossi, duh.; Evfrozinja, red.
 24 S KVATRE; Marija Pomočnica (3); Socerb, muč.

- 25 N SV. TROJICA (1); Beda čast. c. uč.; G. Petrovci,
 Oče pošlje Sina na svet (Jan 3, 16—18) M. Nedelja, Odranci
 26 P Filip Neri, duh. (3); Lambert de Vence, škof
 27 T Avgustin Canterb., škof (4); Julij, muč.
 28 S German Pariški, škof; Bernard Menthonski, duh.
 29 Č RESNJE TELO IN RESNJA KRI (1); Maksim škof
 30 P Ivana (Ivanka) Orleanska, dev.; Ferdinand (Nande) Aragon, kr.
 31 S OBISKANJE DEVICE MARIJE (2); Kancijan, muč Markovci

1 N 9. NAVADNA (2); Justin, mučenec**Hiša na skali in hiša na pesku (Mt 7, 21—27)**

- 2 P Marcellin in Peter, muč. (4); Erazem, škof, muč.
 3 T Karel Lwanga in tov. muč. (3); Klotilda, kraljica
 4 S Frančišek Caracciolo, red. ust.; Kvirin iz Siscije, šk. muč.
 5 Č Bonifacij, škof, muč. (3); Svetopolk, muč.
 6 P SRCE JEZUSOVO (1); Norbert, škof, red. ust. **Vel. Polana**
 7 S Marijino Srce (4); Robert, opat; Ana Garzia, dev.

**8 N 10. NAVADNA (2); Medard, škof; Viljem iz Yorka, škof
Jezus pokliče Mateja (Mt 9, 9—13)**

- 9 P Efrem Sirski, diakon, c. uč. (4); Primož in Felicijan, muč.
 10 T Bogumil, škof; Janez Dominici, dubrovn. škof
 11 S Barnaba, apost. (3); Feliks (Srečko), muč.
 12 Č Janez Fak., red.; Adelhajda (Adela), dev.
 13 P Anton (Zvonko) Pad., red., c. uč. (3); Trifil, škof
 14 S Elizej, prer.; Valerij in Rufin, muč.

**15 N 11. NAVADNA (2); Vid (Vito), muč.; Germana, dev.
Jezus razpošlje učence (Mt 9, 36—38; 10, 1—8)**

- 16 P Frančišek Regis, duh.; Beno, šk.; Gvido, red.
 17 T Gregor Barbarigo, škof; Adolf, škof
 18 S Marko in Marcellijan, muč.; Amand (Ljubo), škof
 19 Č Romuald, opat (4); Nazarij, škof
 20 P Silverij I. papež; Mihelina, spok.
 21 S Alojzij Gonzaga (Vekoslav), red. (3); Evzebij, škof

**22 N 12. NAVADNA (2); Ahac, muč.; Janez Fisher in Tomaž More, muč.
Jezus uči apostole (Mt 10, 26—33)**

- 23 P Agripina, dev., muč.; Jožef Cafasso, duh.
 24 T ROJSTVO JANEZA KRSTNIKA (1) — kres; Favst, muč. **Ljutomer**
 25 S Viljem (Vilko), opat; Doroteja (Rotija), dev.
 26 Č Vigilij (Stojan), škof; Pelagij, muč.
 27 P Ema (Hema), dev. (2); Ciril Aleks., šk. c. uč. (4);
 LADISLAV, kralj **Beltinci**
 28 S Irenej, škof, muč. (3); Potamijena, muč.

**29 N PETER IN PAVEL, apostola (1); Marcel, muč. G. Radgona,
Jezus objubi Petru prvenstvo (Mt 16, 13—19) Hotiza**

- 30 P Prvi mučenci rim. cerkve (4); Emilijana (Milena), muč.

- 1 T Teobald (Bogoslav), pušč.; Estera, žena
 2 S Oton Bamberški, škof; Vital (Živko), muč.
 3 Č Tomaž, apostol (2); Heliodor, škof
 4 P Elizabeta Port. (4); Urh, škof; DAN BORCA
 5 S Ciril in Metod, slov. ap. (1); Anton Zaccaria, duh.
-
- 6 N **14. NAVADNA (2); Bogomila (Milica), spok.; Marija Goretti, muč. Mali umevajo božje razodetje (Mt 11, 25—30)**
 7 P Vilibald, škof; Edelburga, dev.
 8 T Kilijan, škof, muč.; Prokop, muč.
 9 S Veronika (Vera) Giuliani, red.; Gorkumski mučenci
 10 Č Amalija (Ljuba), red.; Rufina in Sekunda, muč.
 11 P BENEDIKT, opat (3); Olga Kijevska, žena **Benedikt v Prekm.**
 12 S Mohor in Fortunat, muč. (4); Nabor in Feliks, muč.
-
- 13 N **15. NAVADNA (2); Henrik (Hinko), kralj; Evgen, škof Prilika o sejavcu in semenu (Mt 13, 1—23)**
 14 P Kamil de Lellis, duh.; Frančišek Solan, red.
 15 T Bonaventura, škof, c. uč. (3); Vladimir (Vlado) Kijevski, knez
 16 S Karmelska Mati božja (4); Evstahij, škof
 17 Č Aleš (Aleksej), spok.; Marcelina, dev.
 18 P Friderik (Miroslav), škof, muč.; Arnold, škof
 19 S Arsen, diakon; Aurea (Zlatka), dev.
-
- 20 N **16. NAVADNA (2); Marjeta (Biserka, Metka), muč.; Elija, prerok Prilika o ljuljki med pšenico (Mt 13, 24—43)**
 21 P Lovrenc iz Brindisija, duh. (4); Daniel (Danilo), prerok
 22 T **MARIJA MAGDALENA** (Majda), (3); DAN VSTAJE; **Kapela**
 23 S Brigita Švedska, red. ust. (4); Apolinarij, škof, muč.
 24 Č Kristina, dev. muč.; Boris, muč.
 25 P JAKOB (Rado) St., apostol (2); Krištof (Krstó), muč. **Dobrovnik**
 26 S Joahim in Ana, starši DM (3); Valens, škof
-
- 27 N **17. NAVADNA (2); Gorazd, Kliment in Naum (3) Prilika o zakladu in ribah (Mt 13, 44—52)**
 28 P Viktor (Zmago), papež; Samson (Samo), škof
 29 T Marta iz Betanije (3); Olaf, kralj
 30 S Peter Krizolog, škof, c. uč. (4); Angelina, kneg.
 31 Č Ignacij Lojolski, red. ust. (3); Fabij, muč.

AVGUST 1975 Veliki srpan

- 1 P Alfonz M. Ligvorij, škof, c. uč. (3); Makabejski bratje
2 S Evzebij iz Vercellija, škof (4); Štefan I., papež

**3 N 18. NAVADNA (2); Lidija, žena; Avguštin Kažotič, zagr. škof
Jezus nasiti množico (Mt 14, 13—21)**

- 4 P Janez M. Vianey, duh. (3); Perpetua, žena
5 T Marija Snežna (Nives), (4); Ožbalt, kralj
6 S Jezusova spremenitev na gori (2); Pastor, muč.
7 Č Sikst II., papež in tov. muč.; Kajetan, duh. (4)
8 P Dominik (Nedeljko), red. ust. (3); Cirijak in tov. muč.
9 S Peter Faber, red.; Roman, muč.

**10 N 19. NAVADNA (2); Lovrenc (Lovro), diakon, muč.
Jezus hodi po morju (Mt 14, 22—33)**

- 11 P Klara (Jasna), dev. (3); Tiburcij in Suzana, muč.
12 T Inocenc XI., papež; Hilarija, devica
13 S Poncijan, papež in Hipolit, duh., mučenca (4)
14 Č Maksimiljan Kolbe, muč. (4); Evzebij, duh.

15 P MARIJINO VNEBOVZETJE (1); Tarzicij, muč.

- 16 S ROK, spok.; ŠTEFAN, kralj (4); **Apače, Grad, Turnišče
Cezanjevci, Dokležovje**

**17 N 20. NAVADNA (2); Hijacint, red.; Liberat (Svobodan), muč.
Vera kananejske matere (Mt 15, 21—28)**

- 18 P HELENA (Jelka, Alenka), cesar.; Agapit (Ljubo), muč. **Pertoča**
19 T Janez Eudes, red. ust. (4); Ludvik Toulouški, škof
20 S Bernard, opat, c. uč. (3); Samuel (Samo), prerok
21 Č Pij X., papež (3); Baldivin, kr.; Sidonij (Zdenko), škof
22 P Devica Marija Kraljica (3); Sigfrid (Zmago), škof
23 S Roza iz Lime, dev. (4); Filip (Zdenko), red.

**24 N 21. NAVADNA (2); Jernej, apostol; Emilija de Vialar, red.
Jezus obljudi Petru prvenstvo (Mt 16, 13—20)**

- 25 P Ludvik IX. Francoski, kralj; Jožef Kalasanc, duh. (4)
26 T Ivana Elizabeta, red. ust.; Rufin, škof
27 S Monika, mati sv. Avgušтина (3); Cezarij, škof
28 Č Avguštin, škof, c. uč. (3); Hermes, muč.
29 P Mučeništvo Janeza Krstnika (3); Sabina, muč.
30 S Feliks (Srečko) in Adavkt, mučenca; Gaudencija (Veselka), muč.

**31 N 22. NAVADNA (2); Rajmund (Rajko), red.; Pavlin, škof
Hoja s križem za Kristusom (Mt 16, 21—27)**

- 1 P Egidij (Tilen), opat; Verena, devica
 2 T Maksima, muč.; Kastor, škof
 3 S Gregor Vel., papež (3); Evfemija, Tekla, Doroteja, mučenke
 4 Č Rozalija (Zalka), dev.; Ida, spok.; Mojzes, prerok
 5 P Lovrenc Giustiniani, škof; Viktorin, muč.
 6 S Petronij, škof; Favst, Makarij in tov. mučenci

7 N 23. NAVADNA (2); ANGELSKA; Regina, dev. muč.; Marko Križevčan, muč.

Jezus naroča spravlјivost (Mt 18, 15—20)

- 8 P MARIJINO ROSTVO (2); Hadrijan, muč. Tišina
 9 T Peter Klaver, red.; Dorotej in Gorgonij, muč.
 10 S Nikolaj Tolet, spokornik; Otokar, red.
 11 Č Prot in Hijacint, muč.; Erntruda (Erna), devica
 12 P Gvido, spok.; Tacijan (Tihomil), muč.
 13 S Janez Zlatousti, škof, c. uč. (3); Mavriliј, škof

**14 N POVIŠANJE SV. KRIŽA (2); Notburga, dev. Črensovci,
 Sin človekov bo povzdignjen (Jan 3, 13—17) Križevci pri Ljut.**

- 15 P žalostna Mati božja (Dolores), (3); Melita, muč.
 16 T Kornelij, papež in Ciprijan, šk., muč. (3); Ljudmila (Milka) kneg.
 17 S Robert Bellarmino, škof, c. uč. (4); Lambert, škof
 18 Č Jožef Kupertinski, duh.; Irena in Zofija, muč.
 19 P Januarij, škof, muč. (4); Emilija (Milica), red.
 20 S KVATRE; Suzana, muč.; Kandida (Svetlana), muč.

**21 N 25. NAVADNA (2); Matej (Matko), apost. in evang.; Jona, prer.
 Prilika o delavcih v vinogradu (Mt 20, 1—16)**

- 22 P Tomaž Villan., škof; Mavricij in tov. muč.
 23 T Paternij (Domogoj), škof, muč.; Lin, papež
 24 S Pacifik, red.; Gerard, škof; Marija rešit. jetnikov
 25 Č Avrelija (Zlata), dev.; Sergij, škof
 26 P KOZMA IN DAMIJAN, muč. (4); Nil, opat Kuzma
 27 S Vincenc Pavelski, duh. c. uč. (3); Eleazar, prerok

**28 N 26. NAVADNA (2); Venčeslav, muč.; Lioba (Ljuba), dev.
 Prilika o neenakih sinovih (Mt 21, 28—32)**

- 29 P MIHAEL, Gabriel in Rafael, nadangeli (2) Veržej
 30 T Hieronim (Jerko), c. uč. (3); Zofija (Sonja), spok.

- 1 S Terezija Det. Jez. (M. Cvetka), dev. (3); Remigij, škof
- 2 Č Angeli varuhi (3); Legerij, škof
- 3 P Evald, muč.; Kandid (Zarko), muč.
- 4 S Frančišek Asiški, red. ust. (3); Petronij, škof

**5 N 27. NAVADNA (2); ROŽNOVENSKA; Marcelin, škof, Flavija, mč.
Prilika o hudobnih vinogradnikih (Mt 21, 33—43)**

- 6 P Bruno, red. ust. (4); Renato, škof
- 7 T Rožnovenska Mati božja (3); Marko I., papež
- 8 S Demetrij, muč.; Pelagija, spok.;
- 9 Č Dioniz, škof in tov. muč.; Janez Leonardi, duh. (4)
- 10 P Frančišek Borgia, red.; Hugolin, muč.
- 11 S Emilijan (Milan, Milko), škof; Aleksander, škof

**12 N 28. NAVADNA (2); Maksimilijan Celjski, škof
Prilika o kraljevi svatbi (Mt 22, 1—14)**

- 13 P Edvard, kralj; Koloman, muč.
- 14 T Kalist I., papež, muč. (4); Gavdencij (Veselko), škof, muč.
- 15 S Terezija (Zinka) Velika, dev., c. uč. (3); Avrelija, dev.
- 16 Č Hedvika, red.; Marjeta M. Alakok, dev. (4)
- 17 P Ignacij (Ognjeslav) Antioh., muč. (3); Viktor (Zmago), škof
- 18 S Luka, evang. (2); Julijan, pušč.

**19 N 29. NAVADNA (2); MISIJONSKA; Izak in Kanad. muč.;
Pavel od Križa
O davčnem denarju (Mt 22, 15—21)**

- 20 P Irena (Miroslava), muč.; Vendelin, opat
- 21 T Uršula, dev. muč.; Hilarion, opat
- 22 S Marija Saloma, žena; Bertila, spok.
- 23 Č Janez Kapistran, duh. (4); Severin, škof
- 24 P Anton (Zvonko) Claret, škof (4); Feliks (Srečko), škof
- 25 S Krizant in Darija, muč.; Krišpin, škof, muč.

**26 N 30. NAVADNA (2); ŽEGNANJSKA (1); Lucijan, muč.
Največja zapoved (Mt 22, 34—40)**

- 27 P Vincenc in Sabina, muč.; Frumencij, šk.
- 28 T Simon in Juda T., apostola (2); Cirila, muč.
- 29 S Narcis, škof; Ermelinda, dev.
- 30 Č Alfonz Rodrig., red.; Marcel, muč.
- 31 P Volbenk (Bolfenk), škof; Kvintin, muč.

NOVEMBER 1975 Listopad

1 S VSI SVETI (1); Cezarij, diakon, muč. DAN MRTVIH

**2 N SPOMIN VSEH VERNIH RAJNIH (1); Marcijan, pušč.
Jezus je vstajenje in življenje (Jan 11, 21—27)**

3 P Viktorin Ptujski, škof, muč. (3); Vital in Agrikola, muč.

4 T Karel Boromejski, škof (3); Just, tržaški muč.; Martin, red.

5 S Zaharija in Elizabeta, starši Jan. Krst.; Bertilda, red.

6 Č Lenart (Narte), opat; Sever, škof, muč.

7 P Engelbert, škof, muč.; Ernest, op.; Vilibrord, škof

8 S Bogomir (Mirko), škof; Deodat (Bogdan), papež

**9 N ZAHVALNA, POSVETITEV LATERANSKE BAZILIKE (2)
Teodor (Božidar)**

Jezus pri cestnarju Caheju (Lk 19, 1—10)

10 P Leon (Lavoslav) Vel., papež, c. uč. (3); Andrej Avelinski, duh.

11 T MARTIN iz Toursa, škof (3); (Davorin); Menas, pušč.

Kobilje, Martjanci

12 S Jozafat Kunčević, škof, muč. (3); Kunibert, škof

13 Č Stanislav (Stanko) Kostka, red. (4); Didak, red.

14 P Nikolaj Tavelič, muč.; Lovrenc O Toole, škof

15 S Albert Veliki, škof, c. uč. (4); Leopold, knez

**16 N 33. NAVADNA (2); Jedrt (Jerica) iz Helfte, red.
Prilika o talentih (Mt 25, 14—30)**

17 P Elizabeta Ogrska, red. (3); Evfemija in Tekla, muč.

18 T Posvetitev bazilik sv. Petra in Pavla (4); Abdija, prer.

19 S Narsej, škof, muč.; Barlam, muč.

20 Č Edmund, kraj; Feliks Valois, red.

21 P Marijino darovanje (3); Gelazij I., papež

22 S Cecilija (Cilka), dev. muč. (3); Maver, škof, muč.

**23 N JEZUS KRISTUS, KRALJ (VLADAR) VESOLJSTVA (1);
Klemen (Milojko), p. muč.**

O poslednji sodbi (Mt 25, 31—46)

24 P Krizogon Oglejski, muč.; Flora (Cvetka), dev. muč.

25 T KATARINA ALEKSANDRIJSKA, dev. muč.; Erazem, muč.

Lendava

26 S Leonard Portomavriški, red.; Valerijan Oglejski, muč.

27 Č Virgil, apostol Koroške; Valerijan, škof

28 P Gregor III., papež; Eberhard, škof

29 S Saturnin, muč.; DAN REPUBLIKE

**30 N 1. ADVENTNA (1); Andrej apostol; Justina, dev. muč.
Opomin k čuječnosti (Mr 13, 33—37)**

DECEMBER 1975 Gruden

- 1 P Eligij, škof; Natalija (Božena), spok.
 - 2 T Bibijana (Živka), muč.; Blanka, spok.
 - 3 S Frančišek Ksav., duh. (3); Kasijan, muč.
 - 4 Č Janez Damašč., duh., c. uč. (4); Barbara, dev. muč.
 - 5 P Saba (Sava), opat; Gerald, škof
 - 6 S NIKOLAJ (Niko), škof (3); Apolinarij Tržaški, muč.
- W. Sobota, Dolenci**

-
- 7 N **2. ADVENTNA (1); Ambrož, škof, c. uč.; Agaton, muč. Janez Krstnik pripravlja Jezusu pot (Mr 1, 1—8)**
 - 8 P **BREZMADEŽNO SPOČETJE DEVICE MARIJE (1);**
 - 9 T Peter Fourier, red.; Valerija, muč.; Abel, očak
 - 10 S Melkijad, p., muč.; Judita, žena; Evlalija, dev. muč.
 - 11 Č Damaz I., p. (4); Daniel (Danilo), pušč.
 - 12 P Ivana Franc. Šantalska, red. (4); Amalija (Malka) muč.
 - 13 S Lucija (Lučka), dev. muč. (3); Otilija, dev. muč.; Jošt, pušč.
-
- 14 N **3. ADVENTNA (1); Spiridion (Dušan), škof; Janez od Križa, duh., c. uč. Janez Krstnik pričuje o Jezusu (Jan 1, 6—8, 19—20)**
 - 15 P Kristina (Krista), dev.; Marija de Rosa, red.
 - 16 T Albina, dev. muč.; Adelhajda, cesarica
 - 17 S Lazar iz Betanije; Olimpija, red. ust.
 - 18 Č Teotim in Bazilijan, muč.; Gacijan, škof
 - 19 P Urban V., papež; Tea, muč.; Favsta, spok.
 - 20 S KVATRE; Evgenij in Makarij, muč.; Dominik (Nedeljko), opat

-
- 21 N **4. ADVENTNA (1); Peter Kanizij, duh., c. uč.; Severin, škof Angel oznani Jezusovo rojstvo (Lk 1, 26—38)**
 - 22 P Demetrij, muč.; Frančiška Cabrini, red.
 - 23 T Janez Kancij, duh. (4); Viktorija (Vika), dev. muč.
 - 24 S Sveti večer, Adam in Eva; Hermina (Irma), dev.
 - 25 Č **BOŽIČ, GOSPODOVO ROJSTVO (1); Anastazija, muč.**
 - 26 P Štefan, prvi muč. (2); Zosim, papež
 - 27 S Janez Evang., apost. (2); Fabiola, spok.

-
- 28 N **SV. DRUŽINA (2); Nedolžni otroci, muč.; IZSELJENSKA NED. Jezusovo darovanje v templju (Lk, 2, 22—40)**
 - 29 P Tomaž Becket, škof, muč. (4); David, kralj
 - 30 T Rajner, šk.; Liberij, šk.; Evgen, šk.
 - 31 S Silvester (Silvo) I., papež (4); Melanija, op.

Swiecie 1910

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a preface or introductory notes.

Second block of faint, illegible text, likely the beginning of a main entry or section.

Third block of faint, illegible text, continuing the main entry or section.

Fourth block of faint, illegible text, possibly a concluding paragraph or a separate note.

Fifth block of faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

ZAPISKI

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. ...
9. ...
10. ...
11. ...
12. ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ...
18. ...
19. ...
20. ...
21. ...
22. ...
23. ...
24. ...
25. ...
26. ...
27. ...
28. ...
29. ...
30. ...
31. ...
32. ...
33. ...
34. ...
35. ...
36. ...
37. ...
38. ...
39. ...
40. ...
41. ...
42. ...
43. ...
44. ...
45. ...
46. ...
47. ...
48. ...
49. ...
50. ...

Sveto leto

Leta nam merijo čas našega bivanja na zemlji. Z rojstvom jih začnemo šteti vsakemu človeku. Res, da niso vsa leta enako pomembna za naše življenje, kajti njihov pomen je odvisen od doživetij, ki pa so lahko bolj ali manj odločilna zanj in se ga dotaknejo le na površini ali vznemirijo njegove globine. Gotovo pa vsako leto predstavlja tudi en korak bliže slovesu od tega življenja in prav tako en korak bliže dokončni odločitvi za ljubezen, za svetost, ki je Bog, ali proti tem vrednotam. Tako je vsako leto, kolikor je v skladu s to odločitvijo za Boga, sveto, in ni sveto, kolikor takšni odločitvi nasprotuje. Vsako leto je torej najbrž sveto in nesveto obenem, vendar prevladuje eno ali drugo določilo. Bog nam govori na različne načine, mi pa odgovarjamo na božji klic ali se zapiramo vase. Cerkev nas zato od časa do časa na poseben način povabi, naj prisluhnemo božji govorici in tako posvetimo leto svojega življenja, naredimo iz njega sveto leto v polnem pomenu.

V 3 Mojz 25, 10 sl. je povedano: »Posvetite petdeseto leto in razglasite svobodo po deželi vsem njenim prebivalcem: bodi vam jubilej in vsakdo naj se vrne k svoji lastnini in povrne naj se k svoji rodovini. Bodi vam sveto leto petdeseto leto.« Za Izraelce je bilo sveto leto leto usmiljenja in sprave. Cerkev pa pozna sveto leto že od leta 1300, vendar se šele od leta 1470 praznuje vsako 25. leto kot sveto leto. V tem letu je mogoče prejeti posebne duhovne dobrine (odpustke), predvsem pa naj bi bilo za vse leto prenove in sprave. Sedanje sveto leto obhajamo zunaj Rima v letu 1974, v Rimu pa ga bodo obhajali leta 1975.

Kakor je bilo že rečeno, gre v svetem letu za prenovo in spravo, vendar se skušajmo nekoliko ustaviti ob teh izrazih in jih razmisliti.

Če govorimo o prenovi in spravi, moramo vsekakor najprej najti pravilno razmerje do časa, ki v njem živimo, do današnjega sveta. Bog nam govori po dogodkih, ki se z njimi srečujemo, po razmerah, ki določujejo naš življenjski prostor in čas. Vse je končno božji klic, ki naj bi nanj odgovorili. Vse nas izziva, da zavzamemo ustrezno stališče, da se odločimo v skladu z večnim ukazom, ki je zapisan v naši notranjosti. Vse naj bi bilo pobuda za našo dejavnost, za naše sodelovanje z Njim, ki tudi s čudnimi krivuljami piše zgodovino tako, da kljub raznovrstnemu nasprotovanju ustvarjene svobode dosega svoj namen. Zato ni pomembno, kakšen je čas našega bivanja na zemlji, kakšne so razmere, ki se človek vanje rodi, pomembno je le, da v svojem času storimo svojo dolžnost, da prisluhnemo božji govorici in sodelujemo pri uresničevanju božjih načrtov, ki jih narekuje cilj večkrat težko zaznavnega razvoja v smeri stanja, ko bo »Bog vse v vsem«, stanja torej, ki se razodeva že sedaj v pravičnosti, ljubezni in miru. **Prenova ob spravi z današnjim svetom nas poziva k delu za svet, ki bo v njem več pravičnosti, več ljubezni in več miru za vse ljudi brez razlike, ki bo bolj prozoren za Boga ljubezni.**

Prenova in sprava zahtevata dalje od nas spravo z bližnjim, s tistimi, ki se z njimi srečujemo, ki z njimi živimo, ki z njimi skupno delamo. Večkrat se namreč zgodi, da ljudje lepo govorijo o spravi s svetom, a so sprti z najbližjo okolico, nimajo prave ljubezni do tistih, ki so jim najbližji, ki naj bi z njimi živeli in trpeli. Seveda ne gre pri tem samo za lepe besede, tem-

več gre za dejavno ljubezen, gre za odpuščanje, za razumevanje, za tolažbo, za pomoč. Morda danes ljudje večinoma niso potrebni pomoči v snovnih dobrinah, pa so tem bolj potrebni tolažbe, razumevanja, dobre besede, usmiljenja v zapuščenosti, postrežbe v boleznih in starosti. **Brata in sestro videti v zapuščenih, osamljenih, onemoglih in bolnih, vse to spada na poseben način k prenovi ob spravi z bližnjim.** V tem je prvenstveno »svetost«, ki nas k njej kliče sveto leto. Gre za brezpogojno, za tvegano ljubezen, gre za pričevanje za Kristusa z deli popolne ljubezni.

Vse, kar smo doslej omenili, pomeni že spravo z Bogom. Vendar sprava z Bogom zahteva predvsem iskanje stika z Bogom po Kristusu, ki na skrivnosten način deluje v Cerkvi po božji besedi, po molitvi, po daritvi in zakramentih, zahteva odločanje iz vere, upanja in ljubezni v vseh trenutkih življenja, pa čeprav so ugasnile kdaj vse svetle zvezde na nebu, ki se pne nad hišo človekovega bivanja. **Sprava z Bogom se kaže v popolni predanosti, v pripravljenosti na tveganje ljubezni, v upanju kljub negotovosti in »razočaranju«.** Sprava z Bogom pomeni biti luč, ki nikdar popolnoma ne ugasne, ki razsvetljuje in ogreva povsod, kamor posveti, pomeni biti priča usmiljenja, ki ne pozna mejá, in to s svojim zaupanjem kljub padcem in nezvestobi kakor tudi z deli usmiljenja.

Tako ima lahko sveto leto velik pomen za naše življenje. Odvisno pa je seveda vse od našega odziva na ta božji klic, odvisno je od tega, ali ga resnično vzamemo tudi kot pobudo za prihodnost, za prenavo, za spreobrnjenje, ki mora trajati vse naše življenje, če hočemo doseči bližino božje svetosti in delež pri tej svetosti. Bog nam govori po svetem letu.

Vilko Novak

Delo in pomen Miklóša Küzmiča

Lani smo se spominjali 200 letnice rojstva evangeličanskega pisatelja Štefana Küzmiča, letos pa se ob 170 letnici smrti spomnimo dela in pomena **Miklóša Küzmiča**, prvega pisatelja prekmurskih katoličanov. Take obletnice so sicer nekaj zunanjšega — so pa dobra prilika, da oživimo v zavesti sodobnikov poznavanje naših najbližjih ljudi, ki so v daljni preteklosti, v težkih razmerah ustvarjali temelje našega današnjega življenja. Vsega tega se premalo zavedamo, ker v šolah komaj mimogredé slišimo imena Küzmič in mogoče še druga; ker v slovstvenih zgodovinah najdemo le nekaj bledeh stavkov o njih — ali pa niti tega ne. Velika dolžnost šol v Prekmurju je, da natančno seznanjajo mladino predvsem s kulturno preteklostjo njene rodne krajine. Le tako bo mogla doživljati kulturo celotnega slovenskega naroda, ker bo imela bližje, nazorno živo razmerje do ustvarjavcev, ki so zrasli iz njej najbližjih krajev.

V drugi polovici 18. stoletja, ko je **Mikloš Küzmič** nastopil s svojim delom, je bilo današnje Prekmurje v popolnem kulturnem zatišju. Od sredine 16. stoletja so verske spremembe vznemirjale naše župnije, ki so prehajale iz katoliških rok v evangeličanske in zopet nazaj. V 17. stol. so še turški boji uničevali ozemlje med Muro in Rabo. Večina katoličanskih župnij je spadala v györsko škofijo, štiri dólinske pa so bile od 11. stol. v zagrebški škofiji. Toda v nobeni škofiji niso dali ljudem knjig v domačem jeziku. Du-

hovniki so si sproti prevajali evangelije in berila, v dólinskih krajih pa so hrvaški duhovniki govorili in brali ljudem v kajkavski hrvaščini, ki so jo sicer imenovali tudi — slovenski jezik. Še ob prvem nadzorovanju župnij v somboteljski župniji so imenovali jezik teh župnij — hrvaški (v latinščini: croata).

Veliko in pomembno spremembo je zato prinesla ustanovitev somboteljske škofije 1777, v kateri so združili vse katoličane. In ravno taka sreča je bila, da je njen prvi škof **János Szily** bil zelo razgledan, vnet za verski napredek ter razumevajoč potrebe narodne manjšine. Toda tudi to bi ne bilo dovolj, ko bi tedaj ne delovalo v Slovenski krajini nekaj izobraženih in vnetih duhovnikov, ki so mogli pomagati uresničiti škofove načrte. Med njimi je bil najpomembnejši **Mikloš Küzmič**.

Mikloš Küzmič se je naódil 15. septembra 1737 v Dolnjih Slávečih, dokončal bogoslovje v Györu in bil najprej tri mesece grajski kaplan v Gornji Lendavi. Mlad je postal 17. oktobra 1763 župnik pri Sv. Benediktu v Kančovcih in po ustanovitvi nove škofije tudi dekan (vicearhidiakon) »slovenske okrogline«, kakor je sam pisal v svojih knjigah. Madžari so tedaj imenovali

naše ozemlje s starim imenom Tótság (totska = slovanska dežela), latinski pa Vandalia — po nápačnem mnenju, da so tukajšnji Slovenci potomci Vandalov. Küzmič je živel »pri Bedeniki« 41 let v starem lesenem, s slamo kritem župnišču v Ivánovcih (v pismih škofu je stalno pisal: in valle Ivanócz — v ivánovskem dolu, pod gričem Engadin, kakor je imenoval bedenički breg). In tu je v zelo skromnih razmerah opravljal svoje veliko delo do smrti 11. aprila 1804, ko je dočakal 67 let. V bedenički cerkvi naznanja plošča z latinskim napisom, (ki si ga je sam sestavil, končno obliko pa mu je dal kaplan Borkovič), njegov grob, na zunanji steni cerkve pa so vzdali ploščo ob 200 letnici njegovega rojstva 1937.

Miklós Küzmič je opravljal veliko delo kot cerkveni voditelj prekmurskih župnij in kot šolski nadzornik svoje dekanije. Župnijske šole so bile skromne, ker so bili učitelji malo izobraženi in jih tudi ni bilo dovolj. Küzmič je pošiljal dečke v Köseg, kjer je sirotišnica omogočala šolanje bodočih učiteljev in duhovnikov. Ravno zavoljo slabo razvitih šol se v njih ni mogla širiti in utrjevati madžarščina, nekoliko pa se je mogla tedaj še v njih uveljaviti tudi slovenščina. Tudi za prve učbenike v katoliških šolah je poskrbel Miklós Küzmič.

*Janoš Szily — po
Winterhalderjevi
oljnati sliki v
somboteljski
stolnici*

Prav nebržnost Madžarov in nerazvitost njihove kulture ter narodne zavesti je pripomogla, da se je ohranilo slovenstvo v naši krajini. Podpirala pa je ohranitev jezika pozneje v dobi madžarskih šol raba slovenščine v cerkvi in v tisku. Podlago za vse to pa je ustvaril prav Miklós Küzmič s svojimi številnimi knjigami, ki so se dolgo ponatiskovale, ki so jih uporabljali do naših dni v cerkvi in doma, skoro sto let pa v šoli — in s tem, da je pobudil mnoge poznejše pisatelje v narečju.

Škof Szily je naročil Küzmiču najprej, naj posloveni nedeljske in praznične evangelije. Tako o delu za to knjigo kot tudi za naslednje sta si oba — v latinščini — mnogo dopisovala, tako da je v njunih pismih (kmalu bodo objavljena) po zaslugi Ivana Škafarja, ki je preskrbel tudi slike k našemu članku, ohranjena vsa zgodovina Küzmičevega slovstvenega dela, pričajo o njegovem veselju, da so tudi katoliški Slovenci na Ogrskem dobili prve knji-

*Szilyjev grb
in podpis*

ge in pričajo o škofovi skrbi za nje. Leta 1780 so bili v Sopronu natisnjeni **Svéti evangeliomi**... (ker objavljamo podobe vseh naslovnih strani Küzmičevih knjig, ne navajamo dolgih naslovov posebej). Tu in v drugih knjigah imenuje Küzmič svoj jezik »stari slovenski«, svojo deželo pa »Okroglina slovenska«.

Knjiga je doživela do 1920 še trinajst ponatisov in so jo uporabljali v cerkvah še pred tridesetimi leti. Tako so si ljudje pri nas v Küzmičevem jeziku prisvojili glavne dele evangelijev in s tem mnoge verske pojme ter izraze. Čeprav se je Miklós naslonil na Števanov prevod Novega zakona, je vendar pokazal v prevajanju dokaj samostojnosti, saj je njegov jezik bližji ljudski obliki.

Istočasno je Küzmič pripravljaval dve knjigi za šolski pouk, ki sta prišli na svetlo obenem z evangeliji v Sopronu. Prva je bila **Kratka šuma velikoga katekizmuša**..., ki so jo do 1906 natisnili še enajstkrat (v Starem gradu,

1789 - 103

SZVÉTI
EVANGYELIOMI
 Pouleg Kalendárioma;
 i Réda Rimfzkoga na Vŕze Nedel-
 ne, i Szvétesnye Dní z-Obcsinfzkoga
 ŕzvétoĝa Píŕzma po zapóuvidi
NYIH GOSZPOSZTVA,
 i Náj Vilfe Poŕtúvanoga
 GOSZPODINA
SZILY JÁNOSA,
 z-Gornyega Szopora,
 Szombotelŕzkoga Púŕpeka, na Sztári
 Szlovenŕzki Jezik,
 Po Poŕtúvanom Goŕzpoudi
KÜZMICS MIKLÓSI,
 Szvétoĝa Benedeka Fare Dúhóvnik,
 ino Okroĝline Szlovenŕzke Vice-Óŕpóróŕŕa
 obnyeni, i fizroskom onoga Nyih Goŕzpoŕtva
 Púŕpeka vó zofŕtampani.

V. SOPRONI
 Po Sieŕs Jó'seŕi vu Leti.

1 7 8 0.

Körmendu, Gradcu, Budimpeŕti, prodajali pa so jo — kot druge Küzmičeve knjige — knjigarji v Radgoni, Druŕstvo sv. Štefana v Peŕti). Ta katekizem je bil — z manjšimi spremembami — v rabi v ŕolah vse do novih katekizmov, ki sta jih v našem narečju priredila Joŕef Sakovič (1907) in Ivan Baŕa (1909).

Drugi učbenik je imel svetni značaj: **Slovenski silabikár** ... (grŕ. syllabe = zlog, po tem lat. syllabarium — začetnica, abecednik). Tudi ta je bil ponatisjen ŕe enajstkrat (v prej navedenih krajih in v Varaŕdinu). To je bil za protestantskim Abecedarium Slowensko... 1725 in Števana Küzmiča neohranjenim abecednikom (ok. 1750) tretji abecednik v prekmurŕčini.

Miklóŕ Küzmič je priredil ŕe en abecednik: **ABC kniŕica** na narodni ŕoul hasek... V Búdinu... 1790. To je prevod tedaj veljavnega abecednika s slovenskim besedilom na levi in z madŕarskim na desni strani. V njem podaja »Kratki navuk« z reki in poučnimi zgledi, »kratka zĝovarjanja« z berili

KRÁTKA SUMMA
VELIKOGA
KATEKIZMUSSA
Z-SZPITÁVANYEM,
I ODGOVÁRJANYEM
MLADOSZTI
N A N Á V U K
V U CZASZARSZKI, I
KRÁLESZKI DR'SÁNYAJ.

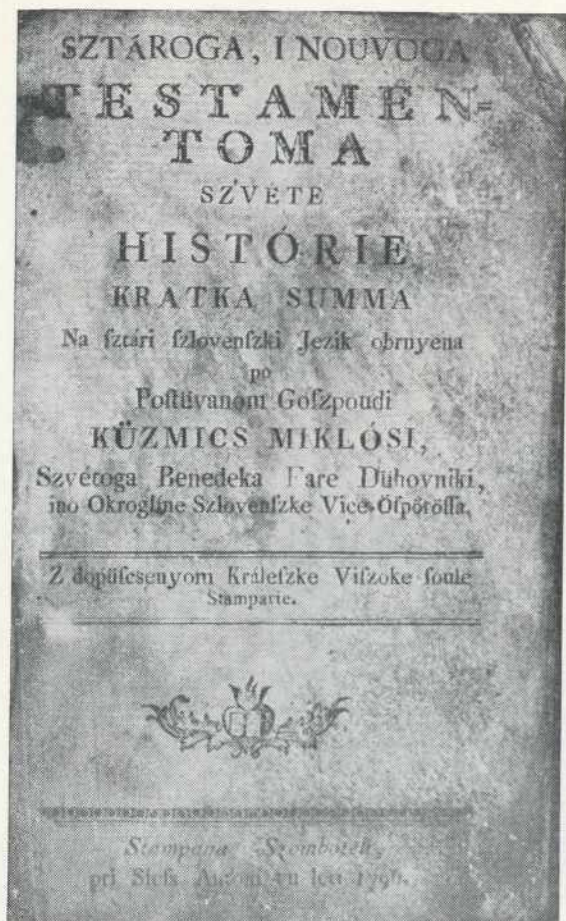

V. SOPRONI,
Stampana Zpifzkmi Siefs Jósef Jánofa.
1 7 8 0.

vzgojne vsebine, dalje »Slovenske i vogrskre reči«, piše o računstvu, za izreki objavlja devet basniv latinščini ter nekaj molitev. Knjiga je bila še enkrat natisnjena.

Predvsem mladini je bila namenjena **Staroga i novoga teštamentoma** svete hištorie kratka šumma... (v Somboteli 1796), ki so jo tudi uporabljali v šoli in je dopolnjevala evangelije z deli stare zaveze. Knjiga je bila še sedemkrat natisnjena.

Poleg Evangelijev je najpomembnejša Küzmičeva knjiga **Kniga molitvena**... (v Soproni 1783). To knjigo so ljudje zelo radi uporabljali v cerkvi in doma, saj je bila pol stoletja edini katoliški molitvenik v prekmurščini. Zato so jo v prvotni obliki ponatisnili do 1891 osemnajstkrat, popravljeno (J. Borovnjak, J. Sakovič) pa še devetkrat. Tako je to gotovo največkrat natisnjena slovenska knjiga. Kakor sta se Küzmičeva abecednika ravnala po tedaj splošno veljavnih učbenikih v Avstriji in na Ogrskem, tako je tudi njegova Kniga molitvena vsebovala mašne pesmi iz takoimenovane terezijan-

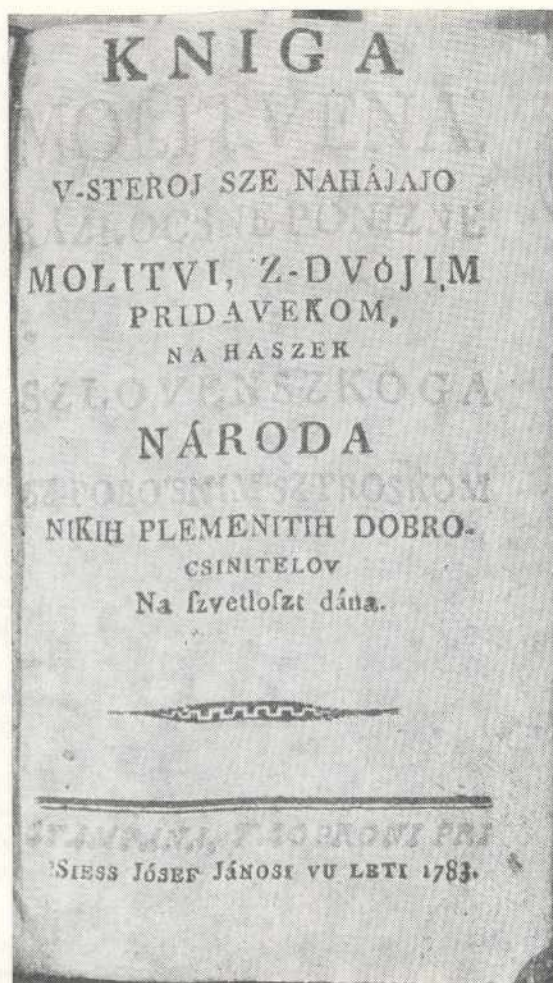

ske pesmarice. Upošteval pa je pri njeni sestavi tudi kajkavske molitvenike in s tem nadaljeval izročilo rokopisnih pesmaric, ki so bile že od 16. stol. udomočene med prekmurskimi Slovenci ter bile pisane delno v našem narječju, delno v kajkavščini.

Manjši pomen je imel prevod molitvenika **Pomouč betežnim i mirajoučim** (1781), ki ga niso ponatiskovali.

Küzmič je imel še več slovstvenih načrtov. Gotovo je kaj njegovih spisov ostalo v rokopisu, tako npr. tolerančni patent Jožefa II., a so izgubljeni. Ohranjen pa je njegov rokopisni prevod odloka tega vladarja o zakonskih zadržkih iz 1786, ki je jezikovno zanimiv in prvi pravni spis v našem jeziku.

Miklós Küzmich je za katoliške prekmurske Slovence bil enakega pomena kot Števan Küzmich za evangeličanske. Njegov pomen pa ni le v tem, da je v kratkem času prirédil kar sedem najpotrebnejših knjig za tiste razmere in da so te knjige v mnogih ponatisih dolga desetletja uporabljali, kar ni bilo koristno le v verskem, temveč tudi v splošno kulturnem in narod-

nostnem pogledu. Pomemben je močno tudi zato, ker so njegovemu zgledu sledili kmalu tudi drugi naši pisatelji: Jožef Košič, Jožef Borovnjak ter daljša vrsta v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja. Vsem tem je — do Ivanócija in njegovih sodelavcev — bil Miklóš Küzmič vzgled in vzor ne le vnome za ljudsko izobrazbo, ampak tudi vzornik v tem, da je bilo treba za najsevernejši del slovenstva pisati v njegovem jeziku in vérovati v obstanek slovenstva med Muro in Rabo. Vsi ti Miklóševi nasledniki so vsebinsko razširili naše malo slovstvo s poučnimi in zabavnimi knjigami, s koledarji, mesečniki in tedniki ter tako gojili ljubezen do čitanja, do knjige, do znanja in omike. S tem so privedli našo krajino do osvobojenja izpod tuje oblasti in do naravne združitve z enotno slovensko kulturo in enotnim slovenskim knjižnim jezikom.

Vilko Novak

Miklóši Küzmiči

Küzmiči — znameniti ste rod!
Števan, Miklós — dva velikana
ednoga imena, ednoga dühá!
Iz te korenike vse je pognalo,
vse zraslo je versko pa narodno delo,
ka nas je v žitki održalo ...
Küzmič — vajno ime je podoba, znamenje
edinosti bratov v istom Dühi!

Miklós, Ti mlajši brat —
rodila te zemla je lepa gorička,
brèšćici slvávečki, jürjanski dou ...

V časi nemirnom, sirmaštvu dúhovnom
svoje krajine odišo si v svet,
spóžno si znanost, umetnost,
visiko zdigno ti se glòboki dùh —

Zavüpali rano so Ti mladomi delo,
prišo s k Bedeniki, vzeo si v varstvo
starinsko domànjšavsko cerkev,
popravo kapelo selánsko, prastáro,
štero podobe krasijo šeststo že let...

Kak negda so tü Benedikta sinovi
v kloštri včili, písali, molili —
tak njihovo nadaljavo si delo...
Prosto si živo kak kúčar sirmaški
v hiži lesenoj, pod slamnatov strehov.
Družina ti — cela je fara,
cela okroglina slovenska,
bratje ti vdühi Gaber martjanski,
dolénski Čergič. jürjanski Hüll,
kaplan tvoj Borkovič skrbni...

V knjigaj ste zèvčeni, v pismi
dijáckon, vogrskon pero Van slúži.
Tebé si je zébro, odlóčo
novi višnji Pastér,
gda v ednoj ovčárnici je združena čreda,
ki čakala žédna, da odprejo se vrètine
rèči bože pa znanja v jeziki slovenskon...

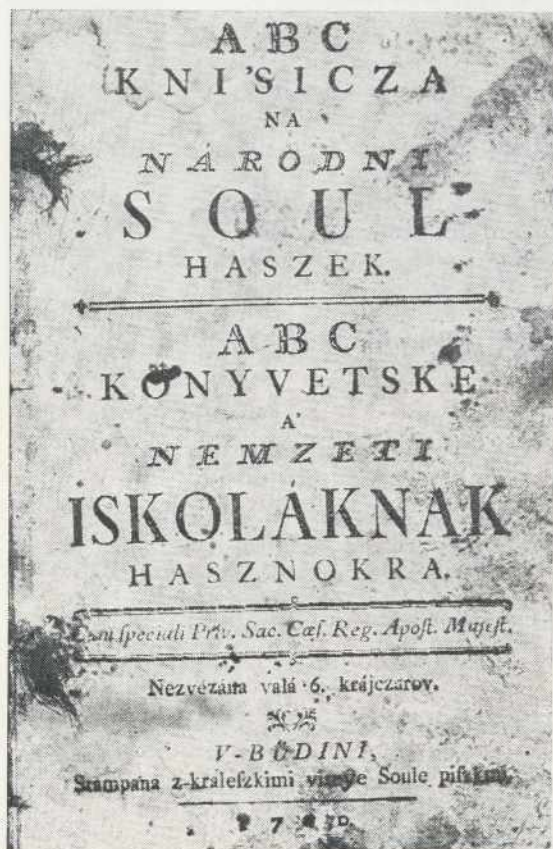
Blagoslòvljeni tvoj Ivànovski dou,
srečen tvoj Engadin — večén med nami
boj vajni spomin!...
V ivànovskoj sàmoči piso si knige,
nanóvo si stvoró jezika bogastvo,
poslovénčo evangéliome svete, štere v tvojoj do rèči
čteli stopetdeset let —
Sestàvo Knigo si molitvéno,
štero do lübili kak »staroslovensko«
do dneva denéšnjega!
Iz nje so popévali pesmi pri meši,
domá, úz nje smo se návčili svete reči...

S knjigov tolažo si betežnike,
napiso Katekizmuš za šole,
pripovedávo si biblijo deci,
štero si včio čteti v Silabikári,
živeti pošteno v Abecedníki...

Vnogo so let tvoje knige
prihajale iz vnogih daljšnjih krajov
med Slovence med Mürov i Rabov,
vnoge büdile so k nadaljavanji tvojeja dela —

Pésmar si prličen bio
v jeziki slovenskon, dijáčkon, vogrskkon,
piso si pisma dijáčka, ki dugo
tvoja pa naša do čast —

Kak pravili že so naši očáki,
da ti »bogolúbnot s čela sija,
v prsaj pa domorodstvo dija« —
tak zahvalno te slavimo,
Miklós Küzmič, zdaj —
slavio de ešče késni Te odvéték!

Mihaelu Gabru

Na vrata trka novo leto spet,
nihcé ne vé, kaj bo prineslo nam na svet;
bo srečno, zadovoljno ali hudo in usodno?
Daleč bodi proč od nas vse neugodno.

Če iz južnega bi vetra mogli napovedovati,
potem grozi nam mnogo zla pred vrati;
črna kuga bi iz tega vetra zagospodovala,
toda božja roka nas bo varovala.

Bog drži v prgišču vse vetrove,
da nam ne škodijo, jih on pozove;
njegovemu se varstvu izročimo v novem letu,
obdržal nas bo dalje še na svetu.

Zato le živi, živi, želim ti iz srcá,
ne boj se mrtvouda, božja roka milostna
rešila te bo vsega zla
zaradi zasluženja Sina božjega.

Bog reši te prevratov in zmešnjav
kapele sebeščanske vseh težav,
da ne bi prepogosto puščali ti kri,
od zla naj várujejo nebeške te moči.

Doživi Nestorja številna leta, srečne dni,
Slovenska okroglina naj nad tvojim zgledom ostrmi!
Ovenčaj Bog duhovniška ti zasluženja,
setev posejana rasti naj ne jenja,

Da lahko hranil reveže boš mnoge,
dajal Bedeniku dober tečen kruh od peke svoje;
tako naj bode, amen, rečem temu v potrdilo,
s tem sklenem svoje zdaj voščilo.

Opombe

Pesem je na izmed mnogih Küzmičevih pesmi, ki jih je ohranil v svojem rokopisu Peter Borkovič, nekdanji Küzmičev kaplan, rojen leta 1774 v Vučji gomili, umrl kot župnik v Črensovcih leta 1830. Pesmi bodo objavljene v prevodu pri Pomurski založbi.

To pesem je Küzmič posvetil svojemu rojaku in sosedu Mihaelu Gabru, martjanskemu župniku. Gaber se je narodil leta 1753 v Dolnjih Slavečih. V Martjancih je župnikoval od leta 1779 do svoje smrti 12. septembra 1815. Küzmič piše o njem škofu Szilyju, da govori slovenski bolj čisto in brez-

hibno kot soboški župnik Raffay, zato je Gaber tudi pomagal Küzmiču pri prevajanju raznih latinskih uradnih spisov.

Iz Küzmičevih pesmi, ki jih je posvetil Gabru, veje toplina, znamenje pravega prijateljstva, ki dá slutiti, da je Gaber veliko pomagal pri izdajanju slovenskih knjig. Upravičeno žaluje za njim slovensko ljudstvo, kot razberemo iz spomenika, ki je vzidan v južno steno martjanske cerkve:

Slovenska duhovščina in ljudstvo
milo žaluje
ker je 12. septembra leta MCCCXV
zaspal v Gospodu
oče ubogih in prijatelj vseh
MIHAEL GABER
martjanski župnik
v 63. letu svoje starosti
Tu počiva v svetem miru

(Pri letnici je kamnosek pomotoma izpustil črko D).

1. **kapele sebeščanske vseh težav** — Do leta 1796 je bila stara srednjeveška kapela sv. Sebeščana podružnica martjanske župnije. Oskrbovali so jo duhovniki iz Martjanec. V Küzmičevem času je hodil tja Mihael Gaber. Leta 1796 je bil rešen težav sebeščanske kapele, ker je Sebeščan postal samostojna župnija. Pesem je moral Küzmič spesniti pred letom 1796, morda leta 1793 ali 1794, ker omenja, kakor tudi drugod v pesmih, primate in zmešnjave (drugod izrecno pravi: prevrati v francoski deželi).
2. **da ne bi prepogosto puščali ti kri** — Küzmič omenja tedanji način zdravljenja, sekanje žil, polaganje küfic, rožičev za puščanje krvi ali pijajč (pijavk-sanguisuga officinalis, medicinalis). Gaber je imel najbrž visok krvni pritisk, saj pravi Küzmič na drugem mestu v svoji pesmi »rdečelični Mihael.«
3. **Slovenska okroglina** — v izvirniku Tóthszágh. Z imenom Tót so Madžari nazivali Slovake in prekmurske Slovence. M. Küzmič je imenoval — in za njim Košič in drugi — našo krajino »Slovenska okroglina«.
4. **Da lahko hranil reveže boš mnoge** — Gaber je imel srce za uboge, bil je radodaren; prim. njegov nagrobnik: »oče ubogih in prijatelj vseh«.
5. **dajal Bedeniku dober tečen kruh od peke svoje** — po izvirniku, »da bo imel bedenički duhovnik (t. j. Küzmič) dober, tečen kruh«. Iz drugih pesmi, ki jih je Küzmič posvetil Gabru, razberemo, da je Gaber pošiljal Küzmiču domači kruh.

(Prevedel in opombe napisal Jožef Smej).

Missa meny Martuant: ra, ett talo Mikalim
 kättä mööbäl seende siivä el vesceisat
 Mart. K. V. Mikalim, re baktin ar halat.
 Ehdit joutia myynäkä tuotara a Parhad.
 Etä uj einlehen soki ely cyyryken,
 it jän a seid, se lähdäl, se kece
 degytä kättä näbtä gyyrye sät vyytäl
 vyytämien kollehtelä a vyytämien joutat
 ett mustantä pinteibit jät jättä vyytäl
 re negytäm jättä re ar upp vyytäl.
 Monda Missa: ecehet, ei vyytäl jät jättä
 Etä vyytäl vyytäl kättä vyytäl
 Ehdit Mikalim, degytä vyytäl jättä
 Ehdit vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Mustantä mehäntä, vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Jät kättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.

Partid magad d. hafter, eideemien metellen
 Mäi M. v. v. v. v. v. v. v. v. v. v. v. v. v. v. v.
 He jättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 He jättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 He jättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 He jättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 He jättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 He jättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 He jättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 He jättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.

Megis valonid.

Nere rasis vigan illhepo kivanom
 Sijähtälä kram seivemäil ojaon
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.

Een chajitson, ka totokit vyytäl
 kivanom hooy vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.

Mai

Luon miltä yhemoiden sonijon depas aines
 vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.

Mellujat he latte oimattat kramantä
 jättä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.

Mai.

Joni vj Ertokid ar ajton kolom or
 de nend tiedyga tenki lo menänk mähö
 deen teid ei boldog läpäs, vyytäl vyytäl
 tävid leyyen täiäl ablan rän goni
 Tha lehele del: jättäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.
 Etä vyytäl vyytäl vyytäl jättä.

Moje sveto pismo

Prišel je k meni nečak, ki študira. Priporočal sem mu, naj vsak dan bere nekaj malega iz svetega pisma, ker bo to hranilo njegovo dušo. Zamahnil je z roko. Rekel je, da je sveto pismo stara knjiga. Še novih in najnovejših ne utegne prečitati. V šoli je marsikaj slišal o svetem pismu in sicer negativnega. Tedaj se je pa v njem kakor iskra prebudila neka radovednost.

— Stric, kako pa vi gledate na sveto pismo? Ali mislite, da je vse res, kar v njem piše? To me pa res zanima, saj ste v tem pogledu šolani in neumni tudi niste.

Bil sem vesel vprašanja. Nisem profesor svetega pisma, zato mu nisem začel brati predavanja. Mislim, da je bilo tako tudi boljše. Pogovorila sva se po domače, vendar tako kot dva šolana.

— Najprej bi te vprašal, kaj misliš, ali je kateri od pisateljev svetega pisma, ki obsega 72 knjig ali knjižic, zavestno in namerno lagal ali zapisal neresnico? Mimogrede, sveto pismo stare zaveze ima 45 knjig, nove zaveze 27 knjig. Ampak to niso vedno knjige. Kakšna »knjiga« je kratka. Tako obsega, na primer list sv. apostola Pavla Filemonu samo eno stran. Odgovóri torej na vprašanje.

Nečak je pomislil. Potem je rekel:

— Mislim, če so sveti ljudje pisali te svete knjige, potem lagali niso. Če bi lagali, ne bi bili sveti.

— Zelo dobro si povedal. Vsak svet človek ima najprej veliko in sveto spoštovanje do resnice, ki je nekaj božjega. Zato svet človek, če je res svet, ne laže, ne potvarja resnice. Za mnoge pisatelje svetega pisma vemo, da so bili veliki svetniki. Včasih izrecno povedo, da so pisali resnico po svoji vesti in vednosti. Nekaterih pisateljev knjig stare zaveze pa ne poznamo. Toda vsebina knjige nam razodeva človeka, zato tudi zanje moremo in smemo reči, da so bili sveti in resnice niso potvarjali.

— Dobro stric, lagali niso. Lahko sa se pa motili. Vi pa pravite, da v svetem pismu zmote ni. Kaj pa na to pravi zgodovina, naravoslovje in sodobna antropologija ali nauk o človeku?

— Zelo dobro in ostro zastavljeno vprašanje. Najprej ti nanj odgovorim z vprašanjem: Kaj misliš, ali so bili pisatelji svetopisemskih knjig znanstveniki? Recimo naravoslovci, zgodovinarji? Za sv. Petra vemo, da je bil ribič. Za Pavla vemo, da je bil izobražen Jud, sicer pa izdelovalec šotorov. Kar so pisali naravoslovnega, so pisali iz svojega tedanjega znanja. Kar so pisali o zgodovini, so pisali ali kot neposredne priče ali po izročilu, pripovedovanju drugih, morda kaj tudi po pisanih zgodovinskih virih. Vsekakor pa po svojem osebnem prepričanju in znanju. Lagali niso.

Dodam še to: Če bi sveti pisatelji bili naravoslovci in učenjaki svojega časa, bi njihovo znanje v luči današnjih dogajanj bilo zelo nepopolno, primitivno. Saj bodo čez sto let tudi naša sedanja naravoslovna in antropološka dognanja odrinjena, ker razvoj gre naprej, človeško spoznanje človeka in sveta prodira v globino in širino.

— Dobro, stric, toda vi pravite, da je sveto pismo od Boga navdihnjeno. Bog je pa vseveden. Zato v svetem pismu tudi znanstvene netočnosti ne bi smelo biti.

— Mislim, da si narobe predstavljaš pojem, da je sveto pismo navdihnjeno od Boga. Vprašaj se, kaj to pomeni. Ali misliš, da je Bog narekoval,

diktiral besedilo svetega pisma od besede do besede? Potem bi morali reči, da je narekovano. Navdihnjeno pomeni nekaj drugega. To pomeni, da se je Bog kot nekaj magnet približal duhu svetega pisatelja, uporabil to, kar je bilo v njegovi duši, uredil to znanje, kot uredi magnet železne opilke, in ga vodil pri pisanju knjige. Ves inventar, besednjak, naravno znanje je pa znanje tiste osebe in tiste dobe. Sveti Duh pa je dal svetemu pisatelju globlje razumevanje življenja, božjega delovanja v človeku in zgodovini in to je zapisal. Ta božji navdih se večkrat čuti takorekoč med vrsticami.

— Čakajte, stric! Ali ne pravite vi, da je v svetem pismu božje razodetje?

— Tako je. V svetem pismu je tudi razodetje. A ni vse samo razodetje. Včasih je samo razsvetljenje. Prerok na primer gleda stanje svojega ljudstva pod posebnim vidikom, ki ga ima od božje milosti, od navdiha. Včasih pa Bog daje tudi novo spoznanje. Na primer bodočih dogodkov pri prerokih, Ali novo nadnaravno spoznanje o sebi, o večnem življenju, tu in tam tudi o človeku samem. Spoznanje, ki presega tedanjo dobo in okolje, ki je pa morda današnja znanost že prišla do njega. Toda sveti pisatelj je pri pisanju pred dvatisoč ali tritisoč leti preskočil stoletja in tisočletja. Najvažnejša in najlepša so seveda razodetja Boga samega o sebi, o božjih skrivnostih. Ta verska spoznanja so v svetem pismu najpomembnejša in za človeka izredno važna, ker pomenijo zanj osnovno življenjsko orientacijo. Največ in največja razodetja imamo od Jezusa Kristusa, ki je imel božje in človeško znanje v sebi, Sveti Duh pa je tudi pri tem vodil pisatelja, da je napisal, kar je Bog hotel — kakor je Bog hotel.

Glede naravnih resnic pa Bog ni hotel dati znanstvenih razodetij, ker je to zgodovinska naloga človeka in človeštva. Na začetku je rečeno človeku: »Podvrzita si zemljo in ji gospodujta!« Tam je začetek znanosti. Pot pa vodi skozi stoletja in tisočletja dalje in dalje. Bog nikoli ne stori tega, kar mora storiti človek. Bog čaka in je potrpežljiv. Glede človeka, svojo genijalno stvar, kako leze naprej, in ob pogledu nanj uživa. Sveto pismo pravi, da se Bog veseli vseh svojih del, tudi človekovega odkrivanja narave, njegovega napredka. Kaj misliš, ali ni tako?

V redu, stric. Drži. Toda vendar ne moremo reči, da je vse, kar je v evangelijih napisano, zgodovinska resnica.

— Zgodovinska resnica? Kaj je zgodovinska resnica? V Zagrebu se je 30. avgusta 1974 dogodila velika železniška nesreča. Oba sva brala poročila o njej. Ali so bila dobesedno ista? Niso. Vsakdo gleda s svojim očesom, eden od te strani, drugi od druge. Eden si to zapomni, drugi pa opazi kako drugo podrobnost. Tako je bilo tudi pri pisanju evangelijev in drugih zgodovinskih knjig. Za naju je važno, da priče niso potvarjale dejstev in besed, da so verodostojne. Razume se pa, da je Jezus veliko več besed izgovoril, kot so jih zapisali evangelisti, saj je pridigal tri leta in včasih po ves dan. Poznamo romane, ki opisujejo en dan človekovega življenja in obsegajo petsto velikih strani. Evangelisti pa so celo Jezusovo življenje stisnili na trideset, štirideset majhnih strani. To so izvlečki, obrisi, glavni dogodki, glavni nauki. Verujemo pa, da jih je pri pisanju vodil Sveti Duh, saj jim je to Jezus obljubil. Evangelist Janez, ki ima odličen spomin za podrobnosti in celo malenkosti, nam je zapisal Jezusove besede: »Tolažnik Sveti Duh pa, ki ga bo poslal Oče v mojem imenu, vas bo učil vsega in spomnil vsega, kar sem vam povedal« (Jan 14, 26).

— Hvala, stric. Povejte mi še, kako vi berete sveto pismo.

— Najprej z velikim spoštovanjem, z zavestjo, da imam v roki res sveto pismo, v katerem je božji navdih, božje razodetje, tudi božja beseda. Čitam ga v zavesti, da je to knjiga vseh knjig, ker je največji nauk o človeku in njegovem osnovnem namenu, o večnem življenju. Berem ga z radovednostjo, da bi spoznal Boga, ki je stvarnik vsega in naše edino upanje, naša večna sreča. Tako ga prebiraj tudi ti.

— Tako malo časa imam. Toliko reči čaka in preži na moj čas.

— Tako tudi drugi pravijo, tako čutim tudi jaz. Toda ne kaže zidati hiše od strehe navzdol. Najprej moraš postaviti trdne temelje, železobetonsko ogrodje. Potem ko je osnovno dograjeno, boš mislil na opremo, na ta ali oni kos pohištva. Vsaj enkrat se pretolči skozi vse sveto pismo, če si kristjan. Prebiraj pa predvsem novo zavezo, ki te zopet in zopet vodi k osebnosti Jezusa Kristusa, ki je višek in vrhunec vsega razvoja, celega človeštva, največji in najvišji vzor človeka, studenec, ki nenehno napaja naše duše. Theilhard de Chardin je bil velik antropolog in sploh znanstvenik. On ni okleval zapisati, da je Kristus središče vsega vesolja in cilj vsega razvoja. Še lepše je zapisal apostol Pavel: »On je podoba nevidnega Boga, prvorojenec vsega stvarstva, kajti v njem je bilo ustvarjeno vse... vse je ustvarjeno po njem in zanj... in vse ima v njem svoj obstoj... v njem prebiva vsa polnost...« (Kol 1, 15—20). Večjih besed človek nikoli ni zapisal o kaki osebnosti. Jezus sam, pri vsej svoji skromnosti, ponižnosti, služenju ljudem, zaradi večne resnice govori podobno, ko pravi: »To pa je večno življenje, da poznajo tebe,

Jožef Gjuran — Bogojina

edinega pravega Boga, in katerega si poslal, Jezusa Kristusa« (Jan 17, 3). Samo on si je upal zahtevati: »Kdor ljubi očeta ali mater bolj ko mene, ni mene vreden« (Mt 10, 37). Spoznati Jezusa Kristusa, poznati ga dobro in živeti z njim in iz njega, to je življenje našega življenja. Tako je čutil apostol Pavel, ko je zapisal: »Meni je življenje Kristus in smrt dobiček« (Fil 1, 21). »Živim, pa ne več jaz, ampak v meni živi Kristus« (Gal 2, 20).

— Stric, to je zame pregloboko. Saj veste, da študiram zato, da bom imel svoj poklic, da bom kaj zaslužil, se potem oženil in imel nekaj tudi od tega življenja.

— Največ boš imel od življenja, če boš živel iz Kristusa. On prinaša lepoto v vsako poklicno delo, tudi v družinsko življenje. Brez Kristusa potuješ v negotovo, v črno temo. Loteval se te bo strah in obup. Ako so pa Velika vrata življenja, izhodna vrata, osvetljena od Kristusove luči, boš imel jasno orientacijo, mir srca in tolažbo Boga v vseh trenutkih življenja, veselih in težkih. Kajti pri branju svetega pisma ni samo to važno, kar prebereš v knjigi. Ob branju svetega pisma vsakega človeka navdihuje Bog Sveti Duh, pogloblja naše spoznanje, ustvarja v nas sinteze, je magnet, ki ureja razmetane opilke naše notranjosti, ustvarja v nas moč in trdnost osebnosti, gradi v nas umetnino za večno življenje.

Ivan Škafar

Dva velika za svobodo zaslužna iz Prlekije

(K medsebojnim stikom)

Ob prvi svetovni vojni sta izredno mnogo storila za osvoboditev Slovencev na Štajerskem in v Prekmurju dva odlična sina Prlekije: **dr. Fran Kovačič** in **dr. Matija Slavič**.

O obeh pravi mariborski zgodovinar **Bogo Teply**, bivši profesor v M. Soboti: »Oba sta izšla iz naše obmejne pokrajine, kjer so od leta 1860 dalje plameneli trdi narodnostni boji, oba pa tudi iz tiste generacije štajerskih duhovnikov, ki je v narodnostnih bojih s pridom sodelovala. — — — Niti Kovačič niti Slavič se nista vtikala v dnevne politične ali strankarske boje, oba sta se borila za uveljavljanje našega naroda ob severni meji predvsem na znanstvenem področju«.

Oba sta zelo zaslužna za naše severne slovenske meje kot izvedenca na mirovnih pogajanjih v Parizu po prvi svetovni vojni, kjer sta imela zelo težko stališče. Dr. Kovačič pripoveduje, da je hotela teritorialna komisija »našo delegacijo kratko malo postaviti pred dovršeno dejstvo: določiti Dravo za mejo. — — — V komisiji je bila Italija dosledno proti nam. — — — Zgodovinarju je zelo težavno, ostati v mejah vljudnosti v izbiri izrazov, s katerimi bi naj primerno označil postopanje Italije ne le glede Primorja, temveč tudi Spodnje Štajerske in Prekmurja«.

Nas tu zanima predvsem njuno delo in skrb za Slovence med Muro in Rabo.

Rojen je bil 25. marca 1867 v Veržeju. Ljudsko šolo je obiskoval doma in v Ljutomeru, gimnazijo pa v Varaždinu in Zagrebu, kjer je bil tudi prvo leto v bogoslovju. Tu je, kot zaveden Slovenec, postal tudi navdušen za jugoslovansko bratstvo in zedinjenje, kateremu je pripravljaval pot znameniti dja-kovski škof **Strossmayer**. Podobno kot naš dr. Franc Ivanocy, dekan na Tišini, je tudi mladi Kovačič bil prepričan, da bomo prej ali slej Jugoslovani živeli v skupni državi. Zelo pa je bil zavzet za zedinjeno Slovenijo. Bogoslovje je nadaljeval v Mariboru in tu kmalu postal predsednik **Slomška**, društva mariborskih bogoslovcev. Junija 1893. leta je na občnem zboru tega društva bogoslovec Anton Korošec polagal (kot zapisnik poročaja) »udom na srce, da gojé med ljudstvom misel **narodnega zedinjenja, zedinjene Slovenije**, ki je prvi pogoj naše daljše bodočnosti«. Fran Kovačič je kot predsednik društva tem besedam pristavil: »Udje (društva) naj po svojih močeh delujejo za uresničenje te ideje, ne samo zdaj, ampak tudi pozneje ob vsaki priložnosti, ker zedinjene Slovenije zaveden Slovenec ne sme nikdar iz misli pustiti. Mi je sicer ne bomo uresničili, ali propagiramo lahko, da se uresniči. Ljudstvo treba na to pripraviti in ako bo ljudstvo o važnosti te ideje prepričano, zahtevalo bo samo, kar mu po naravnem pravu gre«.

To so bile mogočne besede in ogromni načrti teh mladih bogoslovcev pod Kovačičevim vodstvom. Še istega leta (1893) je ta misel zedinjene Slovenije privedla v Prekmurje Kovačiča in Franca Gomilška. Kovačič je obširno popisal to potovanje in ga prebral v zimskih mesecih bogoslovcem, da jih je seznanil z zelo težkimi narodnostnimi razmerami v Prekmurju. Že naslovu **Spomini na Prekmursko** je takoj pristavil stari latinski rek: Morituri vos salutant (Umirajoči vas pozdravljajo). Obiskal je župnije Beltinci, Črensovci, Lendava, Turnišče, Bogojina, Martjanci, Sobota, Tišina in Cankova. Največ tolažilnega in opogumljajočega je našel pri dr. Francu Ivanocyju na Tišini in Jožefu Borovnjaku na Cankovi. Na koncu svojih **Spominov** je Kovačič bogoslovcem predlagal: »Naj bi se zbirale in kupovale primerne knjige za prekmurske Slovence. Potreba je velika, usmilimo se torej svojih bratov. Če bi se vsako leto le nekoliko knjižic razpečalo med prekmursko ljudstvo, bi bilo dobro... To je tudi edini način, kako bi se dalo Prekmurcem pomagati«.

Tega načina so se nato nekateri bogoslovci s srcem oprijeli in ga kot kaplani nadaljevali (npr. Gomilšek). V Prekmurje so čez Muro začele skrivaj prihajati knjige, ki so jih zbirali nato tudi v Ljubljani (bogoslovci) in v Ljutomeru. Ta dejavnost je trajala okrog 25 let, do prevrata leta 1918.

V duhovnika je bil Kovačič posvečen leta 1894. Po kratki dušnopastirski službi ga je škof dr. Mihael Napotnik poslal na študije v Rim, kjer je bil dve leti in je postal doktor filozofije. V jeseni leta 1897 je postal profesor filozofije in osnovnega bogoslovja na bogoslovnem učilišču v Mariboru; v nekaj letih je že razgibal v tem mestu narodno-kulturno življenje Slovencev. Na njegovo pobudo se je tu leta 1903 ustanovilo **Zgodovinsko društvo**, ki je naslednje leto že začelo izdajati svoje glasilo **Časopis za zgodovino in narodopisje**. Sledila je ustanovitev narodnega muzeja, arhiva in študijske knjižnice. Kot je Kovačič zapisal leta 1926, je to Zgodovinsko društvo že takrat »sprejelo v svoje področje tudi Prekmurje... ko se še nikomur ni sanjalo, da bo Prekmurje kdaj politično priključeno ostali Sloveniji«.

Kar v štirih letnikih (1910, 1911 1913 in 1914) je Časopis za zgodovino in narodopisje priobčil bratovskega **Števana Kūharja Národno blagó vogrskij Slovencov (Slovāncof)**.

Dr. Kovačič je bil tudi tisti, ki je **dr. Josipa Grudna** opozoril na veliko pomanjkljivost v njegovi Zgodovini slovenskega naroda, ki jo je izdajala celovška Družba sv. Mohorja, ko je zapisal:

»Razmeroma jemlje v poštev pisatelj (Gruden) vse slovenske pokrajine, celo na beneške Slovence se je ozrl, le ogrski Slovenci so popolnoma izločeni ali pozabljeni, kakor tudi v Kosovem »Gradivu«. Po našem mnenju to ni prav. Ogrski Slovenci zaslužijo vsaj toliko vpoštovanja kakor beneški tako z ozirom na število kakor narodopisno osebnost. Sicer so životarili pod ogrsko krono zase, ločeni od drugih Slovencev, a s štajerskimi Slovenci so bili v mnogoterem stiku..., nasprotno je pa Mursko polje na Štajerskem bilo s Prekmurci vred nekaj časa pod žezlom ogrskih kraljev. Na Prekmurskem tiči lep kos naše vseslovenske zgodovine«.

Dr. Josip Gruden je to pomanjkljivost sam čutil, toda kje naj dobi vire in gradivo za prekmursko zgodovino? Obrnil se je na »očeta ogrskih Slovencev« — dr. Franca Ivanocyja na Tišini. Ta mu je nato sam osebno prinesel v Ljubljano rokopis (Košičev, kot je pojasnil dr. Vilko Novak): **Starine železnih in salajskih Slovenov**, ki jih je nato dr. Gruden objavil z opombami v mariborskem časopisu za zgodovino in narodopisje leta 1914 ter jih uporabil v poglavjih o prekmurskih Slovencih v 4. in 5. snopiču svoje Zgodovine slovenskega naroda.

Kovačič je zelo dobro poznal Slovence med Muro in Rabo, saj je bil rojen blizu Mure in skozi Veržej je šlo toliko Prekmurcev: ali za delom ali vsako leto na romanje. Mnogo dobrega je našel v njih, posebno je občudoval njihovo globoko versko življenje. Tako v svojih **Spominih** leta 1893 piše:

»Našemu narodu je vobče globoko vsajeno v srce versko čustvo, vendar bi skoro prisodil Prekmurcu prvo mesto... vere mu ne more nič izruvati iz srca. Ako domá ne najde potrebne dušne hrane, pa gre dalje. Prekmurskega romarja najdeš v nemškem Marijinem Celju, pri Mariji Tolažnici poleg Gradca, v Slov. goricah pri Sv. Trojici, na Sladkih gorah, na sv. Višarjah, pri Mariji bistrički na Hrvaškem in drugod.

V svojem rojstnem kraju sem imel večkrat priliko opazovati cele trume prekmurskih romarjev. In kaki so to romanji! Ni videti med njimi mnogo lahkomišljene mladine, ki večkrat iz prav slabih namenov gre na božjo pot in hodi po vražjih potih, ampak med prekmurskimi romarji vidiš resnobne može in žene, katere žene res prava pobožnost na božjo pot. Posebno veselo je, da so ti možje v procesiji prav mnogoštevilni, kar pri nas ni navadno.

Prekmurski romarji gredo najrajši peš. Možje imajo breguše, suktno, čevlje na rami, na hrbtu pa hleb kruha in še kaj drugega. To je pravo romanje. Živé skoro ob samem kruhu, kadar so na božji poti, hodijo tudi večinoma bosí, pojo med potom Marijine pesmi ali pa molijo rožni venec. Posebno pobožnost gojijo do nebeške matere«.

Za nas Slovence na obeh straneh Mure je važno, kar je tudi Kovačič zapisal v teh **Spominih**:

»Neki štajerski fračiškan je enkrat sprožil misel, da bi se na murskem polju ustanovil frančiškanski samostan nalašč za Prekmurce. Ta misel ni slaba. Trebalo bi le dobrotnikov, ki bi jo uresničili. Meni se zdi, da bi to bil

najboljši, da, edini način, po katerem bi se dalo Prekmurcem pomagati. Krščanski duh bi se v njih zbujal, utrjevalo bi se npravno življenje, a to je najboljša podlaga za narodni obstanek in razvoj. Tudi v narodnem oziru bi to mnogo koristilo, ker bi lažje dobili v roke naše knjige, tesneje bi se zvezali s štajerskimi Slovenci in bi se tako polagoma jeli zavedati svoje narodnosti».

Ta zamisel se je uresničila ob veliki pomoči Kovačiča samega in celo v njegovem rojstnem kraju, v Veržeju. Tu so živeli Puščenjakovi: brat in tri sestre, vsi neporočeni. Želeli so svoje posestvo darovati kakšnim redovnikom, ki bi se naj v Veržeju naselili. Posvetovali so se s Kovačičem: ali naj se v Veržeju naselijo usmiljeni bratje? Kovačič značilno pristavljaja: »Toda oni se ne pečajo z dušnim pastirstvom, kar je pa v Veržeju vendarle **potrebno že zaradi prekmurskih Slovencev**, ki radi hodijo semnkaj opravljat svojo pobožnost«. Predlagal je salezijance. Zato je v pismu z dne 6. januarja 1908, v katerem je mariborskega škofa dr. Mihaela Napotnika obvestil o tej Puščenjakovi nameri, med drugim predlagal:

»Splošna želja darovateljev je, da se pokličejo **salezijanci**, ki bi skrbeli zlasti za vzgojo mladine. Ker si sami ne vedo pomagati, so naprosili podpisane kot domačina, da posreduje v tej zadevi».

V Veržeju je tako v nekaj letih nastal salezijanski zavod **Marijanišče**. Pri gradnji so zelo pomagali tudi prekmurski Slovenci, zlasti iz bližnje beltinske župnije. Tudi nekateri duhovniki so gmotno pomagali, med drugimi dr. Franc Ivanocy, zaradi česar so ga madžarski listi napadali. Zavod s kapelo je škof Napotnik slovesno blagoslovil dne 27. oktobra 1912. Za Kovačičeve zasluge pri gradnji tega zavoda ga je škof na dan blagoslovitve imenoval za svojega duhovnega svetovalca. V tem dekretu pravi: »Zlasti pa se je zahvaliti Vašemu trudu in prizadevanju, da so se v Vaši rojstni župniji naselili duhovniki salezijanci ter ustanovili za vzgojo mladine zavod, ki sem ga danes v svoje veliko veselje blagoslovil«. — Odslej je ta zavod mnogo storil ne le za versko poglobitev prekmurskih Slovencev, ampak tudi za živitev njihove narodne zavesti, posebno po svojem oratoriju pri mladini. Saj je v njem bilo iz Prekmurja okrog 70 dečkov. Na to »slovensko nevarnost«, ki je izhajala iz veržejskega zavoda, so kmalu postali pozorni Madžari, posebno njihovi učitelji po šolah in so učencem prepovedovali hoditi k salezijancem v Veržej in jih zaradi tega celo kaznovali, tako na primer v Lipovcih. O tej »slavski« nevarnosti so pisali tudi soboški in somboteljski madžarski časopisi.

Ko je Jožef Klekl v Črensovcih začel 8. decembra 1913 izdajati tednik *Novine*, je somboteljski časopis *Vasvármegye* priobčil članek: »**Veržej in njegov sad**« (*Wernsee és gyümölcse*). Očita Novinam, da izhajajo v Ljubljani in se preko Veržeja širijo po slovenski krajini ter da so istega duha, kot »ljubljske« mohorjeve knjige. Madžari so tudi napadali somboteljskega škofa, zakaj trpi takšne duhovnike v škofiji in so oblast pozivali, naj takšne ljudi kot je Klekl onemogočijo. Tudi soboški *Muraszombat és vidéke* je podobno pisal o »veržejski nevarnosti«.

Posebno, ko so prišli iz Italije v Veržej prekmurski salezijanski kleriki, so se prekmurski oratorijanci razživel. Imeli so celo svoje akademije, nastope in skupne izlete, tudi po Prekmurju.

V maju in juniju 1914 je somboteljski škof grof János Mikes birmoval v soboški in lendavski dekaniji. To priliko je uporabil, da je iz Beltincev

2. junija obiskal pri Madžarih tako razvpiti salezijanski zavod Marijanišče. Bil je zelo lepo sprejet in je dobil najboljše vtise. Novine so poročale: »Višešnji pastir je po obiski izjavo, da veržejskoga samostana več ne pusti grajati, tak je vse tam v redi najšo«.

Vidimo, da je dr. Kovačič tudi tu storil uspešen korak proti svojemu cilju: zedinjeni Sloveniji, v kateri bi naj bili obenem prekmurški Slovenci.

Po osvoboditvi je Kovačič bil v Parizu izvedenec za meje na Štajerskem, obenem pa je zelo sodeloval z dr. Slavičem, ki je bil izvedenec za prekmurske meje. Oba sta se zelo trudila, da bi v Slovenijo prišli tudi Slovenci v radgonskem kotu ter ob Rabi. To je bilo silno težavno delo. O teh težavah je pisal 15. maja 1919 dr. Verstovščku:

»O Prekmurju se je isto tako iz privatnih virov izvedelo, da so ga izključili. Ko je dotični komisiji prišlo na dnevni red, so Italijani rekli, severno od Drave in Mure so le »debris«, nekake smeti slovenskega življa, ki se liki cigani skitajo sem in tje, in ker se gospodje niso mogli momentano orientirati v madžarski statistiki in krajevnih imenih, so Prekmurje dali ad acta (na stran). Ko pa so se od naše strani storili odločilni koraki ter se je v tisku in z besedo pojasnilo prekmursko vprašanje, so se zopet začeli z njim pečati. Zadnje tedne se je poročalo, da prekmursko in baranjsko vprašanje stoji »boljše«, le primerno mejo da še iščejo. Kakor strela z vedrega neba nas je tedaj 13. maja zjutraj zadelo sporočilo, da je prejšnji večer »Concil de Dix« **definitivno** določil naše severne meje... Prekmurje je sploh odpadlo... ker so Italijani tako zahtevali... Namignili so nam, da je še vendar rešitev Prekmurja mogoča. Od naše strani se dela, kar se more — pisatelj tega pisma (Kovačič) potrjuje, da kolega Slavič dela, kar je v njegovi moči, da bodo le odločilni gospodje tudi svoje storili. Pomoč so obljubili tudi Čehi, ki bodo še skušali pridobiti Japonce«.

Koliko Kovačičevega napora ne le za slovenske meje na Štajerskem, ampak tudi v Prekmurju! Zato je bil toliko bolj vesel, da je končno le toliko prekmurskih Slovencev doživelo svobodo v »zedinjeni Sloveniji«, v Jugoslaviji.

Po vojni je leta 1924 v XVIII. knjigi **Bratstva**, ki je izhajalo v Beogradu, Kovačič Srbom obširneje predstavil Prekmurje: zemljepisne in narodnostne razmere, zgodovino in slovstvo prekmurskih Slovencev. Leta 1926 je v časopisu za zgodovino in narodopisje objavil **Gradivo za prekmursko zgodovino**. Istega leta je izšla pri »Matici Slovenski« v Ljubljani njegova obširna zgodovina **Slovenske Štajerske in Prekmurja**. Kjer je le mogel, je Kovačič obravnaval tudi prekmursko zgodovino, posebno v novejši dobi: ogrsko-štajerske homatije, obmejni prepiri z Ogri, razširjenje protestantizma na Spodnjem Štajerskem in v Prekmurju, početki prekmurskega slovstva, prekmursko novejšo slovstvo in Prekmurje na mirovni konferenci. — Napisal je tudi obširno **Zgodovino lavantinske škofije**.

Kovačič je bil globok mislec, znanstvenik in zgodovinar. Malo kateri slovenski zgodovinar je tako izčrpno raziskal in opisal zgodovino svoje ožje domačije, kot je to storil s toliko ljubeznijo in temeljitostjo dr. Franc Kovačič. Mnogo je napisal o zgodovini Slovencev med Muro in Dravo: Trg Središče (1910), Ljutomer (1926), dva zvezka zgodovine domikanskega samostana v Ptujju (1914), o ptujjskem škofu Viktorinu, Protestantizem v Iztočni Štajerski in v Medjimurju (za Trubarjev zbornik 1908).

Umrl je na Jožefovo leta 1939 v Mariboru. Kot velikega, zavednega Slovena je njegovo smrt pospešilo razburjenje zaradi izdajstva slovaškega vo-

ditelja — duhovnika Jozefa Tisa, ki se je dal od Hitlerja vplivati in je pet dni prej — 14. marca 1939 — razglasil ločitev Slovaške od Češke. To izdajstvo slovanstva je Kovačiča silno bolelo, imelo pa je tako za češki kot slovaški narod usodne posledice.

Dr. Matija Slavič

Deset let za Kovačičem je bil rojen Matija Slavič, 27. januarja 1877 v Bučočevcih, v župniji Križevci pri Ljutomeru. Po osnovni šoli v Križevcih in v Radgoni je končal gimnazijo in bogoslovje v Mariboru, kjer je bil posvečen v duhovnika leta 1900. Po kratki kaplanski službi v Hočah se je vpisal na bogoslovni fakulteti dunajske univerze in tam doktoriral leta 1905. Nato je bil v Celju šest let nemški pridigar, od leta 1911 je bil profesor za biblične vede stare zaveze v Mariboru in od leta 1921 profesor za iste vede na bogoslovni fakulteti v Ljubljani. Tu je predaval do leta 1957, dokler mu ni opešal vid. Umrl je v Ljubljani 25. oktobra 1958. Dvakrat je bil tudi rektor ljubljanske univerze. Njegovo življenjsko delo je bilo: **slovenski prevod sv. pisma stare zaveze**. Do konca druge svetovne vojne je prevedel vseh 21 zgodovinskih knjig sv. pisma. Tudi potem je še prevajal, dokler mu niso oči povsem opešale. Ni pa dočakal novega natisa svojega prevoda sv. pisma. Napisal je tudi lepo število razprav o svetopisemskih vprašanjih in potopisno knjigo **V deželi faraonov** (1914). Velik uspeh je dosegla njegova nemška knjiga *Sonn- und Festtagsevangelien*, ki je izšla leta 1916 v Mariboru in leta 1917 v Celovcu; leta 1917 je izšla v Mariboru v slovenskem jeziku (Nedeljski in praznični evangeliji z razlago in opomini). Zanimivo je, da je izšla v Budimpešti tudi v madžarščini (*Vasárnapi és ünnepi evangéliumok*).

Ob njegovi smrti je **Družina** zapisala: »Dr. Matija Slavič si je pridobil neminljive zasluge za priključitev Prekmurja k Jugoslaviji«. Mohorjev Književni glasnik pa: »Pokojni profesor Slavič se je vse življenje zanimal za narodnostne, politične in kulturne probleme Prekmurja. Zgodovina mu bo morala priznati njegova prizadevanja in njegova posredovanja za priključitev Prekmurja k Jugoslaviji po prvi svetovni vojski«.

Kako je prišlo do tega, da se je dr. Slavič tako zanimal za Slovence med Muro in Rabo, dasi je rojen na Štajerskem? Sam pripoveduje o tem takole:

»Prekmurje mi je bilo znano že od mladih nog, ker sega moja rojstna občina na desnem, štajerskem bregu tik do Mure. Po štirih razredih osnovne šole v Križevcih pri Ljutomeru sem prišel v mestne šole v avstrijsko Radgono, kjer sem se seznanil v šoli s prekmurskimi sošolci. Takrat sem se začel učiti madžarski jezik, kar mi je prav prišlo ob prevratu. Prekmurski sošolec iz Cankove je namreč znal od doma madžarski ter mi s pogovorom pripomogel do prvih pojmov madžarskega jezika. Kot gimnazijec sem našel doma madžarsko slovnico, ki mi je pokazala pravi ustroj tega jezika.

Kot gimnazijec v Mariboru sem se seznanil s slovenskimi dijaki iz Radgone. V radgonski okolici je namreč pet slovenskih vasi, kjer govore ljudje prekmurski jezik. Odtod je bilo takrat več dijakov, ki so bili navdušeni Slovenci. O počitnicah smo se vozili skupaj z vlakom od Radgone do Špilja, od koder so ti hodili v graške šole, ker so bili pod graško škofijo. S temi smo se navduševali za slovenstvo na obeh bregovih Mure. To smo manifestirali tudi s petjem narodnih pesmi na železniških postajah, tako da smo večkrat prišli navzkriž z Nemci na postajah. Te dijake sem včasih

obiskal na njihovem domu. Kot dijak sem večkrat potoval sam tudi po prekmurski pokrajini, da spoznam ljudi in kraje. Šel sem nekoč iz Radgone peš. Na cesti me je došel voz, na katerem je bilo polno ljudi. Vzamejo še mene nanj in pripeljejo na svoj dom v Prekmurju. Že med vožnjo, še bolj pa na njihovem domu sem potipal na narodno struno. Bili so navdušeni Slovenci. Doma so zvečer lupili koruzo, kjer je bilo zbranih do 30 mladih ljudi. Tam sem jih nagovarjal, naj pojejo slovenske pesmi. Peli so nekaj domačih prekmurskih. Potem pa mi rečejo, da znajo tudi »živijo« peti, kar jih je naučil štajerski bogoslovec Gomilšek, a tega si niso upali prav peti, ker so se bali, da bi jih kdo zatožil radi »veleizdaje«. V dijaških letih sem se seznanil z nekaterimi prekmurskimi duhovniki, tudi v Dobrovnik sem prišel, kjer sta bila župnik in kaplan trda Madžara. Kot bogoslovec pa sem spoznal na Tišini pri kanoniku-dekanu dr. Ivanocyju bogoslovca Rogača, s katerim sva ostala v dopisovalni zvezi do prevrata.

Ko se je v Mariboru ustanovil Narodni svet za Štajersko s Prekmurjem, se je meni poverila skrb za Prekmurje. Začel sem zbirati tvarino za določitev narodnih mej. V počitnicah 1918 sem prehodil v ta namen Prekmurje po dolgem in širokem. Takrat je bila meja med Avstrijo in Ogrsko strogo zastražena zlasti zaradi tega, da bi iz Ogrske ne prišlo nič živil v Avstrijo. Zato je bila Mura zastražena po madžarskih vojaki, ki so tudi sicer pazili, da bi ne prišel kdo po nepotrebnem iz Štajerske v Prekmurje. Prišel sem pri Veržeju z brodom čez Muro. Trije madžarski vojaki so mi prišli nasproti z nasajenimi bajoneti. Pozdravim jih v madžarskem jeziku, na kar mi prijazno odzdravijo z lepimi pozdravnimi besedami ter puste nemoteno v Prekmurje. V Beltincih sem dobil župnika Štefana Kūharja v katerem sem spoznal navdušenega Jugoslavana; ta mi je dal zadnji somboteljski škofijski letopis, kjer sem imel statistiko Prekmurja po veri z označbo, v katerem jeziku se vrši služba božja. V Velikih Dolencih mi je dal Jožef Klekl mlajši še drug tak letopis in mi povedal slovenska imena na podlagi pomadžarjenih navedb. Ta župnik Klekl je bil takrat urednik prekmurskih »Novin«. Urejevala sva skupaj eno številko do dveh po polnoči, ob šestih pa bila že v cerkvi, ker je bil praznik. Po ranem cerkvenem opravilu sva se odpeljala na »žegnanje« v Gornje Petrovce, kjer sem spoznal pri obedu kakih 12 prekmurskih duhovnikov. Govorili smo že o Jugoslaviji, in g. Klekl je poudarjal, da »bomo zabijali mejne kole ob Rabi«. Pisal sem še potem vsem prekmurskim slovenskim duhovnikom, ki so mi večinoma tudi odgovarjali. Tako sem spoznal mišljenje prekmurskih duhovnikov. Najbolj navdušeni Jugoslavan so bili: oba bratranca Klekla, bogojanski župnik Baša in beltinski župnik Štefan Kūhar. Ti so bili moji najboljši informatorji. Ko po prevratu ni bilo več mogoče osebno ž njimi občevati, mi je na primer pošiljal Štefan Kūhar s kurirjem pisma na Štajersko s podpisom: »Brodar od Mure«. Pri teh potovanjih po Prekmurju pred prevratom pa sem poslušal tudi, kako misli ljudstvo o Jugoslaviji. Govoril sem z vsakim človekom, ki sem ga kje dobil. Spoznal sem, da so zlasti vojaki, ki so prišli na dopuste, razširili Wilsonovo načelo o samoodločbi narodov, in da so ti govorili, da pride Prekmurje s Slovenijo k Jugoslaviji. Včasih je nastal med ljudmi radi tega prepir. V neki gostilni je en možakar hudo zagovarjal svoje madžarsko mišljenje. Na splošno pa je našla jugoslovanska misel rodovitna tla, kar se je videlo takoj ob prevratu na taborih v Ljutomeru, Radgoni in v prekmurskih krajih, kjer so jugoslovansko misleči navdušenci razbijali madžarske

shode in prirejali jugoslovanske manifestacije in ustanavljali narodne svete, dočim so vojaški letalci generala Maistra metali iz letal moje v prekmurščini tiskane letake po Slovenski krajini. Narodna vzgoja dr. Ivanocyja in starejšega Klekla ter njunih prijateljev in sotrudnikov je obrodila še o pravem času sad.

Ko sem bil od jugoslovanske vlade določen, da kot izvedenec za Prekmurje sodelujem pri mirovni konferenci v Parizu, sem še poiskal vso potrebno stvarino za obrambo Slovenske krajine, kar je nisem dobil od Prekmurcev, po ljubljanskih knjižnicah in v dunajski dvorni knjižnici. Hudo, dolgo časa brezupno je bilo naše delo pri konferenci za Prekmurje, ko pa je naša delegacija morala braniti še Maribor in Slovenske gorice«. (Slovenec LVII/1929, št. 192, str. 8, 25. avg.).

Tako se je dr. Slavič temeljito pripravil za svoje težavno delo v Parizu, kamor je odšel januarja 1919 in tam ostal do avgusta istega leta, kjer je bil izvedenec za prekmurske meje, kot dr. Kovačič za štajerske. Bogo Teply pravilno ocenjuje njuno delo v Parizu, ko pravi: »Čeprav je imel vsak od njiju določen obseg dela, je bilo njuno delo vendar najtesneje zvezano, saj je Kovačič z znanstvenim izpodbijanjem avstrijskih zahtev po naši zemlji reševal obenem Prekmurje, ki bi bilo ob ugoditvi avstrijskim zahtevam izgubljeno. Zato dela obeh ne moremo ločiti«. (Panonski zbornik 1953, str. 313).

Njuno delo, kot tudi delo drugih jugoslovanskih odposlancev, je bilo zelo težko, ker je mirovna komisija najprej hotela narediti za severno mejo reko Dravo. Koliko truda in napora je bilo potrebno, da se je komisija odločila za mejo na Muri, in še več, da se je določila meja ob razvodju Rabe in Mure in je tako večina prekmurskih Slovencev prišla v Slovenijo in Jugoslavijo. Radgonskih in rabskih Slovencev pa ni bilo mogoče rešiti.

O Prekmurju je dr. Slavič v Parizu izdal v francoskem jeziku dve knjižici z dvema dostavkoma in narodnostno karto, ki označuje do 5 % natančno narodnostno razmerje vsake prekmurske vasi: *Le Prekmurje, De la statistique de Prekmurje, Supplément au Prekmurje, Aperçu économique, Annexe »La carte ethnographique«* in *»Carte ethnographique de Prekmurje«*.

Dne 9. julija 1919 je Vrhovni svet v Parizu sprejel sedanjo mejo v Prekmurju ob razvodnici med Rabo in Muro. Končno je ta svet sklepal o Prekmurju 1. avgusta 1919 in pooblastil našo državo, da vojaško zasede tiste meje Prekmurja, ki so bile določene 9. julija. Obvestilo o tem je naša delegacija v Parizu dobila 4. avgusta, dne 6. avgusta pa naša vlada v Beogradu. Jugoslovansko Prekmurje pa je bilo zasedeno 12. avgusta 1919.

S tem še ni bil konec Slavičevega dela za Prekmurje. Sam pripoveduje: »Prekmurske meje so bile s tem pri zeleni mizi določene. Preostalo je še, da se te meje določijo na terenu. Koncem avgusta 1921 je začela delovati mednarodna razmejitvena komisija za meje med Jugoslavijo in Ogrsko«. Tu je delovalo šest delegacij: angleška, francoska, italijanska, japonska, jugoslovanska in ogrska. V jugoslovanski delegaciji sta razen dr. Slaviča bila kot izvedenca dodeljena tudi dr. Franc Vodopivec in Božidar Sever. V smislu trianonske pogodbe, ki so jo Madžari podpisali 4. junija 1920, je razmejitvena komisija določila najprej meje na terenu in izpraševala tudi obmejne ljudi, nato pa o njej obravnavala v Varaždinu. Končala je svoje delo 14. novembra 1921. Nato so o prekmurskih mejah še razpravljali meseca julija 1922 v Londonu, kamor je bil poklican tudi dr. Slavič, potem pa še v Ženevi ter končno še v Parizu dne 10. novembra 1922.

Šele potem so začeli stavljati kamnite mejnike na madžarski meji. To delo je trajalo skoraj dve leti in se končalo s podpisom razmejitvenega akta dne 8. julija 1924 v Zagrebu.

Dr. Slavič je svoje delo na mirovni konferenci v Parizu ter pri mednarodni razmejitveni komisiji domá zelo obširno opisal v raznih člankih in razpravah, najprej pa v svoji knjigi **Prekmurje**, ki je izšla v Ljubljani leta 1921: **Nato: Naše Prekmurje** (Mladika 1923), **Državni prevrat v mariborski oblasti** (zbornik Slovenci v desetletju 1918—1928, uredil dr. Josip Mal — Ljubljana 1928), **Narodnost in osvoboditev Prekmurcev ter Prekmurske meje v diplomaciji** (v Novakovem zborniku **Slovenska krajina**, str. 46—107). Razen tega je dr. Slavič med obema vojnama pisal o Prekmurju v raznih naših časnikih.

Kot ugotavlja Bogo Teply, je dr. Slavič s temi izčrpnimi spisi o borbi za Prekmurje na pariški mirovni konferenci »postal prvi slovenski zgodovinar diplomacije«.

Oba velika Slovenca Prlekije: dr. Kovačič in dr. Slavič sta mnogo storila za Prekmurje, posebno dr. Slavič. **Uspelo jima je, ker sta na ozemlju med Muro in Rabo našla že pripravljen teren. Pripravil pa ga je dr. Ivanocy s svojimi mladimi navdušenimi sodelavci.** Saj dr. Slavič sam priznava: »Največja prosvetna in narodna zasluga dr. Ivanocyja je ta, da ni podlegel v boju za narodne pravice, ampak še pridobil navdušenih mladih borilcev vprav v času, ko je madžarska premoč bila že tako silna, da bi bila narodno zavest med Prekmurci kmalu zatrla«. (Naše Prekmurje, Mladika IV/1923, str. 396). In na drugem mestu pravi: »Ob prelomu 19. in 20. stoletja sta začela gojiti med Prekmurci izrecno narodno zavest in iskati stike z drugimi Slovenci Borovnjak, župnik na Cankovi, in dr. Ivanocy, dekan na Tišini, ki je dobil vsled svojega narodnega dela naslov »oče ogrskih Slovencev«, od Madžarov pa je bil preganjan kot »panslav«. Ivanocyjevi učenci Baša, Sako- vič, oba Klekla in več Kúharjev so Ivanocyjevo delo nadaljevali, razširili in poglobili. Bivši poslanec Jožef Klekl st. je s svojim Koledarjem, Marijinim listom in tednikom Novinami največ storil, da so Prekmurci ohranili svojo narodno zavest, da so smatrali štajerske Slovence onkraj Mure za svoje narodne brate, da so hoteli ob prevratu državno skupnost z drugimi Slovenci v Jugoslaviji. — — — Za slovensko zavednost pa so ti slovenski Prekmurci v težkih razmerah veliko storili; brez njihovega dela bi bilo Prekmurje težko prišlo k Jugoslaviji«. (Zbornik Slov. krajine, str. 57).

Pavel Berden

Pet postaj do poveličanja

Bilo je v martjanski župniji, okoli martinovega, na misijonu, ko smo obiskovali bolnike po domovih. Mene je vozil Lajči, ki pa je bil evangeličan. Z ekumensko domačnostjo je bil navzoč pri delitvi obhajila in maziljenja. Ko sva se uvedla v avto, da bi se peljala dalje, mi je rekel: »Še enkrat povejte tisto, kar ste rekli pri bolniku.« Ponovil sem in Lajčiju so se zalesketale solze v očeh. Skoro ne bi verjel, toda res je bilo. Moške solze so redke, četudi smo v Prekmurju, kjer je vse mehko.

Kaj pa je bilo tisto?

Preprosto razmišljanje o hostiji. O belem kruhu, ki je skozi trpljenje priromal na oltar in na oltarju dosegel svoje poveličanje, posvečenje v Jezusovo rešnje Telo.

Prvo trpljenje tega kruha je bilo, ko je zrno padlo v zemljo in je moralo umreti, da je iz njega pognal klas.

Drugo trpljenje tega kruha je bilo, ko so mu pri žetvi porezali noge in ga zvezali v snop.

Tretje trpljenje tega kruha je bilo, ko so ga bičali, mlatili, da je klas dal zrno od sebe.

Četrto trpljenje tega kruha je bilo, ko so ga semleli v drbno moko.

Peto trpljenje tega kruha je bilo, ko so ga vrgli v ognjeno peč in ga spekli.

Potem je priromal na oltar in bil poveličan.

Tudi vinska jagoda je šla skozi stiskalnico do keliha.

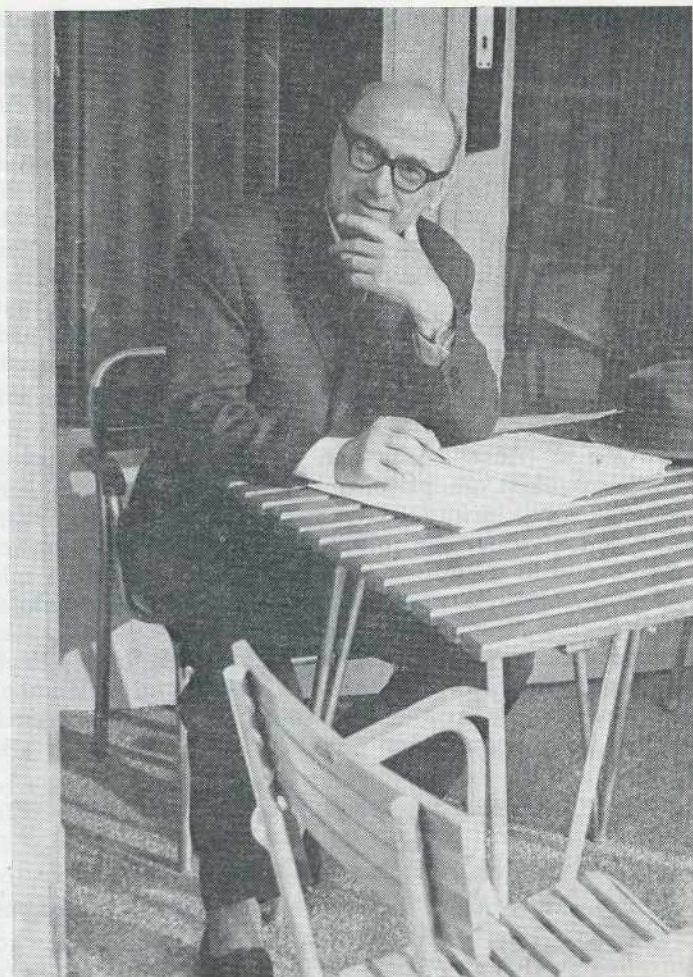
In naše življenje na tem svetu gre skozi mnogotero trpljenje k častitljivemu vstajenju. Vsi gremo po isti poti. Vsi smo poklicani na ta ali oni način k mučeništvu.

Naša pot je Kristusova pot. Po trpljenju in križu v častitljivo vstajenje. Naše stopinje vodijo h Kristusovim stopinjam. In tudi Marija, čeprav brez izvirnega in osebnega greha, je morala zaradi podobnosti s Kristusom, zaradi svojega duhovnega materinstva, ko nas je duhovno v bolečinah rodila pod križem, tudi ona je morala po teh stopinjah.

Jezus je šel v trpljenje in je rekel: »Nisem sam. Moj Oče je vedno z menoj!« Kakšna tolažba, da ni bil čisto sam. Tudi jaz in ti nisva sama...

Intervju s prof. dr. Antonom Trstenjakom za pomurske „Stopinje 1975”

— Gospod profesor, Vi ste pomurski rojak, rojen v Rodmoščih v župniji Gornja Radgona, vendar že na meji nekje med radgonsko in negovsko župnijo. V knjigi »Meje spoznanja«, ki jo je izdala Mohorjeva družba 1974, najdemo o Vas te podatke: Rojen 1906, doktorat iz filozofije napravil 1929, doktor iz teologije v Innsbrucku 1933, od l. 1940 profesor za psihologijo in filozofijo na teološki fakulteti v Ljubljani, kot gost ste predavali na številnih tujih univerzah in mednarodnih kongresih v Evropi in Ameriki, l. 1955 ste dobili povabilo za rednega profesorja na univerzi v Gradcu. Izdali ste nad 30 knjig in okrog 200 člankov, referatov in ocen, od tega 50 v nemščini, angleščini, francoščini, italijanščini, češčini. Vabljeni ste kot predavatelj tudi na naše državne univerze v Ljubljani in Zagrebu. Vaša knjiga »Oris sodobne psihologije« (1971) v dveh zvezkih, ki obsega nad 1600 strani, sedaj že v tretji izdaji, služi kot učna knjiga tudi študentom državnih univerz. Široki sloji Slovenije Vas poznajo iz knjig, ki ste jih izdali o človeku in njegovih odnosih do sebe, družbe, okolice. Vemo, da je Vaše življenjsko zanimanje človek, njegov izvir, razvoj, prihodnost, usoda in sreča. Mi Vas danes želimo srečati kot našega ožjega pomurskega rojaka.

1) Ali bi nam hoteli kaj povedati o svoji domači družini, o starših, o rodnem domu, o otroških letih?

— O družini doma ne govorim rad, ker je to intimno življenje, o intemnosti pa ne govorimo radi.

Bilo pa je čudovito lepo: oče dober, mati sonce veselja. Ko sem imel osem let, je ponoči dom pogorel, nekdo ga je zažgal (manda je hotel ukrasti panj čebel), samo goli zidovi so ostali, pa še december je bil! Prestrašil sem se do današnjega dne. Tudi učitelji v šoli so ugotavljali, da od takrat naprej nisem bil več »prejšnji«. Tisto noč nas je vse (tudi očeta) držala pokonci — mati z nezlomljivim pogumom in optimizmom, ki jo je spremljal do 91. leta starosti z jasnim spominom do zadnjega diha.

Če smo se doma otroci (štiri sestre in jaz, trije pa umrli majhni) kaj pričkali, je vedno zalegla ena sama očetova beseda (ki nikoli ni zakričal nad nikomer, nikoli tepel): »Kaj se pripravate, kdaj pa vidite naju z materjo, da

se prepirava.« In že smo šli vase in utihnili. Oče in mati sta bila vsestranski vzor in avtoriteta ne samo za nas otroke, tudi za sosede. Oče je bil deset let župan občine Ivanjševci, ki je takrat imel tudi funkcijo sodnika v manjših zasebnih zadevah (razžaljenje časti ipd.); nikoli se ni nikomur z nobeno razsodbo zameril; veljal je za docela nepristranskega, pravičnega človeka. »Hanzek, kakor boš ti razsodil, tako bom ubogal, četudi mene obsodiš«, podobno sta obe stranki ponovno vzklikali.

Bil sem neroden, za ročno delo malo pripraven. Mati mi je nekoč (imel sem okrog 10 let) rekla: »Kaj šele bo iz tebe, ko si 'rein' za nič!« Odgovoril sem (baje, tako je mati pozneje pripovedovala): »Mati, iz vsakega poštenega človeka kaj postane, pa še bo iz mene«. Nato se je mati pomirila. V gimnaziji sem v prvem razredu imel edino skrb: da bom padel iz telovadbe. Tudi v maturitetnem spričevalu imam (kljub odliki) telovadbo samo zadostno.

Ko me je stric kot gimnazijca vprašal, katerega imam rajši, očeta ali mater, sem brez oklevanja odgovoril: »Oba«.

Oče je (zlasti od prvega do šestega gimnazijskega razreda) približno vsakih štirinajst dni prišel oprtan z nahrbtnikom sedem ur daleč peš v Maribor, da mi je prinesel živila; tako je vzdrževanje manj stalo. Take osebne žrtve danes gotovo več nihče za svojega sina ne prinese, samo zato, da bi lahko študiral; a tudi nekdanj zlepa nihče; sodobno mladino — porivamo v šole in menijo, da nam uslugo store, če razred izdelajo; povrhu so danes štipendije, medtem ko smo takrat poznali komaj ime, ker smo pač znali latinski; nobenega dijaka nisem poznal, da bi bil imel štipendijo. Vse življenje sem skušal biti očetu za to hvaležen, a nisem znal dovolj; hotel bi mu postaviti spomenik. Mene je šolalo vino, ki je takrat imelo visoko ceno; sam pa sem bil absoluten abstinent. Oče se je šalil: »Bom pa več prodal, če ne boš nič pil.«

Če bi se gledal v ogledalu svojih staršev, bi — si licet parva componere magnis — parafraziral Goethejeve besede:

»Vom Vater hab' ich die Statur, des Lebens ernstes Führen,
Vom Mütterchen die froh Natur und Lust zu fabulieren.«

Oče je imel nadpovprečen spomin za številke; kot župan je imel vse potrebne številčne podatke svojih (ca 500) občanov na pamet. Ko je sodnik v pravdni zadevi na sodišču razsodil v škodo občine, se je oče dvignil in stresel sodniku iz rokava letnico zakona in številke paragrafov, ki so bili veljavni še iz prejšnjega stoletja; sodnik je osupnil, prosil za premor, prinesel iz arhiva zaprašene zakonike, odprl po očetovi navedbi in rekel: »Župan, vi imate prav«. Oče je bil tudi odličen računar in risar z dovršeno lepo pisavo; nikoli pa ni bral nobene leposlovne knjige.

Mati je bila izrazito muzikalična narava, z žametnim altom, v njej je vse pelo in vriskalo; garala je vse življenje z nadčloveško močjo, kljub temu pa zvečer brala (leposlovne) knjige, tudi v pozno noč, ko je že vse spalo okrog nje; malodušnosti in utrujenosti ni poznala. Vse, kar je dobila v roke, je prebrala, čeprav je bil morda le ovitek iz starega časopisa. Tudi bolniške pomoči ni poznala — do zadnjih dni življenja ne. Imela je ob petih čutih še posebno intuicijo za človeka, recimo »šesti čut« s čudovito obzirnostjo in potrpežljivostjo ter razumevanjem.

Obema sem prizadejal veliko skrbi, ne najmanj s tem, da sem jima skušal pomagati iz zadrege po svoji otroško naivni pameti.

Ko smo imeli vinotoč pod vejo (nisem še hodil v šolo), sem slišal, kako se pogovarjata, da bi bilo najbolje, če bi se babica (očetova mati) za tiste tedne preselila v »zadnjo hiško«, toda kdo in kako naj ji to dopove, da ne bo užaljena. Živo se spominjam, da sem se obema čudil, kako da si ne upata kaj takega povedati, jaz pa bi to z lahkoto storil. Takoj sem šel v sobo in rekel babici: »Babica, oče in mati sta rekla, da morate iti ven iz hiše!« Lahko si mislite, kak vihar je nastal: »Tako, zdaj me bodo že ta mali iz hiše metali; kaj bo šele, ko bodo veliki!«

Imeli smo brezposelno sosedo, neporočeno staro viničarko Mico, ki je vsak dan prišla v naš vodnjak po vodo, pri tem pa po več ur z materjo govorila. Mati se je je kar bala, ker ni imela časa. Ko jo je nekega dne zopet zagledala prihajati izza vogala, je vzdihnila sama pri sebi (jaz pa sem slišal): »Oh, ta baba je že zopet tu!« Jaz, ki sem bil seveda materi vedno »na uslugo«, sem hotel takoj pomagati in sem zaklical: »Mica, naša mati so rekli, da ste vi baba.« »Tega tvoja mati ni nikoli rekla, to si si ti zmisлил, vozgrivec!« Mati je bila seve v skrajni zadregi in je molčala. Takoj (a že prepozno), sem razumel situacijo: »Aha, mati tega ne smejo nase vzeti, sicer bo večna »svaja« s sosedo. Za sosedo sem ostal vozgrivec še potem, ko sem odšel v latinske šole v Maribor, dokler je ni 1918 v jeseni odpihnila kruta španska.

Še pozneje kot »učitelj v Izraelu« sem se v svoji gorečnosti nekajkrat prehitro zavzel za rešitev neizhodne situacije v javnosti, da se je potem zgrajala, dokler nisem vendarle prišel do modrosti, ki sem jo preje vedno imel za izraz preračunane sebičnosti, modrosti, ki sem jo potem tudi drugim priporočil v knjigi Med ljudmi (1954): »Ne bodi vsiljiv z uslugo, za katero te nihče ne prosi!«

Doma je vladalo vzdušje medsebojnega zaupanja, ne strahu. Ker sem imel veselje s številkami, mi je mati med vojsko (oče je bil na fronti) zaupala vse račune, tudi po denar (podporo) na občino me je poslala. Mati županja je v nedeljo nadrla mater: »Jesus Kristus, kaj ti v glavo pade, da otroku denar zaupaš!« Mati pa je mirno odgovorila: »Komu pa naj zaupam, če svojemu lastnemu otroku ne?« Pohvalila pa me mati ni nikoli, zlasti pa ne mojega petja. Zelo si je prizadevala, da bi znali njeni otroci lepo peti; a nobeden je ni dosegel. Mati je bila tudi v drugih stvareh nedosegljiva. Oče ji je ponovno z mešanimi čustvi zatrjeval: »Nobena tvoja hči te ne bo dosegla.«

Svoje največje otroško veselje sem doživel, ko sem dobil (10-leten) klopotec. Postavili so ga na visoko ranto sredi goric in vsak dan sem z njegove višine veselo prepeval, da je odmevalo čez hribe in doline. Nekega dne pa pridejo Petrova Treza, naša dobra soseda pod goricami (stara mati župnika Fr. Jančarja) in rečejo moji materi: »Mislila sem, da še iz tvojega čeha kdaj bo kaj; zdaj pa vidim, da bo čisto navaden odrtjak (slov. kričać, od glagola dreti se).« Mati me je rahlo pokarala, sram jo je bilo, a ne toliko zaradi »drtja«, marveč bolj zato, ker svojih viž nisem vedno dobro intoniral in viže držal.

Petrova Treza so imeli prav: vse življenje nikoli nisem potreboval mikrofona ali ojačevalca. Niso pa vedeli, da bo ta 'odrtjak' nekoč naredil še — čudež. Ko sem v Parizu 1935 na Vélíki šmaren pri Petites Soeurs d'Assomption pel mašo, sta dve gluhi sestri, ki še nikoli nista slišali maše peti, med

Dominus vobiscum — skočili vpričo vseh (več sto) ljudi pokoncu in vzdihnil: »Slišim, slišim, čudež, čudež!«

Menda sta ta »dva čudeža« zadostovali Italijanom, da so me že za življenja kanonizirali (priporočam vsakemu Slovincu, ker po smrti je za nas predrago in ni uspeha). Ko sem namreč pred več kot tridesetimi leti neko poletje stanoval »pri stari Slovenki« v Salsominore, so me imeli ljudje v začetku za laika, ker sem bil v civilu. Ko so zvedeli, da sem duhovnik, so menili, da tuje vere; ko so slišali, da sem katoliški duhovnik, so menili, da vzhodnega obreda; ko so pa zvedeli, da bom v nedeljo maševal v njihovi podružnici v rimskem obredu, so iz radovednosti napolnili cerkvico sv. Rokca do zadnjega kotička; ko so me videli maševati, pa so šli k župniku in mu rekli: »Ta tujec lepše mašuje ko vsi italijanski duhovniki«. Župnik je bil radoveden in me je prišel drugo nedeljo nenapovedano opazovat. Priznal mi je, da mi lepše mašujemo ko oni; pa še to je rekel: »Ljudje so Vas na tihem opazovali, če morda ne hodite s kakšno žensko, ko pa so videli, da zjutraj mašujete, podnevi pišete knjigo, po cesti pa sami hodite, so padli zadnji dvomi in so vzkliknili: »Ē, proprio, un santo!«

2) Ali bi nam lahko povedali, kako so nastajale Vaše knjige? Kje ste dobili navdih? Kako zasnujete knjigo? Kako jo pišete, ali z muko, brskajoč po virih ali pa zajemate predvsem iz svojega znanstvenega spomina in se prepustite ustvarjalnemu navdihu? Ali težko pišete in velikokrat prepíšete knjigo, preden jo date v tisk, ali pa imate srečno naravo hitrega in v sebi trdnega ustvarjalca?

— Najteže nastajajo sedaj te vrste, ko moram pisati o samem sebi in svojem delu. Vsako znanstveno delo je in naj bi bilo čim bolj objektivno in čim manj subjektivno. Čim bolj je ta pogoj uresničen, tem lažje je pisati.

Navdih? V sv. pismu govorimo o njem najlažje. Povsod drugje gre kvečjemu za asociacije ali prebliske: ko ena stvar sproži drugo. Tako nastajajo stvari na videz docela naključno. Zato tudi o pravem »ustvarjanju« ne moremo govoriti. V Psihologiji umetniškega ustvarjanja kar načelno ugotavljam, da ni kvalitativne razlike med »ustvarjalnim« in navadnim delom. Končno imamo le pravo ustvarjanje, če nastane nekaj iz nič. Tega pa človek tako ne zmore; niti največji genij ne. Zato pa je tudi razumljivo, da prave genije, ki naj bi bili res že kvalitativno različni od navadnega človeka misleca, postavljajo v zvezo z blaznežem, duševno bolnim človekom, ker presega meje normalnosti.

Kako pišem knjigo? Skoraj ne upam prav na glas povedati. Podnevi imam obiske (kakor v zdravniški ordinaciji si podajajo ljudje kljuko), ponoči pa spim; nisem nočni tip. Kdaj jih napišem, se sam sprašujem.

Drugo doktorski disertacijo sem po metodi listkov pripravljaj vsaj pol leta; pa tako, da sem na uro narobe videl, bilo je že pol osmih zvečer, ko me je pedel podil iz seminarske knjižnice, jaz pa trdovratno trdil, da je komaj pol sedmih. Ko mi je bilo nazadnje vse tako jasno, da sem imel v duhu že celotno razporeditev misli z vsemi podnaslovi, sem sedel v svoji sobi k mizi in napisal besedilo disertacije v sedmih dneh. (Koliko dni sem porabil za Mohorjeve knjige za Mohorjevo družbo, je napisano z natančnim datumom na rokopisih; tu pa ne povem). Potem sem vzel lističe, ki so bili že razporejeni po posameznih podnaslovih in besedilo pod črto 'našpikal' kakor kuhar divjačino s slanino, da je prav »garnirana« in dobi žlahten okus. Tudi

to je trajalo samo nekaj dni. Profesor P. Gaechter, Svicar po rodu, je hranil to nalogo dolga leta na svoji mizi, da jo je dal vsakemu kandidatu prebrati kot vzorno delo. Ne, ker sem jaz, marveč ker sem Slovenec, še dodam njegovo izjavo: »Nemci so ponosni na svojo logiko, ki da je Slovani nimajo; a do sedaj še noben Nemec ni napisal tako logično sestavljene disertacije kakor ta — Slovenec.«

Pišem vedno s tinto in dam pretipkati (Slabo je pri tem to, da postanejo tipkarice z napakami, ki jih napravijo, soavtorice dela.). Ponovnega prepisovanja ne poznam. Navadno se tako že mudi. Sam ne tipkam, razen v izjemnih primerih. Tipkam slabo, z napakami. Naravnost v stroj sem pisal le malokdaj; prvič — ironija — nemško, ko mi je zmanjkalo časa za predavanje na univerzi v Gradcu. Pa je profesor, ki se mi je za predavanje zahvaljeval, rekel, da je bila zanje (Nemce) to tudi nemška jezikovna lekcija! Gledam pa kljub vsemu predvsem na vsebino, premalo na jezikovno stran. Slovenisti so me v vseh rokopisih pilili, tako sedaj že kar dobro »znam slovensko«.

Med pisanjem sem kot obseden; tudi ponoči predem svoje misli, skočim pokoncu in zapisujem; tako nastajajo včasih cela poglavja in nucleo; drugi dan teče kot namazano, kakor iz enega liva. Tudi podnevi ležem na kavč, zatisnem oči in jih pokrijem z dlanmi, če sem utrujen in ne vem naprej; in sam ne vem, kdaj začne v meni nekaj samo od sebe zopet naprej presti miselne nitke — in že skočim, kot bi ustrelil k pisalni mizi — in se nadaljuje.

Včasih podnaslove delam šele v tiskarskih korekturah, docela simetrične in logično koordinirane, ne da bi bil prisiljen pri tem sploh kakšno vrsto v začetku ali na koncu dodati.

Navedke iz literature vrinjam navadno šele, ko je besedilo končano, da mi stikanje po drugih avtorjih ne pretrga miselne niti — in da je knjiga (ali razprava) res moja. Zato vedno pišem z velikim praznim robom. Drugi avtorji so samo za potrdilo, včasih morda le bolj za okras besedila. Tako dobi besedilo svojo dokončno patino. Pri tem mi zelo pomaga spomin za številke: zapomnim si strani, na katerih so v knjigah posamezne misli, ki jih nameravam navesti; potem pa kar odpiram.

Knjig in razprav imam veliko, berem pa malo. Pa se ne ravnam načrtno po znanem latinskem: *Timeo lectorem unius libri!* Ne! Ni se me treba bati. Sámó pride do tega. Berem samo knjigo, ki jo smem podčrtavati in delati opombe na robu, zato po možnosti vse sam kupim; navadno kmalu zmanjka prostora in nadaljujem na lističih. Večkrat že tam okrog 30. strani neham brati, ker se mi misli in lističi tako namnožijo, da nastane cela razprava ali kar cela knjižica. In potem me tisti avtor ne zanima več. Kajpak do konca preberem knjige, ki dajejo preglede, okvirne informacije, ker sem pri vsaki stvari hotel imeti najprej okvirno, kar shematično jasno znanje; to sem tudi kot akademski učitelj prvenstveno zahteval od svojih slušateljev. Nekako po navodilih Goethejevega Fausta: *Zuerst Collegium logicum!*

Zanimivo je, da je za rodovitne asociacije včasih skoraj vseeno, katero knjigo vzamem v roke. Če imam določeno nalogo (temo, snov), ki naj bi jo obdelal, potrebujem miselne pobude, naj si bo od koder koli — vse se bodo potem usmerjale v takrat aktualno temo. Tudi pogovor s pametnim človekom mi lahko takrat pomaga v isti smeri. Še več: zelo mi narahlja zemljo miselnih vzgibov simfonična glasba, kajpak le klasična (romantična); to je

čudovito; takrat bi hotel imeti vedno papir in pero pri sebi; cele filozofske sisteme bi napisal v takem vzdušju. Vem, da bi ostalo le pri pobudah, a te bi bile zelo plodne. Vse bi se uresničilo, če bi bilo življenje bolj mirno, da ne bi prišlo vmes na mirijade motenj.

Podobno spremljam tudi predavanja: kmalu po prvih res plodnih, bogatih mislih, ki jih predavatelj razvije, obvisim na njihovih perotih in splavam daleč stran od njega in predem svoje misli; in nič prav ne vem, kaj je govoril. Tako sem poslušal vsa akademska predavanja — vedno me je kmalu zaneslo v drug miselni tok; in če sem v sedmih letih res vsaj za dva meseca zbrano poslušal, je to veliko. Kajpak tako »sodelovanje« je slaba priprava za izpite. Celo narek pri predavanjih sem pisal (pravilno!) v taki duhovni odsotnosti; to je zanimiv pogojni mehanizem. Človek potem študira izpitno snov kot popolnoma tujo in jo kljub vsemu v rekordnem času vrne izpitni komisiji. Že v osnovni šoli se je učitelj materi pritoževal, da sem vedno drugam zasanjan; če me je vprašal, sem pograbil zadnjo besedo in hitro nanjo nekaj odgovoril (bleknil), včasih docela brez zveze in smisla — mimo.

Ni mi pa prav, če ponovno slišim, da sem kot pisec »umetnik«.

Vse življenje sem se zavedal, da sem vse prej kot to. Kot gimnazijec sem kar trpel za tem in za tovariši umetniki besede zaostajal, ker nisem imel nobene umetniške domišljije.

V tretji šoli (sedanji sedmi razred osemletke) smo dobili šolsko nalogo: Moj konjiček. Bil sem v hudi zadregi. Prva misel: ni moj, saj nimam konjička, čeprav bi si ga želel. Potem sem začel: »Moj konjiček ima štiri noge, glavo in rep« (morda sem rep postavil celo pred glavo!) itd. Profesor je pod nalogo napisal: Medlo! Zadostno! Druga taka naloga pa se je glasila: Moja sobica. Zopet sem enako žalostno razmišljal: ko bi bila vsaj moja, a ni. Potem sem začel: »Moja soba ima štiri stene, strop in tla« (značilno, da sem bil prej na stropu ko na tleh, kljub pomanjkanju domišljije!) in potem se je vse nadaljevalo in končalo kakor pri mojem konjičku!

Ko smo bili v višji gimnaziji, pa so moji tovariši (v dijaškem semenišču, kjer sem stanoval šele od srede šestega razreda) pisali v domači leposlovnji list; jaz sem tudi enkrat nekaj poskusil, a so se pozno v noč na glas norčevali iz moje 'umetnine' — imeli so stoodstotno prav — jaz pa sem molčal in še tisto noč sklenil, da bom začel izdajati »znanstveno glasilo«, ki sem mu dal ime 'Poskusi'. Cel letnik je obsegal na koncu (osme šole 160 strani. Med sodelavci je bil med drugimi sedanji p. J. Laura DJ, njegov sošolec Draš, ki je bil genialni matematik, a je kmalu po maturi umrl, kakor večkrat genialno nadarjeni ljudje zgodaj ugasnejo. Večino pa sem sam napisal. Pisarja pa sta bila (štiri leta mlajši) sedanji politik dr. Jože Brilej in prof. Ivan Bombek. Nacisti so ta unikat z drugimi knjigami vred sežgali, tudi v tem so bili zločinci.

Umetnik torej nisem bil nikoli. Oddolžil sem se umetnosti s knjigo Psihologija umetniškega ustvarjanja (SAZU 1951), kakor tudi kot katehet (v Kamnici pol leta na osnovni šoli) nikoli nisem nič naučil, zato pa sem se oddolžil z Metodiko verouka (1941), ki je v italijanskem prevodu doživela celo dve izdaji (1945, 1956), z docela različnima naslovoma.

3) Katero od svojih knjig imate najrajši?

— Te še nisem napisal. Njena predhodnica je Hoja za človekom!

4) Katero Vaše znanstveno dognanje Vam je najljubše?

— Če gre za znanstveno, to je eksperimentalno, potem pogledjte v Orisu psihologije I. (1971) stran 243 krivuljo 39, v tretji izdaji 1974 pa stran 265 krivuljo 40. Nekako podobno mi je na enako vprašanje odgovoril neki ameriški učenjak v New Yorku na Rockefellerjevem inštitutu leta 1959. Odgovor se mi je zdel kar smešen. Smejite se lahko tudi meni.

5) Ali bi nam lahko povedali kako lepo, osrečujoče doživetje iz Vašega znanstvenega — proforskega življenja? Recimo, kako anekdoto?

— Menda je bilo leta 1961, ko pride k meni na Resljevo cesto v Ljubljani nepričakovan obisk: prof. elektrotehnike dr. inž. Drago Matanovič. Začel je z zgodbo: »Kot predsednik Jugoslovanskega komiteja za razsvetljavo sem bil na seji Comité International de l'éclairage v Bruslju. Tam sem iz ust tujcev prvič slišal Vaše ime, češ da ste strokovnjak na področju barv. Malo mi je bilo pred njimi kar nerodno, da Vas nisem poznal. Pa sem si mislil: Če ste dovolj dobri za mednarodni znanstveni svet, boste tudi za domači krog. Zato sem prišel k Vam, da Vas kot predsednik Jugoslovanskega komiteja prosim za sodelovanje (predavanja), ker je vprašanje razsvetljave integralno povezano z vprašanji barv.« Od takrat naprej mi tudi doma ne dajo miru z barvami. Tako sem 'nabarval' že tovarne od Ljubljane do Sevojnega (Titovo Užice), ljubljansko TV itd. Ko sem predaval v Beogradu (v okviru Komiteja), so pridrveli srbski inženirji burno na kateder in vpili: »Trsténjak, stručnjak za boje Jugoslavija broj jedan!« Nikoli si nisem želel postati poseben strokovnjak prav za barve. A tako nas življenje naplavi tam, kjer nihče ne bi pričakoval. Tem manj, ker sem kot »strokovnjak« ugotovil, da sem morda kar nekoliko barvno slep; vsekakor pa mi je test pokazal, da nisem zanesljiv v razločevanju med rumeno in modro barvo; toda to so že potankosti za specialista; v vsakdanjem življenju ni težav.

S specializacijo pa se je začelo takole (vse bolj naključno, zato pripovedujem): v Innsbrucku je prof. eksp. psihologije na smrt zbolel, nadomščal nam ga je prof. Al. Gatterer, ki je bil po stroki astrofizik in nam je zato ves semester svetlobo razprševal (spreminjal) v čudovite barve. To je bilo moje edino eksperimentalno znanje, ko sem začel v Milanu pri Gemeliju; zato sem tam z barvami nadaljeval in rezultate tudi v (sedmih) razpravah priobčil.

Da sem s tem že postal specialist za barve, sem zvedel šele 1954 od sorbonskega prof. Mayersona, ko me je vabil na mednarodni simpozij o barvah, kamor je povabil samo 20 ljudi z vsega sveta, rekoč: »Vos travaux... vous placent au premier plan parmi les specialistes de ces questions.«

Leta 1957 pa sem dobil povabilo za predavanje na Congresso nazionale del colore v Padovi in tako je šlo po svetu naprej. Vsako vabilo je bilo zame nov opomin: Če te imajo za strokovnjaka, potem moraš res biti — in sem delal, da bi bil.

Še anekdoto bi radi? Ko sem predaval v mariborskem bogoslovju (1938/39), so si slušatelji (sedaj že častitljivo sivi gospodje) dovolili z menoj tole šalo: med predavanjem so mi pod klopmi previdno porinili tik pred kateder malega (živega!) kozliča, ki se je s tačkami naslonil in prikimal naravnost na kateder. Ko sem ga začuden zagledal, sem vstal in zaklical: »Gospodje, pred seboj vidim enega kozla preveč!« Tako smo si bili v šali na mah 1 : 1.

6) Mnogi naši bralci so šli skozi šolo trpljenja ali pa še bodo. Ali bi nam lahko povedali kaj iz svojega življenja, kar bi bilo tolažilno in vzpodbudno zlasti za mlajši rod, ki stopa na pot ustvarjanja in si želi podobnih uspehov, kot ste jih dosegli Vi?

— Če hočejo biti srečni, morajo vračunati tudi trpljenje v svoj življenjski načrt! To je zakonitost življenja: vse novo in živo se poraja in raste v bolečinah svoji dopolnitvi naproti.

7) Ali ste doživeli v življenju kaj mučnega, težkega, in kako ste si tedaj pomagali?

— Po operaciji požiralnika (pred 30 leti je zanjo veljala še 25 odst. smrtnost) mi je zdravnica rekla: »Občudovala sem Vašo mirnost, s katero ste legli na operacijsko mizo in sem si dejala: Ta človek je gotovo prej vse predalčke izpraznil in uredil, da je tako miren«. — No, še temeljiteje sem jih izpraznil pred operacijo raka na črevesu.

8) Še zadnje preroško vprašanje: Kako gledate na prihodnost našega majhnega slovenskega naroda in na prihodnost Cerkve v tem narodu, ki naj bo narodu studenec zdravja in moči?

— Vedno sem skušal biti po svojih skromnih močeh znanstvenik, ne prerok; kajti znanstvenik lahko postaneš z lastnim prizadevanjem, preroštvo pa »je dano« (je gratia gratis data, za katero prav zato niti prositi ne smemo) navadno ljudem, ki so vse prej ko znanstveniki; ne poznam znanstvenika, ki bi bil obenem prerok, niti preroka, ki bi bil obenem znanstvenik.

Kajpada sem glede prihodnosti — **optimist**; kajti optimizem je »sončno gledanje«. Brez sonca pa je življenje nemogoče; tako je tudi brez optimizma nemogoče živeti in delati. Tak optimizem bi imenoval po Kantu kategorični imperativ, se pravi, nekaj, kar je vodilno v življenju, zato a priori nujno, česar pa ne moremo nikoli znanstveno dokazati. Če je temu tako, bi kdo pristavil, potem pa ta Vaš optimizem vendarle že nekako sega v območje preroštva. Hvala!

Ljubljana, 20. septembra 1974.

Vilko Novak

ANTONU TRSTENJAKU

8. I. 1966

Kdo bi si mislil, da naš TONE tudi jubilejem zori!

Saj vedno le v delu, mladostnem zagonu plamti!

Neizprosni mejniki psiholoških statistik tudi njemu dneve majé...

Pa nič za to — on ne žaluje, mi pa ne z njim,
dobre se volje spomnimo ga!

Domá je pri Radgoni slavni, ki dala je Vebra,

kjer Dajnko je pačil pisavo (snov grafologu!),

Zemljíč pa tiskal knjige prekmürske, ki zbral jih

Šlebinger — prav tu mu biblioteka slovi!
 Je **trsja** tam mnogo, zato tudi **Trstenjakov** precéj!
 Prlekija po mnogih Tvojih imenjakih slovi:
 Tur-stenjaka Davorin — diletant mnogostranski, ženij zamorjeni;
 Antón najstarejši — zgodovinar Talije slovenske,
 raziskovavec Prekmúrja; mlajši Antón — lužiških Srbov slikar,
 Čehom bolj znan kot pa nam (Ti prednik je v tem...)
 Vse je prekosil naš TONE, ki Innsbruck mu je dal sistem:
 teolog, ki je filozof namenil postati, a razvil psiholog se!
 Kariero začel si v mestu ob Dravi, kot mnogi — s tlako v šoli,
 kjer smo brez dna polnili sode... Če bilo drugače je
 v Ljubljani — veš Ti sam...
 Preródiš Te je v novi smeri novi vedi — Gemellijev Milán!
Človeka si izbral za sredo svojih raziskavanj, dognanj,
 njegov sodobni boj s svetom in seboj.
 Zdaj na katedri si v mestu, sredi bodočih pastirjev,
 da spoznali človeka bi, njemu služili.
Dušeslovje pastirsko si dal jim v roké: odprite oči in srcé!
 Zdaj umakneš se v tišino hribov gorenjskih —
 V Repnjah Kopitar si ved psiholoških!
 Po poti Lampeta, Kováčiča, Vebra,
 obogaten z dognanji svetá zajemaš iz lastnih globin...
 saj ves slovenski si sin!
 Odkrivaš značaj, ki v **pisavi** izraža ga človek,
 Te miče **umetnik** — stvaritelj, njega bridkost in radost,
 človek sodobni pri **delu** stoternem,
 kako bi pomagal mu, to Ti sveta je skrb.
 Sfer harmonij nasproti postavil harmonijo si **barv** —
barve Ti v duši, očeh Ti žaré, ponoči, za dné!
 Potapljaš se v njih skladnost, skrivnost,
 človekov odnos razvozlaša, kako barve mu lajšajo delo ali težé,
 sredi življenja si ves tu: šola, tovarna in — moda,
 vse stvarno torišče je Tvojega dela!
 V jezikih premnogih, na kogresih svetovnih,
 v Ameriki daljni razglašáš dognanja,
 ime nam slovensko slaviš!
 A doma — kdo ve za to?
 Pa vendar — nisi učenjak kabinetni,
 romanja mladih in starih tebi na dom
 Te spremljajo na potih vseh Tvojih,
 prinašajo src Ti in duš težave, bridkosti.
 Svetuješ osebno — vžigaš mladino zunaj katedre,
 ker oficieľno katedre jih ne —
 Svetuješ, tolažiš, blažiš narod ves v knjigi
 (še onstran mejé jih v svoj jezik sadé!):
Med ljudmi kako zapleténo, težkó je biti
človeku v ravnotežju — **pota do človeka** kažeš v tesnobi sedanji,
človeku v stiski pomagaš z jasno in kleno besedo...
 Da — če bi še **enkrat živel**, postal bi pač le — psiholog!
 (A jaz — učil bi pri Tebi se rad...)

Zadovoljen pač bil bi z vsem, kar imaš in si —
morda le zdravja želel bi več si — in mi vsi enako Ti!
Saj človek bi menil — sit venia verbo —, da telo se Ti
»nate« jezi, ker duhu in duši prednosti daješ
in muči zato Te z vrsto tegob ...

A Ti — pogumno prenašaj borbo naprej

z vedro besedo — kot **prleški značaj!**

Prijatelj, znancev, učencev hvaležni

želijo Ti tisoči: zdrav še bolj in ploden tako

TONE naj dolgo živi! Naj dá nam še knjigo:

Slovenski značaj!

Pozdrav je bil napisan za Trstenjakovo šestdesetletnico. Ko bomo prišli do konca koledarja teh Stopinj, bo veljal že za njegovo sedemdesetletnico.

Mastno tiskane besede označujejo nekatera njegova dela, od katerih jih je nekaj imenovanih s polnim naslovom.

Dr. Karel Bedernjak

O župniji Ljutomer in njeni cerkvi

Nastanek in obseg župnije

Ljutomerska župnija je zelo stara. Ni mogoče ugotoviti, kdaj in kdo jo je ustanovil, niti ne vemo, kdo je bil njen prvi dušni pastir. Vsekakor je začetke ljutomerske duhovnije in cerkve treba iskati že v časih kneza Pribine. Začeti sta bili nedvomno po prizadevanju salzburških škofov. Okoli l. 840 je dobil knez Pribina najprej v najem, potem pa v last zemljo ob reki Zali, Mursko polje z Ljutomerskimi goricami. V njegovem času in za časa njegovega sina Koclja je na tem področju mogoče zaslediti že več cerkva. Ena ali dve sta verjetno bili postavljeni v današnji Radgoni. Mursko polje je takrat spadalo neposredno pod duhovno oblast sv. Metoda. Zemljišča okoli Radgone in Mursko polje je kralj Arnulf leta 891 podaril salzburški cerkvi. Salzburški nadškofje pa so svoja posestva v oddaljenih krajih prepuščali deželnim vladarjem ali njihovim najbližjim sorodnikom. V času okrog leta 1000 so v teh krajinah bili hudi boji z Madžari. Madžarsko pustošenje v naših krajih je za naše ljudstvo predstavljalo stiske, trpljenje in vsestranski zastoj. Jasno je, da v teh razmerah med ljudstvom na Murskem polju ni bilo mogoče urediti župnij. To je bilo mogoče šele v 12. stol., ko so Madžare potisnili preko Mure.

Cesar Rudolf je izdal l. 1277 važno listino, s katero je zagotovil kot fevd (lastnino) salzburškemu nadškofu ozemlje radgonske pražupnije, pod katero je spadal tudi Ljutomer. Ljutomerska župnija je torej začela nastajati pod oblastjo salzburških nadškofov v okviru radgonske župnije.

V začetku ljutomerska župnija ni bila samostojna, ampak je mnogo let spadala kot vikariat (duhovnija) k radgonski župniji. Slednja je namreč v tistem času obsegala naslednje sedanje župnije: Apače, Sv. Benedikt, Negova, Sv. Anton, Križevci z Veržejem, Sv. Jurij ob Ščavnici, Mala Nedelja, Kapela in Ljutomer.

Radgonski župnik je v tej dobi bil patron vseh cerkvâ v okrožju radgonske župnije ter je imel pravico pobirati cerkvene dohodke pa tudi dolžnost, oskrbovati dušno pastirstvo. V oddaljenih podložnih cerkvah je zato postavljaj stalne vikarje (namestnike), katere je potrjeval salzburški nadškof. V bližnjih cerkvah pa so dušno pastirstvo opravljali njegovi kaplani.

Že v prvi polovici 15. stol. se navajajo duhovnije, ki so imele stalno nameščenega duhovnika. Med njimi je tudi duhovnija Ljutomer (Lutzberg).

Ljutomerska duhovnija je l. 1445 obsegala razen trga še naslednje vasi: Radomerje, Radomerščak, Vogričovci, Branoslavci, Cezanjevci, Noršinci, Babinci, Gornje in Spodnje Krapje, Cven, Pristava, Stročja vas, skupaj 194 hiš.

Ob koncu 15. stol. je ljutomerska župnija dobila drugega patrona. V soboto pred godom sv. Julijana l. 1495 je namreč salzburški nadškof Sigmund župnijo v Radgoni, katero so nekaj časa imeli v lasti škofje v Chiemsseeju, daroval z vsemi pravicami in vsemi dohodki sekovskemu škofu Matiju Scheittu in njegovim naslednikom.

Tako je sekovski (graški) škof postal župnik cele nekdanje radgonske župnije ter je kakor v Radgoni, tako tudi po drugih duhovnijah, katerim je bil do takrat patron radgonski župnik, nastavljal vikarje ali namestnike. Še l. 1617 poudarja neki sekovski zapisnik o radgonski župniji, da ji je pridruženo šest župnij, v katerih ima pravico sprejemati vikarje in župnike župnik sam (namreč škof).

Sekovski škof je kot lastnik Dolnjega gradu in Braneka ostal patron ljutomerske župnije do leta 1789. Takrat se je knezoškof Adam Jožef grof Arko tej pravici odpovedal. Nato je patronat nad Ljutomerom prevzel deželni vladar.

Do l. 1495 so slovenski kraji med Dravo in Muro spadali pod neposredno upravo salzburških nadškofov, od l. 1495 do 1786 pa so z nadškofovimi pooblaščenjem upravljali štajerski del salzburške nadškofije sekovski škofje kot namestniki ali generalni vikarji salzburškega nadškofa. Za časa Jožefa II. pa so bili ti naši kraji dodeljeni sekovski škofiji.

To stanje je trajalo do leta 1859, ko je škof Slomšek prestavil škofijski sedež od Sv. Andraža na Koroškem v Maribor.

Da so nadškofje mogli laže upravljati svojo škofijo, so jo nekako v 11. stol. razdelili v večja okrožja, katerim na čelo so postavili arhidiakona. Prazžupnija Radgona s celim svojim okolišem je spadala v spodnještajerski arhidiakonat.

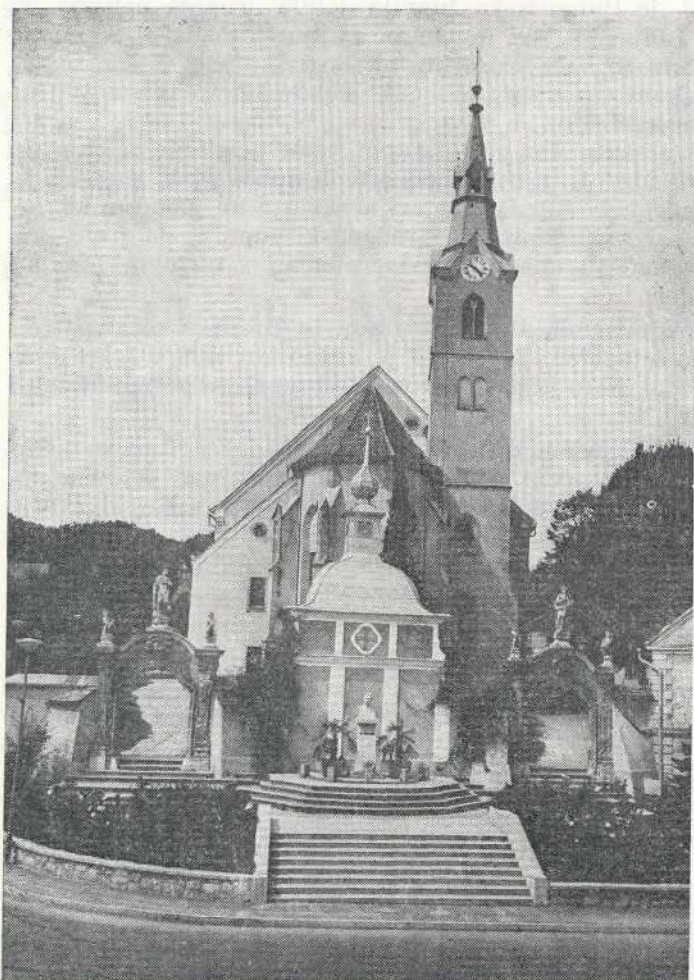
L. 1786 so bili arhidiakonati odpravljeni, zato so pa vpeljali okrožne dekanije, ki so jim podredili več dekanij. Ljutomer je takrat spadal pod okrožje Ptuj. Dekan za Ljutomer je bil do l. 1786 župnik v Radgoni, pozneje pa nekaj časa pri Sv. Križu. Od l. 1817 je Ljutomer bil dekanija in v letih 1848—1854 pa tudi okrožna dekanija.

Ljutomer je danes sedež dekanije Ljutomer, čeprav je sedanji dekan župnik v Gor. Radgoni.

Kratka zgodovina cerkve

Prvotna cerkev sv. Janeza Krstnika je nedvomno stala tam, kjer stoji glavna ladja današnje cerkve. Zidana je bila v romanskem slogu in je bila 19 m dolga in nekaj čez 6 m široka. Proti vzhodu je imela absido z glavnim oltarjem, na zahodno stran pa glavni vhod in pred njim zidan močan zvonik.

Na vprašanje, kdaj in kdo je zgradil prvotno ljutomersko cerkev, ni mogoče odgovoriti. Zanesljivo je znano samo toliko, da so njeni ustanovitelji bili salzburški nadškofje, ki so zaradi tega imeli nad njo patronat. Kronist meni, da je najbrž že v Pribinovem času Ljutomer imel svojo cerkev, ki so jo Madžari pri svojem pustošenju porušili. Meni pa tudi, da so pozneje zgradili novo in jo povzdignili v župnijsko cerkev. L. 1174 je ljutomersko cerkev že odstavljeni nadškof Adalbert IV. podaril samostanu v Borinju — Fehringu. Ker pa darilna listina ni bila veljavna, je cerkev v Ljutomeru ostala salzburška lastnina do l. 1495.

Cerkev je zaradi naraščanja prebivalstva sčasoma postala premajhna. Zato so jo že v prvi polovici 15. stol. znatno povečali. Odstranili so namreč absido ter prizidali v takrat navadnem gotskem slogu 12 m dolgi sedanji prezbiterij (svetišče). V tisti dobi so tržani na severni strani prezbiterija postavili precej visok stolp. V njegovem pritličju je bila kapela, ki so jo

pozneje spremenili v zakristijo. Nad njo je bila obokana, proti ognju zavarovana sobica, v kateri je trg shranjeval svoj denar, dragocenosti, listine o svoboščinah in druga važnejša pisma. Ključ do te sobe so izročili vsakokratnemu županu na dan njegove izvolitve.

V prezbiteriju so imeli lastniki Dolnjega gradu majhne grobnice. Tam so pokopavali tudi župnike, v ladji pa druge odlične osebe. Razni arhivski zapisi so preskopi, da bi mogli podati natančen opis prvotne cerkve.

L. 1605 so cerkev oplenili in močno poškodovali Turki, a z združenimi močmi so jo župljani kmalu popravili. Ko je l. 1607 prišel sekovski škof Martin v Ljutomer ter si natančno ogledal cerkev, je našel v njej pet oltarjev, pa na nobenem razpela. Po zmagi nad Turki v bitki pri Monoštru so Ljutomerčani postavili Materi božji v hvaležen spomin oltar. L. 1674 je cerkev dobila nove klopi in prižnico. Naslednje leto je v ljutomerski cerkvi bila izredna slovesnost, ko je dominikanski prior iz Novega Kloštra na Hrvaškem uvedel bratovščino sv. rožnega venca.

Povečava cerkve

Ljutomerčani so že dolgo gojili željo, da bi povečali staro cerkev. Toda z delom niso upali pričeti zaradi strahu pred Turki in zaradi hude kuge, ki je Ljutomer večkrat obiskala.

Z gradbenimi deli so pričeli l. 1688. Hitro bi prišli do cilja, ko bi ne prišla nepričakovana nezgoda. Iz zapisnika vidimo, da so ljudje pokazali veliko navdušenja in pripravljenost za žrtve, ki ju je terjalo delo.

Naslednje leto, ko so začeli podirati staro cerkev, je v trgu nastal požar, ki se je tako naglo širil, da je kmalu bil ves trg v plamenu. Vnelo se je župnišče in kljub prizadevanju delavcev se je vnela še na pol podrti stara cerkev. Ogenj je uničil streho in oba stolpa. Zvonova sta se raztopila. Nezgoda je Ljutomerčane zelo potrla, vendar pričetega dela niso opustili. Pozno v jesen l. 1690 je cerkev bila pokrita.

L. 1704 so cerkev oropali in oskrunili uporniški Kruci. Pobrali so dragocenosti, oltarje razdejali in sežgali, v prazno cerkev pa postavili konje. Ko so bili Kruci pregnani, so verniki cerkev oskrbeli z najnujnejšim in sekovski škof Jožef Dominik grof Lamberg je l. 1717 cerkev sv. Janeza Krstnika slovesno posvetil in še istega dne popoldne birmal 2707 oseb.

Največ zaslug za cerkev ima župnik dr. Jožef Matija Petek. V 13 letih njegovega službovanja v Ljutomeru je bila cerkev prenovljena znotraj in zunaj. Leta 1736 je bil narejen zid okoli cerkve in postavljena kapela sv. Florijana. Istega leta je sekovski škof Lichtenstein birmal 5784 oseb. L. 1741 je bil postavljen oltar sv. Križa. L. 1773 je cerkev dobila veliki zvon.

Opis sedanje cerkve

Župnijska cerkev sv. Janeza Krstnika je visoka in prostorna stavba. Oblika cerkve kaže, da je nastala v dveh obdobjih. Ladja z golimi, enoličnimi in gladkimi stenami in velikimi četverkotnimi okni, je bila sezidana v letih 1688—90. Arhitekturno je zlasti pomembno svetišče. Njegova notranja zgradba je izredno lepih razmerij in se odlikuje s slokostjo ter z bogatim kamnoseškim okrasjem, ki je deloma tudi figuralno. Gotski rebrasti obok je nad zaključkom oblikovan po zvezdastem sistemu, v ostalih dveh polah pa se kita družijo s križnim obokom. Od gotske arhitekture se je v notranjščini

ohranil tudi šilasti, zelo bogato žlebasto oblikovan slavolok. Gotsko je obokano tudi pritličje zvonika, kamor vodi močno oblikovan portal, ki ima na eni strani za konzolo glavo škofa z mitro, na drugi strani pa četveronogo žival. Arhitektura prezbiterijskega in zvonikovega pritličja je poznogotska, po vsej verjetnosti iz druge polovice 15. stol.

Za velikim oltarjem je vzdignjen v steno figuralni nagrobnik Jörga Schweinbecka, lastnika nekdanjega Dolnjega grada, ki je umrl 1448. Nagrobnik je iz rdečega marmorja.

Poleg kvalitetne baročne opreme je v cerkvi pomembno še veliko leseno razpelo v križevem oltarju na južni ladijski steni.

V cerkev vodi troje vrat — od zahodne, južne in severne strani, dva vhoda pa sta še iz zakristije. Glavni vhod je na zahodni strani, kjer je pri velikih vratih nenavadno debelo obzidje, ostanek nekdanjega stolpa. Sedanji zvonik je prizidan na severni strani. L. 1874 so bile stene in strop prezbiterijskega poslikane s freskami. Osrednji prostor, ki je dolg 19 m in 19 m širok, ima obliko štirikotnika in je razdeljen nekako v tri ladje, od katerih je srednja največja.

Zakristijo in oratorij nad njo so prizidali za časa župnika Jaklina 1816—1847, kakor se pripoveduje, proti njegovi volji.

Nastavek velikega oltarja je v preprostem slogu izdelal podobar Holcinger iz Maribora l. 1797, a novo sliko Janeza Krstnika je naredil slikar L. Jandl iz Gradca. Sliko Jezusovega krsta sredi nastavka je l. 1856 za birmo naslikal slikar Beyer. Ob isti priliki je isti slikar napravil sliki Srca Jezusovega in Marijinega.

Zaradi vročine pri požaru l. 1901 je v srednji ladji odpadel ves omet, delno pa tudi v stranskih ladjah. Kmalu za tem je bila znova ometana. Prezbiterij je l. 1922 nanovo poslikal slikar Anton Čeh iz Ljutomera. Strop je ostal kot prej. Nanovo so bile poslikane samo stene, predvsem prizori iz življenja Janeza Krstnika.

Zunanjščina cerkve je l. 1960 bila prenovljena, ometana in prepleskana od vrha do tal. Notranjost cerkve pa še čaka poživitev, prenove in prilagoditve novim liturgičnim zahtevam.

Podružnica sv. Ane v Podgradju

Proti jugovzhodu od Ljutomera ob vznožju strmega hriba, na katerem se od starodavnih časov dviga Dolnji grad ali Ljutomerski grad, stoji cerkva, posvečena sv. Ani. Prvič se kot podružnica ljutomerske cerkve omenja že l. 1545 v strasburškem zapisniku. V začetku je bila posvečena Vnebovzetju Dvice Marije, a v drugi polovici 18. stol. so jo začeli imenovati kapelico sv. Ane. Pripoveduje se, da so to naredili zaradi slike sv. Ane, ki so jo tamkaj našli in jo postavili na oltar.

Večkrat so cerkvico obnavljali in prenavljali. Zadnjo in popolno prenovno na zunaj in znotraj s svojim okoljem je cerkev doživela pred kratkim. Cerkev je dolgo časa bila brez zvonika. Šele v začetku sedanjega stoletja so zgradili stolp. Službo božjo so v cerkvi opravljali nekajkrat v letu. Danes pa je v njej sv. maša vsako drugo nedeljo.

Ljutomerski dušni pastirji

Zivljenje, razgibanost in razvoj dogodkov v župniji je precej odvisno od vsakokratnega dušnega pastirja. Tudi župnija Ljutomer je imela župnike,

ki so odločilno vplivali na njen zgodovinski pomen in razvoj ter njeno družbeno življenje. Ne moremo vseh obravnavati, saj ni na voljo zadostnih podatkov. Omenili bomo le tiste, ki so bili zaslužnejši in vplivnejši v zgodovini Ljutomerske župnije. V njihovi oznaki se bomo tudi omejili le na najvažnejše v njihovem življenju in delovanju.

Rugger

Prvi po imenu znani župnik v Ljutomeru je bil Rugger. Tega navajajo razni zgodovinski zapisi. O njem drugo ni znano kot to, da je v Ljutomeru župnikoval okoli 1328. Tega leta je naveden kot priča.

Scheyer Konrad se navaja kot župnik v več listinah okoli leta 1410.

Reinisch Klement

Stara Ljutomerska kronika ga imenuje Klement Degota in pravi o njem, da je v Ljutomeru župnikoval v letih 1521—1545. L. 1528 je hodil s kaplanom in tržani v Radgono pred deželnoknežjo komisijo, ki je preiskovala, ali je kje razširjena Lutrova vera. Ugotovljeno je bilo, da o Lutrovi veri v Ljutomeru takrat ni bilo sledu. L. 1528 je Ljutomerska župnija imela 900 obhajancev. Vizitacijski zapisnik iz l. 1545 pravi, da je takrat župnišče bilo leseno.

Simonič Pavel 1601—1619

Zaradi pomanjkanja duhovnikov je Simonič že leto dni po svojem posvečenju bil nastavljen za župnika v Ljutomeru. Ob vizitaciji je škof Brenner ugotovil, da župnik zanikrno opravlja svojo službo in slabo živi. Zato ga je škof ostro posvaril. Kljub raznim pritožbam zoper župnika in zapletljajem, ki so nastajali med škofom in njim, je Simonič ostal v Ljutomeru do svoje smrti l. 1619.

V letih od 1650—1690 se je v župnijski službi v Ljutomeru zvrstilo precej oseb. Zelo pogosto so se menjavali, nekateri so bili zaradi slabega opravljanja svoje službe odstavljeni, drugi pa so se sami odpovedali. V tem času je Ljutomer imel tudi nekaj sposobnih župnikov, vendar niso mogli dalje časa vztrajati. Večina izmed njih je imela s tržani nenehne spore.

Wiser Matija 1697—1707

Doma je bil iz Cerknice na Notranjskem in v mašnika posvečen l. 1683. Ta je moral mnogo prestatiti zaradi Krucev, ki so z Ogrskega pridrveli v Ljutomer in okolico in grozno razsajali. Ob tej priliki mu je pogorelo župnišče.

Ozmeč Matija 1715—1733

To je bil eden izmed župnikov, s katerimi so farani bili zadovoljni. Bil je domačin. Kmalu po imenovanju za župnika je pričel z obnovitvenimi deli zapuščene župnijske cerkve, ki jo je potem 1717 z veliko slovesnostjo posvetil sekovski škof. Bil je slabega zdravja in je l. 1721 tako opešal, da je komaj opravljal svojo službo in se je zato odpovedal. Ljutomerčani ga niso

mogli pozabiti, zato so prosili škofa, naj ga ponovno imenuje za župnika. Čez leto dni se Ozmec vrne kot Ljutomerski župnik. Stara Ljutomerska kronika mu je dala lepo spričevalo, da je bil v pravem pomenu dober dušni pastir, učen in resnično pobožen, poln ljubezni in gorečnosti, v vsakem oziru zglednega življenja.

Dr. Jožef Matija Petek 1734—1747

Tudi ta je luč življenja zagledal v Ljutomeru. Njegov oče je bil ugleden tržan in so ga Ljutomerčani večkrat izvolili za župana. Prvi pouk je Matija prejel v Ljutomeru. Modroslovje in bogoslovje je študiral v Gradcu. Kot Ljutomerski kaplan se je pripravljaj za doktorske izpite v Gradcu. Po opravljenih izpitih je bil imenovan za župnika domače župnije. Neutrudno delaven in vnet za lepoto božje hiše se je v 13 letih župnikovanja neustrašeno potegoval za cerkvene pravice. V cerkev je dal postaviti novo opremo: orgle, klopi, tabernakelj, oltar sv. Križa. On je tudi ustanovil drugo kaplanijo, kateri je namenil svojo dediščino. Kronist pravi o njem, da je bil župljanom učenik, pastir, oče; z ljubeznijo, besedo, zgledom, gorečnostjo je vsem postal vse. Pobožno je živel in po dolgi bolezni pobožno umrl komaj v 41. letu življenja.

Jaklin Mihael 1816—1847

Rojen pri Jeruzalemu v Ljutomerskih goricah. Bil je najprej nekaj časa v Ljutomeru kaplan in je po nekaj letih službovanja drugje prišel v Ljutomer za župnika. V svojem župnikovanju je storil veliko dobrega in si zagotovil časten spomin. Bil je izobražen mož in milega značaja.

Cvetko Franc 1848—1854

Doma iz Dornave. V šoli je pokazal precej pesniških talentov, ki jih je pozneje tudi s pridom razvijal. V graškem bogoslovju se ni odlikoval samo v bogoslovnih vedah, ampak je veljal tudi za izvrstnega zgodovinarja. Kot okrožni dekan v Ptujju je moral Cvetko v burnih letih 1847—48 kot trden značaj in cerkven duh veliko pretrpeti. Zato je zaprosil za župnijo Ljutomer. Ukvarjal se je z zgodovino in s slovanskimi jeziki. Cvetko je kot govornik tako zaslovel, da so ga imenovali »slovenski Ciceron«.

Dr. Klemenčič Anton 1854—1873

Doma s Kápele. Zaradi sposobnosti je bil poklican za profesorja v graško bogoslovje. Ker je profesorsko službo pustil, je bil nastavljen za kaplana, potem pa za župnika v Ljutomer. Kot navdušen domoljub si je pridobil velike zasluge za narodno prebujenje. Bil je modre glave, jeklenega značaja, dobrega srca in je na vso moč branil slovenske pravice. Za narodno prebujenje Ljutomera ima največ zaslug prav on. V gospodarstvu se ni znašel. Umrl je obložen z dolgovi.

Ozmec Jožef 1916—1923

To je drugi župnik z istim priimkom. Doma je bil iz Središča. Bil je dekan in duhovni svetovalec. Kot zaslužen ie delaven slovenski domoljub je bil v Ptujju na začetku vojne postavljen na »črno listo« tistih, ki naj bi jih

zaprli in postavili pred sodišče. Orožniki so dobili nalogo, da župnika Ozmeča pripeljejo v Ptuj. Ker pa je takrat bil v vinogradu v Halozah, so mu sorodniki sporočili, naj se ne vrača domov. Odšel je v Ljutomer na žel. postajo in se odpeljal v Gradec kjer se je predstavil cesarskemu namestniku. Ta je ustavil preganjanje. Ljutomerska dekanija ga je sprejela kot marljivega in praktičnega delavca na narodnem, gospodarskem in cerkvenem področju. Ob koncu vojne je bil podpredsednik ljutomerskega narodnega sveta.

Lovrenc Andrej 1924—1959

To je bil duhovnik, ki je večini Ljutomerčanov še zdaj v živem in prijetnem spominu. Rojen je bil 1. 1878 pri Sv. Lovrencu v Slovenskih goricah in v duhovnika posvečen 1902. Preden je prišel v Ljutomer, je služboval kot kaplan pri Sv. Juriju ob Ščavnici. Starejši se spominjajo njegovih katehetskih zmožnosti. Spominjajo se ga kot odličnega baritonista. Vse svoje življenje je bil zaslužen narodni delavec. Med okupacijo je v župnišču ostal sam. Kako ga je bolelo, ko so mu pregnali oba kaplana in iz cerkve odstranili vse slovenske napise. Dodelili so mu le eno sobico, ki mu je služila za spalnico, pisarno in kuhinjo. V župnišču je pa okupatorski učitelj potujčeval srca slovenskih otrok. Župljani so ga poznali kot širitelja dobre slovenske knjige. Po njegovih zaslugah je med ljudstvom šlo tisoče in tisoče knjig Mohorjeve družbe. Vojna vihra ga ni zlomila. Ostal je trden in zvest Bogu in ljudem. Dekan Lovréc je 48 let živel za svojo župnijo, jo osrečeval s svojo vedrino in šegavostjo, za katero se je skrivala vsa njegova duhovniška veličina. Svojim faranom je res bil oče, prijatelj, svetovalec v vsaki težavi in preizkušnji.

Duh Ludvik 1959

Preden je prišel v Ljutomer, je več let župnikoval v sosednji župniji Svetinje. Takoj ob začetku se je z vso vnemo lotil prenove župnijske cerkve. Še z večjo gorečnostjo pa se je lotil prenove in poglobitve duhovnega življenja svojih faranov.

Lojze Kozar

Gorička balada

V zlatem soncu zlati slap kalužnic teče ob potoku,
vmes spominčice se sinje tko
v grenko zelenilo prvih spomladanskih trav.
Pod brstečim drevjem bele veternice
zadrhtijo v najrahléjšem dihu božajočih sap.
Na grbasto vzpetino pogrnil je podlessek
prosojni plašč vijoličastega nadiha nežnih kelihov,
da vse je ena sama pesem in omama barv
prebujajoče se zemlje.

Kot stari bori sključeni ljudje,
vretenčasti v nogah kot stare korenine
in s kožo kot požgane košenine
posedajo na pragu in žmerikajo v nastajajoči dan.
Brez sna, brez sanj prebródili so noč,
misleč samo na ogenj žgoč,
ko v žilah vre osamljenost večera,
jutra in poldneva
in vseh starih brezobličnih dni.

V prvem soncu ob zvenenju božajočih strun
srebrne pajčevine plešejo mušice
svoj obredni ples.
Zbudile so se ptice,
krave mukajo in kuža cmuli in bevskáje čaka,
da ga gospodar gredoč odveže
in spusti v svobode slast.

Gospodar pa z vegasto hojo
z motiko na rami in s čelom pri tleh,
s krvavim pogledom, z obupanim srcem
stopa na njivo.

Mati za tri korake kot senca hodi za njim.
Zaprla je vase tisoč vprašanj, da osamelost
ji v primež je stisnilo staro izžeto srce.
»Morda pa danes bo pisala Geta,
morda pa Roza, Angela ali pa Treza?
Le kje ste, mila moja dekleta?«

»Že spet noriš!
Ne javkaj in ne tožil!
Tako samo še meni nov nalagaš križ.
Mar se suhi list ponovno vrase na drevo?
Odsekana se veja spet priraste k deblu?
Tako odpadli so, odšli otroci najini.
Odplavila jih sla je po življenju.
Ni rekel Franc: 'Ne bom doma!'
ko z nosom niti mize ni dosegel?
In Pištek stokrat je prisegel,
da zanj ni motika ne kramp.

Zdaj svoj si vsak le baše vamp,
ti pa crkni, stari, na bregačah!
Ti stari norec, ti sovražiš svet,
ki tvojim je otrokom raj,
a tebi bil nekoč je ječa, mačeha in kača.
Hrepenenje privleklo te nazaj
in skopa krpa zemlje te je grizla
z neusmiljeno močjo v srčiko tvoje biti,
da si vrnil se in našel — mir.

Otroci najini potrgali vse niti
z domom so in našli vir
drugačnega veselja: v avtu, plaži
in povsod lebdeči laži,
da si tam doma, kjer je doma denar.
In rodu mlademu ni mar,
da pleše tam, kjer še gnijo
jim trupla mater in očetov, bratov in sestrá,
sodobnih sužnjev, ki klonili so pod bičem,
a zdANJI rod priklanja se za marko!«

»In Geta vnuka vzela je s seboj,
čprav s petero Kristusovih ran sem jo rotila,
naj nama ga pusti, da zvonki
smeh njegov in krik napolni prazne stene
in prazni moji roki.
Pa ne! Odvlekla ga je s silo,
saj sirotek ji je tuj. Zdaj vene
kakor presajeni cvetek.
Tuji svet iztrgal nama je odvetek,
saj več ne bo čebljal po naše.
Pozabil bo, kako iz zemlje vro cvetovi,
kako iz jajčka se skotali ptiček,
kako pridela se krompir, kako diši
iz peči vzeti kruh zavít v prtiček.««

»Nehaj, stara! Znova pravim, nehaj!
Iz zemlje sva, zdaj vraščava nazaj se v zemljo.
Najin svet bo prazen, hiša osamela,
osamelo drevje, osamel bo travnik,
osamela njiva.

Hišo bo zaraslo drevje,
drevje bo zaraslo trnje,
trnje bo pognala zemlja,
v zemljo midva se vrnila
in divjino pognojila.«

»Pa se vdajva! Ti imaš motiko,
skoplji nama grob!««

Pavel Berden

Luč, ki je ključ

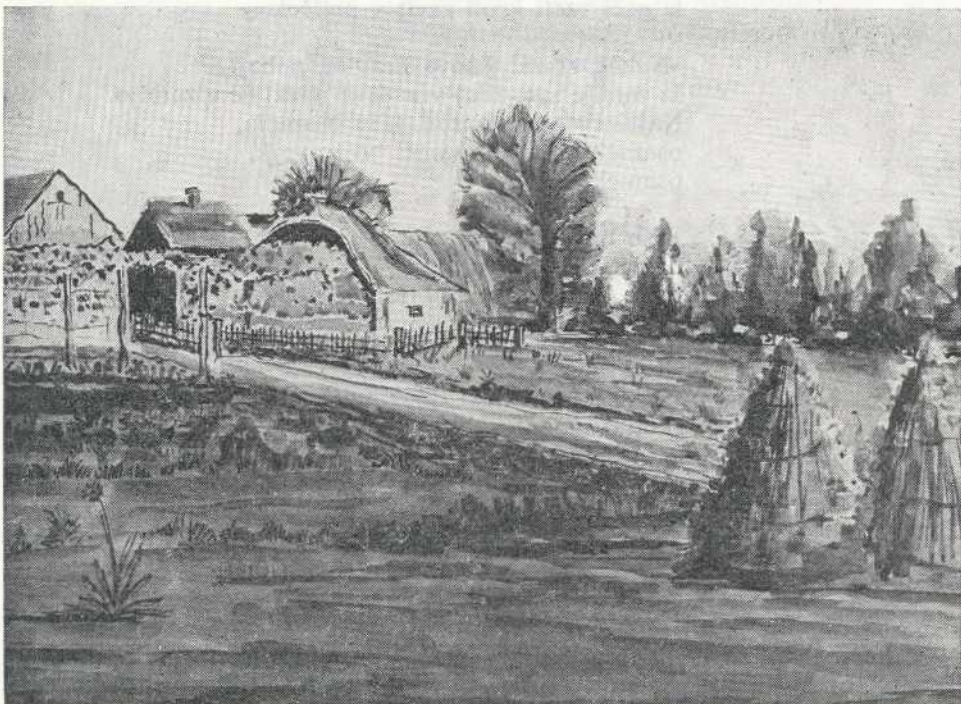
Sveto leto se je z adventom prevesilo iz pokrajinskih Cerkev v Rim. Pred nami so mnoga romanja v večno mesto, kakor včasih Rim imenujemo. A vsa ta romanja so podoba našega skupnega vélikega romanja v večno mesto — nebesa.

Romanja romarje včasih povežejo v prijateljstvo. Naše veliko romanje v večnost pa poleg prijateljstva ustvarja tudi duhovno sorodstvo, celo očetovstvo in materinstvo. To spoznanje je luč, ki mnogim lahko postane ključ za rešitev velikega življenjskega vprašanja.

Duhovno očetovstvo in materinstvo

Ko sv. apostol Peter piše svoj prvi list vernikom Male Azije, na koncu zapiše: »Pozdravlja vas soizvoljena Cerkev v Babilonu in moj sin Marko« (1 Pet 5, 13). Vemo, da evangelist Marko ni bil Petrov sin po telesnem rojstvu. Imenuje ga pa sina, ker ga je krstil in vzgajal, ker mu torej Marko dolguje nadnaravno, duhovno življenje.

Podobno piše sv. apostol Pavel v obeh listih Timoteju. »Pavel, apostol Kristusa Jezusa... Timoteju, pravemu sinu v veri: Milost, usmiljenje in mir... (1 Tim 1, 1.2). »Pavel, apostol Kristusa Jezusa po božji volji... ljubljenuemu sinu Timoteju...« (2 Tim 1, 1). Preberimo še od istega sv. Pavla besede v listu Korinčanom: »... vas kot svoje ljube otroke svarim. Kajti ko bi imeli tudi na tisoče vzgojiteljev v Kristusu, vendar nimate mnogo očetov; kajti v Kristusu Jezusu sem vas po evangeliju jaz rodil« (1 Kor 4, 15). V pismu Filemonu, ki so v vseh časih gledali v njem vzvišen slavospev ljubezni do bližnjega in ki je svojevrstna umetnina, apostol Pavel imenuje Filemonovega sužnja Onezima »svojega sina, ki sem ga rodil v vezeh«, se pravi pri krstu rodil za novo, božje življenje.

Jožef Gjuran — Ivanci

Božje razodetje pozna torej tudi duhovno očetovstvo in duhovno materinstvo.

V tem smislu moremo razlagati tudi besede psalma: »Nerodovitni daje, da prebiva v hiši kot vesela mati otrok« (Ps 112, 9); in besede preroka Izaija: »Raduj se, nerodovitna, ki nisi rodila; vzklikaj in vriskaj, ki nisi imela porodnih bolečin! Zakaj več otrok bo imela osamljena kakor poročena, govori Gospod« (Iz 54, 1).

V življenju sv. Terezije Avilske, Vélike, ki je proglašena za cerkveno učiteljico, beremo, da ji je Jezus v mističnem molitvenem zanosu rekel, da ji daruje osemdeset tisoč duš. Kristus je sprejel molitve, spokorna dela, trpljenje te karmeličanske redovnice kot odkupnino za duše, ki bi se bile sicer pogubile. Tako se je na njej izpolnilo, kar je Jezus rekel zase: »Sin človekov ni prišel, da bi se mu streglo, ampak da bi on stregel in dal svoje življenje v odkupnino za mnoge« (Mt 20, 28). Vsi, ki so po »odkupnini« sv. Terezije prejeli zveličanje, bodo vso večnost njeni duhovni otroci. Kolika ljubezen, kolika hvaležnost bo med takimi dušami vso večnost, si težko predstavljamo. Tudi za to velja, da oko ni videlo, uho ni slišalo in v človekovo srce ni stopilo, kar je Bog pripravil tistim, ki njega in v njem tudi bližnje ljubijo.

Ce bi se morala neka duša pogubiti, pa med njo in večnega sodnika stopi srednik ali srednica ter reče: »Gospod, daj to dušo meni! Darujem ti zanjo svoje molitve, svoja dobra dela, svoje trpljenje . . .« pa jo Bog usliši, je odkupila eno dušo. Morda za eno leto svojega življenja, morda za sto rožnih vencev, morda za toliko in toliko obhajil. Te besede ne izrazijo točno, kar bi želel povedati, ker se duhovne dobrine ne tehtajo in ne merijo in ne štejejo tako kot stvarne. Zato vzemimo to kot primero. Čim več je v duši vere in upanja in nadnaravne, nesebične ljubezni, več so dobra dela pred Bogom vredna, večjo odrešilno moč imajo. Ko bomo deležni večnih dobrin, bomo razumeli besede apostola, da se trpljenje sedanjega časa ne da primerjati s slavo, ki se bo razodela nad nami.

Duhovno sorodstvo

Večinoma so ravno telesni starši tudi duhovni očetje in matere svojih otrok. Zaslužijo jim tisto osnovno milost zveličanja. Včasih pa tudi ne.

Toda poleg očetovstva in materinstva obstaja še duhovno sorodstvo. Vsaka molitev, vsaka dobra misel, vsaka dobra beseda, vsaka žrtev za bližnjega se zaradi občestva svetnikov, zaradi skrivnostnega Kristusovega telesa vgradi v dušo, kateri jo namenimo. Tudi naše pridige, naš pouk, naši opomini, naša vzgojna dejanja, naše duhovno prijateljstvo se vgradi in vzida.

Ko se bomo v večnosti prebudili v novo zavest in videli vsebino svoje duše, bomo ugotavljali: to je od očeta, to od matere, to od tega, onega prijatelja ali znanca, brata in sestre. Ugotovili bomo tudi svoje skrite dobrotnike, ki so dajali tako, da levica ni vedela, kaj dobrega stori desnica. Videli bomo, da nam je marsikatera milost bila dana po molitvah in zaslugi dobrotnikov in da nam je marsikaj hudega bilo prihranjenega zaradi skrite ljubezni, ki se bo tedaj razodela. Prevzela nas bo silna hvaležnost do njih. In to bo podlaga naše večne medsebojne ljubezni. Po duhovnih darovih smo si postali sorodniki, bratje in sestre. Drugi bodo vgrajeni v nas in mi v druge.

To bo naše večno duhovno sorodstvo, naša večna hvaležnost in ljubezen, ki nas bo navdajala z nepopisno srečo. In vse to bo ostalo večno mlado in večno sveže.

Luč — ključ

Pravični se bodo svetili kot sonce, bodo ljubljeni kot sonce, ker so v tem življenju dajali življenje za večnost.

Živimo v perspektivi večnega življenja! Vsi bomo sorodniki Kristusovi, ker bo v nas njegova milost. Vsi bomo Marijini otroci, ker bo milost v nas tudi njen dar. Mnogi bomo med seboj povezani še s tesnejšim sorodstvom, ker smo se z milostjo obdarovali v tem življenju.

S tem je odgovorjeno tudi na vprašanje: Čemu naj živim? Za to veliko večno bodočnost! Daruj življenje. Daruj bogastvo. Daruj milost, ki si jo izprosil z molitvijo, zaslužil z dobrimi deli in darovanim trpljenjem.

Nekateri imajo navado, da včasih molijo rožni venec tako, da vsako zdravamarijo darujejo za káko znano osebo. Ali tudi za nezname pogane, misijonarje, mladino in podobno. Tak rožni venec postaja tesna vez ljubezni in sorodstva, ki se bo razodela v večnosti.

Nekateri imajo navado, da po obhajilu darujejo Kristusu, katerega molijo v sebi, svoje znance in sorodnike. »Jezus, darujem ti dušo svojega očeta... svoje matere... Bodi v njej hvaljen, ljubljen, poveličevan vekomaj!« Tako se tkejo vezi duhovnega sorodstva, množi se večna sreča, ki je pa zaradi dejanja ljubezni že sreča tudi tu na zemlji.

V tem svetem letu, ki ga letos še živimo, vnesimo v **seznam** naše duše tudi to veliko misel na občestvo svetnikov, na božje kraljestvo v nas, ki nastaja, ki se šele gradi. Po tej luči bo naše življenje postalo lepše in bogatejše. V njej bomo našli ključ za izhod iz temnih dni obiskanja, se pravi trpljenja. Sv. Bernard je zapisal: »V tem življenju ostane to troje: molitev, delo in trpljenje. Največje od tega pa je strpljenje«. Seveda, če ga znamo prinesiti na oltar srca ter darovati s Kristusom in Marijo Očetu.

Pavel Berden

Gorički veter

Z goričkih bregov se dol pripodi,
iz duplje pri Vuči gomili.
Skoz borove gošče skrivnostno šumi,
klasje po polju k poklonu prisili.

Čez travo pokošeno rahlo smukne,
šmarnici uhlje zelene poboža,
krog cerkve bogánjske se naglo zasukne,
in tópole gančke z grozo ogroža.

Cerkvi odranski se milo nasmehne,
lendavski grad pa preteče pogleda,
čez beltinska polja otožno dehne,
ženkam melinčkim se v janke zapleta.

Na Bistrici naglo čez Muro plane,
pomete Ljutomer, se v Jeruzalem pne,
še le tu se obrne, za hip obstane,
očaran lepoto krajine zre.

Jože Zadavec

Ganljivi krik onstran morij

Sprejeli so te, kot mati sprejme otroka, ki je bil dolgo zdoma. Pel si jim, pripovedoval in obujal spomine. In videl si, kako je vse v njih zaživel. Spomini so se vrstili in kot predirljiva sirena se je vrečal čas: otroštvo, domača beda, domovina, ki jim ni mogla dajati kruha, fantovska leta, pesem na vasi, trdo delo na polju, potepanja...

Videl si, kako živijo človeka vredno življenje, videl si, kako med njimi živi domača pesem in domača beseda, in ko si jim zapel Gor čez jezero, gor čez gmajnico, takrat so pozabili na vse, pred njimi je zaživel dom s svojimi gozdovi, s svojimi jasami, kolovozi, sadovnjaki, livadami...

Kar so vdihnili vate, si nosil s sabo kot posvečen zaklad, z zadržanostjo romarja, ki se je napotil k sveti brezjanski materi, v blesku zatega klasja si jih motril, v poletni vročini, videl si jih sklonjene in vedrih obrazov, kako so kosili, pobirali v snope, vezali, mlatili, in spet si jih zagledal sredi koruze, krompirja, pese...

Otrok, ko pojdeš domov, pozdravi vsako grudo domače zemlje, ko stopiš na našo zemljo, poljubi jo in zašepetaj: nekdo, ki bo pokopan v daljni deželi, te nosi v svojem srcu; štirideset let je hrepenel po tebi, a mu ni bilo dano, da bi te še kdaj uzrl.

Ko pojdeš domov, pozdravi tudi naše ulice, zdaj so že asfaltirane, takrat so bile vse prašne,

tiste cimprane hiše pozdravi, zdaj jih že ni, zdaj imate zidane hiše, nadstropne, okusno opremljene, prekrte s strešno opeko; ko sem šel od doma, so bile slamnate,

in tiste naše ljudi pozdravi, v spominu so mi ostali zgarani, izčrpani, z žuljavimi rokami, z vdrtimi lici,

staro kapelo pozdravi. Tja sem hodil k maši. Čemu neki ste jo podrli? Ko sem zvedel za to, me je stisnilo pri srcu. Pozdravi tisti naš stari Črnc, kjer je Knausov mlin mlel skoraj dan in noč, da so lahko vaše matere pekle kruha in potic za svojo dečico... Vse, vse pozdravi!

Stala sta s pogledom na veliko farmo.

Okamnel si vpricho trzanja njegovih starih čustev; začutil si, kakor da vaju oba nekaj zanaša v neznano pogubo, odkoder ni rešitve, vsrkaval si njegove raztrgane in jecljajoče besede: na tem koščku kanadske zemlje sem oral dolga desetletja, oral in se potil, kosil, sejal in žel. Kolikokrat sem si dejal — še kakšno leto, pa grem v domači kraj, grem med svoje ljudi. Vsako

leto sem tako mislil, vsako leto znova sanjal in si dopovedoval: drugo leto pojdeš!

Zdaj nič več ne sanjam,
zdaj nič več ne mislim na vrnitev.

Priklenjen sem na to zemljo, s svojimi žulji sem jo prepojil, s potom svojega obraza. Nikakor ne morem od tukaj.

Kakor da se je postoteril, potisočeryl njegov glas. Od vsepovsod so prihajali glasovi: pozdravi vse, polja in gozdove, stare in nove hiše, pozdravi ulice, kolovoze, senožeti, pozdravi vse, kar je živega doma, pozdravi naše ravnine...

Stari Nedelko te je objel, poljubil te je v lice in ti si mu enako vrnil — za slovo. Potem se je naslonil na tvoje prsi, kot da je hotel prisluhniti utripu domače zemlje. Zajokal je. Oči so se mu razklenile v eno samo solzo, v kateri si bral ganljivi krik po nečem, čemur sam pravega imena ne veš.

Ti pa si začutil v tem ganljivem kriku odrešenje, oddih, smehlaj in plamen, čisto žgočo vodo, zdravilno in odrešujočo. Spev ptičev in rahel šum vetra je zavel iz sadovnjaka, kot bi se domače borovje narahlo pozibavalo v svetlobi in bi domače ljudstvo stopalo v skrivnostni tišini čez sončni prag.

Vdihnili so vate neizprosno resnico: Kanada ni naš dom, Kanada ni naša pesem, ki bodri in umirja, Kanada je naš beg, a kdor je na begu, ta se ne more ustaliti, ta se nikdar več ne vrne, Kanada je tujina, Kanada je prisilni dom ubežnikov...

Ironija bi bila znova verjeti, kar si jim kdaj pa kdaj bral v očeh in na ustnicah: Kanada je naša svoboda, naša nova zemlja, Kanada je naš blagoslov, je naš pristan, je naš kruh in naše življenje. Kdor je na begu, zanj ni svobode!

P. Pavel Berden

Kobilje nekdaj in danes

Župnija Kobilje bo letos — 1975 — obhajala petdesetletnico blagoslovitve sedanje cerkve. Naj bo to razlog, da v Stopinjah opišemo kratko zgodovino te majhne, razmeroma mlade, toda pomembne prekmurske župnije ob madžarski meji.

Prazgodovina

Na ozemlju naše župnije so na treh mestih našli kameno orodje iz novokamene dobe. To so lepo brušeni kamni zelenkaste barve, kakor jih najdemo tudi po raznih muzejih. Naši imajo obliko sekire ali kladiva ali motičice ali klina. Nekateri so prav zanimivi. Večina kamnov ima lepo in gladko izvrtane luknje za držaj. Eden od teh predmetov je shranjen v kobiljski šoli, ker ga je našel šolar pri opekarni (ciglenicah) med praktičnim poukom. Predmeti, ki so bili najdeni v gorica h pri Sv. Martinu in na Motvarjevskem, so v zasebni lasti.

Rimska doba

Zdi se, da je bila na vrhu pri Sv. Martinu, in morda še kje, rimska naselbina. Pok. prof. Baš je v Kobiljanski gošči odkril dva še neraziskana rimska grobova. Rimske najdbe so bile izkopane tudi pri opekarni v Dobrovniku.

V sosednjem Veleméru onstran meje je ohranjena kamnita rimska cesta, ki sem jo videl na lastne oči in se po njej vozil. Vodila je iz Lendave (rimski Halikanum) v Sombotelj (rimski Savaria). Srednjeveške listine poznajo staro cesto, ki je vodila od Mure preko Dobrovnika in Kobilja proti Sv. Juriju in Čestregu. Imenujejo jo velika cesta, (nagy ut). Zdi se, da je bila to že rimska cesta.

Kako se je keltsko in rimsko naselje na Kobilju imenovalo, ne vemo. Ime Kobilje je, kot dokazujeta naša zgodovinarja prof. Ivan Zelko in prof. Fr. Bezljaj, slovanskega izvora. Izvajata ime od besede Kobilja, kot so stari Slovani poimenovali sedanji Kobiljanski potok. Slovani so se v teh krajih naselili okoli l. 555.

Srednji vek

Madžarski zgodovinar dr. Holub Jozsef piše v svoji knjigi »Zala megye története a középkorban«, da so Madžari ob svojem prihodu v naše kraje našli tu vsaj štirikrat toliko Slovanov, kot je bilo njih. Naše kraje pridružil madžarski državi šele kraj Ladislav, ki je bil po materi poljskega rodu, in sicer 1091. leta. Cerkveno nas je podredil zagrebški škofiji, ki jo je ustanovil leta 1094 in za njenega prvega škofa postavil nekega meniha Duha. Pod zagrebško škofijo smo bili do leta 1777, ko so nas pridružili k tedaj ustanovljeni somboteljski škofiji.

Madžarski slavist in zgodovinar István Kniezsa piše v svoji knjigi »Narodi na Madžarskem v 11. stoletju«, da so še v enajstem stoletju vzdolž Ledave, Kobiljanskega potoka in Krke bivali Slovenci. Na svojem zemljevidu označuje področje Kobilja, Dobrovnika, Bogojine in sosednjih vasi kot naseljeno s Slovenci. Dr. Holub pa v navedenem delu (str. 63—64) z listino iz 1271 dokazuje, da so tedaj na Kobilju prebivali Slovenci. V tej listini je rečeno tudi to, da je na Kobilju cerkev sv. Martina.

Menihi, ki so pisali srednjeveške darovne in druge listine, seveda v latinškem jeziku, niso preveč natančno zapisovali naših imen. Za Kobilje najdemo imena: Kobula (l. 1208), Kebela (l. 1236), Kebele (l. 1271), Kebelie (l. 1329), Kebele (l. 1338). Včasih se imenuje ozemlje ob Kobiljanskem potoku Kebelemelyk in se ta kot sela ali naselja imenujejo kraji: Sv. Martin, Barača, Lada, Borovje, Riganjavci in Motvarjevci, Birofalva in Marokföld.

Darilna listina iz l. 1338 pove, da je na Kobilju cerkev sv. Martina, ki je grajena iz kamna. Kakšna je bila, bi natančneje pokazala izkopavanja v goricah pri sv. Martinu. Lahko si jo pa predstavljamo kot staro turniško, martjansko ali velemérsko cerkev, ker so bile grajene približno istočasno in na isti način. Verjetno je bila tudi poslikana kakor omenjene cerkve.

Madžarizacija

Zgodovinar Štefan Kniezsa pravi, da so se v 12. stoletju ob Ledavi, Kobiljanskem potoku, Krki in Velemérskem potoku naseljevali Madžari. Mešali so se s slovenskim prebivalstvom, ki je že tam bivalo. Slovani so vedno bili miroljubno ljudstvo in jih tuji priseljenci niso preveč motili. Na to preseljevanje so močno vplivali grofje in kraljevi zaslužni možje, ki so dobivali zemljo v posest, ljudi pa za podložnike. Novi naseljenci so sprejeli krajevna imena od prejšnjih prebivalcev, domače, manj odporno ljudstvo pa je polagoma sprejelo njihov jezik. Zato imamo v teh krajih, ki so pomadžarjeni, še danes slovenska ledinska in rodbinska imena. V Dobrovniku najdemo poleg

samega krajevnega imena še naslednja slovenska ledinska imena. Gaj, Kot, Čertica, Seliča, Presika. V Žitkovcih pa poleg samega krajevnega imena še slovenska ledinska imena Gorica, Presika, Ladec (Hlavec). Ob dolnjem toku Kobiljanskega potoka je še v srednjem veku bilo jezero, ki je imelo staro slovensko ime Rakitje (Rákalya tó).

Toda urbarialni zapis kmetov na posestvih grofov Banffy iz l. 1524 navaja za Kobilje že večinoma madžarske priimke, malo slovenskih.

Iz tistih starih časov poznamo tudi dva kobiljanska župnika po imenu. V popisu župnij zagrebške škofije iz l. 1501 se omenja na Kobilju kot župnik neki Mihael, leta 1512 pa je bil župnik neki Urban.

Pod Kobilje je spadala tudi kapela sv. Ladislava v Motvarjevcih (l. 1338). Toda l. 1501 in 1512 so bili Motvarjevci že samostojna župnija in župniku je bilo ime Jurij.

Kobilje uničeno

V srednjem veku so pustošili naše kraje trije sovražniki: kuga, lakota in vojska. Vojskovali so se knezi in grofje med seboj. Za časa tridesetletne vojne (1618—1648) so iz verskega sovraštva plemiči požigali svojim nasprotnikom vasi, da bi tako oslabili njihovo gospodarsko moč. Prekmurski zgodovinar Jožef Košič piše v »Zgodbah vogrskoga kraléstva«, da je Bethlen Gabor, goreč pristaš kalvinske veroizpovedi, s svojimi vojaki ropal po lendavskih in lentibskih posestvih grofov Banffyjev, ker je Krištof Banffy kalvinskim pridigarjem branil na svojih posestvih oznanjati kalvinsko vero. Od tistega časa si vasi Bogojina, Kobilje, Turnišče in Tešanovci niso mogle več opomoči in znova obogateti.

Zapisi iz tistih časov nam govorijo o mnogih zapuščenih kmetijah, tudi o požganih ali pa na novo zgrajenih. L. 1524 je ob Kobiljanskem potoku navedenih 10 mlinov, l. 1564 pa samo še dva.

Največja šiba naših krajev v tistem času pa so bili Turki, ki so l. 1600 zasedli Veliko Kanižo in od tam ropali, napadali naše vasi, odvlekli fante za janičarje, dekleta pa v turške hareme. Stalno so silili gori proti cesarskemu Dunaju in pot jih je vodila preko naših krajev.

S Kobiljanskega brega, kjer je bila cerkev s stolpom, se je videlo daleč naokoli. Kobiljanski kresovi, ki so naznanjali prihod Turkov, so Turke jezili. Morda tudi obzidano gradišče okoli cerkve. Ustno izročilo trdovratno trdi, da so Kobilje požgali in porušili Turki. To je moralo biti l. 1627, ker se po tem letu Kobilje imenuje »pusta«, vse do l. 1748, ko je bilo na novo naseljeno.

Iz urbarialnih zapisov lendavskega veleposestva l. 1663, 1710 in 1728 razberemo, da so zemljo na področju nekdanjega Kobilja obdelovali svobodnjaki iz sosednjega Sv. Jurija. Navedeno je tudi, koliko so za to plačevali veleposestvu.

Novo naselje

Ko je turška nevarnost po padcu Kaniže (1690) minila, zlasti pa ko ja zavladala cesarica Marija Terezija (1740 do 1780), se je začelo novo naseljevanje opustošenih krajev. Država je podpirala kmetijstvo kot glavno moč države. Tedaj je bilo znova naseljeno tudi Kobilje. Naselili so ga kmetje iz sosednjih slovenskih vasi Bukovnice, Bogojine, Filovec in Strehovec.

Prvo poročilo o pogojanjih za novo naselitev imamo z dne 26. aprila 1747. Listina z dne 9. maja 1748, ki je bila izdana v lendavskem gradu, njen prepis

pa se hrani v državnem arhivu v Zalaegerszegu, nam pove, da je neki Toplak Mihael dobil od veleposestva dovoljenje, da naseli celotno kobiljansko pusto, ki so jo doslej obdelovali — vsaj kolikor toliko — svobodnjaki iz Sv. Jurija. Kot letno najemnino bodo plačevali 500 renskih forintov (rajnških) in sicer v dveh polletnih obrokih. Devetine od vina in desetine od žita ne bodo dajali, pač pa bo vsak gospodar moral na željo veleposestva letno opraviti po dve dolgi vožnji v Gradec ali Šopron ali Németujhelj, da popelje iz grofovskih žitnic žito na trg. Iz takratnega urbarja zvemo, da je bilo naseljenih 37 družin, od katerih je bilo 26 kmetov, 10 kočarjev in en svobodnjak. Svobodnjak je postal Toplak Mihael za nagrado, da je naselitev organiziral.

Pri vsakem kmetu in kočarju je v urbarju napisano, koliko ima ohišnice, koliko njiv in senožeti. Vse posesti so odmerili za 18 celih in 3/3 kmetije. Cela kmetija je obsegala 32 oralov bratislavske mere. Posest posameznih gospodarjev pa je zelo neenaka. Kako so si zemljo delili, je danes težko reči. Morda po zmogljivosti, ki jo je kdo imel. Tudi to še ni ugotovljeno, iz katere vasi je katera družina prišla, vendar je izročilo o tem še živo; pa tudi matične knjige v Bogojini bi nam lahko marsikaj pojasnile.

Spor z veleposestvom

Po 21 letih od naselitve so morali Kobiljčari skleniti novo pogodbo z veleposestvom, ker je Marija Terezija izdala formular za urbarij, po katerem naj se na pravičnejši način uredijo dohodki plemičev in dajatve podložnikov. Kobiljančari so si izgovorili pravico, da bodo dajali dajatve rajši po stari, le nekoliko spremenjeni pogodbi, ki so jo sestavili 17. 2. 1769. Ta pogodba je veljala tri leta in so jo potem vsako tretje leto obnavljali z majhnimi spremembami v korist ene ali druge stranke.

L. 1778 pa je sodnik zalske županije Gabriel Šarkanj sestavil sodnijski akt s podrobnejšimi določili h kobiljanskemu urbarju. S tem aktom je obveznost prejšnje pogodbe prenehala.

Žal so Kobiljančari na ta akt pozabili ali so se pa pozabili nanj sklicevati, ko je leta 1848 šlo za osvoboditev kmeta in v zvezi z njo za uvedbo novega katastra. Veleposestvo je leta 1848 odmerilo Kobilju le 18 in 3/8 kmetije, to je 531 oralov, namesto 34 in 5/8 kmetije, kar bi bilo 1108 oralov, ki so jih dejansko obdelovali. Kmetje se niso znali braniti. Prišli so geometri in odmerili zemljo po prvi pogodbi iz 1748. leta. Razjarjeni Kobiljčari so v znak protesta zmetali mejnike vstran, toda nič ni pomagalo. Zemlja je bila ponovno zakoličena po stari pogodbi. Kataster ali tabla je bila končno urejena 1864. leta. Kmetje so dobili 531 uralov zemlje, 14 oralov pašnikov in 4 orale gozda, veleposestvu je ostalo 1272 oralov zemlje in gozda. Smeli so si odkupiti nekaj krčevine, vsega 139 oralov. Táko stanje je ostalo vse do agrarne reforme po prvi svetovni vojni.

Revščina in poti do kruha

Iz Bogojine in od drugod so Kobiljančari prinesli s seboj lončarsko obrt. Gline je na Kobilju dovolj. Zgradili so po vasi lončarske peči, začeli izdelovati lonce, vrče, pütre, motilnice, sklede, krožnike in vsakovrstno posodje. V Kobiljanskem potoku je kremenjaka za glaziranje posode tudi dovolj. Navadne vrče so pa barvali črno z dimom smolénih barv. Lahko rečemo, da so sredi prejšnjega stoletja skoro vsi v vasi bili pomalem lončarji. Ob žetvi je lončar naložil med seno celo goro loncev, vrčev in drugega posodja ter

s kravami počasi krenil na vzhod v madžarske vasi in mesta. V mestih je dobil za lonce denar, po vaseh pa je bila izmenjava za navadne dobrine. Gospodinja je posodo enkrat, dvakrat ali pa samo do polovice napolnila s pšenico kakršna je pač bila posoda, in prodaja je bila končana. Lončar se je čez nekaj tednov, ko je obšel bližnje in daljnje kraje, vračal domov. Imel je hrano za družino, se pravi za družinsko zadruho, kajti naši predniki so vse do začetka tega stoletja živeli kar v družinskih zadrukah. Mlade družine so ostale v isti hiši. Hišni gospodar je imel besedo in oblast nad vsemi. Celo lastna žena hišnega gospodarja ni tikala, ampak vikala. To sem še jaz sam kot otrok ponekod opazoval.

Goščarji — Kranjci

Leto 1864 je prineslo na Kobilje novost. Veleposestvo, ki je z odvezo kmetov izgubilo dohodke, je začelo izkoriščati velikanske hrastove, bukove, borove in smrekove gozdove. Strokovnjaki za obdelavo lesa so bili Kranjci. Prihajali so v »kumpanijah«, po 8 ali po 10 skupaj, znanci in sorodniki. Nekateri so bili že poročeni, drugi so bili še fantje. Med Kranjci in Kobiljančari, ki jih je takrat v vasi bilo že blizu tisoč, je nastala močna povezava. Kranjci so hodili v vas po moko, meso, slanino, vino in tobak, obenem so srečavali kobiljanska dekleta, ki so jim prale perilo. Goščarji - Kranjci so si v svojih barakah v gozdu kuhali sami, največ polento.

Kar na lepem so se začele sklepati zakonske zveze med Kranjci in Kobiljančankami. Včasih se je pa začelo že kar poprej brez vsega. Ko je župnik Straus moral kar naprej krščevati nezakonske otroke, je rekel: Zdaj je pa tega zadosti! Dan 27. 7. 1901 bi lahko označili z besedami: Kranjci se ženijo. Ta dan je župnik poročil osem kranjskih »fantov« s kobiljanskimi »dekleti«, ki so pa imele tedaj že po enega ali več nezakonskih otrok. Tako so Kranjci poživili našo prekmursko kri s svojo, obenem so pa Kobiljančare preusmerili od lončarstva k tesarstvu, goščarstvu. To je bilo toliko ugodnejše, ker se v gozdovih dela pozimi in se zasluži denar, poleti pa lahko delaš doma na polju.

Na Kobilje so se priženili sledeči Kranjci: Krištof Franc s Hriba pri Vrhniku, Kogolšek Mihael iz Goričice pri Preserju, Cirk Matija iz Borovnice, Juvan Franc iz Pekla pri Borovnici, Metelko Ivan iz Zameškega, Zalar Matija iz Gornje Otave pri Postojni, Uljančič Mohar iz Topole, Mohar Gregor iz Malega Loga pri Breznici.

Teh osem se je poročilo omenjeni dan. Dalje: Poljšek Valent iz Bukovja pri Postojni, Habič Matija iz Trebeljevega, Lavrič Jožef, Kranjc Vincenc iz Zabukovja, Češnjak Jožef iz Draškoviča, Kandar Franc iz Starega trga, Korošec Matija iz Slemenca, Korošec Anton iz Postojne, Korošec Andrej iz Loškega potoka, Gašparič Matija iz Kočevja, Lavrič Karol po očetu iz Loškega potoka in Mešnjak Matija. Zdi se, da tu niso vsi naštet. Nekateri so ostali na Kobilju, drugi so se s svojimi ženami in otroki odselili drugam. Samo teh 20 Kranjcev je zarodilo na Kobilju 59 otrok.

Sezonski delavci

Cerkvena vizitacija nove somboteljske škofije iz leta 1778, torej trideset let po naselitvi, našteje na Kobilju v tistih 37 družinah 277 duš. Leta 1869 je bilo že 690 duš, 1910 pa 1109 duš. Kljub lončarstvu in goščarstvu toliko ljudi ni moglo živeti na 531 oralih zemlje. Začelo se je sezonsko delo. Najprej so hodili na madžarska veleposestva opravljat žetvo ali pospravljat

jesenske pridelke (na repo). Prišel je v vas »palér«, nekak delovodja, poverjenik veleposestva, nabral delavce, ki jim je sporočil pogoje in obljubljeni zaslužek. Naložili so se na vozove in šli. To je bila seveda velika slovesnost za vse, bilo je joka in šale in petja. Po opravljeni žetvi ali pa v jeseni so se sezonski delavci vračali in pripeljali s seboj zaslužek, večinoma v silju (žitaricah). Seveda so bile moralne in higienske prilike na »marofih« gospodarskih poslopih veleposestnikov, kjer so sezonci spali kar na slami, moški zase, ženske zase, zelo težke in marsikatera mati se je obotavljala poslati svojo mlado hčer na tako delo, kajti zgodilo se je, da je poleg pridelka prinesla domov tudi otroka.

Po prvi svetovni vojni je Kobilje bilo odrezano od dotedanjih veleposestev onkraj meje, zato so se delavci usmerili v Slavonijo.

Že pred prvo vojno in tudi po njej se je mnogo vaščanov izselilo v severno in južno Ameriko. Po posredovanju borze dela v M. Soboti so se odprla vrata za sezonsko delo v Franciji.

To sezonsko preseljevanje je v prvotno strogo versko in moralno vzdušje prineslo mnogo zrahljanosti. Kljub temu so ljudje ostali navezani na svoj dom in se vračali. Mnogo junaške zakonske zvestobe je bilo, čeprav so bile tudi izjeme. Amerikanci so se seveda izselili za stalno in so le malokateri prišli obiskat svoj stari, nekdanji dom.

Po drugi svetovni vojni so se odprle velikanske možnosti novega načina sezonskega dela v Nemčiji in Avstriji. Začele so rasti lepo urejene hiše z vsem udobjem in ugodjem. Veliko mladih družin pa si je tujino izvolilo za novo domovino in njihovi otroci, ki se s starši pripeljejo v razkošnih limuzinah pogledat nekdanji dom, sploh ne znajo slovenski. Kobilje je zaradi izseljevanja leta 1968 imelo samo še 865 prebivalcev. Zaradi odhajanja v tujino izumiramo.

Narodnost

Novo naselje Kobilje iz leta 1748 je bilo slovensko. Občinski možje in služkinje, ki so služile v sosednjih madžarskih vaseh, so se naučili madžarski. Toda kot otrok sem dostikrat slišal šale na račun naše vogrščine. Na vprašanje, ali zna madžarski, je stari Kobiljančar odgovorjal: »Tudum, tudum, ka pa ne ven, s prston pokažen«.

Konec prejšnjega stoletja, leta 1873, je Kobilje dobilo državno šolo. Spočetka je bila lesena, od 1893 dalje pa zidana, v novi Jugoslaviji smo pa dobili moderno osemletko. Stara šola za časa Madžarov je sistematično učila Kobiljančare književne madžarščine. Pri vojakih so se fantje spet učili madžarski. V vas je prišel trgovec, žid Eppinger, ki je govoril madžarski, se je le počasi naučil lomiti slovenski. Drugi žid iz Lendave, Švarc je na Kobilju zgradil opekarno. Tudi on je govoril madžarsko. Iz okolice Šoprona sta se na Kobilje priselili dve nemški družini: Mittembacheri in Penhoferi, ki so med sabo govorili nemško ali madžarsko. V osnovni šoli je bilo otrokom pod hudimi kaznimi prepovedano spregovoriti slovensko besedo. Tu in tam se je kakšna ženska iz sosednje madžarske vasi primožila na Kobilje in se je težko, zelo težko naučila slovensko, dočim je obratni proces zelo hiter. Slovenec se je v dobrem letu naučil madžarski. In tako je v glavnem še danes. Ni dvoma, da na Kobilju danes ne bi več govorili slovensko, če ne bi bili prišli leta 1920 pod Jugoslavijo. Kleklov Koledar in Novine ter Marijin list

so sicer začeli utrjevati narodno zavest, toda to bi bilo premalo. Brez Jugoslavije bi se mi tedaj pretopili kot sladkor v vodi.

Kot otrok sem doživel zahod osemstotridesetletnega pripadanja madžarski kroni. V mojih otroških letih je vsak Kobiljančar vedel in povedal, da smo mi Slovenje in da gučimo slovenski. Toda ko smo šli iz Dobrovnika od maše in so vojaki in sezonski delavci pripovedovali svoje zgodbe, so govorili sicer slovenski, dobesedne navedbe svojih oficirjev, delovodij ali vojnih tovarišev so pa navajali dobesedno v madžarščini in vsi smo razumeli.

Zanimiv je bil odgovor vaškega zastopnika mednarodni komisiji za ugotavljanje bodoče državne meje med Jugoslavijo in Madžarsko leta 1920. Pripeljali so se z avtomobili, ki smo jih nekateri takrat prvič v življenju videli. Vsa vas je bila zbrana v takozvani jagrovi hiši, na mestu, kjer je danes župnišče. Zastopnik komisije je vprašal ljudi: »Kaj ste vi?« Bil sem pričujoč in se dobro spomnim, kako je odgovoril zastopnik občine Györek Franc: »Mi smo ovak Vogri, gučimo pa slovenski«. To je bilo komisiji dovolj. Šli so dalje in Kobilje je pripadlo Jugoslaviji. Na enem stavku se je kolo naše zgodovine obrnilo. Ta stavek je potrdil stališče jugoslovanske delegacije, ki jo je zastopal dr. Matija Slavič.

Cerkev

Po naselitvi leta 1748 so si Kobiljančari najprej postavili lesene domove in gospodarska poslopja. Toda že štiri leta potem so si zgradili leseno kapelo z zvonikom in v zvonik obesili dva zvona. V kapeli je bilo prostora za 25 oseb. Hoteli so v svoji vasi imeti tudi božjo hišo. Zvon naj bi jim oznanjal jutro, poldne in večerno pozdravljenje. Vebil naj bi k molitvi, oznanjal smrt, križal oblake, glasil povodenj in požar. Novo, zidano cerkev so si zgradili leta 1814.

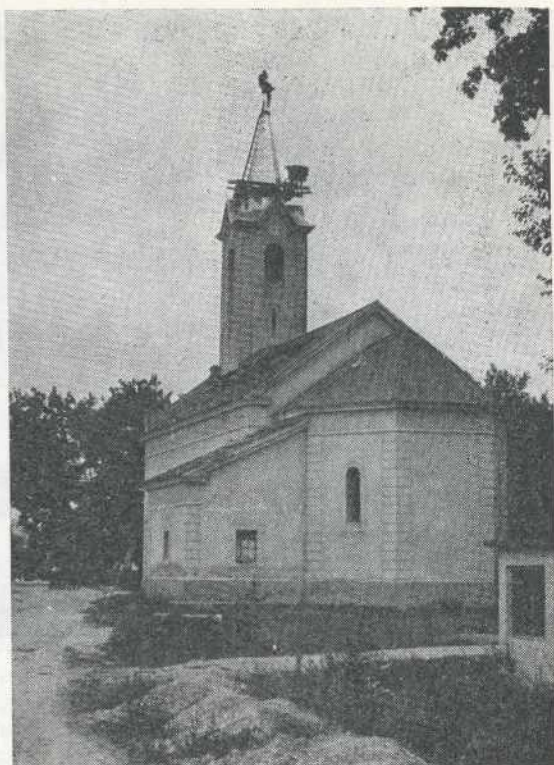
Vsi naseljenci so bili katoličani. K maši so hodili še vedno v svojo matično cerkev v Bogojino dve uri daleč, čeprav so do Sv. Jurija imeli le eno uro, do Dobrovnika pa uro in četrt. Na Bogojino jih je vezalo izročilo, jezik, rodbinske vezi in grobovi prednikov. Kot podružnica so imeli tudi nekatere pravice ob raznih slovesnostih. V Bogojino so naši predniki hodili k maši 91 let.

Vizitacijski zapisnik somboteljske škofije iz leta 1830 ugotavlja na Kobilju: število duš 449. Cerkev zgrajena 1814, zidana, blagoslovljena, ima en oltar, zidan stolp, dva zvonova, kor s harmonijem. Zakristije ni, prižnica je lesena. Učitelj je pri cerkveni matici v Bogojini. Razume se, da dobi pšenico, denar v gotovini in rž. Za poučevanje otrok dobi četrletno po 30 forintov in en voz drv. Bogojinski župnik ima po dogovoru z vaščani dolžnost, da štirikrat na leto mašuje na Kobilju: tretjo nedeljo po veliki noči, na god sv. Martina, sv. Antona Padovanskega in sv. Roka.

Iz še ne povsem pojasnenih vzrokov je bilo Kobilje leta 1839 priključeno župniji Dobrovnik. Od tedaj pa vse do leta 1936 Slovenci na Kobilju niso imeli v cerkvi slovenske molitve, slovenske pridige in slovenskega bogo-služja.

Sedanja cerkev

Cerkev, ki so jo zgradili 1814, je postala premajhna za vas. Poleg tega je bila tudi vlažna. Zato so po prvi svetovni vojni vaščani začeli misliti na novo. Pobudo so dobili, ko so slišali, da bodo v Veliki Polani in na Hotizi

zidali cerkev. Po dolgem in skozi stoletja običajnem vaškem posvetovanju cele vasi na dvorišču občinske hiše so se končno odločili, da bodo tedanjo cerkev podrli in zgradili novo. Kot otrok sem radovedno prisluškoval tem zborovanjem. Kolikor vem niso vprašali za dovoljenje niti župnika niti škofijo. Pogodili so se z ljutomerskim gradbenikom Jandlom, zrušili staro cerkev in zgradili novo, žal brez umetniškega načrta. Od stare so ohranili zvonik, ga vgradili v novo cerkev, stolp pa zvišali. Ko je bilo vse gotovo, so šli župnika Pavla Volperja prosit, da bi se nova cerkev blagosloвила. Menda jim je rekel: »Brez mene ste jo podrli, brez mene zgradili, pa jo še brez mene posvetite.« Iz tega se vidi, kako rahla je bila povezava med tedanjim župnikom in vasjo. Cerkev je bila kljub temu blagoslovljena leta 1925.

Nekaj let pozneje so kupili še zvon, ker jim je enega od obeh prejšnjih vzela svetovna vojna.

Župnija

Po odhodu župnika Pavla Volperja je župnijo Dobrovnik prevzel Stefan Lejko, rojen v M. Soboti. Za kaplana je dobil Ivana Zelka. Šele tedaj je Kobilje kot čisto slovenska vas v Jugoslaviji dobila spet slovensko bogoslužje. Leta 1939 je postala samostojna ekspozitura. V vas je prišel Ivan Koren kot stalni duhovnik. Začelo se je novo življenje. Tudi kulturno je Kobilje zaživelo. Ustanovljeno je bilo prosvetno društvo (1936), dobili smo prosvetno in šolsko knjižnico. Sodelovanje med duhovnikom in učitelji je bilo

zelo dobro. Šolski upravitelj je vodil tudi cerkveni zbor, duhovnik je pomagal v šoli.

Medtem se je mladina začela usmerjati v šole in danes imamo lepo število srednje in višje izobraženih ljudi iz vasi: pravnikov, inženirjev, zdravnikov in zdravstvenih delavcev, profesorjev in učiteljev, slikarjev. To je lepo pokazala proslava stoletnice šole v Kobilju, ki je bila leta 1973.

Iz vasi sta tudi dva duhovnika, oba redovnika, p. Pavel Berden DJ, provincial, in p. Koloman Kisilak iz Družbe Sinov božje Previdnosti, profesor kanonskega prava v Argentini.

Ko je vas dobila svojega duhovnika, mu je zgradila tudi lep župnijski dom. To je bil naslednji korak k ustanovitvi samostojne župnije leta 1943. Prvi župnik je bil — med vojno — gradiščanski Hrvat Štefan Škrapič. Za njim je 19 let vodil in duhovno dvigal župnijo Mihael Jerič. Nato so se vrstili kot župni upravitelj Štefan Bakan, Janez Šoštarec ter sedanji župnik Franc Halas.

Sedanji župnik je pokoncilsko uredil notranjost cerkve. Po njegovi zaslugi je cerkev dobila lepa mašna oblačila in Kregarjeva barvna okna. To je najvzhodnejši Kregar v Sloveniji.

Župnija se pripravlja na petdesetletnico blagoslovitve sedanje cerkve. Poleg drugih prireditev bo imela tudi misijon.

Podatke za ta zgodovinski oris sem pobral iz brošure, ki smo jo izdali o Kobilju leta 1968. V njej so navedene razne listine dobesedno. Tam so navedeni tudi viri za zgodovinske podatke. Brošura je razmnožena in se dobi pri župnijskem uradu na Kobilju.

Vsi ti spomini in vse proslave naj koristijo mlademu rodu, ki prihaja, da si bo upal v ustvarjanju iti dalje in više kot dosedanji rodovi. Studenec, ki je izviral, naj izvira dalje in daje živo vodo vsem, ki žejajo resnice, dobrote, lepote, Boga.

Gospodov klic

Ne hodi k meni poniglávo kot tlačan.
Ne hodi k meni, ker želijo tete, mama, oče.
Ne hodi k meni iz sočutja, cmérav in bolan,
Veselja si želim, prinesi srce vroče!

Če prideš, pridi mi preprost in cel!
Pogumen pridi, z željo mučenikov,
s posluhom spovednikov in vodnikov!
Če prideš tak, te bom vesel.

Ivan Camplin

Francoski romarji so nas obiskali

Do obiska je prišlo zato, ker Francozi površno študirajo zemljepis. Že nekaj let dobivam Marijin list »Notre Dame des temps nouveaux« na točen naslov, celo poštna številka je točna. Toda dobri urednik tega lističa je mislil, da je naš Dobrovnik v Dalmaciji, zato mi je že januarja letos pisal, da bo vodil romarje v Jugoslavijo in trdno računa, da bom jaz njihov tolmač. Sicer so se mu vzbujali dvomi, zato me je v pripisu vprašal, ali sem župnik v samem Dubrovniku ali pa kje v okolici. Pismu sem se nasmihal in nisem odgovarjal. Za Véliko noč mi piše ponovno in celo pošlje podrobni načrt potovanja. Morda ne bi niti takrat odgovoril, toda v programu je bil tudi 25. julij, god našega župniškega zavetnika, zato sem narisal majhen zemljevid, kjer sem natančno zarisal Dubrovnik v Dalmaciji in Dobrovnik v Prekmurju, obenem pa povabil vso družčino v našo Kompostelo, in če se odzovejo, potem jih bom spremljal do Dubrovnika. Ponudba je bila sprejeta z majhno spremembo: ne na Jakobovo, ampak na Aninje bodo prišli k nam.

Ker sem vedel, da so na Jakobovo že v Ljubljani v hotelu Viator na Celovski cesti, zato sem se odtrgal za nekaj časa od našega slovesnega kosila in poiskal zvezo z Ljubljano. Dogovorili smo se, da pridejo v Maribor 26. julija ob 11. uri in se bomo srečali pri hotelu Slavija, ki je blizu križišča magistrale iz Ljubljane in mariborske mestne ceste.

Tisto jutro sem šel z avtobusom v Maribor, dobri jezuitski pater mi je pomagal, da sva naročila obed v Mariborskem dvoru. Potem sem iskal turistične prospekte v hotelu Slavija; ker so jim prospekti zmanjkali, so me napotili v centralo turistične zveze. Tam so me »zasliševali«, ali sem od turistične podružnice. Ko sem jim odkrito priznal, da sem le navadni podeželski župnik, ki bi naj spremljal francoske turiste, me vendar niso zavrnil, ampak so mi dali takšen kup prospektov Maribora in okolice, Podravja in Pomurja, da sem jih komaj zbasal v svojo ne premajhno aktovko.

Potem sem se nestrpno sprehajal med križiščem in Slavijo in opazoval vozila, predvsem napise. Do 11. ure nisem opazil nič posebnega. Deset minut čez 11. uro pa je v smeri križišča zmanjševal hitrost avtobus, ki je bil večji od naših, razen F sem razbral celo ime Alençon. To bo! Zagnal sem se proti

vratom, ki so se odpirala in pozdravil, seveda v francoščini: Dober dan, vi ste Francozi! 37 parov oči me je veselo opazovalo, voditelj me je poljubil, stik je bil vzpostavljen. Kako prijetno presenečenje: to niso skrušene stare ženice, ki delajo pokoro zase in za druge, to je večinoma mladina, polna življenjskega zanosa. Potem je vse steklo kakor po maslu. Imeli smo dovolj časa, da smo si pred obedom ogledali domačnostno jezuitsko kapelo, med razlago učenega patra. Po obedu smo se napotili proti stolnici, kjer nas je najprej pozdravil vodja pisarne kanonik Smej, potem nam je pa celo pomožnega škofa dvignil od popoldanskega počitka, da sta oba poklepetala v prijetni francoščini z našimi romarji.

Ker je bilo treba jezuitskemu provincialu predati sporočilo o smrti sobrata v Zagrebu, smo naredili ovinek k Sv. Trojici v Slovenskih goricah, kjer je p. Pavel Berden vodil duhovne vaje za redovnice! Ni bil hud, da smo ga zmotili, v perfektni francoščini je spregovoril presenečenim romarjem. Prav tako je romarje presenetila štorolja na samostanskem dimniku, fotografske kamere so zaškrtale.

Potem se nismo ustavljali vse do Bogojnine. Tam so zopet kravje vprege pritegnile pozornost naših Francozov. Seveda sem jim pokazal svojo rojstno hišo in takoj v avtobusu je romar — pesnik, alzaški Francoz Kamil Wintz zapel nemško pesem v čast rojstni hiši.

Sledil je ogled slavne Plečnikove cerkve, šaljivi župnik nam je ne samo razkazal in razsvetlil cerkev, ampak v župnišču nas je še pogostil z vinom in pecivom, čeprav smo prosili le vodo.

Morali smo hiteti, kajti zmenjeno je bilo, da bo ob osmih zvečer francosko—madžarsko—slovensko—latinska maša v Dobrovniku. Kljub delavniku je bila cerkev polna. Mladino je posebej pritegnila pesem po prvem berilu, spremljana z igranjem na kitaro, kitaristki sta bili dve mladi Francozinji. Maševanje je vodil urednik-župnik, somaševali smo še trije: francoski duhovniki in dobrovniški župnik. Med mašo je bradati misijonar Francoz nesel Pax navzočim. Tudi pesmi so bile štirijezične, najbolj je vžgala sklepna lurška Ave Marija. Ob slovesu so navzoči dobili za spomin čudodelne svetinjice. Sledila je večerja v župnijski obednici, ki gotovo še nikoli ni sprejela toliko gostov naenkrat. Hrana in pijača se je delila, kakor je kdo želel, ne kakor v hotelih, kjer so bile večinoma natanko odmerjene porcije. Po večerji so vrli Dobrovničari prišli, da odpeljejo po 2—3 romarje na domove, kjer so jim dali ne le prenočišče, ampak drugo jutro tudi zajtrk.

V veselem razpoloženju smo se v soboto zjutraj napotili proti »Banski Bistrici«, kakor je francoski program spremenil ime hrvaške Marije Bistrice. Pri tem se spomnim francoskega župnika, ki sem se mu predstavil kot izseljenski duhovnik iz Jugoslavije, pa mi je prijazno odgovoril: »Aha, iz Čehoslovaške!« Ko sem mu zмотo skušal pojasniti, mi je mirno rekel: »Saj to je vendar isto!« K Mariji Bistrici smo srečno prišli malo pred poldnevom. Prijazni mladi župnik nas je lepo sprejel in kmalu smo zopet koncelebrirali, naši kitaristki sta zaigrali, vsi smo prepevali, prevajal sem v hrvaščino vernikom, ki so prisostvovali v obilnem številu, saj je bil ta dan državni praznik, razen tega tam Aninje praznujejo tri dni.

Popoldne smo že bili v Zagrebu in obiskali Caritas internationalis in deco, ki so jih matere zavrgle. Nikoli te ne bom pozabil slepi, mali Tomislav, kako lepo si nam prepeval! Zvečer smo v Zagrebu ujeli sklep nastopa med-

narodnih folklornih plesnih ansamblov; bila je skupina iz francoskega Rodez, zelo temperamentna.

V nedeljo smo na poti v Beograd obiskali Đakovo, čeprav prvotno tega ni bilo v načrtu. V znameniti Strossmayerovi katedrali smo opoldne maševali. To nedeljo so bile gostilne in trgovine v Đakovu zaprte. Naši soromarji so se morali zadovoljiti s »pereci« in jabolkami iz Dobrovnika, mi duhovniki smo dobili reden obed od ostankov semeniškega obeda.

Popoldne smo prisostvovali katoliški ukrajinski liturgiji v Indiji, kjer vodita vernike dva brata duhovnika, eden poročen, drugi celibater.

Proti večeru smo se bližali Beogradu in iskali naš hotel Šumadija. Šofer, ki smo ga ustavili pred vhomom v mesto in izpraševali za naš hotel, nam je zatrjeval, da je v centru mesta, vendar smo ga tam zaman iskali. Ko sem prosil mladega miličnika za pomoč, je telefoniral svojemu starejšemu kolegi in tako smo okoli 10. ure zvečer srečno našli naš hotel. Med večerjo nas je zabaval orkester, toda verjetno je bil vaje bolj naglušnih, to je starejših gostov, za nas je bilo petje in godba premočno.

Drugo jutro, po nekajurnem ogledu naše prestolnice, po obisku pri našem odličnem mgr. Turku, ki nam je dal dragocena navodila za nadaljnjo pot, smo v ponedeljek zavili najprej proti slavni Topoli in še bolj slavnemu mavzoleju Oplenac, eno izmed svetovnih znamenitosti, saj je zbirka prelepih posnetkov fresk iz raznih srednjeveških srbskih samostanov in sicer v krasnih mozaikih. Med drugo svetovno vojno je nekaj bomb padlo tudi na to svetišče, kar se vidi še danes kot žalostni spomin.

Vedeli smo, da na poti v Kraljevo, kjer bomo prenočili, moramo izrabiti možnost maševanja v katoliški kapeli v Kragujevcu. Ko v začetku mesta vprašam za ulico Maksima Gorkega, mi takoj prvi možakar dá točno navodilo. Ko pa pridemo v ulico samo, ki so jo rušili in gradili, se je zataknilo. Delavci, ki so gradili nebotičnik, so bili redkobesedni. Moj dobri Francoz je prvi zagledal na navadni hiši križ in fotografijo slovenskih romarjev v Rimu. To mora biti iskana stavba. Ključ hrani sosedja, je rekel mgr. Turk: res na dvorišču zagledam ženske, eno z zavezanim očesom, drugo z nekim ročnim delom; tretja je pomagala pri razgovoru. Ko vprašam za ključ kapele, je odgovor kratek: Ni ga! Ko pa jim lepo razložim, iz kakšne daljave so prišli francoski romarji, da nas je vmes pet katoliških duhovnikov, je naenkrat ključ odprl najprej njihova srca, nato še hišo, spremenjeno v kapelo.

Pri ogledu samostana Žiča si je naša mlada soromarica, ki je hodila v hlačah, morala privezati še predpasnik in šele potem je smela z nami vred na ogled cerkve; tako stroge so pravoslavne redovnice, ki oskrbujejo cerkev.

Pri ogledu samostana Studenica ni bilo težav: prileten menih nam je zelo prijazno razkazoval znamenitosti, mlad samostanski študent pa je celo v francoščini stregel s slikami in barvnimi posnetki za diaproyektor.

Zataknilo se je v starodavnem mestu Peči, čeprav smo hitro našli katoliško cerkev. Ko sem tamošnjemu priletnemu župniku izrazil željo, da bi v njegovi cerkvi maševali, me je takoj vprašal za celebret. Izročil sem mu listino. Potem se je zanimal za celebrete ostalih 4. duhovnikov Francozov: le eden ga je imel in še ta je bil brez datuma, kar mu je vzbudilo nove sume. Lurška voda in čudodelne svetinje, ki jih je vodja romanja podaril župniku, so ga nekoliko pomirile, vendar je trdil, da se je svoj čas nekdo izdajal celo za škofa, dovolil mu je maševanje, pozneje pa se je izkazalo, da je bil goljuf. Končno nam je le dal tihi pristanek. Med mašo smo nalašč

več odlomkov imeli v latinščini, da bi prepričali nezaupljivega župnika o naši pravovernosti, ki jo je tudi sam preizkušal, ko je med mašo prišel v cerkev in sprejel poljub miru od našega bradatega sobrata. Pri slovesu nam je celo želel srečno pot.

Od Peči do Dubrovnika smo bili sreče res potrebni. Odrinili smo v sredo, 31. julija ob 6. uri zjutraj upajoč, da bomo razdaljo 350 km prevozili do popoldne. Toda to je bila res Črna gora, vmes prelaz Čakor skoraj 2000 m visoko, ceste so bile sicer večinoma asfaltne, toda ozke tako, da je moralo ali naše vozilo iskati širši odcep ceste ali vozilo, s katerim smo se srečavali. Čeprav se nismo nič ustavljali niti v Titogradu niti v Cetinju niti v Kotoru, smo vendarle šele ponoči ob 11. uri prispeli v naš hotel Gruž v Dubrovniku.

Prijetno presenečenje drugega jutra je bila Prekmurka, uslužbenka v recepciji, od koder sem telefoniral na škofijo zaradi maše. Zopet vprašanje o celebretih, vendar manj nezaupanja kakor v Peči. Pri poslovljni maši v stolnici sem razvijal misli: nekdanj nas je družila Napoleonova Ilirija, zdaj nas družijo Naša Gospa; prve vezi so bile kratkotrajne, Marijine vezi so trajne. Tako sem srečno odigral vlogo tolmača od Dobrovnika do Dubrovnika.

Iz Dubrovnika sem se vrnil z letalom na Brnik, odtam pa z avtobusi domov. Kmalu sem zvedel, da so tudi moji Francozi srečno nadaljevali in dokončali romanje. V začetku omenjeni pesnik Wintz je že med romanjem sestavil priložnostno pesem, ki jo je med vožnjo recitiral, soromarji so odgovarjali z refrenom znane študentovske: jupajdija, jupajda! Pisali so mi skupinsko pismo, celo dve. Več romarjev je pisalo laskava zahvalna pisma tako meni kakor tudi Dobrovničanom, kjer zatrjujejo, da imajo na Dobrovnik najlepše spomine. Soromarja iz Nantes-a sta me tako lepo vabila na obisk, da sem se odzval in tako prvič videl čudovito Bretanjo in Atlantski ocean.

Oktober 6. so se romarji zbrali v Parizu na Montmartre in ob barvnih slikah, ki so jih sami posneli, obujali spomine. Mi pa imamo nove dobre prijatelje v raznih delih Francije, od skrajnega severa do skrajnega juga.

Ivan Camplin

Bretanja

Dežela granita in morja
skoz tisočletja v borbi objeta,
umirjena v toku rek in jezer.

Dežela gozdov in gradov
z mnogimi stolpiči
z burnimi zgodbami.

Kras tvoj katedrale in cerkve,
kapele in križi
v križišču poti.

Kalvarije tvoje z razgibano množico
mrtvih figur in živih,
panorama življenja.

Procesije tvoje s pisano mavrico
davnih noš in modernih,
zaljubljen sem v vas.

Ladje oceanke, ladjice ribiške,
jadra bela in valovi,
bojim se vas.

Si mar dežela mojih pradedov,
ki jih Napoleon slavni
je vodil v Ilirijo našo?

Srce mi je polno vprašanj, hrepenenja, strahu...
Vihar z oceana, vladar vetrov,
pomagaj mi priti domov...

Važnejši dogodki preteklega leta v pomurskih župnijah

POMURSKO PASTORALNO PODROČJE — Pomursko pastoralno področje obsega tri dekanije: lendavsko, ljutomersko in soboško. V posebno pastoralno enoto ali področje so dekanije združene zato, ker imajo približno iste pogoje za dušnopastirsko delo in si duhovniki ter laični sodelavci lahko med seboj pomagajo.

Področni odbor je imel več sej in eno plenarno sejo, ki so se je udeležili skoraj vsi duhovniki in precej laikov.

Področje je v preteklem letu za župnijske svete pripravilo duhovno obnovo, ki se je je udeležilo nad 200 članov in članic raznih župnijskih svetov.

V 14 župnijah so bili tečaji za pripravo na zakon, na katerih so predavali duhovniki in laiki. Udeležba mladih je bila povsod dobra.

Področje je skrbelo tudi za male in je za ministrante pripravilo duhovno obnovo v Kančevcih. V treh skupinah se je zbralo okrog 300 ministrantov, kar je nekaj manj kot dve tretjini vseh ministrantov v področju.

Ob svetoletnem romanju pomurskega področja v Turnišču je področni odbor pripravil tudi kratek verski program po maši z nastopom pevskih zborov iz M. Sobote, Beltinec, Bogojine, Turnišča in Odranec, vmes pa so mladi nastopili z recitacijami. Združeni pevski zbor je pel tudi med mašo poleg ljudskega petja, ki je bilo zares mogočno, saj je pela vsa ogromna množica navzočih.

V bodoče bo področje moralo predvsem skrbeti za versko vzgojo mladih zakoncev in sploh odraslih, zlasti staršev.

V posameznih župnijah pa se je važnejšega zgodilo sledeče:

BELTINCI — Tudi v letu 1974 se je nadaljevala obnova cerkve, župnišča in župnije. Že prejšnje leto je bil preurejen prezbiterij in postavljen daritveni oltar. Letos pa je dobil prezbiterij nove tapecirane klopi. V lepih

tonskih barvah je bil obnovljen ves prezbiterij in stranska kapela »Ave Maria«. S tem je končana ureditev tistega prostora v cerkvi, kjer se deli kruh božje besede in kruh večnega življenja. Obnovljeni so pa bili tudi prostori na župnišču, kjer se pripravlja telesni kruh cerkvenim uslužbencem in vsem dragim gostom na župnišču.

Za vernike pa je imela župnija v tem svetem letu sprave svetoletno tridnevnico za božič. Za pripravo na duhovno obnovo so se vrstila ob nedeljah v oktobru in novembru župnijska srečanja za posamezne stanove in vernike istih skupin v župniji: bolniki, vsakdanji udeleženci maše, verniki samskega stanu (strici in tete), duhovniške in redovniške družine, srednješolci in vajenci in končno mlade družine. Cilj teh srečanj je bil, naj bi posamezniki in skupine delali za spravo med verniki in kako naj bi z molitvijo in dobrimi deli izprosili čim več božje pomoči pri tem najtežjem delu med ljudmi.

V minulem letu je bila uvedena mesečna otroška maša v soboto zvečer pred otroško nedeljo. Obisk in sodelovanje otrok pri maši je zelo dobro, saj otroci sodelujejo ne samo s petjem, ampak tudi z besedo pri vseh delih maše.

BOGOJINA — Kakor je bilo že v lanskih Stopinjah napovedano, je bil v naši župniji od 27. okt. do 4. novembra 1973 misijon, ki so ga vodili salezijanski duhovniki: dr. Janez Jenko, Franc Mihelčič, Mirko Žerjav. Na misijon smo se dolgo in upamo tudi dobro pripravljali, zato smo prepričani, da se je župnija vsaj nekoliko prerodila. Želimo samo, naj bi gorečnost, ki smo jo pokazali ob misijonu, trajala vse do prihodnjega misijona.

Letos 7. avgusta smo v treh skupinah s sedmimi avtobusi obiskali Marijina božja pota pri Mariji Bistrici na Hrvaškem, Svete gore in Sladko goro. Poromali smo tudi na Slomškov rojstni dom in k Sv. Roku v Šmarju pri Jelšah.

V Goričanu blizu Čakovca je 9. 9. 1974 umrl naš rojak Ošljaj Štefan, dolgoletni župnik in konzistorialni svetnik zagrebške nadškofije. Rojen je bil v Filovcih 29. 3. 1894. Študiral je v Italiji v Torinu in kot salezijanski bogoslovec tam prejel tudi mašniško posvečenje. Pozneje je postal škofijski duhovnik. Pogrebne obrede je opravil zagrebški nadškof dr. Kuharič v spremstvu 60 duhovnikov in bogoslovcev. K pogrebu se je zbrala vsa župnija. Razen škofa, dekana in domačega župnika se je od pokojnega poslovil v imenu sorodnikov in bogojanskih duhovnikov, tudi župnik njegove rojstne župnije.

CANKOVA — Pri nas na Cankovi so se vaščani odločili, da asfaltirajo cesto okrog parka, pred šolo, krajevnim uradom in ambulanto. Ker je župnijska cerkev sv. Jožefa v neposredni bližini parka in šole, je župnijsko občestvo sklenilo, da bo prostor okrog cerkve — razen zelenic — tlakovan s pranimi cementnimi ploščami. Potlakovali so 712 m². Pri delu je sodelovala vsa župnija z velikim navdušenjem in veseljem. Največ zaslug pri tlakovanju imajo člani župnijskega sveta, ki so v posameznih vaseh za vsak dan sprosil dovolj delavcev. Delo je trajalo 40 dni.

21. julija je bil pri nas posvečen novi daritveni oltar. Z darovi domačih vernikov in rojakov iz tujine so ga postavili že leta 1968, vendar je bil posvečan šele letos kot spomin na 220. obletnico začetka župnije svetega Jožefa na Cankovi. Posvetil ga je pomožni škof dr. Vekoslav Grmič. V govoru

Župnik in dekan Stefan Bakan med sveto daritvijo

o pomenu oltarja in daritve se je pridružil želji vernikov, da bi se na tem oltarju darovala kdaj tudi nova maša. To željo so pred polno cerkvijo izrazili v pozdravni recitaciji zastopniki šolske mladine. (Iz cankovske župnije so sedaj trije fantje v malem semenišču).

Verniki se skušamo sedaj duhovno oblikovati v duhu svetega leta. V ta namen smo tudi romali k Novi Stifiti v Savinjski dolini.

14. aprila — na véliko noč — je bila peta obletnica smrti župnika in dekana Štefana Bakana, ki je kot enajsti župnik na Cankovi zbiral farno občestvo okrog oltarja kar 25 let.

Svojemu nekdanjemu župniku Jakobu Safošniku, ki je bil na cankovskem pokopališču pokopan leta 1945, smo letos postavili nagrobni spomenik. Naš dušni pastir je bil od 1936. do 1942. leta.

V naši župniji so bili posebno prizadevni verniki v Domajincih, ki so svojo vaško kapelo popolnoma prenovili. Kapela je posvečena sveti Marjeti in je takorekoč naslednica cerkve v Pužavcih, ki se omenja že leta 1627. Iz zapiskov vemo, da je bila leta 1756 v pužavski cerkvi na oltarju slika svete Marjete, ki pa so jo leta 1880 prenesli v domajinsko kapelo, kjer je še danes. Tega leta je bila namreč postavljena nova kapela v Domajincih, cerkev v Pužavcih pa je popolnoma razpadla. Tudi zvon, ki je bil nekoč v pužavski cerkvi, je sedaj v domajinski kapeli.

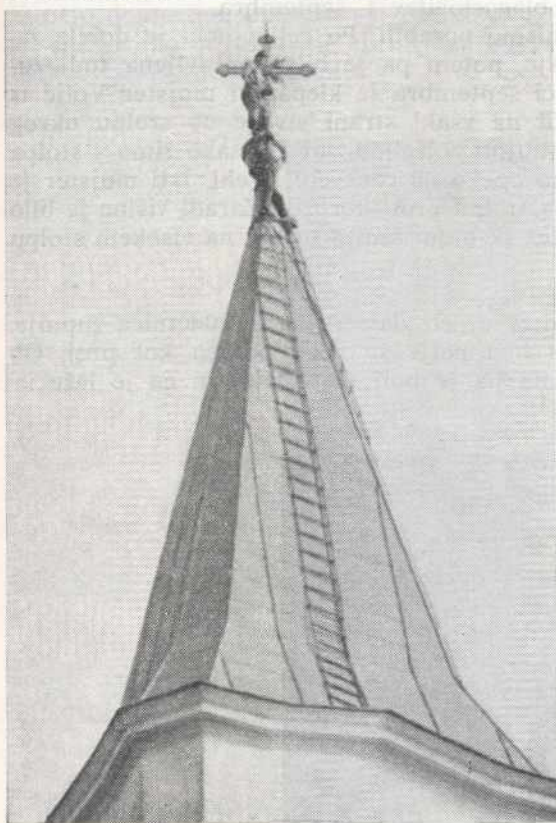
CEZANJEVCI — Velika pridobitev za našo župnijo je nova veroučna učilnica, ki je nastala tako, da smo preuredili nekdanje hleve v dva prostora: je velika 3x5 m; veroučni prostor pa meri 5x8 m in je dovolj velik, da pred sobo, kjer lahko otroci odložijo svoje stvari in čakajo na verouk in ki

Blagoslovitev novega križa v Trnju

moremo lepo obhajati tudi razna veroučna slavja, kakor jih predvideva nova veroučna metoda. Oba prostora sta sodobno opremljena in dovolj prostorna za verouk, mladinski verouk, za razgovore s starši in podobno.

ČRENSOVCI — Od 22. do 25. marca je bila v naši župniji svetoletna duhovna obnova, ki jo je vodil Janez Nanut iz Senovega. Vsi govori so bili odlično obiskani, spovednice pa do zadnjega dne oblegane. Tridnevnic je bila v takem letnem času, da so se je večinoma mogli udeležiti tudi »sezonci«. Razdeljenih je bilo nad 3.000 obhajil.

*Pogumna delavca
na črenšovskem
stolpu*

Opravili smo tudi svetoletno romanje. S tremi avtobusi smo 4. julija obiskali znano Marijino svetišče v Brestanici. Istega dne nas je pot vodila še na Svete gore nad Sotlo in na Ptujsko goro.

V naši župniji Gornja Bistrica in Trnje nista imeli kapele. Gornja Bistrica je pred kratkim dobila novo cerkev, Trnje pa si je zadnja leta zelo prizadevalo, da bi dobilo kapelo. Zakonca Vinčec iz Trnja št. 44 sta v ta namen darovala gradbeno parcelo. Vložena je bila prošnja za lokacijo. Na veliko veselje vaščanov je julija dovoljenje prišlo. Bodoča kapela bo velika 8 x 5 metrov. Naprosili smo višjega gradbenega tehnika Jožeta Požauka iz Maribora, da izdelal načrte. Upamo, da bo čim prej blagoslovitev temeljnega kamna.

V nedeljo 5. maja je bil blagoslovljen nov križ na Gornji Bistrici pri št. 189. Križ je dal postaviti Ignac Kustec.

Vaščani Dolnje Bistrice so pred svojo kapelo postavili lično nadstrešnico, ki pride zelo prav ob pogrebih in proščanju.

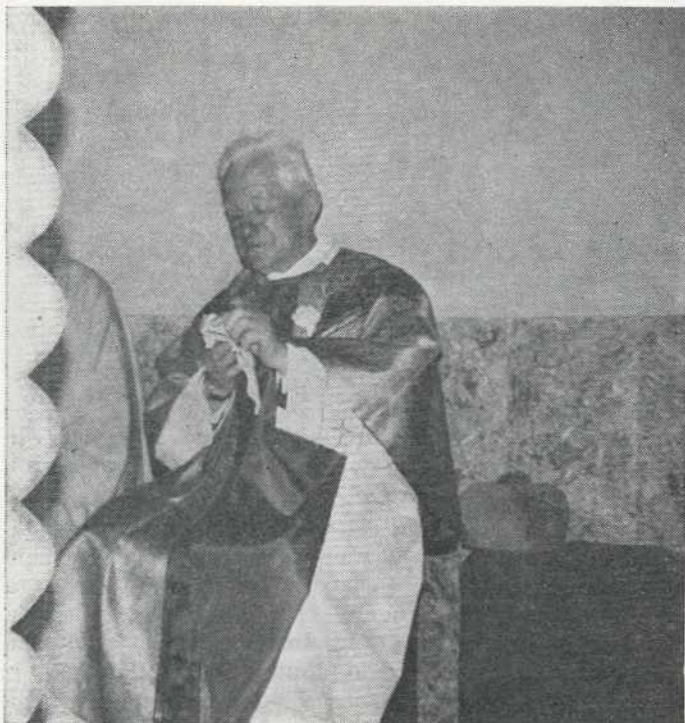
Kapelo so obnovili znotraj in zunaj, zato ni čudno, če so proščenje obhajali posebno slovesno. Istega dne 23. junija je bila blagoslovljena tudi majhna kapelica na pročelju hiše št. 120, ki je last zakoncev Martina in Kristine Ifko.

Zakonca Gjura iz Trnja št. 74 sta dala postaviti križ. Ob navzočnosti velikega števila vernikov je bila blagoslovitev 1. septembra.

Tudi na župnijsko cerkev nismo pozabili. Po veliki noči je dobila zakristija z učilnico novo nadstrešje, potem pa je bila popravljena tudi zunanost zakristije. V prvi polovici septembra je kleparski mojster Voljč iz Ormoža s svojimi delavci položil na vsaki strani strehe ob stolpu okrog 180 m² pločevine. To delo je bilo nujno potrebno, saj je vsako zimo s stolpa padal led in sneg in lomil strešno opeko na cerkveni strehi. Isti mojster je tudi temeljito prebarval streho na stolpu proti koroziji. Zaradi višine je bilo delo precej zahtevno, toda na videz skromni fantje so bili na visokem stolpu pravi pogumni akrobati.

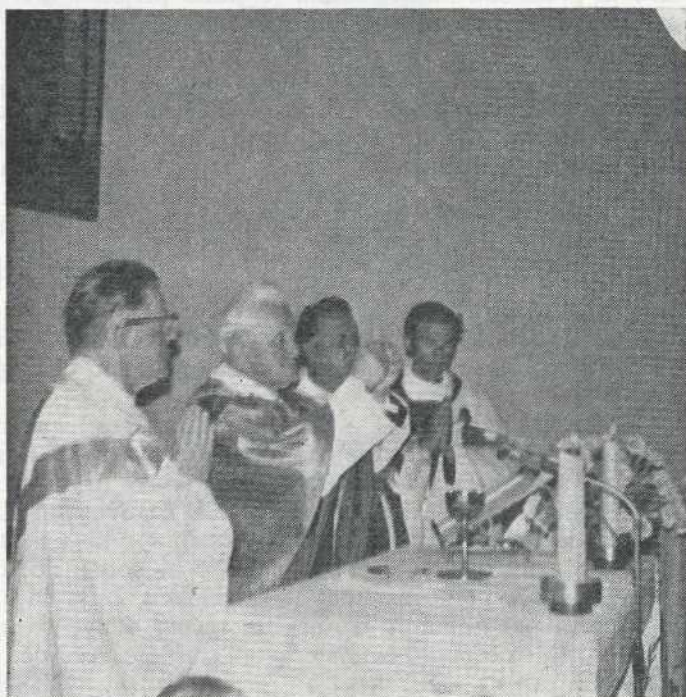
DOKLEŽOVJE — Blagoslovitev orgel, zlata maša in 30-letnica župnije.

V prenovljenem bogoslužju ima petje še večji pomen kot prej. Ob spremljavi primerne instrumenta pa je bolj učinkovito in ga je laže iz-

vajati. Zato smo kmalu po obnovi cerkve začeli misliti na orgle. Zaradi majhnega kora, ki ga v glavnem zasedejo možje in pa tudi zaradi omejenih finančnih zmogljivosti smo se odločili za elektronske orgle. Dne 23. junija je bila slovesna blagoslovitev novih orgel, ki jo je opravil celjski opat Friderik Kolšek. Po mnenju strokovnjakov je ta tip orgel že tako izpopolnjen, da jih je po barvi tona težko ločiti od klasičnih orgel.

Trinajstega junija je bila zlatomašna slovesnost domačina g. Ivana Jeriča, častnega kanonika in bivšega lendavskega dekana. Njegov brat Mihael je v govoru orisal jubilentov duhovniški lik in njegove zasluge za Cerkev in ožjo domovino. Dokležovski rojaki pa so mu hvaležni predvsem za to, da je v času, ko je bil generalni vikar za Prekmurje, posredoval, da je bila ustanovljena njihova župnija.

Prav letos poteka 30 let od ustanovitve naše župnije. Osmega oktobra 1944 je namreč somboteljski škof Aleksander Kovács izdal listino o ustanovitvi dokležovske župnije z veljavnostjo 1. novembra. Njen prvi župnik je bil Ivan Koren, ki je nad vse požrtvovalno in uspešno vodil župnijo do svoje nenadne smrti 27. oktobra 1967. Od leta 1970 imajo upravo župnije salezijanci.

Iz Dokležovja izhaja 7 duhovnikov, dva škofijska (brata Jeriča) in 5 salezijanskih, od katerih sta dva v misijonih v Braziliji (Alojz Fras in Alojz Zver). Eden od teh 7 dokležovskih duhovnikov Kovačič Alojzij, je pred kratkim odšel v večnost po plačilo k svojemu Bogu. 18. avgusta t. l. ga je zadela srčna kap na ljubljanski železniški postaji. Bil je star 72 let.

DOLENCI — Za sveto leto smo romali v Turnišče in nazaj grede smo se ustavili v Odrancih in Beltincih. Svetišče v Beltincih je na vse romarje naredilo nepozaben vtis.

Zvonik naše župnijske cerkve se je nanovo preoblekel. Ni šlo lahko. Treba je bilo veliko žrtev in truda pa tudi potrpljenja, ker je delo na stolpu seglo v košnjo, žetev in mlačev, ljudi pa je malo doma. Zdomci pa, ki so prišli za kak teden domov, bi najraje takrat opravili svoje delo. Vendar so bili verniki zelo požrtvovalni in so pustili svoje delo, da so mogli opraviti delo pri cerkvi.

Verniki so poleg denarja in prostovoljnega dela prispevali tudi ves les za zidarske odre. In tega je bilo treba zelo veliko, samo okroglega lesa smo porabili nekaj nad 600 m skupne dolžine. Nekaj časa so nam grenile veselje visoke cene za zidarska dela zaradi tveganega višinskega dela, toda zdaj je skrb in grenkoba mimo, ostala je samo prijetna zavest, da smo storili, kar smo mogli in olepšali božji in naš skupni dom.

DOBROVNIK — Žitkovčarji so kmalu po vojni postavili lesen hrastov križ na pokopališču. Slovesno ga je blagoslovil sedaj že pokojni Ivan Koren. Ta križ je dotrajal, zato so dali narediti novi kameniti križ, ki je bil slovesno blagoslovljen v nedeljo 18. avgusta na god svete Helene.

Dolgo smo se trudili, da smo uskladili delo dveh mojstrov: zidarskega in tesarskega. To se nam je letos posrečilo. Tako smo v poletnih mesecih popravili streho na župnišču, zamenjali strešnike in nanovo sezidali dimnike. Ko bo vreme dovoljevalo, bomo prenovili zunanjšino župnišča.

Zaradi pomanjkanja duhovnikov smo letos julija izgubili kaplana Viktorja Vratariča, ki se je preselil na samostojno mesto župnijskega upravitelja v Kostrivnici. Na novem mestu mu želimo obilo božjega blagoslova.

GORNJA RADGONA — Dobrih osedmeset let je minilo, odkar so povečali in deloma z opeko deloma s pločevino pokrili našo cerkev sv. Petra. Zadnja leta je postala streha pekoča skrb župnijske uprave. Ko smo jo pokrpali na enem koncu, je že puščala na drugem. Kadar je več dni zaporedoma deževalo, je moral župnik včasih še »ob uri strahov« na podstrešje, da je izpraznil nastavljene posode. Nič ni pomagalo: cerkev smo morali na novo pokriti in namestiti sodoben strelovod. Želja da bi kupili veliki zvon, se je morala spet umakniti nujnejšim rečem. Žrtve so bile in še bodo velike, občutek, da smo pod varnim krovom, pa je osrečujoč.

GRAD — V začetku meseca februarja smo v naši župniji izvolili župnijski svet, ki šteje 27 članov iz osmih vasi. Člani novoizvoljenega ŽS s svojim delom aktivno posegajo v življenje župnije. V cerkvi smo letos namestili nove kokosove preproge in nekoliko uredili okolico cerkve.

Župljani so se z veliko vnemo lotili tudi obnove župnišča. Letos smo zamenjali celotno ostrešje, ostala notranja adaptacijska dela pa bomo opravili prihodnje leto.

Obnovljena je bila tudi »marofska« kapela.

Nova motovilska kapela z vsakim letom dobiva lepšo podobo. Letos smo olepšali tla z novim tlakovcem.

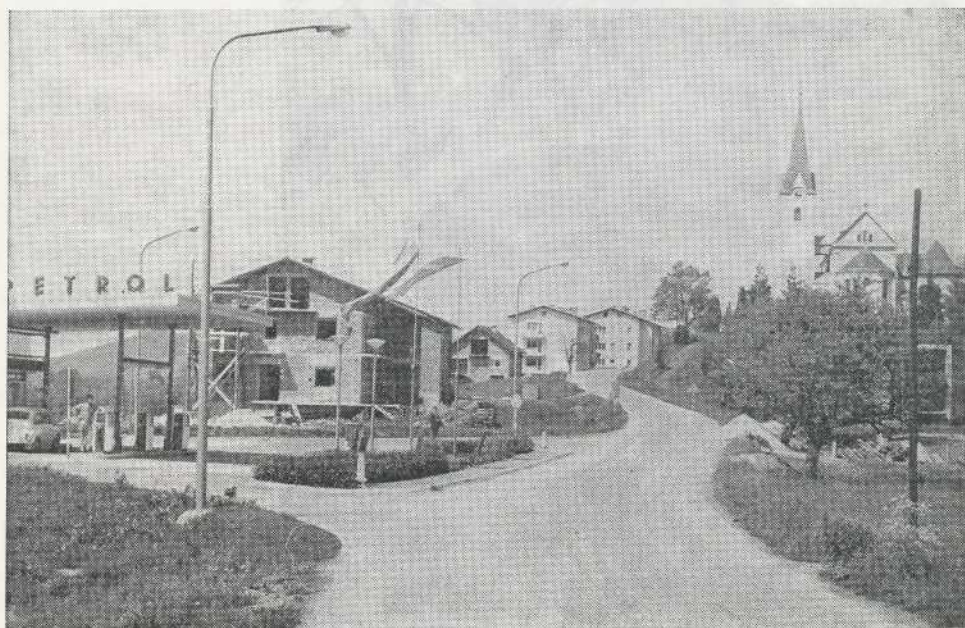
HOTIZA — Od 24. do 27. oktobra smo imeli misijonsko in svetoletno obnovo. Vodil jo je jezuitski provincial p. Pavel Berden, ki je pred dvema

letoma s tolikim uspehom pri nas vodil misijon, zato ni čudno, če je tudi sedaj bila cerkev vedno polna.

Naše župnišče je staro že 45 let, pa doslej še ni bilo treba nobenih večjih popravil. Letos pa smo ga morali prekriti in postaviti nove dimnike. Tudi notranjost je načel zob časa in smo morali na hodnikih položiti keramične ploščice.

SV. JURIJ V PREKMURJU — Življenje v naši župniji je v tem letu stremelo za tremi cilji: da bi duhovno razgibali našo šolsko in pošolsko

mladino, da bi se pripravili na sveto leto in da bi se lepo pripravili na 50 letnico naše župnijske cerkve.

Da bi duhovno razgibali mladino, smo imeli dve akademiji in tečaj za pripravo na zakon. Prva akademija je bila 24. marca in ker je bil postni čas, so pred začetkom sedmošolke molile, vsaka svojo postajo, Zafošnikov križev pot v sonetih. Pri akademiji pa so nastopali šolarji z deklamacijami, govori in petjem. Svoje točke je imel tudi mladinski pevski zbor.

Druga akademija je bila na binkoštno nedeljo, na dan prvega obhajila. Priredili smo jo prvoobhajancem in njihovim staršem. Sodelovali so predšolski otroci in učenci iz vseh razredov osemletke z deklamacijami, recitacijami, govori in petjem. Mladinski pevski zbor je pel ob spremljavi mladinskega orkestra.

Tečaj za pripravo na zakon je bil pet nedelj zaporedoma in se ga je udeležilo 74 fantov in deklet. Na tečaju so predavali duhovniki in laiki.

Pripravi na sveto leto smo pridružili tudi svetoletno romanje mladinskega pevskega zbora in orkestra v Maribor, kjer smo obiskali štiri cerkve: stolnico, frančiškansko cerkev, cerkev sv. Cirila in Metoda in sv. Jožefa, kjer smo imeli mašo s petjem in s skupnim obhajilom.

Odrasli pa so za sveto leto romali: posamično na dekanijsko romanje v Turnišče, skupinsko pa z dvema avtobusoma na Svete Gore ob Sotli in k Mariji Bistrici na Hrvaškem.

V Serdici sta bila v tem letu postavljena dva križa. Prvega je postavila družina Franca Langa, drugega pa družina Jožefa Borovnjaka. Pri prvem križu je veliko delal Janez Jaug, ki pa se je pozneje prav na tem mestu smrtno ponesrečil.

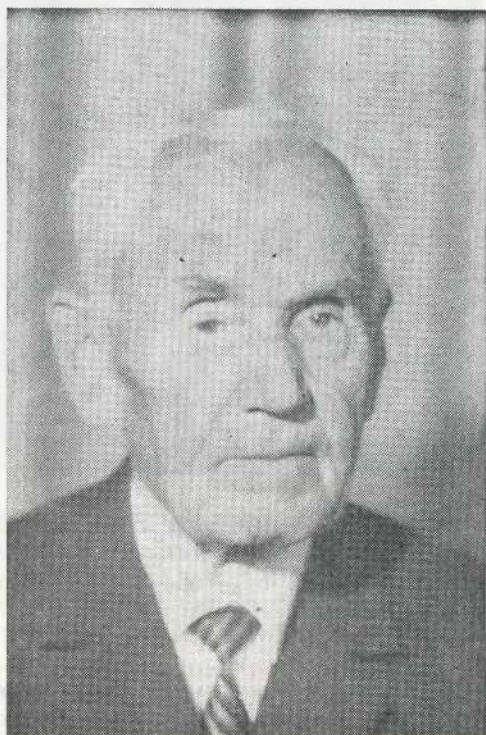
Prihodnje leto bo poteklo 50 let, ko je bila postavljena naša župnijska cerkev. Za to priliko smo asfaltirali cesto od šole do cerkve, popravili in prebarvali žlebovje, prav tako pročelje cerkve, drugo pa smo preložili na prihodnje leto, če se nabere dovolj denarnih sredstev.

Obhajali smo tudi dve zlati poroki: 24. 4. sta v Fikšincih obhajala zlati jubilej zakonca Friderik in Marija Smodiš; 11. 5. pa v župnijski cerkvi Jožef in Ludvina Frumen. Želimo jim veselo in blagoslovljeno starost!

KOBILJE — Po načrtih pokojnega umetnika Staneta Kregarja smo pri nas prebelili cerkveno notranjost, da nam je naš skupni dom še prijetnejši. Delo je izvršil pleskar Marijan Kavčič iz Gornje Radgone.

Za poživitev našega verskega življenja smo imeli od 26. do 28. marca tridnevno duhovno obnovo, ki jo je vodil p. Metod Jeršin.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU — V prvem polletju preteklega cerkvenega leta smo v naši župniji doživljali žalostne in vesele dneve. Na praznik Brezmadežne, 8. 12. 1973 je za pljučnico zbolel naš duhovni pomočnik, re-

dovnik-trapist, pater Tomaž Planinšek. Po šestih dneh trpljenja je dne 14. dec. izročil svojo dušo v roke Gospoda, kateremu je celih 87 let zvesto služil. Po pogrebnih obredih, ki jih je v tuk. župnijski cerkvi opravil škof, dr. Maksimilijan Držečnik ob asistenci 26 duhovnikov, je bil po lastni želji prepeljan v svojo rojstno župnijo sv. Lovrenc na Drav. polju in tam položen v grob k svojemu rodnemu bratu, trapistu p. Stanislavu Planinšku. Pokojni gospod pater je služboval v naši župniji polnih 21 let. Dober in plemenit je bil g. biseromašnik, pa tudi izvirna šegavost mu je bila domača. V hvaležnosti ga hranimo v najlepšem spominu.

Po sklepu župnijskega sveta smo se v majniku lotili odgovornega dela v notranjosti župnijske cerkve. Stare in trhle cerkvene sedeže smo nadomestili z novimi ličnimi klopmi. Marijinemu oltarju smo dali novo mesto v cerkvi, ves prezbiterij smo tlakovali s keramičnimi ploščami. Prejšnji daritveni oltar smo nadomestili z novim iz belega marmorja prižnico — ambon pa smo pozidali iz domače fasadne opeke iz križevskih opekarn. Novi oltar je posvetil g. pom. dr. V. Grmič 23. junija 1974.

Dne 21. 7. 1974 smo imeli lepo slovesnost zlate maše, ki jo je daroval tuk. rojak g. stolni kanonik dr. Alojzij Ostrc iz Kokorič. Zaslužnemu gospodu zlatomašniku je bila pripravljena lepa slovesnost v cerkvi in na njegovem rojstnem domu.

KUZMA — V molitveni osmini za zedinjenje kristjanov smo v naši cerkvi priredili ekumensko srečanje. Povabili smo mladino raznih ver in narodnosti, saj se je odzvala tudi mladina iz sosednje Avstrije. Skupaj smo pre-

pevali in govorili o zbližanju in medsebojni ljubezni v duhu evangelija. Za spomin smo se še fotografirali.

Da bi v sebi še bolj utrdili duha svetoletne sprave, smo romali k Mariji Bistrici na Hrvaškem in na Svete Gore ob Sotli. Doživetja na Svetih Gorah ne bomo kmalu pozabili, saj je bilo, kakor da smo občutili Marijino materinsko ljubezen in smo postali drug drugemu bližji.

Lojze Perko —
Četrta postaja

Kot zunanji znak sprave v svetem letu smo postavili v cerkvi nov križev pot, ki je čudovito umetniško delo akademskega slikarja Lojzeta Perka. Velike in 110 kg težke plošče, poslikane v sgraffitni tehniki, so razporejene ob stranskih stenah. Pred pretresljivo izraženim trpljenjem se rado upogne še tako trdo koleno. Naj navedemo še slikarjevo izpoved, ko je dokončal svoje veliko umetniško delo:

»Kar prekrižal sem se, kot v začetku, in rekel: Hvala Bogu! Bilo je veliko študija, potrpljenja in ljubezni do težkega križa, ki sem ga nosil z Gospodom. Verujem, da je to velik spomenik, ki naj služi ljudem v pre-

pričanje, da je trpljenje najlepša pot v življenju, in pa v vero v »Velikega Tovariša«, ki je poln resnice in ljubezni«.

LENDAVA — Najvažnejši dogodek v naši župniji je v preteklem letu gotovo bil misijon, v katerem smo skušali poživiti svoje versko življenje, Obisk je bil zadovoljiv, saj nam je bilo naklonjeno tudi vreme, da so lahko prišli tudi tisti, ki imajo 8 km do župnijske cerkve, razen tega je bil ob koncu novembra, ko je bilo delo za kmečko prebivalstvo končano. Misijon je bil v slovenskem in madžarskem jeziku. Pri vseh govorih smo našteali 24.909 vernikov, razdeljenih pa je bilo 10.152 obhajil. Misijon so vodili trije misijonarji: dva madžarska župnika iz Vojvodine in p. Pavel Berden.

Zelo zanimivi so bili pogovori vsak večer, zlasti pa vprašanja vernikov, na katera sta odgovarjala dva gosta iz Zagreba.

21. aprila je bila birma pri nas in škof dr. Vekoslav Grmič je 248 birmancev potrdil v veri.

Naj navedemo še nekaj podrobnejših stvari: Generalno smo dali popraviti stolpno uro, preslikati zakristijo in nabavili smo precej cerkvenega perila. Amerikanci pa so nam poslali v dar lep nov gotski plašč zelene barve.

V Gornjem Lakošu je bil popravljen stolp na kapeli.

V kapeli svete Trojice nad Lendavo je končno le urejena mumija grofa Hadika, ki jo kot znamenitost hodi gledat toliko ljudi.

V Čentibi so nabavili vse obleke, ki so potrebne za bogoslužje in dali obnoviti kip sv. Florijana.

Tudi v Pincah niso hoteli zaostati in so nabavili mašno obleko, da bi tudi v tem oziru bila božja služba privlačnejša.

LJUTOMER — V naši ljutomerski župniji smo imeli v preteklem cerkvenem letu dve duhovni obnovi. V adventu 1973 sta duhovno obnovo vodila patra jezuita dr. M. Šef in Fr. Šetar, v postu 1974. pa jo je vodil p. Lovrenc Anžel, Frančiškan.

Srečni in veseli smo tudi letos 14. julija obhajali novo mašo, ki jo je opravil Marijan Potočnik iz Ljutomera. Med našimi verniki je zapustila izredno lep vtis, posebno med mladino.

Vsa župnija je žalovala, ko nas je zapustil naš priljubljeni kaplan Martin Cirar, ki je odšel na novo službeno mesto župnijskega upravitelja v Svečino pri Mariboru, obenem pa opravlja tudi župnijo Sv. Jurija ob Pesnici.

Dobili smo novega kaplana dr. Karla Bedernjaka, ki mu pri dušno-pastirskem delu želimo mnogo božjega blagoslova.

Omembe vredna je tudi prisrčna slovesnost obnove redobnih zaobljub na praznik Marijinega vnebovzvetja naših križniških sester, sestre Mirijam Belajevi, ki je pri nas katehistinja in sestre Jožefe Ogulin. Zaobljube sta obnovili vpricho vrhovnega predstojnika križniškega reda iz Dunaja ter p. priorja in dekana p. Leona Božiča iz Ormoža. Naj bi lepa in prisrčna slovesnost našla dober odmev v srcih naše mladine, da bi se še kdo odločil za duhovni poklic.

V župnijski cerkvi v Ljutomeru smo opravili nekaj popravil, prav tako na župnišču in pri podružnici Sv. Ane v Podgradju.

MALA NEDELJA — Letos je bila pri nas birma. Zaradi tesnega prostora v cerkvi in tisočglave množice je bilo birmovanje zunaj pred cerkvijo, kakor da je tudi s tem označena naloga v Svetem Duhu potrjenih: treba se bo zunaj v svetu boriti za božje kraljestvo v sebi.

Ker je čas pustil na našem stolpu že občutne sledove, smo ga v tem letu temeljito obnovili znotraj in zunaj. Delo je izvršil mojster Jože Geršak iz Št. Petra ob Sotli.

S prvim septembrom je pri nas nastopil nov katehet g. Franc Dermol. Želimo mu veliko uspeha in božje pomoči pri njegovem delu pri oblikovanju otrok in mladine.

MURSKA SOBOTA — Prvega maja je bilo pri nas mladinsko srečanje pomurske mladine, na katerem sta nastopila ansambla iz Ljubljane in Ptuja. Velika soboška cerkev je bila polna mladine, vendar je bilo premalo sodelovanja med ansamblom in množico.

28. julija je imel č. kanonik Ivan Jerič ponovitev zlate maše v Bakovcih. Ob tej priliki so se sešli skoraj vsi duhovniki soboške dekanije, da bi jubilantu čestitali in mu zaželeli, naj mu visoka leta ne bi bila v breme, ampak v dokončno dograditev njegove velike osebnosti, da bi potem kot popolnoma dozorel sad omahnil v morje božje luči. — To mu želijo tudi Stopinje z vsemi sodelavci in naročniki!

Rakičanska kapela je dobila nov oltar po načrtih arhitekta Toneta Bitenca iz Ljubljane.

ODRANCI — Proti koncu septembra lanskega leta je bilo pri nas srečanje pomurskih študentov in abiturientov, večinoma so bili študentje pomurske veroučne skupine v Ljubljani, ki jo vodi naš rojak profesor Jože Zadavec SDB. Zbralo se je okrog 70 fantov in deklet, ki so po maši živahno razpravljali s škofom dr. Grmičem o raznih verskih in življenjskih vprašanjih.

V decembru smo imeli duhovne vaje za fante in dekleta od 15. do 18. leta. Od 104 povabljenih se jih je odzvalo 89, redno pa hodilo h govorom okrog 75. Duhovne vaje je vodil prof. dr. Štefan Steiner. Mladi so lepo sodelovali v vprašanji, pri maši pa s petjem, prinašanjem darov, branjem beril itd.

Na novega leta dan so naši bogoslovci skupaj z našo mladinsko veroučno skupino priredili lepo srečanje z našimi zdomci. S svojim orkestrom so sodelovali tudi salezijanski bogoslovci.

V maju smo doživeli dva žalostna dogodka. V začetku maja je odšel v večnost dober in zelo delaven član cerkvenega upravnega sveta Štefan Hozjan. Dvainosemdeset let je bil star, pa je bil kot mladenič bistrega duha. Vsak dan je bil pri maši in je izredno lepo sodeloval. Zadnji dan maja pa se je za vedno poslovil od nas naš mežnar in zvonar Ivan Virag, ki je od prvih početkov duhovnije in potem župnije v Odrancih pa vse do desetega maja letos zvesto, požrtvovalno, predvsem pa z veliko spoštljivostjo opravljal svojo službo. — Bog sam naj bo njuno največje plačilo!

29. junija je prejel mašniško posvečenje in 7. julija je imel novo mašo v naši cerkvi naš šesti novomašnik Alojz Antolin. Tokrat se je mladina zares potrudila in izredno lepo okrasila cerkev, pri pripravah pa so sodelovali cerkveni odbor, župnijski svet in takorekoč vsi verniki, vsak na svoj način.

Pridigal mu je njegov starejši brat Štefan, župnik v Kidričevem.

Da bi utrdili v sebi duha sprave v svetem letu, smo imeli spomladi tridnevnicu, udeležili smo se romanja v Turnišče in z avtobusom še na Ptujsko goro, Sladko goro, Šmarje pri Jelšah in k Mariji Bistrici.

Pri naši novi cerkvi smo opravili še nadaljnjih dvoje velikih del: pokrili smo s pločevino zgornji pohodni hodnik na strehi ob kupoli, znotraj pa smo položili ploščice na galeriji, da je sedaj tlak v cerkvi dokončan.

PERTOČA — V januarju je bil že četrti tečaj za pripravo na zakon. Vodil ga je domači župnik.

13. julija je škof dr. M. Držečnik podelil zakrament svete birme naši mladini. Pri srečanju z g. škofom so otroci z deklamacijami predstavili zgodovino odrešenja.

Naše župnišče je zaradi starosti dotrajalo, razen tega v njem ni primerne prostora za veroučno sobo in od cerkve je oddaljeno pet do šest minut. Ti trije vzroki so nas nagnili k temu, da smo se odločili nekdanjo šolo, ki je župnijska last in zelo blizu cerkve, prezidati in spremeniti v novo župnišče z veroučno učilnico.

Po načrtih J. Požauka iz Maribora smo pol stavbe podkletili in predvideli tudi prostor za garažo, notranje stene pa premestili in pozidali tako, da je učilnica ločena od ostalih prostorov in ima tudi dovolj veliko predsobo. V ostalem delu stavbe pa je pisarna, stanovanje za župnika in pomočnika ter gospodinjski del.

Dela so se začela v januarju, sedaj pa stavba že stoji. Narejena je električna, vodovodna, ogrevalna instalacija in stavba je znotraj ometana.

Zanašajoč se na božjo pomoč in še nadaljnje požrtvovalno sodelovanje vernikov, ki so v velikem številu že doslej lepo pomagali, smemo upravičeno upati, da bo stavba kmalu mogla služiti svojemu namenu. Čeprav preurejena, bo kakor nova.

Devetega septembra je 53 naših vernikov poromalo k Mariji na Brezje. Na vaškem pokopališču v Gerlincih je bil postavljen nov križ.

TISINA — V naši cerkvi smo postavili nov daritveni oltar. Glavni oltar je bil prenovljen leta 1964 in je lep, po sodobnem okusu, na njem pa Kregarjeva umetniška slika Marijinega rojstva, zato ga sedaj nismo spreminjali, kaj šele odstranili. Pač pa smo odstranili obhajilno mizo in tla dvignili za tri stopnice, ki smo jih obložili z marmornatimi ploščami v obliki šahovnice. Med prejšnjim in daritvenim oltarjem ob steni bo novi krstilnik.

Na lastno željo je 6. julija skromno in samo v krogu svojih sorodnikov imel v naši cerkvi zlato mašo Janoš Kūhar, župnik na Gornjem Seniku v Porabju. Rojen je bil v naši župniji v Gradišču 24. maja 1901.

Ob zlati maši mu je čestital tudi mariborski škof dr. Maksimilijan Držečnik. V naši cerkvi pa so ga pozdravili v imenu vernikov dve dekleti z deklamacijami in domači župnik. Pridigal mu je Štefan Varga, njegov prejšnji dekan, slavljenec pa je govoril o svoji mladosti na začetku in na koncu maše. Po maši je bila na župnišču pogostitev za kakih 50 najbližjih sorodnikov. Vsa naša župnija pa mu želi, da bi še dolgo deloval med našimi Slovenci onstran državne meje.

V naši župniji se je na svojem domu na Krajni naselil upokojeni župnik Jožef Šoštarec. V mašnika je bil posvečen leta 1949 v Đakovem na Hrvaškem, zato je vse do upokojitve služboval v đakovski škofiji.

Svetoletne slovesnosti 21. julija v Turnišču se je udeležilo večje število naših vernikov s svojimi vozili. Romali smo tudi z avtobusom in si nazaj grede ogledali cerkve v Črensovcih, Odrancih in Beltincih. Večina vernikov teh cerkva znotraj še ni videla. Na Brezje in Sv. goro pa smo romali 20. in 21. avgusta.

Naša katehistinja Marija Sraka, diplomirana teologinja, doma iz Lipovec, ima študijski dopust in študira na katehetskem inštitutu v Rimu.

V preteklem letu sta nam umrla dva zvonarja: Stefan Škalič, dolgoletni zvonar v kapeli Srca Jezusovega v Gederovcih in Jožef Gregorec, zvonar v kapeli Marije Pomočnice na Petanjcih.

Izpoved vere tišinske mladine

Naš nedeljski kaplan Marijan Peršak je nastavljen za rednega kaplana pri Gradu, pomaga pa tudi v župniji Sv. Jurija v Prekmurju. Za nedeljskega kaplana pri nas in v M. Soboti je nastavljen sedaj Alojz Antolin, semeniški duhovnik, doma iz Odranec.

VELIKA POLANA — Nad glavnimi vrati naše župnijske cerkve piše v latinskem jeziku; Leto Gospodovo 1924. — Leto 1974 pomeni torej zlati jubilej naše župnijske cerkve.

V raznih zapiskih in v spominu ljudi je še močno živ spomin na Jožefa Sakoviča, župnika v Turnišču, ki je začel in vodil gradnjo naše cerkve. Še bolj pa je živ spomin na velike žrtve vernikov in njihovo navdušenje, s katerim so cerkev gradili.

Temu spominu se je hotela župnija letos hvaležno oddolžiti na ta način, da smo odstranili začasni žrtveni oltar — navadno mizo, na katerem se je več let darovala sveta maša in po načrtih ing. C. Zazule je bil postavljen nov oltar, ki odgovarja koncilskim navodilom.

Postavili smo tudi nov krstnik, obnovili notranjost svetišča in zakristijo.

Novi oltar je 18. avgusta 1974 posvetil škof dr. Vekoslav Grmič ob navzočnosti številnih duhovnikov in več tisoč vernikov. Obenem je blago-

slovil novi krstilnik in mašni plašč, ki so ga naši cerkvi darovali izseljenci. Na lepo slovesnost sta nas duhovno pripravila naša rojaka kapucina.

VERŽEJ — Leto 1974 je bilo za naše župnijsko občestvo zelo raznoliko. V dobrem mesecu so se zvrstile tri slovesnosti: birma, blagoslov novega zvona in nova maša.

V prvih majniških dneh se je naša župnija in naša mladina z vnemo pripravljala na praznik sv. birme. Dne 4. maja je 57 birmancev prejelo potrditev v Kristusove sodelavce.

Na praznik Marije Pomočnice, 26. maja je naša cerkev dobila tretji, največji zvon. Po 30 letih smo nadomestili izgubo, ki jo je cerkev utrpela v zadnji vojni. Obenem z novim zvonom je bilo treba zamenjati v zvoniku staro leseno ogrodje za zvonove. Deloma je že dotrajalo, deloma pa ni več odgovarjalo, da bi mogel novi zvon dobiti primerno mesto. To je bilo veliko in težavno delo. Prevzel ga je in po lastni zamisli in načrtih odlično izvedel tukajšnji kovinostrugarski mojster Marijan Mulec in njegovi sodelavci. Tako je naša cerkev obenem z novim zvonom dobila v zvoniku sodobno železno konstrukcijo za zvonove, ki je zgrajena na železobetonski podlagi, da bo trajna in varna pred ognjem. Porabljeno je bilo okrog 2 toni jeklenega materiala in v izdelavo vloženih več sto ur prostovoljnega dela. Ponosni smo in veseli požrtvovalnosti naših ljudi, ki so s sredstvi in delom pomagali, da se je to veliko delo v redu in pravočasno izvršilo.

Po slovesni blagoslovitvi zvona in božji službi v cerkvi, ki jo je opravil kanonik Jože Smej, so se po cesti na trgu Slavka Osterca razlili valovi vernih v dolgi procesiji. Sredi med njimi so fantje nosili kip Marije Pomočnice. Med procesijo je ubrano pel z dvema prejšnjima že tretji novi zvon. Pri slovesnosti je sodelovalo 50 pevcev in pevk združenih zborov tukajšnje in dokležovske župnije.

Višek veselja in duhovnega doživetja v tem letu je bila nova maša, ki jo je daroval 7. julija naš domačin Branko Ogrizek. Deset let je naša župnija čakala na novomašno slavje. Zato je bilo kar naravno, da se je strnila vsa naša duhovna družina, da se notranje in zunanje dobro pripravi na to izredno slovesnost. Veseli smo bili zlasti požrtvovalnosti naših mladih, ki so pripravili potrebno za slovesnost in tudi stregli gostom. Pospremili so novomašnika seveda tudi v cerkev. Naša skupna hiša božja je bila mnogo premajhna, da bi mogli najti v njej prostora vsi, ki so se zbrali k slovesnosti. Ves prostor od cerkve do spomenika prof. dr. Kovačiča je postal svet kraj, kjer je množica vernih poslušala božjo besedo in se udeleževala svete daritve. Novomašno slavje smo zaključili z željo, da bi čez čas naša župnija zopet dočakala veselje nove maše.

Na novomašnem slavju pa smo pogrešali našega ljubeznivega monsignora g. Jožefa Kereca. Dobro leto po svoji zlati maši je odšel po plačilo k Bogu za svoje bogato delavno življenje. Na praznik svetih apostolov Petra in Pavla 29. junija so ga spremili k zadnjemu počitku nad 50 duhovnih so-bratov in skoro vsi člani naše bogoslužne družine ter mnogo sorodnikov in znancev pokojnega misijonarja. Namesto vencev na grob so naši župljani na lastno pobudo ustanovili misijonski sklad, ki bo nosil naslov pokojnega misijonarja. To bo trajna ustanova, v katero se bodo zbirali darovi za misijone. Tako bo spomin na pokojnega misijonarja in njegovo delo ostal živ med nami.

Mihol iz Zaplátarovec

Ob glavi skodelica žegnane vode
s cipresnim vršičkom,
zatohlost prižgane sveče,
nekaj vencev in nekaj žena,
ki so žebrale roženkranc,
obenem pa mislile na svinje doma.

Pokojni se je režal na zdrapanih rjuhah.
Kar tako je izdihnil,
nikogar ni vprašal.

Osemkrat je prenesel križ čez prag,
z očetom vštric je kazalo na dobro;
za njim so kopnele njive,
konji so si lomili noge,
krave so postajale meteličaste.
Kar je poslednjič videl sestro v smrekovi
krsti, je cokljal in cokljal,
iz dneva v noč škilil v ogolelo tepko.
Testamenta ni napisal nikdar.

Najprej ni imel nikomur,
potlej ni imel ničesar,
nazadnje je pozabil črke.
Zgodilo se je, da ni več dotipal zapaha v vratih,
začutil je na rokah, prsih in nogah
kakor sapo zasoplega junca.

Poklical je gospoda. Ni se zmotil.
Še tisti večer ga je obiskalo
v zatohli, po scanju smrdeči čumnati.
Ko se mu je krčila pest,
so se po kotih razlezli ščurki,
in bolhe so izginjale v prašnatih podnicah.

Zbogom je zamomljal na onem svetu.
Tako je obležal na slami z razprtimi čeljustmi.
Prišli so vaščani. Farkaš z ženo,
Lasbaharjeva Mica, Zajdalova deca, Bajsovi,
skoraj vsi.

Bogme, žal mu je bilo, da se ni stegnil
v kakšni grabi. Pa ne zato, ker ni mogel povedati,
da je skleda, ob kateri so ga našli,
bila že dolgo prazna. Ne.
Zakopali so se v svoje grudje,
njega so pustili kot izsesanega junca sredi kolovozov.
On, Mihol, pa si je stlačil jezik v goltanec
in ni tožil in ni prosil Mihol,
nekdanji gruntar iz Zaplátarovec.

Pokopali so ga pod cvetočimi akacijami —
brez govorov, brez ceremonij,
na občinske stroške.

Spomin

Spomnim se,
da smo nekoč pozimi sedeli
okrog peči in trgali perje.
Prišel je sosed, Johan so ga klicali.
Ko je potrkala zaspanost na okna,
je nagnil kupico jabolčnika in spregovoril...
Perja ni bilo več,
ne utrujenih oči.
Strahovi so razsajali v grajskih kletih.
Kralj je obljubil kraljično,
in roparji so čakali nekje zunaj v vaški noči.
Spomnim se,
rad sem posedal slepi teti na kolenih
in poslušal, kaj je videla v temi.
Nazadnje je dejala, naj je ne pozabim.
Spomnim se
večerov, ko so prinesli
kotle iz medi.
Nalili so vodo,
zakurili pod njimi,
pristavili sod sliv;
dedci so se kmalu skregali,
poskusili še zadnji štamprl
in odšli.
Spomnim se
velikega kupa latovja,
ki so ga raznašali kožuhači.
Potlej so obsedeli ob zaseki,
še v sanjah sem slišal, kako so hripavo zapeli...

Sedaj sem tujec.
Johan je umrl,
tete ni več,
in kožuhači so odšli v tovarne.
Ne morem verjeti,
da sem že odrasel.

Jutro

Sonce je odprlo škripajoče
polknice.
Po njih je sopla kravja vprega.
Bič je zaškrlatel na znojni koži.
Žulji so se prebudili.

Jožef Gjuran — Bukovnica

Pavel Berden

Klic mladim

Imam francoski brevir. V njem so poleg psalmov in novih, sodobnih molitev tudi odlomki starih in novejših pisateljev. Za torek po 23. nedelji leta je branje vzeto od Magdalene Delbrel. Piše o nas duhovnikih. Prisluhnite!

»Odsotnost duhovnika v nekem življenju je tako veliko zlo, da se to ne da povedati. Največji dar, ki ga moremo komu dati, in največji dar ljubezni, ki ga moremo nekemu prinesiti, je duhovnik, ki je res pravi duhovnik. Tak duhovnik predstavlja najvišjo mogočo uresničitev Jezusove vidne pričujočnosti tu na zemlji.

V Kristusu je človeško življenje in božje življenje. Tudi v duhovniku želimo najti resnično človeško in resnično božje življenje. Žal v mnogih duhovnikih pogrešamo eno ali drugo.

Nekateri duhovniki so taki, kot da nikdar niso imeli pravega človeškega življenja. Ne znajo tehtati težav laika, recimo družinskega očeta ali matere, v njihovi resnični človeški težini. Ne doživljajo tega, kar se imenuje pravo, resnično, boleče človeško življenje moža in žene.

Če kdaj krščanski laik sreča duhovnika, kateri ga je »razumel«, kateri je s svojim človeškim srcem vstopil v njegovo življenje, v njegove težave, ga ne bo nikoli več pozabil.

Četudi se duhovnikovo življenje prepleta z našim, naj duhovnik ne živi čisto tako kot mi. Včasih so duhovniki ravnali z laiki kot z nedoraslimi. Danes pa gredo nekateri v nasprotno skrajnost, postanejo zgolj tovariši. Želeti bi bilo, da ostanejo očetje. Ko družinski oče vidi, da mu je sin odrasel, ne ravna več z njim kot z otrokom, marveč kot z možem. Še vedno gleda v njem svojega sina, toda sina — moža.

Duhovnik pa mora živeti tudi božje življenje. Čeprav živi čisto med nami, mora ostati kot nekdo, ki je od drugod.

Kateri so znaki te božje pričujočnosti, ki jih na duhovniku želimo videti?

Molitev: nekaterih duhovnikov nikoli ne vidimo moliti, se pravi, tako moliti, kot navadno pravimo, da kdo moli.

Veselje: koliko je prezaposlenih, prezaskrbljenih duhovnikov!

Moč: duhovnik mora biti tisti, ki vzdrži. Rahločuten, sočuten, toda nikoli potrten.

Svoboda: Hočemo ga brez ujetosti v predpisane obrazce, brez predsodkov.

Nesebičnost: včasih imamo občutek, da nas izkorišča, namesto da bi nam pomagal izpolniti naše poslanstvo.

Premišljenost v besedi: Znati mora molčati. Če nam kdo preveč zaupa, izgubimo zaupanje vanj.

Resničnost: duhovnik naj vedno govori resnico.

Uboštvo: to je bistveno. Mora biti nenavezan na denar. Na njem se mora razodevati kot nekak zakon težnosti, da ga nagonsko vleče k majhnim, k ubogim.

Čut do Cerkve: naj nikoli ne govori o Cerkvi nepretehtano, kot da ni član Cerkve. Sin, ki si dovoli soditi svojo mater, je s tem samim že obsodil sebe...

To dvoje duhovnikovo življenje pa včasih preplavi še neko tretje in ga celo potopi... To je tedaj, ko postane duhovnik preveč cerkven, človek iz »klerikalnega okolja«. Način izražanja, način življenja, njegov slovar, malenkostnost, prepirljivost zaradi drobnarij mu daje neko masko. Ta pa na našo veliko žalost zakrije pravega duhovnika, ki pa za to masko zagotovo biva...

Živeti življenje brez pravega duhovnika je beda, ki sploh nima imena, je beda v polnem pomenu besede.

Tako piše Magdalena Delbrel. In kaj mislimo mi, ki to beremo? Morda imamo isti občutek, isto doživetje, isto menje, isto hvaležnost Bogu za duhovnika. Morda nam te besede ne pomenijo veliko, ker v naši duši nimamo odmevnega prostora.

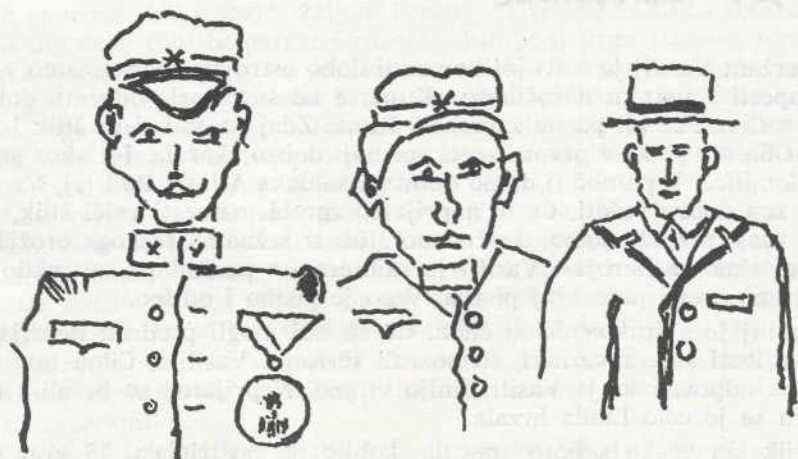
Pomurje je dalo doslej mnogo takih pravih duhovnikov. Mnogo tankočutnih in svetih duhovnikov. Nekateri od njih so predstavljeni tudi v teh Stopinjah.

Želimo, da bi Pomurje, levo in desno, dalo še mnogo pravih duhovnikov — recimo — po božjem Srcu, da bodo duhovni očetje, božji prijatelji ljudi, zdravstveni delavci duševnih globin, socialni delavci s poslušom za duševno in telesno bedo človeka, za majhne in uboge. Vzor izziva, kliče.

Jožef Gjuran

Bolgar Vasilij zavzeme Gomilice

Celomi sveti je znana druga svetovna bojna. Tudi važna križišča pa velke osebnosti je zgodovina zapisala. Zakaj? Zato ka so vsi tej generali pa maršali svoje delo dokončali. Ostao je šče samo spomin na nje in njüva odlikovánja. Skrivni soldački arhivi pa čuvajo imena krajov pa oseb, ki do važni tudi za drugo svecko bojno. Med drugimi papéri soldačkoga arhiva v Sofiji v Bolgariji sta tudi dve imeni: Gomilice ino seržant Vasilij, ki je zmogoslavno prodiralao od Sofije do Gomilic. Njegov štük je bio straj i trepet neprijatelom. Gda je vsa bojnska šker odpovedala, je nastopo Vasilij s svojim štükom i pognao neprijatela v takše bžanje, da so cilou SS-ovci jokali kak deca. Hitler je cilou razpisau nagrado na Vasilijevo gravó: »Što zgrabi Vasilija i zavzeme njegov štük, dobi petdeset mark nagrade«. Probali so, pa je bilo vse zabadav. Gda je štük bruhao ogen i železo, je ne bilo mogoče k njemi priti. Od vnogoga strelanja je bila cev tak znücana i hüda, da je perinjé letelo na vse kraje, seržant Vasalij pa je bio ves okajeni od dima.

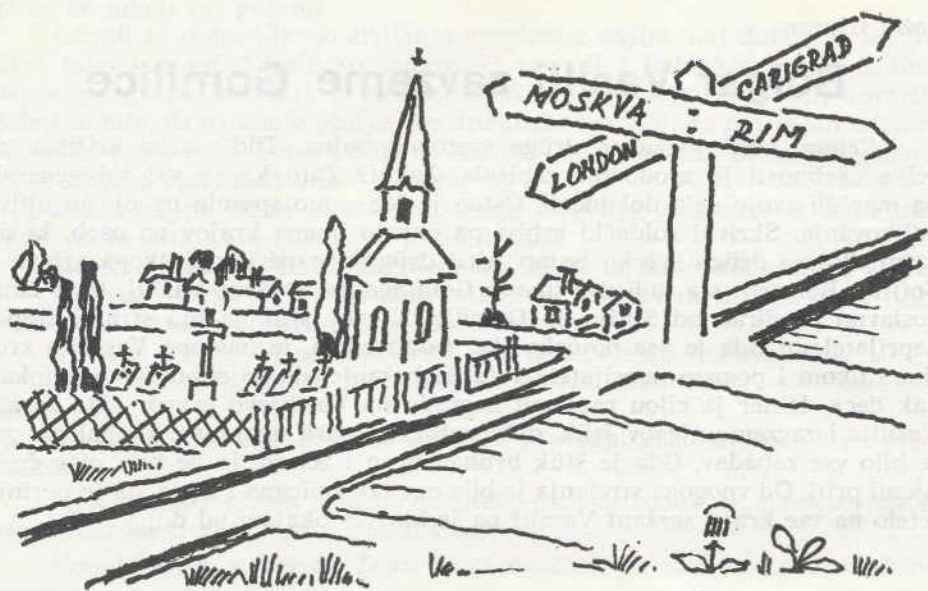

Vasilij — Aljoša — Ferenc

Znan, ka ste se v šoli fčili od velikij mest: Moskva, Rim, London, Carigrad. Malo što pa zna za Gomilice ino najvažnejše del Gomilic: Globance i Kamenščice. Tü se je končala druga svecka bojna.

Gomilice so točno v središči sveta. Pou sveta je levo od Gomilic, pou pa na desno. Pred gomiličkov kapelicov se križata dve jako važnivi cesti: Moskva—Rim in London—Carigrad. Vsi skrivni soldački zemlevidi imajo to zamerkanó z nevidnov pisavov.

Po tej cesti so iz Bolgarije prodirali proti Rimi s svojim štükom seržant Vasilij, njegov pomagač Aljoša i kobila Linda. Bolgari so jiva poslali na pomoč Rusom. Kod sta hodila, sta delila tobak mohorko, neprijatelom pa požigala magazine municije.

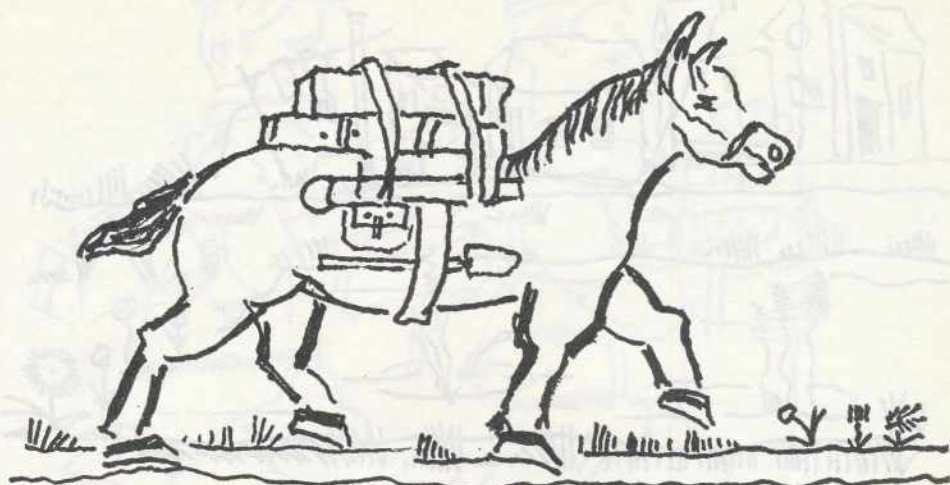

Seržant Vasilij je v svojoj komandi dobo ostro zavüpano pismo v zapreтом kuperti z ustnim naročilom: »Kuperte ne smeš prle odpreti, dokeč ne prideš v Gomilice ali pa ne zavzemeš Rima. Zdaj pa vzemi te štük i kobilo Lindo. Oba sta se že v prvom sveckom boji dobro skazala. Idi skoz središče sveta Gomilice. V pomoč ti damo dobrega soldaka Aljošo. Rad jej, šče raj pa pijé in zna dobro bežati. Če te neprijateo zgrabi, namesti vniči štük, Aljoša pa naj včasi pribeži domo, da črtamo štük iz seznama težkoga orožjá, tebe pa proglasimo za heroja«. Vasilij je saluterao, s petámi pa tak vküp počó, ka se je na črevli peta krej pistila. Vzeo je pismo i odišeó.

Vasilij je s štükon delao čüda. Ge so nej mogli predreti neprijatelске linije ne Rusi i ne zavezniki, so pozvali seržanta Vasilija. Cilou tam, ge so »katjuše« odpovedale, je Vasilij linijo vtrgno. Neprijатели so bežali s takšov silov, ka se je celo Linda hrzala.

Štük sta vsako soboto spucala, kobilo pa poštriglala. 25 krat sta jo od Sofije do Gomilic dala podkávati i deset štriglov sta ponücala. Šla sta prek Kaniže, Lendave, Polane do Gomilic. Gda sta šla od Polane po Gomajni proti Gomilicam, je Vasilij v pamet vzeo, ka se od daleč nikaj sveti ino bliska. Vzeo je v roke rešpetér ino je vido velko grabo z vodóv, poleg pa nekše čudne hiže. Pogledno je napo i napa je svedočila, ka to more biti Rim.

Na napi je bila narisana voda (morje) te pa malo sühe zemle, te pa napisano Rim.

Kobila Linda

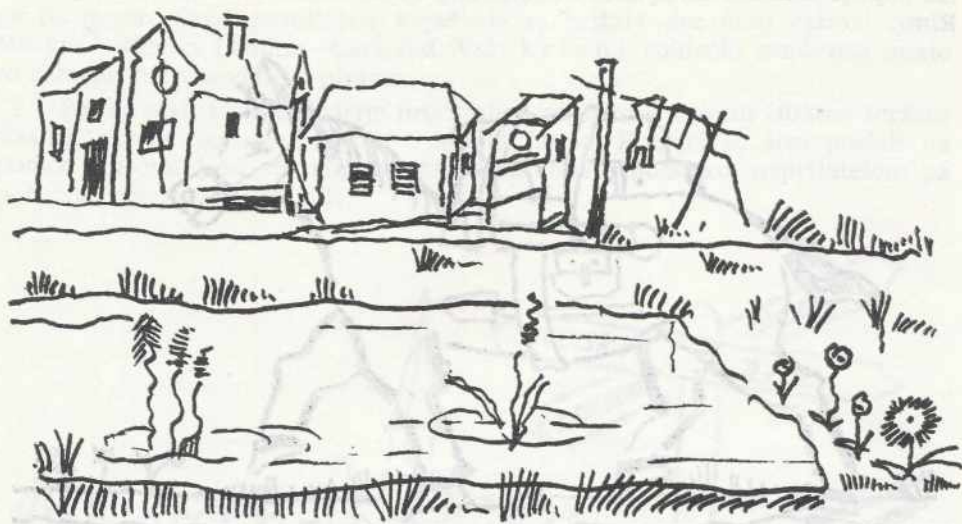
»Hej, Aljoša! Tü sva pred Rimom. Poženi Lindo! Skriti se morava med drevje bliži kakše grabe z vodov ino zajtra rano, gda de se danilo, stopiva v akcijo. Rim morava zavzeti«. Štük sta postavila v Rebičovom škegnji poleg velke grabe, da de tá lejko ladila cev, gda de žareča od strelanja.

Prvi večer sta vkopala štükove potáče v zemló, da ga ne bi pri strelanji z mesta metalo. Aljoša je prekopao tüdi kuník, ka se je voda s tetičine grabe cedila v Rebičevo, da sta leži ladila štük. Linda se je ta čas pasla. Vse to je ozdaleč opazüvo drügi sosid, Žalgov Ferenc, ki je negda slüžo soldačijo pri husáraj ino znao tüdi bolgarski i rusoski. Bío je najmre rusoski zgrablenec vküper z Bolgari. Znao je, ka se šika za soldaka. Friško je natočo pou litra tropinščice, vrezao pou kolača krüha za oba soldaka, za kobilo pa edne locné sühoga mačahéja. Po bolgarsko se jima je poklono ino njima izročó prvi dar toga kraja. Vsi trije so postanoli velki pajdášje. Šče tisti večer se je Aljoša tak nasekao, ka je Lindo vikao.

Rano zajtra sta nabijala štük. Vse je šče spalo. Niti kokójtje so šče nej spevali in žabe so šče tüdi dremale. Linda se je pasla. Štükovo cev sta napelála proti Kamenščicam, misleč, ka je tou Rim. Pri Kamenščicaj so prebivale tri bogate držine. Nikaj so ne meli, nikaj so ne delali, pa so vse edno lejko živeli. To so bile družine: Šarkózi, Baranja, ino Kakaš.

V jütranjoj rosi so se svétili bloki na Kamenščicaj tak, ka je človeki jemalo pogled. Rešpetér na štüki je bio od strélanja tak zakajeni, ka se je nikaj ne skoz vidilo.

Vasilij je brekno »pali« ino štük je začno tak strelati, ka je to bilo nekaj strašnoga. Perinje je pa ž njega tak letelo, kak če bi što v pekli ogen rášo. Gomiličanci so mislili, ka de sodnji den, tak je pokalo, praščalo in füčkaló. Linda pa je vmes hrzala, ka je bilo čüti, kak če bi kobile klali. Štük je iméo automat i je tak dugo strelao, kak ga je Vasilij gor nategno. Kamenščice so v ednom megnjenji postale razvaline ino cele v plameni.

Bloki v Kamenščicaj

Pravijo, ka sta Stalingrad i Voronjež tüdi bila razrüšeniva. Pa to se s Kamenščicami ne dá primerjati. Sreča ka je včasí pred cevjöv bila Rebičova graba i se je perinje proti gasilo. Ne čüdno, či je cev bila že lüknjasta, ka je že železje skoz njo letelo. Od Bolgarije do Gomilic je skoro brez prestanka plüvala železo na neprijatela. »Stalinove orgule« ali katjuše, kak so je meli Rusi, so se ne mogle vganjati s tem štükom.

Prle kak je štük henjao strelati, je že vse šamrélo Gomiličanov na Rebičovom škegnji. Na Hajdinjákovin štalaj je bilo puno skriváčov, ka ne bi radi šli k soldákom. Vsi so bežali k štüki ino mahali z rokami, naj ne strela, ka so to naši zavezniki, ki tüdi čakajo slóbodo. Vasilij je štük stavo. Gomilice so bile rešene. Ženske so prinesle strošek, Žalgov Ferenc žganico, Hajdinjakov Joško, ki je bio rijtar, pa je dao akouf goričkoga vina. Celi den so pili ino slavili zmago. Vasilij ino Aljoša sta proti večeri ne poznala eden drugoga. Rebičev Matjaš so Lindo privezali k štüki za potač, da ne bi po njüvoj setvi napravila preveč kvara.

Štük je celi tjedem bio v pripravljenosti. Deca so bila od zajtra do kmice na Rebičovom škegnji. Tüdi stare je strašno zanimalo, s kem nabija te štük, ka má tak strašno moč. Nabijao ga je samo v noči pri posveti. Tüdi municijo za naprej si je pripravlao sam, gda je nikoga ne bilo blüzi. Niti maršal Rákocy je ne znao, v kon je Vasilijeva prodorna sila. Šüšlalo se je med soldaki o strašnoj škeri, štera dela neprijateli dosta kvara. Bila pa je vse to bojna skrivnost.

Večer gda je mesec sveto, je mešao včasí celo noč. Ino ta skrivnostna mešanica je bila: na kilo karbida je dao jezero šprijev, z jezero vogrskij špic žveplo, kamenje, branske zopce, šrajfe pa tüdi stari graj. To se je sipalo samo v cev. Prle kak je strelo, je šče polejao s petrolejom ino vüžgao. To so njemi deca, sešérom ge je hodo, vküp prinesla. Samo šprij so njemi redno pošilali iz Sofije z aeroplanom. To je malo müdno bilo gor brati. Aeroplan je ne

mogeo gde šte dol sestí, zato ga je pilot samo sipao iz vreča, ge je vido Vasílija in njegov štúk.

Dnevi proslav za konec vojne so hitro minili. Vasílij ino Aljoša sta postanola praviva Gomiličánca. Kobilo so vsi po vesi kaj núcali. Znala je voziti na oba kraja ruda. Bila je túdi na sprévodi Zverovoga Šandora, pa na krstítckaj pri Cener Aranki. Vasílij je túdi hodo s kobilov na proslavo v Soboto. Njegovo ime so vó prešteli z najbolje zaslužženimi oficéri.

Prišla je višíjnja komanda, da mora seržant Vasílij kak najhitrej v Sofíjo na proslavo zmage nad neprijatelom. Predlagani je túdi on, da ga razglasíjo za heroja.

Žmetno njemi je postanolo pri srci. Pa junak se zna premagati. Žalgovoga Ferenca je pozvao na gümlo, da odpreta ino prešteta pismo, štero so njemi dali v Sofíji. V pismi je bilo napisano: »Seržant Vasílij! V imeni bolgarskoga naroda te pošilamo, da prodiraš skozi središče sveta Gomilice proti Rimi. V Gomilicaj se za eden den stavi ino pozdravi Aleksandra Koznicova. On je tam ostao od prve svecke bojne. To je bio moj mrzeo stric po dedeki. Prilagam njegov kejp, ki ga ležej spoznaš.« Maršal Strašylov, kamandant za bojnsko šker.

Vasílij je zadregeto. Za božo volo. Ve je pa to Zverov Šandor, šteroga smo pred par dnevi zakopali. Zdaj po njegovoj smrti smo zvedeli vse to. Notri je bio eden čúden penez za Aleksandra. »Ferenc, stopiva na cintor, da zemem slovo od Aleksandra.« Šče prle pa je Vasílij Ferenci dao rešpetér za spomin. Ferenc pa je Vasíliji prikapčo na prsa svoje odlikovanje iz prve svecke bojne s podobov Ferenc Jožefa. Oba sta bila jako zadovolniva z ednim pa túdi žalostniva, ar se morata ločiti.

Sla sta na cintor, da Vasilij vzeme slovo od Aleksandra Koznicova. Ferenc je molo, Vasilij pa je stao »pozor«¹ poleg groba. Gda se je Ferenc prekrižo, je Vasilij s petami tak vküp počo, da je s kapelice črep dol spadno. Tak soldak skaže čast pokojnomi soldaki. Aljoša je že v tom časi odišeo s kobilov proti Polani.

Ferec je sprevajao Vasilija v Polano. Skoro brez reči sta šla ob misli na ločitev. Pri Copekovoj hiži i na Rajtarovom križpotji so jiva čakali moški, ženske i deca. Edna ženska je Vasiliji porinola pečeno küro, druga bilice, moški žganico. Komaj sta že nosila. Vsi so meli skuznate oči. Vasilij je roko zdigno za slovo, s petami vküp počo, iz oči pa so njemi spadnole tri tak debele skuze kak frajlaufove kruglice.

V Polani je bilo zbirno mesto zmagoslavne rusoske ino bolgarske vojske, ki se je vračala v domovino. Bili so mladi ino stari, pa samo eden med njimi je imeo odlikovanje: seržant Vasilij — odlikovanje s podobov Ferenc Jažefa, dobleno od prijatela Ferenca iz lepoga kraja, strateško važne postojanke Gomilic.

Pri polanskom mosti na Črnici so že čakali pajdašje — soldacje, ki so se tudi vračali v Bolgarijo. Med njimi so bili tudi štirje Rusi. Gda so zaglednoli Črnc, se njim je tak vidilo, kak da stojijo ob izviri Volge. Zospevali so po vesi tisto lepo pesem: »Volga, Volga...«. Okna so se odpirala in polanske dekcle so mahale z robčeki in kričale vse v eden glas: »Vasilij, Vasilij naš rešiteo!« Ino ništerno oko je bilo rosnato.

Šli so skoz Mačkovce, mimo Špilakovega mlina, kre Črnca po lendavskij senžataj, ka je za Lindo bila bole mejka pot. Šli so ponosno kak se šika za zmagovalce. Najnaprej je stopao Vasalij, na prsaj se njemi je svetilo odlikovanje »žuti Ferenc Jožef«.

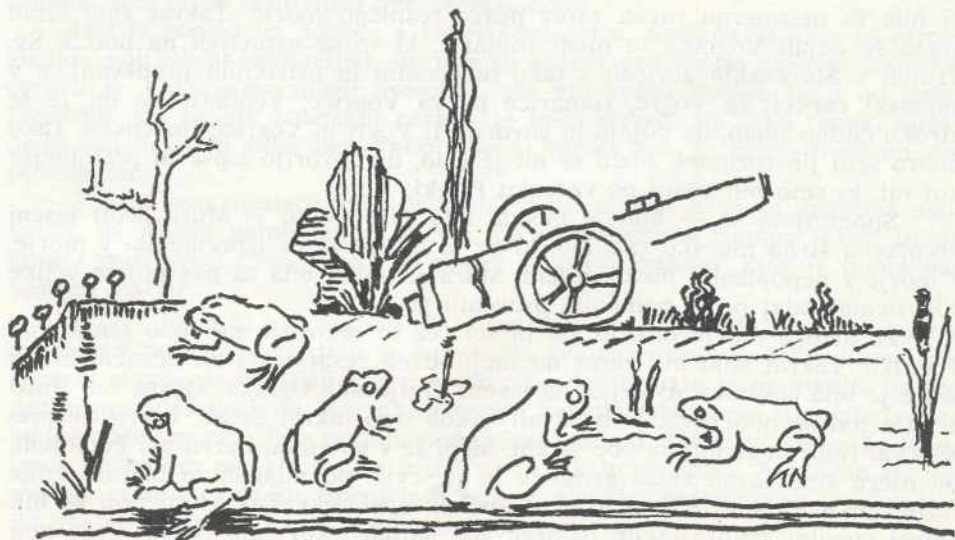
Gvišno vas šče zanimle, ka je s štükom, z bombardiranimi Kamenščicami ino njenimi prebivalci ino či šče žive seržant Vasilij.

Štúk je ostao v Gomilicaj šče par dni. Edno zajtro ga samo več nej bilo. Lüdje so vgonjávali vse mogoče. Edni so pravili, ka so ga odpelali v Beograd drugi pa ka v Zagreb. Po ednom meseci pa je prišeo grafér na povelnika gasilcov iz Beograda: »Štuk je v skrivnom podzemnom raziskovalnom laboratoriji. Mešana komisija ga je preglednola ino ugotovila, da je to prvi štúk ki je núcao atomske izstrelke.«

Drugi den so se s helikopterom pripelali štirje strokovnjaki: Amerikaneč, Anglež, Rus ino iz Veržeja negdašnji ostrostrelec Sršén. Vsi soldački izvedenci, zednim doktorje, po čini pa kaplarje. Raziskovali so Kamenščice in preglednoli njene prebivalce. Ugotovili so, da vse tri družine trpijo na posledicaj nuklearne bojne. Šarkózi ne loči več, ka je njegovo in ka je lüčko. — Baranja samo celi den igra na tranbulico. — Kakaš pa išče samo lük-njaste lonce i celi den s plejom ruži. Obraze majo čorne od žarčenja, gvant njim razpada ino posoben düj okoli Kamenščic nananja nekaj posebnoga. Gvišno vam je znano, da sta na Japonskom doživela dva varaša: Hirošima i Nagasaki podobno usodo. Samo tam se živiljenje normalizira, tü pa ostane vsigdar takše.

Od štúka so znali vučenjácje povedati, da ga je dao napraviti rusoski casar Ivan Grozni in ga podaro Bolgarom. Bio je iz do zdaj neznanoga materijala. Amerika je zaprosila dovolenje, če bi smela delati takše štúke. Pa ka de njim pomagao štúk, či njemi ne vejo šegé i nemajo za to človeka i ne vejo, s kem bi ga nabijali. Vasilij pa je prisegno pri svojoj soldačkoj kapi, da te skrivnosti vö ne dá, če do njemi koulina vrtali.

Zemljevid, na šterom je bila označena pot, po šteroj je hodo Vasilij, je že zdavnaj sprno. Deca v bolgarskij školaj pa se včijo od toga slavnoga junaka Vasilija i lepoga kraja Gomilic. Mladi pionirji i cicibani pa, gda deklamirajo pesem od seržanta Vasilija, z roko pokažejo proti zahodi i vsi na idnok breknejo: »Gomilice, Globance«. Kda Vasilij na proslavaj to pesem posliša, se vsikdar na skrmá razjoče. Ve se tüdi lejko. Spomni se na lepe čase, na dobre pajdaše: Žalgovga Ferenca, Zverovga Šandora, Rebičovoga Matjaša i na Kamenščice, štere je zameno z Rimom.

Tudi prebivalci Kamensčič so srečni. Na razvalinaj staroga varaša se gizzdavi takšni blok, ka vsi majo mesto v njem. Posledic atomske vojne ne občütijo preveč. V meri življejo svobodo.

Vsem Gomoličancom pa je ostao za večno v spomini seržant Vasilij i njegov štük. Žabe v Rebičovej i tetičinoj grabi pa vsakši večer s svojim reganjem pripovidadljejo mladim žabam, ka so vidile i čüle tisto strašno üturo, gda so Gomilice dobile slóbodo. Med tem reganjem pa punkačje posnemajo štük: pum, pum . . ., da mlade žabe leži razmijo vso strahoto bojne.

Na sprotoletje, gda je voda v Rebičovej grabi čista, na nebi pa so lepi oblaki, vidijo deca v vodi štük, Vasilija i kobilo Lindo. — Deca, le glejte je! Ve te tüdi vi idnok soldácje, kak so bili Vasilij, Aljoša, Ferenc i vnoqi drugi vrli Gomiličanci. Karbid pa šparajte, ka ne vete, gda te ga nücali.

Prim. dr. Eman Pertl

„Pojdimo čez Muro!” Ediju Kocbeku za 70-letnico

Da, takrat! S takrat in nekoč sen začenjajo pravljice, pripovedke in bajke. Kar bom pa tu napisal, je bilo tüdi takrat in nekoč, vendar gre tokrat za resnično dijaško potovanje pred petdesetimi leti.

Takrat je Mirko s svojimi fanti vadil v »Dalmatinskem klubu«, nekakšnem moškem pevskem zboru, ki bi naj krenil, kakor že vsa leta poprej, tüdi to leto 1924. na romantično potovanje po Dalmaciji. Eno takih potovanj je opisal že pokojni pesnik in moj rojak Leopold Stanek in je res vredno, da si to črtico prebereš (Mlada pota 1953—54).

Mene je morje sicer mikalo, saj ga vse dotlej niti videl nisem, sem pa že kot otrok zrl s kapelskega griča na morje čisto svoje vrste — širno polje, včasih rahlo zamegleno in zasanjano, včasih pa tako bujno in valovito, kakor bi bila ta neizmerna ravan zares pravo resnično morje. Takrat smo temu svetu še dejali Vogrsko in imeli romarje, ki so se ustavljali na poti k Sv. Trojici v Slovenskih goricah s tako mogočnim in prisrčnim prepevanjem v kapelski cerkvi, za Vogre, romarice pa za Vogrice. Vendarle se mi je še otroku čudno zdelo, da pöjejo in govoriyo ti Vogri in Vogrice slovensko. Tako dobro sem jih razumel, zdelo se mi je celo, da govoriyo lepše in pravilnejše kot mi, ki smo bili znani po vzdevku Prleki.

Spominjam se — bilo je menda leta 1916 — ko je Mura proti jeseni preplavila širno mursko ravnino, ki se je takrat zares izpremenila v morje, v morje z nepopisnim pustošenjem. Mura je sploh bila za nas pojem velike sile, nemalokdaj pa je pomenila pravcato grozo.

Že otroka me je mikalo, da bi šel čez to reko, tja na »ono stran«, na Vogrsko. Takrat smo bili zares na meji »dveh cesarstev«: na desnem bregu Mure je bila cesarska Avstrija, na levem kraljevska Ogrska. Mostu čez Muro ni bilo tod še nobenega, le brod ali kakor smo takrat dejali, baren, je prepeljeval ljudi in živino na obe strani. Meni je v spominu baren pri Petanjcih. Do njega smo tavalı skozi grmovje in jelševje, po mlakah in blatnih kolo-vozih, dokler nismo bili ob njej, deroči in črni reki. Takrat so tam še bili precej številni mlini, leseni, namreč »na ladjah«, kot smo dejali — in tam

ob pristanu je ždela temna koliba, v kateri je oprezoval madžarski financar, ki smo se ga bali, ko smo za prve svetovne vojne tihotapili kakšno kilo krušne moke na štajersko stran. Včasih tega možaka ni bilo in takrat nam je brodnik z one strani dal znamenje, da je pot na kraljevo stran prosta.

Tako sem občutil prve stopinje po prekmurski zemlji, ki sem jo vzljubil s kapelskega griča in je postala zame tako privlačna zlasti takrat, ko nam je ob jasnih, sončnih dneh z najvišjega koticčka v stolpu naše farne cerkve pred očmi zablestela gladina Blatnega jezera; za vse to smo takratni ministranti dobro vedeli.

In tako se je zgodilo, da se je v srcih »naše« generacije čedalje glasneje oglašal klic — Pojdimo čez Muro! Le kolikokrat in že davno pred nami je ta klic odmeval, da so takratni dijaki posebno ob primicijah našli pot čez Muro, ki sta jo »obe cesarstvi« premišljeno zanemarjali.

Kar na hitro — kakor ravna dijak vedno v počitnicah — smo se po dalmatinski blodnji odločili in s Kapele krenili po Šutjevi grabi, mimo Atilovega groba in skozi skrivnostne Dragotinca k Svetemu Juriju ob Ščavnici. Mahnili smo jo dobesedno čez drn in strn v jugovzhodno smer po njivah, tratah in skozi gozdove, dokler nismo prečkali »bele«, takrat še za naše pojme tako imenitne okrajne ceste in zagledali ne daleč proč cerkev in salezijanski zavod v Veržeju.

Po kratkem preudarku smo sklenili, da tokrat ne bomo potrkali na vrata veržejskega župnišča, ampak se bomo podali naravnost v zavod. Tam so na prostranem dvorišču pravkar končali z balinanjem in so se redki gojenci in kleriki v dolgih talarjih in širokokrajnimi belimi slamniki na glavi odpravljali proti obednici. Ko se po dijaško predstavimo, nas salezijanci prijazno povabijo k svoji mizi, vendar je največji med njimi skoraj sramežljivo v opravičilo razložil, da smo pri njih pravzaprav slabo naleteli, ker imajo v zavodu prav ta dan domači post. Malce smo se začudili, saj ni bil petek.

Ker pa so bili »cilji našega hrepenenja še tako daleč«, smo po kosilu lahkega srca in gibkih nog kaj kmalu našli novi veržejski most, na njem veselo zapeli in prekoračili Muro. Pred nami je bilo Dokležovje, v daljavi pa Sobota. Kot otrok sem slišal ime Murasombat.

Lep je pogled na Soboto s kapelskega griča. Kolikokrat smo jo otroci gledali, kolikokrat ugotavljali, da ima to skoraj pravljlično mestece kar dve cerkvi! In kakor smo mogli presoditi, sta bili videti mnogo večji od naše, kapelske. En zvonik soboških cerkva je tako temen, pa tako tenak, vitek, drugi debelejši in tako bel. Tako smo si otroci vse to drug drugemu dopovedovali.

Tokrat sem mestece videl čisto od blizu, vendar je moja družčina ugotovila, da nismo namenjeni v mesto, da tam nimamo mnogo iskati in da gremo rajši proti Črensovcem in potlej še proti Žiškem, kjer je doma naš sošolec Matjaž.

A glej, nebo ni bilo več niti najmanj mikavno. Oblačilo se je, iz daljave pa se je v daljših presledkih že čulo votlo grmenje. Zato je Edi ukazal »pospešeni marš«, da bi prišli čim prej do cilja. In le malo je manjkalo, da nas dež ni premočil do kože. Kar na zgornjem koncu Žiškov smo si poiskali pred hudim nalivom zavetje v majhni podeželski štacuni. Tu se je gnetlo že polno ljudi, večinoma moških, ki so prišli po tobak in petrolej. Začuden so nas gledali, petorico mladih, brezdelnih fantov. Nekako opravičevali smo se jim, da imamo počitnice in da obiskujemo svoje sošolce.

»Vej bi pa tudi kaj delali!« de eden izmed možakarjev, pa ga štacunar takoj zabije:

»Tej se za gospode včijo, te pa znaš, ka nedo tak kat ti, šteri si z motikov prišo na svet!«

Tak pogovor nas je seveda nekoliko poparil, da si skoraj nismo upali vprašati, kjer je naš Matjaž doma. Možakarji so tuhtali in gruntali, kateri Matjaž bi neki to bil, ko se je le nekdo med njimi spomnil, da je to Dündekov.

Ko je naliv minil, smo po razmočeni vaški cesti stopili k Dündekovim. Matjaž je bil doma in se nas je zelo razveselil.

»Pa ste že danes kaj jedli?« nas vpraša, ker je menda opazil, da nam lakota gleda iz oči. Pelje nas v prostorno izbo — pri nas smo ji dejali tudi »hiža« — in nas predstavi svojcem, ki jih je bilo vse polno. Brž nam obrazloži, da je pri njih še nekakšna družinska zadruga. Njegova svakinja je imela pravkar dojenčka na prsih in dojila vpricho nas vseh tako samo ob sebi umevno, kot bi opravljala kakršnokoli vsakdanje delo že. Morda sem jaz med vsemi le »pregospočki«, da se mi je to še čudno zdelo.

Vsi pa smo se razveselili belo pogrnjene mize v kotu. Na njej je bil namreč velik bel kolač, vsaj tako se nam je na prvi hip zdelo. Matjaž nam pojasni: »To ni kolač, to je naš vrtanik, razumete?« Seveda, saj vidimo, da je pleteni »kolač« na sredi »prevrtan«, zato torej njegovo tako posrečeno ime. Pa kdo bi dolgo jezikoslovno ugibal! Želodec je spregovoril glasneje in razsodnejše. Ni trajalo dolgo, da smo ga »gnani od zdrave lakote« v hipu pospravili.

Po večerji smo kar radi šli na seno spat. Po slamnati strehi je omamljajoče pršel pohleven, a tako vztrajen dež. Spali smo angelsko spanje — o srečna mladost!

Naslednjega dne je še vedno deževalo. Ko smo z volčjo slastjo v družbi številne družine z največjim užitkom otepavali koruzne žgance z mlekom, je gospodar porazdelil delo med svojimi za tisti dan. Za nas dijake ni bilo primerne zaposlitve. Edi je medtem literarno prebrskal domačijo in zmago-slavno razglasil: Fantje, hevreka, našel sem vezan star letnik »Doma in sveta« in v njem nadaljevanje Debevčevih »Vzorov in bojev«. Od veselja smo zavriskali in šli v stransko sobo. V izbi so namreč ženske imele polne roke dela z merjenjem domačega platna, ki naj bi čim prej prišlo na tržišče.

Tako je šlo nekaj dni, dokler se vreme ni spremenilo in smo mogli v Črensovce k maši. Sam kraj se mi je takrat zdel velik, malone imeniten. V trgovini smo kupili razglednice in jih pošiljali v »svoje« kraje s pozdravi iz »daljnih krajev«, nekateri so napisali pozdrave »z Vogrskega«. Zdelo se nam je, da smo prišli neznansko daleč.

Tisto jutro je bila maša za mrtve in nas, ki smo bili vsi dobri pevcí, je mikalo, da bi na koru pomagali. A glej, čuli smo nekaj posebnega. Kantor je čisto po svoje moduliral in prepeval mašne pesmi v narečju. Za nas je bilo to nekaj čisto novega, pa tudi besedilo je bilo nenavadno. Pozneje smo vse to poskušali obnoviti, vendar je menda tudi dijaška hudomušnost mnogo doprinesla, da smo v tekstu slišali stavek: . . . dere de jemi dušo pihnilo, te de vmro . . . « Bog mi odpusti, če sem imel takrat prekoscimata ušesa.

Nekdo med nami se je spomnil, da bi obiskali Kleklov dom. Klekla takrat ni bilo doma, pa nam je njegov kuhar pokazal delovno sobo in knjižnico v njej. Vse je bilo zelo skromno. Skoraj neverjetno se mi je zdelo, da

je pri uredniku Novin in politiku »vsega tako malo«. Videli smo nekaj vezanih letnikov Novin, v posebni vitrini pa starejše prekmurske tiske.

»Novine« sem dobro poznal že s Kapele in sem jih večkrat prebiral. Nanje je bil naročen kapelski župnik Martin Meško, zadnji Raičev kaplan in velik slovenski rodoljub, ki jih je izposojeval mojemu očetu, kapelskemu nadučitelju in organistu hkrati. Mene je mikalo prekmursko narečje v letih, ko so bile tiskane še v madžarskem črkopisu.

Tako smo videli tudi ta kraj, kjer je imela slovenska beseda dolga leta svoje zavetje, čeprav je »nesrečna politika« marsikdaj to prizadevanje ogrožala.

Že pozno popoldne smo se vrnili v Žižke, se poslovili od svojih gostiteljev, čeprav nismo prav vedeli, kam hočemo. Z nami je šel tudi Matjaž. Sonce se je že nagibalo k zatonu, ko smo zavili mimo šole na Srednji Bistrici. Staro ograjo je opletal rožni grm in ob pogledu nanj je nekam čudno stisnilo naša fantovska srca. Tenorist Polde je kar preskočil nekaj kitic in začel tisto lirično otožno, ki jo tudi dandanašnji radi zapoje pristni slovenski fantje, da zveni tolažeče, izzveneva pa v skoraj neizpolnjivi želji —

ne jokaj, ljubica,
ne žali mi srca,
čez dolgih sedem let
se bova vidla spet!

Ko smo imeli Gornjo Bistrico že za seboj, nas je zajel gost mrak. Zdajci nas Matjaž nekam zaskrbljeno opozori: »Fantje, bližamo se Muri. Pohitimo, da še dobimo brod, sicer ne vem, kako bomo nocoj dospeli k Babičevim na Cven!«

Imeli smo srečo. Rešil nas je kmetič z volovsko vprego, ki se je zapoznil in bil prav tako namenjen na štajersko stran. Da bi čemernega brodnika potolažili, smo korajžno vrezali tisto razposajeno:

Pojd'mo na štajersko
gledat, kaj delajo ljubice tri!

Babičev Tone, abiturient in od nas precej starejši, nas je nekaj trenutkov čudno gledal, odkod neki smo se vzeli, oča pa je veselo tlesknil z dlanmi, ko je pred seboj zagledal krepke fantiče in odločil:

»Fantje, pozdravljeni in prav, da ste prišli! Jablane so polne sadu in jutri jih začnemo stresati in obirati, zvečer in ponoči pa bomo prešali. Ajd, da veste, delati boste morali. Drugače sta vam pa na voljo kuhinja in klet, nihče ne bo lačen ne žejen, le lenobe ne bom trpel.«

In tako se je tudi odvijalo, danes bi rekli, po delovnem planu — starega Babiča. Podnevi smo obirali in stresali sadje, zvečer in ponoči smo se pa vrstili ob stiskalnici. Dobro nam je bilo. Jedače in pijače je bilo na pretek, le kmalu so se nam naredili žulji na rokah.

Neke noči se nam je pri prešanju zlomilo vreteno pri prešpanu. Gospodar je nekaj časa gubančil čelo, nato pa odredil: »Fantje, za danes je dela konec. Jutri pojdemo vsi skupaj v gošo, da posekamo že napol suh hrast. Vreteno mora biti do večera nared! Lahko noč!«

Ni se še zdanilo, že nas je stari Babič zbjakal s sena, naložil na kmečki lojtrski voz in odpeljal v hosto. Ustavili smo se pred hrastom, ki se je začel sušiti. Začeli smo s podiranjem. Tudi v tem je bil stari Babič dovolj izkušen, med nami pa sta se pri tem delu najbolj znašla Mirko in Polde.

Silno imenitno se nam je zdelo, ko smo se vračali skozi Cven in so nas Cvenčani z odprtimi usti gledali, kako se šopirimo na hrastovem deblu, mi pa smo zapeli svojo himno »Če študent na rajžo gre«. Imel sem vtis, da smo se nekaterim dekletom kar precej prikupili.

Zvečer je vreteno sicer škripalo, vendar je stari Babič zadovoljno ugotovil: »Toliko bo že zdržalo, da jabolka pospravimo, potlej pa dobim drugo vreteno iz zdrave in do kraja presušene hrastovine.«

Iz izkušenj prejšnjih let smo vedeli, da dijaško potovanje traja največ tri tedne. Tudi tokrat je bilo tako. Dovolj in preveč je bilo vsega: lepih vtisov in novih spoznanj. Nehote smo pri sebi ponavljali — o domovina, ti si kakor zdravje!

V Ljutomeru smo se razšli. Vsak je imel svojo pot, vsak svoje želje in načrte, mudilo se je pa tudi, saj je bil začetek šolskega leta pred durmi.

Drago Žižek (1903-1974)

Njegov oče Martin in mati Terezija, rojena Škafar, sta se poročila l. 1893 v Črensovcih. Spočetka sta ostala kar na ženinem domu v Žižkih, pozneje pa sta kupila Novakovo — Luteranhovo hišo v Črensovcih. Oče je bil vsega trikrat v Ameriki, da bi prehranil in preskrbel ženo in enajst otrok. Po tretji vrnitvi iz Amerike je družina kupila hišo na Kamenščaku pri Ljutomeru, kamor se je preselila l. 1928.

Oče je bil dobrodušen, veder mož svetlih oče in rusih brkov, v poznejših letih nekoliko plešast. Bil je kot pravi Prekmurec globokoveren in po ženini smrti je zadnja leta bil vratar novega bogoslovja v Mariboru, kjer je tudi umrl 10. oktobra 1940.

Mati je bila žena visoke postave, zelo tenkočutnega srca. Kot kmečko dekle je pisala pesmi. Njen sin Alfonz je kot dijak nosil zvezek materinih pesmi pri sebi. Umrla je 28. junija 1938.

Po materi, morda tudi po očetu, so otroci podedovali umetniško nadarjenost. Pri »Škafarovih«, tako so Žižkove po domače nazivali, se je mnogo pelo. Gusti je znan ljutomerski godbenik, kakor tudi mož njegove sestre Nemeč, Angela, redovnica s. Faustina, je mnogo let poučevala glasbo na glasbeni šoli v Ljutomeru, vse dokler ni postala provincialka svoje redovne družbe, Verona, ki je v otroških letih oslepela, piše pesmi. Nekaj jih je objavljenih v zbirki »Naše pesmi«, ki jo je 1973. leta izdala Zveza slepih Slovenije. Alfonz je kazal leposlovne sposobnosti. In končno si je tudi župnik Drago Žižek dajal duška s pisanjem pesmi, ki so pa ostale oblikovno večinoma nedodelane.

Njegova pot do oltarja

Bil je nadarjen, zato so učitelji pregovorili očeta, ki se je že drugič vrnil iz Amerike, da je poslal Karola, kot so ga tedaj imenovali, v gimnazijo v Monoster ob Rabi. Župnik Klekl mu je poiskal stanovanje pri družini Alojza Dravca v Židovi. To je bilo še pred začetkom prve svetovne vojne. Dravec je bil delavec v tovarni svile, sam je imel tri otroke, zato je s hrano bilo težko. Polslepa sestra Verona je morala mesec za mesecem s težkim nahrbtnikom tri ure peš do Sobote, nato z vlakom do Šalovec in spet tri ure peš do

Židove, da je Karlo imel kaj jesti. Med vojno so jo obmejni pazniki večkrat oplenili, zato se je Karol vrnil domov in se oprijel kmečkega dela, posebno ker je bila družina velika, oče pa zopet v Ameriki.

Po končani prvi svetovni vojni je Karol šel k salezijancem v Veržej, tam je končal gimnazijo in nato stopil k salezijancem. Novicijatom je opravljal na Poljskem.

*Župnik
Drago Žižek
in njegova slepa
sestra Verona*

Kot salezijanski klerik se je močno prehladil v hrbtnico, zato se je moral vrniti k staršem. Šest let se je doma zdravil. Medtem je bil zelo delaven član prosvetnega društva v Črensovcih in nato v Ljutomeru. Še iz Sobote so dijaki Martinišča hodili gledat velike igre, Ben Hurja in druge, ki jih je režiral Karlo Žižek ter pri njih sodeloval.

Ljutomerski rojak Janez Trstenjak, ki je bil duhovnik zadrške škofije, je Karla pregovoril, da je šel v Šibenik, kjer so tedaj študirali zadrski bogoslovci, ker je bil Zadar pod Italijo. Novo mašo je imel na belo nedeljo leta 1936. Njegovo bolno mater so z vozom pripeljali v cerkev, med mašo je sedela na nosilih. Zanj je ta nova maša bila zdravilo za bolečo rano ob izgubi mlajšega sina Alfonza, ki je prejšnje leto kot maturant utonil v Muri.

Župnik v Dalmaciji

Škof Mileta je Karla nekaj časa zadržal v semenišču kot prefekta. Nato ga je poslal za župnika na precej oddaljen otok Premudo. Ladja je iz Reke ali Šibenika vozila na Premudo po osem ur ali več.

V mali revni ribiški župniji Premudi, ki je štela 300 duš, je Karlo postal vsem vse: veroučitelj, mašnik, zdravnik, svetovalec in krušni oče. Tu je preživel devet let. Začel je z velikim, pravim misijonskim navdušenjem. Po naravi je bil vesel, duhovit, zelo družaben, zgovoren. Uvedel je pevski zbor, tamburaški zbor, igre. Hodil je z ribiči na nočni ribolov, pomagal je vsem k lepšemu življenju.

Njegovi ljubljenci so bili trije hromi fantje, ki jim je nabavil vozičke, jih naučil domačih ročnih del, da so si služili kruh. Naučil jih je peti in igrati na tamburice. Ti fantje so bili vsakdanji župnikovi gostje, z njim so delili tudi hrano, igro, cigarete in veselje.

Toda prišla so huda vojna leta. Može so pobrali. Ribolov na širokem morju je bil prepovedan in zaradi min onemogočen. Zvez s kopnim ni bilo. Ni bilo kruha. Ljudje so mleli koščice od oljk in iz njih pekli kruh. Karlo s svojo sestrično Marico Nerad je delil z ljudmi vse, kar je imel. Stradali so, z njimi je stradala tudi edina učiteljica na otoku, Žoržova iz Miklavža, Slovenka.

Medtem se je Karla lotila naduha. Takoj po vojni, septembra 1945, je moral na zdravljenje v domače kraje. Zanj so poskrbele redovnice sestre Brezmadežne, v njihovem redu je bila njegova sestra Angela.

Čez leto dni ga je škof imenoval za župnika v kraj Vrsi, ki je na kopnem, 20 km od Zadra. Tudi tu je pomagal ljudem, kolikor je mogel in znal. Čez tri leta je moral zopet v domače kraje na zdravljenje. Obenem se ga začelo lotevati silno domotožje. L. 1950 je bil sprejet v mariborsko škofijo in nastavljen za župnika pri Sv. Bolfenku v Slovenskih goricah, kjer je ostal do svoje smrti.

Pri Bolfenku

Njegova sestra Veronika takole opisuje svojega brata Karla kot župnika pri Bolfenku:

»K Bolfenku je prišel na Petrovo 1950. Z njim je prišla njegova zvesta spremljevalka in gospodinja, sestrična Marica Nerad. Čez nekaj mesecev je vzel k sebi tudi mene in teto Rozo, ki je pa čez nekaj mesecev umrla.

Kmalu po prihodu je začel obnavljati cerkev znotraj in zunaj. Zasadil je novo trto. Župnišče je bilo odprto starim in mladim. Osnoval je mešani in otroški zbor in ju dolgo vodil. Vsak prvi petek je obiskal bolnike, večinoma peš. Zaradi astme mu je zdravnik prepovedal uporabo motorja. Po ravnem se je vozil s kolesom. Zelo ga je izmučilo, ko je moral soupravljati tudi sosednjo župnijo Sv. Andraž, zlasti ker je tja hodil pozimi v vetru in snegu in dežju peš in se je branil postrežbe.

V cerkvi je bil strog. Zahteval je, da ljudje pokleknejo do tal. Dolgo se je boril za to, da moški ne bi med mašo postavali zunaj cerkve. Nekaj časa je dal po evangeliju zaklepati cerkev in je po pridigi molil za tiste, ki zunaj stojijo. Zadnja leta ga je zelo mučila astma in pljučnica, zadela ga je tudi delna kap in končno je v ptujski bolnici umrl za kapjo 31. marca 1974.«

Zanimiva je tale zgodba iz življenja župnika Draga Žižka: Ko je bil misijon pri Bolfenku, je župnik Drago v nedeljo po misijonu stopil na prižnico in rekel: »Dragi verniki, misijon v naši župniji ni uspel, ker si niste med seboj odpustili.« Naslednjo nedeljo je spet oznanil: »Misijon še vedno ni uspel, ker si niste med seboj odpustili, ker se še vedno sovražite in ne govorite med seboj.« Tretjo nedeljo je ponovil isto. Tedaj sta se srečala dva vplivna moža, ki sta si bila nasprotna, in eden od njiju je rekel: »Ti, odnehajva, ker župnik ne bo!« In sta si podala roke. Naslednjo nedeljo je župnik Drago s prižnice oznanil: »Zdaj pa je misijon v naši župniji uspel.«

Življenje je Dragota pestilo. Težko se je skozi revščino in bolezen priboril do oltarja. Njegov oče je šel v Ameriko za kruhom, Drago pa je kot idealist šel za dušami v Dalmacijo, kjer je bilo pomanjkanje duhovnikov. Še dolgo so mu pisali s Premude: »Vratite se nam!« Tam je pustil svoja najboljša leta in svoje zdravje. Srce ga je nazadnje potegnilo v Slovenijo.

Verona Žižek

Moj brat Alfonz

Letos 2. avgusta 1975. bo minilo že štirideset let, kar smo izgubili našega Alfonza. Kot maturant je utonil v Muri. Mnogi so ga radi imeli in se ga še spominjajo. Te vrstice naj obudijo spomin nanj.

Alfonz je bil naš najmlajši brat, enajsti otrok naše družine. Imela sem osemnajst let, ko smo ga dobili. Sprejeli smo ga z veseljem in iskreno ljubeznijo. Postal je ljubljenec naše družine.

V otroških letih je skupaj z nami stradal. Oče je bil v Ameriki, mama z otroci doma, bila je prva svetovna vojna in kruha je manjkalo povsod. Kolikor je danes kruha preveč, toliko ga je bilo takrat premalo.

Alfonza so imeli učitelji radi, ker se je zelo dobro učil. Bil je tudi vesele, prikupne narave. Imel je dober posluš in že v zibelki mi je skušal pomagati, ko sem mu pela uspavanke. Imel je tudi lep glas, zato je pri cerkvenih in šolskih predstavah mnogokrat nastopal. Ministrirati se je naučil že v prvih šolskih letih.

Naš oče so bili trikrat v Ameriki. Ko so se tretjič vrnili, se je ravno odločalo, ali bo Alfonz šel v gimnazijo ali ne. Učitelji, duhovniki in drugi ljudje so svetovali, naj ga pošljemo naprej. Tudi sam je želel. Toda zaradi revščine smo se težko in pretežno odločili za ta korak. Končno je Alfonz pogumno nastopil pot revnega študenta. Ker zaradi visokih cen spočetka nismo mogli v Murski Soboti najti zanj primerne stanovanja, je nekaj časa hodil v šolo peš. Kaj pomeni za takega šolarja vsak dan pešačiti iz Črensovec v Sobotu, šestnajst kilometrov, to si današnja mladina težko predstavlja. Nazadnje je bil sprejet v salezijanski zavod Martinišče, kjer se je zelo dobro počutil in je tudi sodeloval v tamburaškem zboru.

Tista leta je bila v Soboti samo nižja gimnazija, zato je v petem razredu Alfons moral oditi v Maribor. Stanoval je pri znancih, kjer je imel tudi večerjo. Zajtrka ni imel, kosilo pa je vsak dan razen ob nedeljah dobival v frančiškanskem samostanu.

Neko nedeljo okoli poldne je s knjigo v roki sedel v parku. Mimo pride njegov profesor Pirnat. Vpraša ga: »Ste že opravili kosilo?« — »Sem,« je

odgovoril. — »Kje?« je vprašal profesor. — »Na Gosposki ulici.« — »Pri kom?« je dalje vrtal profesor. — »Gor in dol sem šel pa je kosilo minilo.« — »Kaj? V nedeljo nimate kosila?« — »Ne,« je rekel Alfonz. »V nedeljo ga v samostanu ne delijo.« — »A tako! Potem pa kar z menoj!« Alfonz se je obotavljal, toda moral je ubogati. Od tiste nedelje naprej je imel kosilo pri profesorju Pirnatu.

Naslednje leto 1932 je Alfonz odšel v Ljubljano. Njegovi prijatelji iz soboških let so povečini študirali v Ljubljani in so ga potegnili s seboj. Organizirani so bili v prekmurskem dijaškem društvu »Zavednost« in so si med seboj pomagali. O teh njegovih letih ve povedati njegov prijatelj Pavel tole:

»Z Alfonzom sva stanovala v dijaški sobici v Zvonarski ulici. Tu in na drugih dijaških stanovanjih smo se Prekmurci redno sestajali. Preživeli smo mnogo veselih ur, posebno ko smo se s počitnic vrnili z nabasanimi pletenimi košarami, polnimi kolin in domačih dobrin. Pokvarjeni nismo bili, toda marsikaj »prekšenega« smo ugnali. Če sta prišla k nama Naci Kranjec in njegov brat Ivan, je kipelo od zvenečega smeha. Naci se je smejal, kot bi orehe presipaval. Spomnim se, da je Ivan nekega večera kot za stavo pojedel 22 jabolk, ki niso zrasla na našem vrtu ...

Alfonz je bil prijeten tovariš, vesel, družaben značaj in duhovit. Bil je v Marijini kongregaciji in pozneje pri mladcih. Pisal je črtice in pesmi ter jih objavljaval v Mentorju pod imenom »Bogomir«. S pesnikom Cenetom Vipotnikom ter njegovim bratom Janezom je bil v prijateljskih odnosih. Skupaj smo otepali fižol v Ljudski kuhinji. Cene ga je mnogokrat povabil k sebi zaradi družbe. Zelo rad ga je imel in tudi na grobu mu je govoril.

Tamburaški zbor v Martinišču 1930. Alfonz Žižek je v prvi vrsti na levi strani.

Nekega večera, bila je jasna mesečna noč, sva kot po navadi zvečer legla. Ko je Alfonz mislil, da jaz že spim, je tiho vstal, se oblekel in odšel. Dolgo ga ni bilo nazaj. Kje je bil, sem zvedel šele iz Mentorja. Šel je na ljubljanski grad uživat mesečno noč. Seveda smo ga zaradi takih reči prijateljsko dražili.

Med počitnicami smo se doma v Prekmurju in Pomurju zbirali v Zavednosti. Prirejali smo sestanke, izlete, tečaje, nabiralne akcije za pomoč revnejšim dijakom. Za temi besedami se skriva mnogo lepega.

Alfonz je bil zelo družaben in odkrit. Vedeli smo za marsikatero njegovo skrivnost, tudi za bolezen, ki se ji pravi ljubezen. Imel pa je tudi svoj svet zase in vsega v njem nikoli nismo dotipali. V notranjosti je doživljal svoje najbolj osebne boje.

Po maturi nam je povedal, da bo šel v bogoslovje. Žal nam je bilo, da se bomo ločili, kajti večina nas je študirala na univerzi v Ljubljani. Odgovarjali smo ga in ko je g. Klekl za to zvedel, se je hudoval na nas. Kljub temu, da smo ga mi vlekli v našo smer, je Alfonz imel svojo trdnost v sebi.«

Kar piše prijatelj Pavel, smo doživljali tudi v domači družini. Družba ljubljanskih dijakov je na Alfonza zelo dobro vplivala. Ko sta z bratom Karlom, ki je tedaj bil v bogoslovju v Šibeniku, prišla domov na počitnice, je bilo pri nas zelo lepo. Naša mama, ki je že dve leti ležala zaradi protina, je kar pozabila na svojo bolezen in čisto oživela. S kakšnim veseljem sta delala doma! Ko sta pa odhajala nazaj v šole, so jima mama, čeprav bolni, spekli presne pogačice, da sta jih imela potem še tedne in tedne za priboljšek.

Bala sem se za Alfonza, da se v svetu ne bi pokvaril. Pomirjeval me je: »Ne boj se! Ne zaupam vase, zaupam v Boga. In brez boja ni zmage!«

Po maturi je prišel domov z jutranjim vlakom, ki je tedaj odhajal iz Ljubljane ob pol enih zjutraj. Čakali smo ga. Prišel je veder, nasmejan. Bilo je, kakor bi sonce posijalo v našo preizkušano družino. Bil je kakor radostni sončni žarek, ki nas je obiskal. A sijal nam je, žal, le nekaj tednov.

Povedal nam je, da namerava v bogoslovje. Spominjam se neke malenkosti, ki mi je odgrnila njegovo dušo. Nekega dne smo si stavljali uganke, tako za šalo. Tudi on je vprašal: »Kaj je najlepše na svetu?« Ugibali smo, a nihče ni uganil njegove misli. Tedaj je sam odgovoril: »Najlepše na svetu je srečno umreti. Ker če srečno umremo, bo vsa naša večnost srečna.« Obmolknili smo. To ni bila več šala. Bil pa je žarek iz njegove duše. Vedeli smo: Čeprav je tako vesel, misli tudi na takšne reči. In kdo bi bil tedaj mislil, da bo naslednjo soboto večnost že njegova.

Študentje v Ljutomeru so priredili neko igro. Potem so pospravljali kulise in vračali sposojene igralske obleke. Mimogrede so se ustavili tudi pri Muri in se kopali. Alfonz ni znal plavati. V šali so drug drugega izzivali, kako daleč si kdo upa na globoko. Z nekim tovarišem sta šla dalje in dalje, tedaj je Alfonzu zmanjkalo tal in vrtinec ga je potegnil na dno. Drugi dan bi moral v Celje na dijaški tečaj, toda zaman so ga čakali. Iz časopisa so zvedeli, zakaj ga ni.

K nam na Kamenščak — tja smo se namreč preselili iz Črensovec — je tisto soboto proti večeru prišla strašna novica: Alfonz je utonil v Muri. Nismo mogli verjeti. A bilo je vendarle res. Kako je to zadelo našo ubogo,

bolno mater! Tiste dni in noči nismo spali. Molili smo in molitev nam je bila edina tolažba. Takrat smo spoznali, kako dobre ljudi imamo okrog sebe. Kako so nas tolažili in vsak je pomagal, kolikor je mogel.

Medtem so Alfonza iskali v Muri. Zaman. Naslednji dan, v nedeljo, bil je lep sončen dan, so takoj po maši šli moške in fantje k Muri, da bi ga iskali. Zaman. Šele v ponedeljek okrog tretje ure popoldne ga je na Srednji Bistrici opazil brodar in ga potegnil v čoln ter spravil na breg.

Okoli mrtvega se je zbralo mnogo ljudi. Ker je dovoljenje za prevoz v Ljutomer prišlo zelo pozno, so ga šele ponoči pripeljali na ljutomersko pokopališče. Mladina pomurskih vasi ga je obsipala s cvetjem, spremljali so ga sošolci z gorečimi plamenicami.

Očeta je Alfonzova smrt zelo prizadela. »Če bi nam vse pogorelo in če bi vse izgubili, samo da bi nam on ostal!« Ubogo mamó smo drugi dan z vozom peljali na pokopališče. Božala je mrtvega, težko se je odtrgala od njega, pogreba se ni mogla udeležiti.

Pogreb je bil veličasten, toda Alfonza nismo več imeli. V hladnem grobu je zemlja zagrnila cvet, ki mu ni bilo dano, da bi se popolnoma razvil in prinesel polni življenjski sad.

Ko zdaj po štiridesetih letih pri svoji oslepelosti mislim nazaj, se sprašujem, kaj bi bilo iz našega Alfonza, če bi bil ostal živ. Koliko hudega je medtem prišlo na svet. Kako težke preizkušnje vere in poštenosti bi moral prestati. Toliko njegovih tovarišev je čez sedem, osem let požela druga svetovna vojna. Ali ne bi za tega ali onega bilo boljše, če bi bil kot cvet požet? Vseveden je tisti, ki nam je takrat Alfonza vzel, če smemo uporabiti to trdo besedo; ki je dopustil, da nam ga je Mura vzela. Iz svete vere sije vsem potrtem in žalujočim upanje, da s smrtjo ni vsega konec, zato nas čaka snidenje v večnem in lepem. Alfonz, Tvoj veseli smehljaj čaka na nas!

Drago Žižek

K vam domov

Vihar je prestal ...
V daljavi se svita,
Nad mano pa noč je
še vedno v oblake zavita.
Oh kdaj bo nad mano
nebo se zjasnilo?
Kdaj sonce mi v dušo
radost bo vlilo,
da najdem stezó,
ki vodi domov,
v slovensko zemljó?

28. 8. 1945.

Kolesarska opojnost

Vsaka nedelja zbuja v meni poseben nemir, neko nejasno hrepenenje, da bi nekam šel, nekam daleč. Danes ne bo ostalo samo pri hrepenenju, kajti moj konjiček je osedlan, sape ima dovolj, vse, kar je na njem gibljivega, sem namazal s finim oljem, da veriga neslišno in z lahkoto drsi preko torpeda. Desni pedal res nekoliko škriplje, toda tega ni sam kriv, ampak menda moja neenakomerna telesna sila, ki je na desno usmerjena, kar je spričo mojega poklica razumljivo.

Na prtljažniku je dokaj velik nahrbtnik, skrbno privezan, da ga zračni pritisk, ko zajamem veter v svoja mlada jadra, ne bi odpihnil in odnesel s kruhom in obleko vred. Sicer pa ni samo kruh in obleka, ampak takole za zdravilo sem vzel tudi stekleničko naše goričke domače slivovke, ki je dobra za mraz in še boljša v vročini, ki zdravi rane in odrgnine, največkrat pa zobobol, zato jo je treba večkrat vzeti v usta, je pa dobra tudi za dobro in slabo voljo.

Župnik, moj šef, se mi že ves teden posmehuje, in čim bolj se bliža trenutek odhoda, tem bolj je radoveden, ali ima res tako bedastega kaplana, da bo s kolesom šel na tako dolgo pot. Vsi, ki me srečujejo te dni, se mi nekako škodoželjno, pa tudi porogljivo, nekateri pa pomilovalno muzajo.

Laci bači, šolski upravitelj, kot kruh dobra duša, pa me je kar naravnost napadel na cesti:

»Bog vas je dal, gospod kaplan, čemu neki se dajete ljudem v zobe. Bili ste vendar tako resen človek, zdaj pa naenkrat taka oslarija.«

Najprej sem pošteno zardel, čeprav nisem bil čisto prepričan ali res moram zardeti. Nisem namreč vedel, o čem mož govori.

»Toda kaj? Kakšna oslarija?«

»No vidite, saj sem vsem rekel, da tako nor vendarle niste.«

»Hočete reči, da nor sicer sem, samo ne tako zelo.«

»Ne, saj veste, da ne mislim tako. Pa zdaj je vse dobro. Sem pač nasedel. Ljudje govorijo kar tjavendan kakšne neumnosti.«

Zdaj sem bil še v večji zadregi. Kaj neki ima možak za bregom? Delam se brezbriznega in rečem:

»Seveda, seveda. To ni nič hudega. Sicer se pa za nekaj dni umaknem, pa bodo pozabili, če so kaj imeli zoper mene. Grem na izlet.«

»Torej vendarle! Gromska strela, torej vendarle! Jaz pa sem že mislil, da sem nasedel. Greste torej, da, greste. No in kam, če smem vprašati? Pravijo da v Budimpešto. Naravnost v Budimpešto!«

»Tako je.«

»In vi, vi! Pa kaj se razburjam. Saj ne more biti res. Vi, kako greste? Z avtom, vlakom, letalom kar takole po zraku, ali pa ste morda naprosili gospoda grofa v Bögöte, da vam posodi četverno vprego, ali kako?«

»Ne, nič takega. Grem kar s kolesom.«

»Mili Bog, saj to je, saj ste —! Torej z vsem spoštovanjem, gospod kaplan, toda to, kar ste rekli, je prava norost.«

Mož je postajal čisto moder in bal sem se, da ga bo prizadelo, tako se je razburil. Toda razvnel se je vedno bolj.

»Zakaj bi bila to taka norost? Saj Budimpešta vendar ni nekje na drugi strani oceana, da se s kolesom ne bi dalo priti tja«.

»No, saj to je! To je tisto, da. Ta partizanski kaplan misli, da je Budimpešta tukaj za oglom. Če stopite v stolp, boste za tistimle hribčkom zagledali križ na Matjaževi cerkvi v Budi. Zato je tja priti kar tako: vsedeš se na kolo, nekajkrat poženeš, pa že lahko rečeš prvi kelnarci v predmestju Budimpešte dober dan! Kaj? To si vi mislite! Kakor da je naša Madžarska malo večji Vendvidék, kaj?«

»No malo večja je že. Ne bom rekel, da ne«.

»Malo večja! Oče v nebesih, malo večja je rekel, si ga slišal, da je rekel malo večja! Pa kaj bi vam zameril! Če res nameravate v Budimpešto, s kolesom v Budimpešto, — prišli tja tako ne boste nikoli, s kolesom že ne, — tako in tako niste prištevni. Oprostite, toda dobra sva si in to vam lahko v obraz povem«.

»Toda zakaj ne bi prišel?«

»Najprej zato ne, ker ne znate tja. Drugič zato ne, ker je to predaleč, za kolesarja namreč. Tretjič boste že pred Vesprémom dobili takšnega volka, da vas noben padar v enem letu ne pozdravi. In končno zato ne, ker ste pameten človek. Doslej sem vas namreč imel za pametnega, odslej pa res ne vem. Morda bom prisiljen svoje mnenje o vas spremeniti.«

Hotel sem nekaj reči, toda ni mi dal do besede. Bil je dober človek, zato sem ga poslušal, čeprav sem vedel, da ga ubogal ne bom, saj je s Štefanom že vse dogovorjeno in greva, pa če se bo Madžarska razklala od jeze na dvoje prav po tisti cesti, kjer bova vozila.

»Veste, sem precej starejši od vas in mi lahko verjamete, da marsikaj vem. Poznam pametne in nore ljudi. Ljudi, ki si dajo kaj dopovedati in ljudi, ki jih prigovarjanje v njihovi neumnosti še spodbuja.

Ne rečem, kolo je dobra stvar. Vidite, kadar me kaj prime in prime me navadno takrat, ko me mati, to je žena, saj razumete, kaj ujezi, pa se vsedem nanj in se odpeljem do sosednjega učitelja v Bögöte. Štiri kilometre. Pridem pa v dobre pol ure, sicer bi hodil peš dobro uro.

Ampak Budimpešta, dobri moj človek, to je pa norost. Norost, če imaš vlak. Glejte, pred petimi leti sem bil v Budimpešti. Veste, žena je silila: »Pa drugi vsi pripovedujejo, kam so hodili, kje so bili, kaj vse so videli, mi pa čepimo kot molji v krznu v tem peresteškem gnezdu in se ne ganemo nikamor.

Dobro. Res se ne ganemo. In sem popustil Pa smo šli. En dan smo se vozili, ves dan. Tri dni smo bili tam. Zopet en dan v vlaku. V vročini, vam povem, kakor je v vicah gotovo ni. In v kakšni gneči! Nisi smel izpustiti prtljage, nisi mogel na stranišče, ni bilo vode, pivo so na vsaki postaji drug drugemu trgali iz rok in polivali. Jaz pa sem jezik nosil kot pes zunaj in vse do doma čakal na požirek. Je to vredno, vas vprašam?«

»Gotovo ne, zato pa grem s kolesom«.

»Sveta nebesa, to vam hočem ravno reči. Če že z vlakom toliko trpite . . . ! Pa kaj mu pripovedujem! Če pri uri kolesje ni v redu, ne pomaga noben kazalec.

Kar dajte, dajte! Le osmešite se! V Budimpešto takointako ne pridete, to vem zagotovo. Če ne prej, drugi dan se boste na cesti lepo obrnili. Pa naj vas ne bo sram, saj veste, pameten raje prej odneha.

Zbogom, pa srečno pot! Če v nedeljo greste, se v torek tako ali tako

vidimo. Lahko prisežem, da boste takrat že doma. V Budimpešto hoče, ta slavski osel! Žal mi ga je, saj je drugače čisto dober in pameten človek.

Župnikova sestra Pavla je pa vzela stvar bolj zares. Spravila mi je skupaj nič koliko kart za kruh, za moko, za mast, kajti vojna je in brez kart ne dobiš na tem ljubem svetu ničesar, čeprav od lakote umrješ.

Toda kaj meni kartel! Na sori mojega konjička imam tri Benkove salame, dobrega pol metra dolge in maščoba že rahlo sili skozi časopisni papir, kako tudi ne bi, saj je julijska vročina in če so količkaj prida, se morajo potiti.

Ko župnik zagleda, kam sem jih namestil, skoraj počí od smeha, Pavla pa pravi:

»To je gotovo za vabo, kakor bi konju med dirko pred gobcem držal šop dišečega sena. Stavim, da imate kos kruha v žepu in vam manjka samo to, da si pipec obesite okoli vratu in med vožnjo lahko obedujete.«

»To tudi bom. Samo steklenico si moram še obesiti na krmilo.«

Pri vsaki hiši je nekdo zunaj. Nedelja je in imajo čas. Predvsem pa čakajo, kako in kakšen se bom odpeljal. V talarju menda že ne bom kole-saril čisto do Budimpešte, drugače pa me še niso videli in najbrže mislijo, da sem v talarju prišel na svet.

Zdaj pa sem v pumparicah, v pasu tesno preščipnjen z jermenom, imam na sebi srajco s kratkimi rokavi, toda te ni videti, ker imam na sebi kratek in lahek jopič brez podloge, prav za take vroče dni. Tudi tega bom slekel, toda ne prej, dokler ne privozim mimo zadnje hiše v vasi.

Malo nerodno mi je, ko me gledalci takole ocenjujejo in komaj čakam, da pride Štefan in odrineva. Toda on mora do mene narediti že 30 kilometrov po ne preveč lepi cesti, to se pravi, da imam precej prednosti pred njim in me danes nikakor ne bo mogel pustiti zadaj.

Zdajle so na spodnjem koncu zagagale gosi in prhnile s ceste na vse strani kot bel oblak, potem se pa takoj zgrnile skupaj in tiščale kljune druga k drugi, kakor da se neznansko radovedno sprašujejo, kaj je to bilo, kar je pravkar s toliko hitrostjo planilo med nje. Jastreb ni bil, lisica tudi ne, kaj bi torej moglo biti, da so kokoši zavreščale in pujski spustili svoj grizljaj?

Toda že je tu na hribčku, v elegantnem loku zavije okrog cerkve, zavre pa s tako silo, da se kolo pri priči zasuče za sto osemdeset stopinj in gleda v smeri najinega odhoda. To se pravi napraviti vtis!

»Strela ga oplazi!« slišim Laci bačija, ki vse to bravurozno početje opazuje čez plot. »Ta je še hujši kot naš kaplan! Če se bo to dobro izteklo? Mama, pridi hitro! Naj me rak, če so to posvečene osebe! Cirkuški, ne pa posvečeni ljudje. Ko bi ga videla, kako je priletel!«

To je seveda Štefan. Toliko, da pozdravi naše, že je v sedlu in vidim samo še njegovo zadnjo plat in gola stegna, kako se spušča po kratki toda hudi strmini navzdol, jaz pa tesno za njim.

Samo malo še pomaham našim, navsezadnje se le ne bomo tako kmalu videli.

Komaj za tren očesa se ozrem in že ni pod menoj ničesar več. Krmilo mi je nekaj iztrgalo iz rok, sedež je ostal nekje spodaj ali zadaj, noge so zaman iskale pedalov, izgini! so.

»Čudež božji, zemlja se je udrla,« sem pomislil. Pa se ni, kajti prav takoj sem priletel nanjo s tako silo, da je precejšen kos hlač na desnem

kolenu kar izpuhtel, na obeh komolcih pa je suknjič kazal hudo odrgnino.

Planem pokonci, kajti misel, da se mi je to pripetilo vsem na očeh, da je vse naokrog nastala grobna tišina, ki pa utegne zdaj zdaj zahrumeti od škodoželjnega krohotanja, mi je dala silnih moči, da sem skočil po kolo, ki je žalostno in nebogljeno s presukanim krmilom ležalo v izkopanem jarku, ki ga nisem opazil in kateremu se je Štefan izognil s takim sijajnim S, jaz pa sem se, neumen kakor sem, oziral kot Lotova žena, zdaj pa je tu kazen.

Toliko sem videl, da je Pavla stekla na pomoč, zato nisem imel časa ničesar popravljati, ampak z nahrbtnikom, visečim nemarno na eno stran, da so naramnice igrale cimbale na kolesnih žbicah, in s krmilom, ki sem ga držal, kakor se drži krmilo na čolnu, ker je bilo premaknjeno za devetdeset stopinj, sem zdirjal za Štefanom z eno samo željo: čimprej priti izpred oči vseh, ki so bili priče mojemu spodrsljaju, ki pa ni bil nikakršen spodrsljaj, ampak prav hud padec.

Spodaj na cesti slečem suknjič in šele zdaj vidim, kako sem si odrgnil kožo na obeh komolcih.

Štefan me nezaupljivo opazuje in pravi:

»Kaj pa je to? Kaj si si naredil?«

»Ti si nisi? Veš, to je sijajno zdaj, ko je taka vročina. Naredil sem si na komolcih luknje v kožo, da lahko pod njo kar naprej kroži sveža sapa. Sem mislil, da si si tudi ti omislil kaj takega.«

»Če bi imel luknjo v glavi kakor ti, bi si tudi jaz zmislil kaj takega. Kakšno pa je kolo? Ti si padel, človek?«

»Kje pa! V tistem zavoju, saj veš, sem vozil tako hitro, da se kolo ni utegnilo obračati s krmilom in je v obračanju nekoliko zaostalo. Pomagaj mi ga zravnati!«

»Začetek že ni kaj prida, to lahko povem. Če bo šlo tako naprej, te bom moral po kosih pošiljati domov.«

Pa ni bilo treba. Hude odrgnine so me res nekoliko pekle, toda to je bilo kmalu pozabljeno. Vozila sva po prelepi cementni cesti, ki vodi iz Gradca v Budimpešto in je bila še čisto nova, sivkasto bela s črnimi asfaltnimi progami počez.

To je cesta prijateljstva. Prijateljstva, kakor je med volkom in jag-njetom.

Frida Kovač:

Novo življenje

Renata je stala v skromni podstrešni sobici ob oknu in gledala z velikimi prestrašenimi očmi na blazni promet velikega tujega mesta globoko pod seboj. Že tri mesece je živela v tujini, daleč od doma, odtrgana od družine, od varstva staršev in njihove tople ljubezni. Še vedno se ni mogla privaditi nepoznanemu okolju, nepoznanim ljudem, tujemu jeziku, ki ga je komaj začela razumeti, delovnemu mestu v tovarni z neusmiljeno naglico in utrujajočo pazljivostjo pri stroju, ki ga je morala brezhibno obvladati, da ne bi povzročala zastoja dela na tekočem traku. Toliko vabljivega in omamljivega so pripovedovale njene vrstnice, ki so bile že leta zaposlene v tujini,

o zaslužku, o zabavah, o zadovoljstvu, ki ga tam uživajo, da se je še sama odločila za zaposlitev zunaj doma. Starši so sicer nasprotovali, češ da je še premlada, toda ni se dala odvrniti od svojega namena. Vse je šlo po njeni želji. Hitro je dobila delo, našla poceni sobico pri prijaznih ljudeh, privadila se je svojega posla, tiho in vestno opravljala svoje delo in kazalo je, da gre vse po sreči. Toda prišlo je domotožje, osamljenost, ker Renata ni bila lahkomišelnost dekle, ki bi se brez premisleka družila z znankami na zabavah in plesih ter se zabavala s fanti, si iskala v prostem času dvomljiva poznanstva in tako preživljala prosti čas. Raje je sedela doma, se učila nemščine, si skrbno urejala osebne stvari in pospravljala sobico. Sodelavke in znanke so jo nekaj časa vabile, potem so jo pa pustile, češ da je pusta in dolgočasna. Tudi fantje se več niso zanimali za njo, ker jim je bila preveč krepostna in poštena, čeprav je bila Renata lepo dekle, postavna in privlačna, temnih las in sinjih oči, skrbno urejena, varčna in pridna. Bila je vaški otrok, ki je zrasel med polji in travniki, pod toplim soncem in modrim nebom. Vdana je bila naravi, tako da so jo velikani iz betona in železa težili in strašili. Hrepenela je po zelenju, po prosti naravi in če je kdaj na kratkih samotnih sprehodih videla na robu mesta hišico, kokoši ali umivačo se mačkico, je zajokala.

V tovarni je delal blizu nje Milan, rojak, toda iz drugega konca naše domovine. Bil je postaven moški, vedno vesel, nasmejan, tudi vedno pripravljen Renati pomagati, če je bila v kaki težavi pri delu. Opazoval jo je in videl, da je otožna in tiha. Ob priliki jo je vprašal med delovnim odmorom, ali jo tarejo skrbi.

»Ne,« je odgovorila Renata, »morala bi biti zadovoljna, ker je vse v redu. Delam, zaslužim, dosegla sem, kar sem si želela. Toda sama sem in to me boli, Doma smo bili srečna družina, starši, sestra, tu si ne najdem družbe. Verjetno sem sama kriva«.

»Ne bi rekel,« ji je pritrdil Milan, »nisi pač take vrste, ki se hitro družijo, lahkomišelnost pripravljajo denar in mislijo samo na zabavo. Takih deklet je malo — vseč si mi, Renata! Če hočeš, si bova lahko dobra prijatelj, ne glej tako prestrašeno, nič slabega ne mislim. Končno sva rojaka, lahko mi zaupaš«.

Renata je zardela.

»Lepo bi bilo, če bi se lahko včasih s kom pogovarjala, toda hitro bi naju vzeli v zobe, ne želim tega!«

»Ne bodi smešna«, ji je prigovarjal Milan, »nihče ne bo vedel za našo prijateljstvo, nimam mnogo znancev, sam sem tukaj iz našega kraja. Resen človek sem, nekaj si hočem prihraniti in potem se vrnem na svoj dom. Isto usodo imava, istega mišljenja sva, torej na dobro prijateljstvo!«

Ponudil ji je roko in ona jo je sprejela z zaupljivim in srečnim nasmeškom.

Renatino življenje se je spremenilo. Ob prostih nedeljah sta se v dvojce odpeljala v naravo in na dolgih sprehodih zajemala nove moči za delo. Ona je postala vedra, nasmejana, pripovedovala je o svojem življenju doma, o lepih otroških letih v skromnem, toda lepem domu in o globoki ljubezni do dobrih staršev. Milan je bil sicer bolj redkobeseden, malokdaj je omenil svoj dom, niti prav vedela ni za njegov rojstni kraj, — »nekje tam dol« je vedno rekel. Renata nikoli ni spraševala, toda čutila je zadovoljstvo in srečo ob njegovi strani, zaupala mu je, ker ni bil nikoli nasilen ali nesramen. Pri-

jel jo je včasih nežno za roko, ali položil svojo roko čez njena ramena. Tako sta hodila, posedala v gozdu, se okrepčala v malih gostiščih ob cesti in se zadovoljna vračala zvečer v svoja stanovanja. Zima je ovirala dolge izlete in Renata je Milana večkrat povabila na čaj v svojo toplo sobico. Končno pa je le prišel dan, ko ji je položil roke okrog vratu in ji rekel, da jo ljubi. Renata se je srečna privila k njemu in mu šepetaje priznala, ga ona tudi ljubi. Bila je prepričana, da spadata dva človeka, ki se imata tako rada, tudi skupaj in sicer za vse življenje. Če pa je začela kovati načrte, je postal Milan redkobeseden in se je izogibal kakršnikoli obljubi, — toda Renata tega sploh ni opazila. Njegovo molčečnost je imela za potrditev. Vedno več časa je Milan preživel pri Renati, njena ljubezen je postala vedno močnejša in vsa se je predala njegovim željam v globoki veri, da ju nič na svetu več ne more razdvojiti.

Prišel je dan, ko je Renata ugotovila, da je postala mati. Prestrašena in srečna obenem je pričakovala Milana, da mu sporoči osrečujočo novico, ki bo končno tudi njega privedla do izjave, da se poročita.

Milan je prišel nasmejan, kot vedno, natovorjen z malimi presenečenji, ki jih je vedno prinašal za skupno bivanje, objel je dekle in veselo dejal: »Danes si bova naredila zopet lep dan, tako srečen sem, da te imam, moja Renata!« Srečno se je nasmejala: »Tudi jaz sem srečna s teboj, moj dragi! Neko skrivnost ti danes povem, upam, da se je boš tudi ti veselil!«

»Vse me veseli, kar mi poveš, srček moj. Samo nekam bleda si danes. Ne počutiš se dobro?«

»Dobro mi je, samo malo omotična sem,« je odgovorila. »Milan, ne vem, kako ti naj povem — nisva več sama, iz najine ljubezni je vsklilo še tretje bitje, otroka bova dobila. Si vesel? Reci, da! Tako srečna sem, sedaj bomo prava družina in nikoli se več ne ločimo, kajne?«

Tišina v sobici je bila neznosna, samo polena v peči so prasketala. Milan je stal smrtnobled kot vkopan pred njo. Renata je zrla v ta blede ljubljene obraz in mrzel strah je grabil njeno srce. Kaj je le z njim? Njegove objemajoče roke so padle z njenih ramen. »Zakaj nič ne rečeš?« je šepetala. Milan je globoko vzdihnil: »Se ne motiš?« je vprašal odsekano.

»Ne,« je odgovorila, »čakala sem dovolj dolgo, včeraj pa sem bila na zdravniškem pregledu, vse je v redu.«

Tedaj je zakričal: »Zakaj pa nisi takoj povedala, zakaj si tako dolgo čakala? Takoj v začetku bi si lahko hitro pomagala.«

»Kaj bi si naj pomagala?« je vprašala hripavo.

»Ne vprašaj tako neumno,« jo je zavrnil. »Otroka ne smeš in ne moreš roditi, si razumela?«

»Zakaj ga ne smem roditi? Najin je, ljubiva se, poročiva se in srečna bova!« je rekla Renata odločno.

»Ne,« je odgovoril Milan, »ne moreva se poročiti. Ljubim te Renata, to je resnica, toda jaz sem poročen in imam dva otroka. Nikoli jih ne zapustim, sedaj veš!«

Renata je tiho sedla na stol in strmela v praznino. Porušil se je njen svet, njena sreča, njeno zaupanje. Mrzel pot ji je stal v velikih kapljah na čelu, roke so se ji tresle, toda besede ni mogla izgovoriti. Milan jo je prestrašeno gledal: »Renata, pomiri se vendar! Podlo je bilo od mene, da ti nisem povedal resnice, toda prepozno je. Mislil sem, da si pametno dekle in

se znaš zavarovati. Pomagal ti bom, našel bom zdravnika za vsako ceno, da te osvobodi. Vse bom naredil, samo razumi, ni drugega izhoda!»

Renata je premikala usta, toda ni spravila glasne besede iz njih. Potem je šepetala: »Idi — idi, naj te ne vidim več!»

Milan je odšel, ona pa se je v svojem obupu vrgla na posteljo in jokala — jokala. Pomislila je na dom, na starše, ki so ji dali toliko dobrih nasvetov na pot, ki so jo hoteli obvarovati vsake nesreče, ki so jo vedno razumeli in ji pomagali. Kaj bodo sedaj rekli, ko se je po lastni krivdi, v otroški zaupljivosti zagnala z odprtimi očmi v nesrečo? Sedaj ji je postalo jasno, zakaj ji je Milan tako malo pripovedoval o domu, zakaj ni nikoli koval načrtov, niti omenil poroke. Stisnila je zobe, otroka pa ne bo dala, živo bitje je, ki ima pravico do življenja. Umor bi bil! Tresla se je v grozi, ker je že ljubila to nerajno bitje. Potem pa so prišli zopet dvomi, mislila je na sramoto, na govorice doma, pomilovanje, škodoželjnost njenih vrstnic, ki so se ji rade posmehovale zaradi njenega »svetništva«. Kar je pa glavno, kako bi sprejeli starši otroka brez očeta?

Renata je vsa izmučena in do smrti utrujena, bleda in onemogla stala drugo jutro ob stroju in samogibno opravljala svoje delo. Milan jo je opazoval. Izogibala se je njegovemu pogledu, po delu pa je brez pozdrava odhitela mimo njega na ulico. Pobegnila je v svoj mali svet, v sobico, kjer se je še edino počutila na varnem. Proti večeru se je pojavil Milan. Renata je stala ob oknu, niti ozrla se ni, ko so vrata zaškripala, preveč dobro je poznala njegove stopaje, vsedel se je na svoje staro mesto, dolgo sta molčala, dva človeka, ki sta si nekaj časa pomenila vse in si nimata več kaj povedati.

»Renata,« je končno spregovoril Milan, »ne bodi taka. Pametno se je treba pogovoriti, sama veš, da sva oba kriva. Ne sovraži me, vendar sva se ljubila in srečna sva bila.«

Naglo se je obrnila: »Ti imenuješ srečo, zgrajeno na laži? Vedel si, da se enkrat mora zrušiti zgradba tako imenovane sreče, vendar si me izkoristil, to je podlo, umazano, to je zločin!«

»Renata,« je rekel tiho, »včeraj sem ves dan iskal zdravnika, strokovnjaka, ki je pripravljen, da ti pomaga brez tveganja. Nočem ti povzročiti nesreče, toda videti moraš da drugače ne gre. Tudi za tebe je najbolje tako, nihče ne bo vedel — drugo srečo najdeš — Renata, prosim!«

»Nihče ne bo vedel,« je hripavo odgovorila, »to ti je najbolj važno, kajne? Toda eden je, ki bo vedel in to je Bog nad nami. Si brezverec? Ne misliš na to, da me nagovarjaš k umoru? Da ubijeva najinega otroka? Oh nebesa, kam sem zabredla? Kaj naj storim?«

Milan se je naglo dvignil: »Tukaj v kuverti je tisoč mark, del mojih prihrankov. Jutri ob štirih popoldne te zdravnik pričakuje, ne boj se, vse bo dobro. Honorar kar položi na njegovo pisalno mizo, vse je dogovorjeno. Na listku je naslov. Pojutrišnjem te prijavim, da si zbolela, obiščem te in poskrbim za tebe. Vse naredim, kar želiš!« Hitro je zapustil sobo.

Renata je gledala kuverto z odkupnino njene sreče. Vročična je hodila okrog. V neprespani noči se je borila z vestjo in končno drugi dan ob določenem času poiskala ulico in hišno številko, napisano na listku. Na veliki tabli je čitala ime zdravnika. Dolgo je stala, strmelna v hišo, potem stopila v razkošno stopnišče in zopet stala pred belo lakiranimi, bleščečimi se vrati, samo na gumb je treba pritisniti in pekel se odpre. Od bližnjega stolpa so zadoneli štirje težki udarci, — usodna ura! Tedaj je Renato spreletelo in

zdivjala je nazaj po stopnicah, dirjala po ulici in se šele podzavestno ustavila pred vrati male prijazne cerkvice, ki je imela vablivo odprta vrata. Vstopila je, prijetna tišina jo je objela, vsedla se je v prvo klop in trepet njenega napetega telesa je popustil. Nagnila je glavo na sklenjene roke ter z otroškim zaupanjem začela moliti: »Bog, pomagaj mi, daj mi moči, da otroka ne dam, tvoje stvorjenje je in moja sreča bo. Nikoli več ne bi našla miru — Bog moj, usmili se —«

Mirno se je dvignila, srečen izraz na obrazu je potrdil njeno odločitev. Naslednji dan je zbrana stala pri stroju, se prijazno nasmejala sodelavkam, pozdravila znanke in zbrano delala. Milan je bil nemiren in živčen, ni pa mogel govoriti z njo, izmikala se mu je. Pozno popoldne je prišel na njen dom. Sedela je pri mizici ob oknu in pisala, Dvignila je oči: »Prav, da si prišel. Vrnem ti denar, ne rabim ga! Evo, tvoja kuverta je nedotaknjena!«

»Kaj, je vse v redu?« je vprašal z žarkom upanja.

»Da, v redu je,« je odgovorila. »Otroka bom imela, zlatega malega otroka, ki bo samo moj. Nihče ne bo vedel, kdo je bil njegov oče, sama bom skrbela zanj, delala, ga vzgajala. Ne boj se, ti junak, ne bom razdrla tvoje sreče, ne bom posegala v tvoje življenje. Ničvrednež si, ker ne poznaš odgovornosti — toda jaz ne grem po poti pogube. Pojdi sedaj in nikoli se več ne ozri za menoj — ne poznam te več!«

»Renata,« je poskusil Milan, odrezala mu je besedo: »Niti besede, odločila sem se. Morilka ne bom, pač pa nosilka novega življenja.«

Odprla je vrata in Milan je stopil na plano. Vedel je, da je za večno izgubil Renato, ki je bila dobra, ljubezniva in poštena.

Renata je staršem v dolgem pismu opisala svoje doživetje, svojo veliko ljubezen, razočaranje in končno odločitev. Prosila je roditelje odpuščanja, obljubila je tudi, če želita, da se nikoli ne bo vrnila v rodno vas, zaradi sramote, ki jim jo je povzročila, toda ona ne more drugače.

V nepričakovano kratkem času je prejela odgovor od doma. Oče je pisal s trdo, okorno roko, videlo se je, da so prsti trepetali, ko so držali pisalo. Samo nekaj kratkih stavkov je bilo: »Pridi domov, Renata, pusti delo, zaslužek, vse. Doma te potrebujemo. Tudi tukaj bosta lahko živela, ti in tvoj otrok. Prav si storila.«

Renata je strmela v pismo, solze sreče in hvaležnosti dobrim in razumevajočim staršem so zalivale njen obraz, srce ji je poskočilo v svetem veselju, ker je izbrala pravo pot. Jesen je pobarvala pokrajino z rumenimi in rdečimi barvami. Umirajoče listje je šumelo v gozdovih, goste megle so pokrivalo slabotne žarke daljnega sonca. Renata je ležala v beli postelji, v beli dvorani, sestre v belih plaščih so se vrtele okrog nje. V objemu je držala beli ovoječek, iz katerega je gledala glavica, poraščena s temnimi lasmi, rožnata usteca, svetlih oči, otrok — božje stvorjenje, čudež narave, ki mu je stvarnik vdahnil že pri spočetju nesmrtno dušo. Renata je otroka prvič dvignila in mu dahnila nežen poljub na čelo, hvaležna, da je bila dovolj močna, vzeti nase odgovornost materinstva. Rodila je deklico, ki ji bo ime — Vera!

Poldetu Kvasniku

Mlad si še,
cesta življenja široko odprta,
podprta z nasadi,
ki zdaj zelenijo
ali bodo začeli
zeleneti spomladi.

Toda zakaj zvonovi zvonijo,
zakaj svetilka ob odru?

Mlad si še,
cesta življenja široko odprta
za novo življenje.
Ni druge rešitve,
moraš se vdati,
ko pride nenadno.
Za novo življenje
moraš umreti.

Sanje

Sanjal sem.
Krvave stvari so se lesketale,
nekdo je umiral,
mi pa smo spali
zanesljivo spanje,
nismo molili za umirajoče.

Pavel Berden

Sam sebi

Noč sem spremenil v dan,
dan sem spremenil v noč,
to mi izpilo je moč,
vsak dan sem bolj nenaspan.

Zdaj pa več nimam moči,
da bi naredil načrt,
da bi uredil reči,
zato sem potrt in strt.

Suženj sem dnevnih vesti,
suženj sem novih reči,
suženj utripa življenja —
in ne vidim rešenja.

Srce me v prsih boli,
ker čas beži in beži...
In ko se nekoč ustavi čas?
Vem, zajokal bom na glas.

Dr. Alojzij Ostrc - zlatomašnik Murskega polja

Stopinje 1972 so med pomembnimi rojaki križevske župnije (Missia, Slavič, Vrbnjak itd.) zapisale tudi ime dr. Alojzij Ostrc.

Narodil se je v Kukoričih, v župniji Sv. Križ na Murskem polju, ali kakor danes pišejo: Križevci pri Ljutomeru. V poročilu državne klasične gimnazije v Mariboru za šolsko leto 1919/20 ga najdemo v osmem razredu zapisanega kot Vekoslav, medtem ko je bil Vrbnjak (poznejši primarij-kirurg v Soboti) Alojzij. Pozneje se je Ostrc dosledno podpisoval Alojzij, Vrbnjak pa Slavko.

*Zlatomašniki leta 1974 s svojim škofom. Drugi z leve je dr. Ostrc.
Na sliki manjka Ivan Jerič*

Ostrc je stopil v mariborsko bogoslovje in bil 29. junija 1924 posvečen v mašnika. Od 1924—1926 je nadaljeval teološke študije v Ljubljani, nato je bil dve leti kaplan v Beltincih (1926—1928). V šolskem letu 1928/29 je spet študiral na teološki fakulteti v Ljubljani, kjer je 22. 6. 1929 promoviral za doktorja teologije. Obrnil je svojo razpravo: *Zgodovina eksegeze (razlage) Kristusovega govora pri Jan 6 v patristični (cerkvenih očetov) dobi*, ki jo je napisal že leta 1925 in obsega 123 strani.

Rokopis hrani teološka fakulteta v Ljubljani. Referent pri disertaciji mu je bil dr. Franc Lukman.

V letih 1929—1931 si je svoje teološko znanje izpopolnjeval v Franciji, najprej na katoliški univerzi v Lyonu, nato pa na Katoliškem inštitutu v

Parizu. Studiral je predvsem cerkveno zgodovino in umetnost. Od leta 1931—1934 je kaplanoval v Celju, nato je bil postavljen za ravnatelja dijaškega semenišča v Mariboru (1934—1936). V teh dveh letih je poučeval tudi verouk na tamkajšnji realni gimnaziji.

Stolni kanonik je postal 23. 3. 1936. Istega leta je prevzel tudi ravnateljstvo lavantinskega duhovnega semenišča v Mariboru in predaval na visoki bogoslovni šoli zgodovino lavantinske škofije, cerkveno umetnostno zgodovino, krščansko arheologijo ter cerkveno konservatorstvo.

Med drugo svetovno vojno je tudi njega zadela usoda izgnancev. Leta 1941 je bil prek mariborske meljske vojašnice in taborišča v Rajhenburgu (Brestanica) preseljen na Hrvaško, kjer je bil v župniji Križovljan duhovni pomočnik pri župniku Jožefu Bakanu od 15. sept. 1941 do 31. maja 1945.

Od leta 1945 naprej opravlja kot mariborski stolni kanonik razne referate: referent za personalne zadeve, bil je oficial škofijskega cerkvenega sodišča, naddekan naddekanata Maribor levi breg, sedaj naddekanata ob Savinji, penitenciarij stolne cerkve in predsednik komisije za cerkveno umetnost.

Od leta 1968 do 1972 je predaval na teološki fakulteti v Mariboru liturgijo in cerkveno umetnost.

S svojimi tovariši iz bogoslovja (razen njega je živih še šest) je na Petrovo 1974 opravil v Alojzijevi cerkvi v Mariboru svojo zlato mašo, ki jo je potem ponovil v svoji rojstni župniji.

Kljub mnogim boleznim in operacijam je ohranil duševno in telesno svežino, ki naj ga spremlja do skrajnih mej življenja!

Mihael Jerič

Ob zlati maši Ivana Jeriča

Ivan Jerič, gospod kanonik, kakor ga kličejo sobratje in domačini v Bakovcih, kjer živi in pastiruje že vrsto let, se je pripravljaj na zlato mašo. Imel naj bi jo 14. julija 1974 v rojstni župniji v Dokležovju, ponovno pa na Aninsko proščenje 28. julija 1974 v Bakovcih.

Zapel bi jo rad slovesno, toda na pamet in sam. Pred leti mu je zelena mrena prepredla desno oko. Bolečine so postajale vedno hujše. Zdravnica v Soboti je menila, da jih bo preprečila z operacijo, a se je uštela. Vkljub ponovnim operacijam v Ljubljani so se bolečine stopnjevale in postajale neznosne. Da bi prenehale je bilo treba odstraniti desno oko. Na še večjo nesrečo je nato začelo pešati še levo, tako da komaj še kaj vidi. Oči je nadomestila bela palica, s katero si utira pot, da ga ni treba voditi za roko.

Na srečo v nesreči mu je pri 83 letih, kolikor jih že ima, še vedno ostal dober spomin. Tako mu ni bilo pretežko s povečevalnim steklom se na pamet naučiti besedilo maše, ki je bila zanj zlata.

Vendar se dolgo ni mogel sprijazniti s somaševanjem. Ni ga bil vajen. Vedno je sam maševal. Zato sem ga komaj pridobil za somaševanje.

Da bi mu ga olajšala, sva se s prijateljem, župnikom v Dutovljah, odločila, da bova prišla na zlato mašo nekaj dni prej in somaševala z njim, da se na somaševanje privadi.

Po maši naju je povabil na zajtrk v svoje »župnišče«. To je ena sama soba, dokaj prostorna, z okni na cvetlični vrt, poln pestrega cvetja, s preprostim pohištvom. Pospravlja, postilja in hrano čez teden si pripravlja sam. Le ob nedeljah in praznikih, ko ima dve maši, hodi na kosilo v gostilno. Po vsem tem bi menili, da je pust samotar. Pa ni. Sam gre rad med ljudi, posebno med sobrate in sorodnike, in tudi oni ga radi obiskujejo.

Jože se je prvič srečal z njim. Zato ga je vse o njem zanimalo. Tudi mene marsikaj, saj me je povabil za pridigarja na zlato maši na svoj način. Ko sem ga nekoč spomladi opozoril: »Ivan, kaj misliš na zlato mašo?« mi je odgovoril: »Pa ti, že kaj misliš na pridigo na zlato maši?« Pa sva bila zmenjena.

Razgovor je začel Jože z vprašanjem:

»Gospod kanonik, slišim, da jih imate že 83 let. Drugi gospodje prl teh letih imajo že biserno mašo. Kako to, da vi šele zdaj zlato?«

»Nisem si tega sam kriv. To so povzročile družinske razmere doma in prva svetovna vojna.

V naši kmečki hiši nas je bilo devet otrok. Posestvo je bilo srednje. Oče, ki so ga prevzeli, so izplačevali dedne deleže petim sestram in dvema bratoma, morali skrbeti za številno družino pa še prištediti za davke.

Najstarejši brat Matjaž si je zgodaj ustanovil lastno družino. Prav tako sestra Kata, ki se je poročila v Lipovce. Tako sem od starejših — bil sem tretji po vrsti — ostal sam, ki sem lahko doma pomagal pri delu. V prostem času sem hodil gradit železniško progo Sobota—Hodoš, elektrarno v Lebringu pri Gradcu in k regulaciji Mure.

To poslednje bi skoro drugače usmerilo mojo življenjsko usodo. Po dovršeni regulaciji so potrebovali vodne mojstre, ki naj bi vodili delo za ohranitev regulacijskih naprav na Muri. Zamikalo me je, da bi postal vodni mojster.

Za sprejem v to službo sta bila potrebna dva razreda srednje šole in enoleten specialni tečaj. Mučilo me je le, kako se lotiti srednje šole, ko sem že v dvajsetem letu.

Sosed in prijatelj Pišta Poredoš, tedaj učiteljsnik v Čakovcu, mi je svetoval, naj se vpišem v meščansko šolo v Lendavi, se učim doma in na šoli delam samo izpite. In res sem v letu dni napravil izpite iz prvih dveh razredov.«

»Kako, da vendar nisi postal vodni mojster?« — sem posegel v razgovor.

»Po golem naključju. Srečal sem se s Štefanom Kuharjem iz Bratonec. Bil je bogoslovec. Zbolel je na jetiki, moral zapustiti bogoslovje in je živel doma. Povezal se je z Ljubljano in zbiral narodno blago »vogrskih« Slovencev za Štrekcljevo zbirko narodnih pesmi in pripovedk.

Svetoval mi je, naj učenje nadaljujem. Ubogal sem ga. Naslednje šolsko leto sem napravil izpite iz 3. in 4. razreda meščanske šole v Lendavi. Začel sem se pripravljati za dodatna izpita iz latinščine in botanike, ki sta bila potrebna za vpis na gimnazijo, ker je ves ostali učni program na obeh vrstah šol bil isti. Preden sem mogel napraviti izpita, sem jeseni 1913. leta bil vpoklican v vojsko.«

»Kje ste služili vojsko? Kako se vam je tam godilo?« — je bil radoveden Jože.

»Vojsko sem služil v Sarajevu. Med začetnimi vojaškimi vajami se mi je godilo, kakor vsem regrutom, slabo. Potem pa sem bil sprejet v vojaško telegrafsko šolo. Ker je bila avstrijska, sem se naučil dobro nemško, kar mi je pri nadaljnjem šolanju zelo koristilo.

Po atentatu na prestolonaslednika Ferdinanda je izbruhnila prva svetovna vojna. Najprej so me poslali na srbsko, pozneje pa na soško fronto. Bil sem komandir telegrafskega voda, ki je povezoval prve bojne črte s štabom v ozadju. V vođu so bili povečini Čehi, s katerimi smo se dobro razumeli. Vod je bil neprestana tarča sovražniku in je bil pri vsaki sovražnikovi ofenzivi prvi zdesetkan. Sam nisem bil nikoli ranjen. Dobil sem tri medalje za hrabrost, med njimi veliko srebrno.

Ves čas vojne sem v telečnjaku nosil s seboj šolske knjige in vsak prosti čas porabil za učenje. Na prvem dopustu sem napravil dodatna izpita na gimnaziji v Monoštru, na naslednjih pa izpite iz 5. in 6. razreda gimnazije.«

»Pravite, da ste bili na soški fronti. Mene kot Primorca zanima, kakšen je bil odnos naših rojakov do vas, ki ste bili slovenski vojak?« — je zanimalo Jožeta.

»Naša družina doma je bila verna in slovensko narodno zavedna. Naša mati so se poročili iz Beltincev od Zverovih v Dokležovje k Jeričevim. Obe družini sta bili naročeni na mohorjeve knjige od vsega začetka. Naša mati so znali na pamet skoro vse Stritarjeve in Gregorčičeve pesmi, ki so izšle pri Mohorjevi družbi. Iz roda v rod so bile otrokom mohorjeve knjige šola znanja in narodne zavesti.

Za božič pred vpoklicem v vojsko sem bil povabljen v Ljubljano. Povabil me je lazarist dr. Nastran, predsednik Narodne straže, ki je skrbela za narodnostno izpostavljene rojake. Ljubeznivo me je sprejel in mi v Ljubljani razkazal kulturne ustanove. Od tedaj je v meni žarel ponos, da sem Slovenec. Vrnil sem se z zabojem slovenskih knjig, ki so ob zimskih večerih romale od hiše do hiše, kjer so jih ob luščenju bučnega semena in preji na glas prebirali.

Zato sem kot vojak na soški fronti navezal prijateljske stike z domačini, zlasti duhovniki, ki sem jim v vojaški uniformi rad ministriral. Drug drugemu smo lahko v marsičem pomagali. Po vojni sem jih večkrat obiskal, oni pa mene. Navezanost med nami je ostala za vedno. Še zdaj imam željo, da bi pred smrtjo še enkrat obiskal tiste kraje in ljudi.«

»Ali ste vojaki že na fronti zvedeli za Wilsonove točke samoodločbe narodov? Kako ste jih sprejeli?« — me je zanimalo.

»Nihče ni tako kot vojak na fronti čutil, da začenja Avstroogrška propadati. Primanjkovati nam je začelo vsega: hrane, obleke, municije. Politično na tekočem so bili zlasti Čehi v mojem vodu. Bili so sproti obveščeni o vsem delovanju Masaryka v tujini za osvoboditev Češkoslovaške. Zaupali smo si vse.

Ko se je bližal konec vojne, so Čehi staknili nekje avto, s katerim smo se skupaj vračali vse dotlej, dokler se niso naše poti začele razhajati. Pristrčno smo se poslovili.

Ves prevzet od Wilsonovih točk o samoodločbi sem nadvse želel, da bi se tudi Prekmurje združilo z ostalimi Slovenci. Pot do spolnitve te želje je bila dolga. Bila je potrebna težka borba, preden se je lahko uresničila.«

»Ali je bil uspeh te borbe kdaj negotov?« — me je zanimalo.

»Pa še kako! Za Prekmurje bi bila skoraj usodna sklenitev premirja med maršalom D'Esperyjem, poveljnikom in zmagovalcem na solunski fronti, z madžarskim ministrskim predsednikom Károlyjem v Beogradu. Ker srbski izvedenci na teh pogajanjih niso natančno vedeli, do kod segamo na severu Slovenci, so za demarkacijsko črto sprejeli Dravo. Tako so Madžari vojaško zasedli Medjimurje in Prekmurje.

O te nesrečne demarkacijske črte! Koliko težav so nam povzročale! Sprizjantiti se z njimi nismo mogli. Storili smo vse, kar se je dalo, da bi jih za zmeraj zbrisali.

Sklicevali smo ljudska zborovanja, da smo v naših ljudeh budili ali utrjevali narodno zavest. Ko so Hrvati brez ozira na demarkacijsko črto vojaško zasedli Medjimurje in ga z močno vojsko držali, smo nameravali isto storiti za Prekmurje. Posredovanje za vojaško pomoč pri slovenski vladi in savski diviziji v Ljubljani je bilo zaman. Na pobudo generala Maistra smo

v Ljutomeru ustanovili prekmursko legijo, ki pa smo jo morali razpustiti po prihodu antantne komisije za premirje in demarkacijske črte v Ljutomer.

Morda je bilo posrečeno, da so ljutomerski veljaki povabili komisijo v goste v Zemljičeve gorice nad Ljutomerom. Po pogostitvi so me povabili na razgovor. Govorili smo nemško.

Sedli smo na teraso pred vinsko kletjo. Pred nami je bila kakor na dlani pokrajina ob Muri, Prekmurje in Mursko polje. Na prvi pogled je bilo jasno, da ju Mura ne loči, ampak veže, da sta zemljepisna in gospodarska enota.

Na to sem navezal razgovor, da bi obe strani gospodarsko trpele, če bi ju ločili. Angleški član komisije mi je sicer pritegnil, vendar dodal, da bi pokrajini gospodarsko enako dobro uspeli, če obe priključijo ali Madžarski ali Jugoslaviji. Po tej ugotovitvi se je na srečo odstranil.

Francoski član komisije major Gaston Revrdy je imel poleg gospodarstvenega vidika še smisel za narodnostnega, da živijo na obeh straneh Mure ljudje, ki sami sebe enako nazivajo Slovence, da govorijo isti jezik in imajo iste narodne običaje. Najtehtnejši razlog za priključitev Prekmurja k Jugoslaviji pa je bil vojaški. Mirovna konferenca se trudi zmanjšati vojni potencial premaganih sil. Gosto naseljeno Prekmurje bo dajalo pet polkov vojske v prid antantnih sil, če bo priključeno prijateljski Jugoslaviji, če pa se priključi k Madžarski pa bodo isti polki v prid sovražnim silam.

Vsi ti razlogi skupaj so pripravili majorja Revrdyja do obljube, da bo posredoval pri svojem osebnem prijatelju dr. Tardieuju, da pride Prekmurje še enkrat na dnevni red konference. Obljubo je spolnil. Vpliv dr. Trdieuja je bil tako velik, da je uspel. Madžari ga po pravici dolžijo, da je on kriv da so zgubili Prekmurje.

Kmalu potem sem dobil pismo dr. Slaviča iz Pariza, kjer je bil na mirovni konferenci izvedenec za Prekmurje in Štajersko, z novico, da je Prekmurje dodeljeno Jugoslaviji. Poleg pisma je bila zemljepisna karta z začrtanimi severnimi jugoslovanskimi mejami.

Novice sem bil nepopisno vesel. Končana je borba, ki mi je vzela leto dni časa in me večkrat spravila v nevarnost, saj so me Madžari dvakrat zaradi nje obsodili na smrt v odsotnosti, a me na srečo nikdar niso dobili v roke. Kaj zdaj? Star sem 28 let. Treba bo ali končati šole ali nastopiti službo. Vsekakor moram s čolnom čez Mura domov po svoje stvari. A tam je še vojaška zasedba.

Zopet kakšno naključje!

Ko sem s čolnom pristal na otoku med rokavoma Mure, stopita izza grma sestra in Jožef Klekl v kmečki obleki z moškim predpasnikom in z grabljami na ramenih. Samo tako, kakor da sta s sestro šla na otok sušit seno, je lahko ubežal pred Madžari, ki so mu stregli po življenju.

Srečanje je bilo veselo, zlasti ko sem Kleklu pokazal dr. Slavičevo pismo. Skraja sam svojim očem ni mogel verjeti. Potegnil sem vse tri nazaj na Štajersko. Naslednji dan sva s Kleklom potovala v Ljubljano k škofu Jegliču. Tudi on je bil novice silno vesel. Kleklu je kril stroške za posebno številko Novin, s katero je obvestil rojake o veseli novici, mene pa je škof poslal v Šentvid nad Ljubljano dokončat gimnazijo.«

»Nadaljevati slovensko gimnazijo po madžarski ni moglo biti lahko. Kako ti je to uspelo?« — sem vprašal brata.

»Samo po sebi bi bilo težko, posebno zaradi strokovnih izrazov, vendar so mi sodijaki in profesorji radi pomagali. Pa še to ugodnost sem imel, da sem lahko vsak izpit delal posebej, čim sem se nanj pripravil. Tudi v Šentvidu sem se učil sam zase. Tako mi je uspelo v enem samem šolskem letu 1919-20 končati gimnazijo in maturirati z odliko.«

»Kako da ste se po gimnaziji odločili ravno za duhovniški poklic, ko je vendar osvobojeno Prekmurje potrebovalo domače izobražence v vseh poklicih?« — je zanimalo Jožeta.

»Vse kar dozori, se mora najprej začeti. Podzavestno se je najbrž prav duhovniški poklic spočel v moji duši že v domači družini. Morda so njegove korenine začele poganjati že pri vsakdanji skupni družinska molitvi.

Zgoraj sem govoril o naključjih, ki so uravnavala mojo življenjsko pot. Z njimi sem menil na poseg božje Previdnosti v vsako človeško življenje, tudi v svoje.

Tudi vse življenje naših staršev je bilo prepojeno z vero. Iz njihovih src je prekipevala v naša. Globoka vera ni samo najdragocenejša dediščina staršev, ampak je tudi nepogrešljiva korenina duhovniških poklicev.

Nagib, da sem se odločil za duhovniški poklic, je bila zavest, da bom kot duhovnik lahko največ dobrega storil za svoje ljudstvo. V tej zavesti sta me utrjevala dva dogodka iz časa, ko sem bil dijak in bogoslovec.

Prvi tak dogodek je bil obisk županov iz Veržeja, Izakovec, Bratonec, Bakovec in Dokležovja v Šentvidu. Šlo je za most na Muri. Nekateri so ga predlagali nižje doli, župani pa so ga želeli imeti med Veržejem in Dokležovjem. Prosili so me, naj grem z njimi posredovat na banovino.

Rad sem šel. Kot razlog za predlog županov sem navedel, da je Mura med Veržejem in Dokležovjem dobro regulirana — to vem iz lastnega dela pri regulaciji — nižje doli pa ni. In še, da bo samo preko tega mosta enako dobro zveza med Soboto, Ljutomerom in Radgono.

Te razloge je odposlanstvo banovine na terenu preverilo in odobrilo gradnjo mostu med Veržejem in Dokležovjem.

Drugi dogodek je bil velik požar med mojimi bogoslovskimi počitnicami v Dokležovju, ki je upepelil ostrešja šestih hiš. Pogorelci so potrebovali les za nova ostrešja. S posredovanjem pri okrajnem poglavarju v Soboti se mi je posrečilo za pogorelce dobiti les po smešno nizki ceni, 1,50 din za m³.

Posredovanja v prid domačemu ljudstvu sem kot duhovnik, zlasti ko sem bil poslanec, z uspehom opravljal.«

»Kdaj in kje ste imeli novo mašo?« je zanimalo Jožeta.

»Pel sem jo 13. julija 1924 v Dokležovju na prostem za uto, ki mi jo je postavil stric Ivan, tesarski mojster.

Pridigal mi je Jože Klekl. Jedro pridige je bilo: Pred petimi leti sem bežal mimo te cerkve na Štajersko, da sem si rešil življenje pred Madžari. Na cerkvi je visela madžarska zastava. Jeričeva družina mi je dala zavetje in mi pomagala čez Muro. Ker je s tem rešila duhovnikovo življenje, ji je Bog dal sina mašnika.

»Kje in kako si začel opravljati dušnopastirsko delo?«

»Najprej sem bil kaplan v Ljutomeru. Župnik je bil dobri in šaljivi Adrej Lovréc, prvi kaplan pa Miloš Ferk. Sijajno smo se razumeli.

Ni bilo razgibano samo dušnopastirsko, ampak tudi prosvetno delo. Razdelili smo si ga, pa nam je šlo vse lahko izpod rok.

Poleg dušnopastirskega dela je legla na moja neizkušena ramena skrb za prosvetno delo. Poleg »Črnošolca« in »Miklove Zale« smo z največjim uspehom predvajali Finžgarjev Pasijon. Zanj smo potrebovali množico igralcev. Pridobil sem za igro kmete kot želarje, med katerimi je zijal vse dotlej nepremostljiv prepad. Premostili smo ga. To je bil največji uspeh Pasijona.

Sredi novih načrtov sem bil nenadoma premeščen v Soboto. Župnik je bil kanonik Janez Slepec. Glede narodne zavesti sva bila pravo nasprotje. Čeprav rojen Slovenec je bil vodja borbe, da ostanemo pod Madžari.

Kot duhovnik je bil dober pridigar, le da je vplival bolj na razum kot na srce. Dušno pastirstvo je bilo hladno in neprivačno. Na tihem sem začel uvajati pobožnost prvih petkov. Verniki so se je z veseljem oprijeli, le kanonik me je mrko gledal, če sem šel koga obhajati tudi po maši. Počasi se je novosti navadil in ji ni več nasprotoval.

Lažje je bilo uvesti štiriglasno cerkveno petje. Gospod kanonik je imel sam dober posluš in je bil njegov konjiček igranje na flavto. S priznanjem je sprejel lepo petje v cerkvi. Peli smo vedno pri njegovi maši, ker sem sam vodil petje. Vaje zanj pa so bile zame težko breme, saj sem skoraj vsak zimski večer prebil ali na vajah v Krogu ali Rakičanu.

Pobožnost prvih petkov in štiriglasno cerkveno petje je napravilo božjo službo bolj toplo in privlačnejšo.

Leta 1927 so razmere zahtevale, da sem kandidiral in bil izvoljen za poslanca za soboški okraj.«

»Kako pa je bilo politično delo združljivo z vašo dušnopastirsko vnemo?«
— je bil radoveden Jože.

»Na videz so to različna področja, v resnici pa so si zelo blizu. Dušnopastirstvo je skrb za dušni blagor človeka, politika pa skrbi za telesni. Ker je pa človek šele z dušo in telesom cel človek, se področji lepo dopolnjujeta.

Kot poslanec sem nadaljeval tam, kjer sem v mladih letih začel: posredoval sem v raznih zadevah v korist našemu ljudstvu. V Soboti za popolno gimnazijo, okrožno sodišče in ugodno izvedbo agrarne reforme. Z njo so dobili posestniki na Dolinskem in Ravenskem agrarno zemljo. Goričanci, ki bi jo najbolj potrebovali, je niso mogli dobiti, ker je tam ni bilo. Na sezonsko delo v Slavonijo ali Vojvodino nismo več mogli, ker je bila tudi tam izvedena agrarna reforma. Doma dela ni bilo. Dobiti ga je bilo treba v inozemstvu. Ustanovili smo zadrugo za posredovanje dela v Franciji in Nemčiji. Zadrugo sem vodil sam, dokler je ni prevzela država.«

»Kdaj in zakaj se je pa končal tvoj poslanski mandat?« — sem se vmešal v razgovor.

»S šestojanuarsko diktaturo kralja Aleksandra 1929. Stranke so bile razpuščene in nadomestila jih je enotna vsedržavna Jugoslovanska nacionalna stranka (JNS), ki je imela namen Jugoslovane zediniti v en narod z enim skupnim jezikom.«

»Aha, že vem. Zato imam v maturitetnem spričevalu iz l. 1930 skupen red za srbohrvaškoslovenski jezik,« sem se vmešal v razgovor. »Ko sem se vpisal isto leto na univerzo v Ljubljani, smo akademiki z univerzitetnega balkona demonstrirali proti diktaturi z gesli iz del Ivana Cankarja.«

»Da, tako je bilo,« je nadaljeval razgovor Ivan. »Mene je diktatura iz politike vrgla nazaj v dušnopastirstvo, kar mi je godilo kakor ribi, ko jo s suhega vržeš v vodo. Postal sem župnik in kmalu nato dekan v Lendavi.

Župnija je dvojezična. Večina vernikov je madžarska, manjšina slovenska. Težko je bilo prav krmariti. Kot duhovnik sem se držal načela: dati vsakemu, kar mu gre. To pa ni bilo prav nekaterim slovenskim političnim šovinistom, ko so za vsako ceno za Slovence hoteli doseči več, kakor jim je šlo, na škodo Madžarov.

Kot župnik sem popravil, deloma pa na novo pozidal gospodarska poslopja, ki so razpadala. Kot dekan sem reševal pravno vprašanje verskih šol, ki so po madžarskih, tedaj še veljavnih zakonih v Prekmurju, pripadale Cerkvi, in patronatsko vprašanje. Veleposestniki so imeli nad župnijami patronatsko pravico, da so predlagali na župnijo novega župnika. Pravica pa je bila povezana z dolžnostjo prispevati del sredstev za gradnjo novih ali popravilo starih cerkvenih in župnijskih prostorov.

Dokler so bili patroni verni, ni bilo težav. Ko pa so razne družbe kupile veleposestva, so se novi versko brezbrizni ali celo neverni ravnatelji radi posluževali pravic, dolžnosti pa se otepali na vse kriplje.

Rešitev patronatskih pravic v takih primerih je bila v tem, da so odstopili večjo površino zemlje v korist Cerkve, hkrati pa se odpovedali pravic predlaganja župnika.

»Kako, da si samo pet let ostal v Lendavi, nakar si se preselil v Turnišče, kjer sem jaz imel l. 1936 novo mašo?« — sem vprašal Ivana.

Dušno pastirstvo v dvojezični župniji je bilo vedno težje. Ker je bilo po odhodu g. Greifa iz Turnišča v Ptuj, mesto župnika v Turnišču prazno, sem zanj prosil in ga dobil.

Dušno pastirstvo v Turnišču so že predniki dobro vodili, zato ga ni bilo težko s kaplani nadaljevati. Prosvetno delo sem prepuščal kaplanom. Le prostor zanj in za združništvo sem pripravil z gradnjo Farnege doma. Okoli cerkve smo podrli trhle lipe, da se ob viharju ne bi na koga podrle, prostor zravnali, ogradili, zasadili vrste smrek in jagnjedov. V »novi« cerkvi, ki je železobetonska, smo opažili stene, jo znova poslikali in kupili nove Jenkove orgle s Pengovovim ohišjem. Pred »staro« cerkev smo postavili lopo, v cerkvi pa odstranili koritasti obok, postavljen po požaru, in ga nadomestili z ravnim, kakor je bil nekoč. Delno smo restavrirali v njej stare freske.

Obnovili smo nekdanja romanja na veliko mašo k Mariji pod logom, ki so uspevala zlasti med vojno. Meje so zaprle poti do drugih božjepotnih slovenskih cerkva, odprla pa se je pot porabskim Slovencem v Turnišče.«

»Kakšne spomine imate na Turnišče, samo lepe ali tudi težke?« — je vprašal Jože.

»Gotovo je najlepši spomin na bratovo novo mašo in zlato poroko staršev, ki smo ju obhajali hkrati, ker sta sovpadali. S pripravo je bilo veliko dela, saj se je primicije udeležilo okoli štiristo ljudi. Brat je imel svoje prijatelje in znance in jaz svoje, pa sva vsak svoje povabila.

Da bi bila težava še večja, je tisti dan lilo kakor iz škafa. V cerkev smo šli pod dežniki. Iz ute je bilo treba hitro prenesti vse stvari na župnišče, kjer je bilo kosilo. Na srečo se je popoldne zjasnilo, da smo se lahko vrnili pod uto nadaljevat primicijo. Vkljub vsemu je bilo razpoloženje čudovito in spo-

mini nepozabni. V spomin na novo mašo in zlato poroko smo tam, kjer je bila uta, zasadili žlahtne orehe, ki so že velika drevesa.

Življenje je pač táko, da veselim dogodkom radi hitro sledijo žalostni. Eden najžalostnejših je bil nenadna smrt naše dobre matere. Komaj pol leta po zlati poroki so kar nenadoma ugasnili. Bolj z zgledom kot besedo so nas vzgojili v dobre ljudi in verne kristjane. Vsi smo jih imeli zelo radi. Nismo se mogli živeti v to, da jih ni več. Že njihova sama navzočnost med nami nas je duhovno dvigala.

Strašen dogodek za nas je bil začetek II. svetovne vojne in z njo madžarska okupacija. Znova se je začela neizprosna borba z okupatorji za narodne pravice. Ponovila se je stara pesem še v žalostnejšem tonu kot nekoč. Zaporí rodoljubov, med katerimi so bili trije mladi duhovniki, med njimi tudi moj brat, premestitve slovenskih kaplanov v notranjost Madžarske, namestitve madžarskih duhovnikov pri nas, ne da bi eni ali drugi znali jezik vernikov.

Ko so se v Prekmurju pojavili partizani, ki se jim je pridružilo tudi nekaj vernih fantov, smo jih moralno podpirali. Preprečili smo, da se k nam ni zanesla bela garda in z njo medsebojno klanje.

Osvobodili so nas Rusi. Po osvoboditvi je prišla ljudska oblast. Vodili so jo povečini ljudje, ki so prišli iz razmer na Kranjskem in niso upoštevali naših posebnih razmer. To ni ustvarjalo pravega odnosa med nami in njimi. Posledice so znane.

Trpljenje, ki mi je bilo namenjeno, sem prenašal pogumno. Ni zapustilo v meni fanatičnega odklanjanja vsega, kar prinaša novi čas, tudi dobrega. Vendar se od tedaj posvečam samo dušnemu pastirstvu, kar me tudi osrečuje,« je brat končal razgovor.

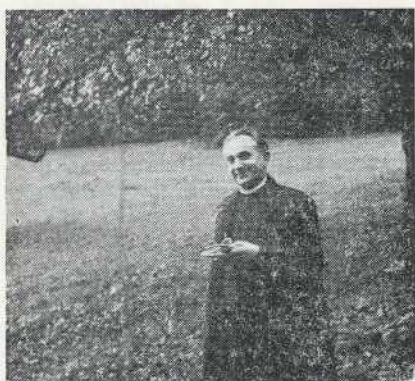
Naslednji dan smo že gladko somaševali v Bakovcih, v nedeljo pa v Dokležovju pri bratovi zlati maši. Slovesno jo je zapel na pamet in brez motenj. Bila je to zahvalna daritev Bogu za vse bogato življenje, zlasti duhovniško za petdeset let nazaj.

Zlata maša na Gornjem Seniku

Gornji Senik je sedaj še poleg Števanovec in deloma tudi Dolnjega Senika edina župnija v Porabju, kjer uporabljajo v cerkvi pri bogoslužju slovenski jezik. O naših Slovencih v Porabju so že pisale Stopinje 1973, 105—108.

Na Ivánje 24. junija 1974 je na Gornjem Seniku obhajal svoj zlatomašni jubilej župnik **Janoš Kúhar**. Narodil se je 24. maja 1901, kot sin Jožefa in Katarine roj. Gomboc, v Gradišču. Tudi njegov starejši brat je bil duhovnik, cerkveni pisatelj, ki je umrl kot župnik v Beltincih. Janoš je bil posvečen 22. junija 1924 v Sombotelju. 6. julija je v krogu svojih najožjih sorodnikov in prijateljev ponovil zlato mašo v tišinski cerkvi. Njegova zasluga je, da je ohranil slovensko bogoslužje v porabskih župnijah, kjer verniki govorijo slovenski. K njegovemu zlatomašnemu jubileju mu je čestital tudi mariborski škof dr. Maksimilijan Držečnik. Čestitka se glasi takole:

»Dragi sobrat, zlatomašnik! Na Marijin dan, v soboto 22. junija 1924 ste v somboteljski stolnici Marijinega obiskovanja doživeli veselje mašniške-

ga posvečenja. Od takrat je minilo 50 let in letos se skupaj v Vašimi seniškimi farani veselite, da Vam je Bog naklonil milost obhajati zlato-mašniški jubilej. Z Vami se veseli tudi mariborska škofija, saj je Vaša rojstna župnija sedaj v naši škofiji. Polni zahvale boste te dni govorili s psalmistom: 'Kaj naj povrnem Gospodu za vse, kar mi je dal?' Dvignili boste kelih zveščanja in se zahvaljevali Kristusu, ki Vam je bil pot, resnica in življenje, vzor in vodnik na Vaši duhovniški poti. Najprej ste bili štiri leta kaplan v Rábagyarmatu, nato katehet v Sombotelju in končno od leta 1936 do danes s kratko prekinitvijo župnik med slovenskimi verniki na Gornjem Seniku. Kot dober in skrben dušni pastir ste poskrbeli za slovensko liturgijo po 2. vat. cerkvenem zboru, obnovili ste župnijsko cerkev sv. Janeza Krstnika na Gornjem Seniku; na vidnem mestu ste dali naslikati v cerkvi sliko zadnje večerje, sliko sv. Cirila in Metoda z napisom: Hvalite Gospoda vsi narodi. Gospod zlatomašnik! K Vašemu zlatemu jubileju Vam iz srca čestitam in prosim Boga, da bi Vas še naprej ohranjal pri zdravju in moči, da bi bile Vaše daritve in molitve v duhovni blagor Vam in vsem Vašim vernikom. Veseli smo, da še naprej opravljate svojo službo z gorečnostjo škofa sv. Martina, ki je zavetnik sombotelske škofije; 'Gospod, če sem tvojemu ljudstvu še potreben, se ne branim dela.' Z vami se veseli tudi Vaša rojstna tišinska župnija, Vaši rojaki, prekmurski duhovniki, posebno pa somboteljska škofija. Pozdravljam Vas in vse, ki se bodo z Vami veselili zatega jubileja!

† Maksimilijan, škof«

Ker je našemu ljudstvu tako zelo potreben, mu Stopinje želijo, da bi v zdravju dočakal svojo biserno mašo.

Marijan Potočnik

† Sestra Benjamina Kardinar usmiljenka in misijonarka

Daleč od rojstnega kraja v Meiku blizu Osake na Japonskem je 3. 8. 1974 umrla naša rojakinja misijonarka, usmiljenka, sestra Benjamina Kardinar.

Sestra Benjamina se je rodila leta 1896 na Zgornjem Krapju v ljutomerski župniji. V družini je bilo šest otrok in izmed njih sta dve hčerki od-

šli v samostan. Starejša, sestra Batilda, je umrla v Mirnu pri Novi Gorici leta 1971.

Mlajša pa je stopila v samostan sester usmiljenk v Radečah in je dobila redovno ime sestra Benjamina. V sebi je čutila nagnjenje do misijonarskega poklica in se mu je tudi z veseljem odzvala. Leta 1934 je odšla v Pariz, da bi se naučila tujih jezikov. Dve leti pozneje se je za vedno poslovila od svojih domačih in odšla v misijone na Kitajsko. Delovala je v Nankingu, Pekingu in Šanghaju.

Na Kitajskem je ostala do leta 1956, ko je morala z drugimi misijonarji zapustiti Kitajsko. Sedaj si je za novo področje svojega dela izbrala Japonsko, kjer je do svoje smrti v zavodu za zapuščene otroke skrbela za najubožnejše otroke in jim nadomestovala mater.

Pokojna sestra Benjamina je bila blagega, mirnega in veselega značaja. Bila je zelo nadarjena in je zlagala tudi pesmi. Nekaj njenih pesmi je tudi uglasbenih in jih v ljutomerski cerkvi radi prepevajo. Upamo, da sedaj zлага in prepeva Bogu večno hvalnico v nebesih, ljutomerski župniji in tudi drugim pa naj izprosi veliko misijonarskih poklicev.

Starec Tratnik

Siv novemberski dan. Sonce se že ves teden ne prikaže. V sobi je mračno, vendar luči ne pustimo prižgati vse do popolne teme. Saj ta še itak prezgodaj nastopi, pa se je še dovolj nagledamo ves dolgi večer, vsak iz svoje postelje.

Zraven mene leži starec. Iskal je pomoči na kirurgiji; prebavila so opravila svoje. Ker pa petinosemdesetletnik operacije ne bi prenesel, so poskušali nekaj časa z dieto in zdravili, takrat se je pa pridružila pljučnica in prenesli so ga k nam. Sedaj leži skoraj nepremično vse dni. Strmi predse z globoko upadlimi očmi. Nič ga ne zanimajo naši pogovori. Od časa do časa zaječi in ko ne more več vzdržati, pokaže z roko na steno, naj pozvonimo.

»Zopet niste nič pojedli«, ga sestra dobrohotno pokrega. »Pa tablete imate še od poldne, kako pa naj potem ozdravite?«

Starec samo zamahne z roko, češ, kaj me pa še s tem mučiš. »Kako naj pa jem, ko imam grlo suho in hrapavo, da še sline ne morem požreti. Tablete so mi pa že itak želodec pregrizle«. Izdavi s težavo.

»Pa vzemite vsaj tablete s čajem, kaj bodo pa zdravniki rekli!«

Toda starec zopet samo brezizrazno strmi predse in se ne zmeni za njeno prigovarjanje, sestra pa zmaže z glavo in gre.

Čeprav se navidez ni zanimal za nič na svetu, so mu pa vedno jasneje vstajale pred oči slike iz časov, ko na smrt še mislil ni.

Kot mlad pogumen fant je hodil na delo na madžarske marofe in pozneje v Belje. Bil je dober delavec in polirji so se držali zanj vsako pomlad. Vendar je kmalu spoznal, da s sezonskim delom ne bo daleč prišel. Doma je bilo več otrok. Če bi hotel prevzeti dom, bi moral ostale izplačati. Če pa ne, si pa postaviti novo domačijo.

Bil je doma na Ravenskem in je spoznal na delu deklet iz bližnje dolinske vasi. Bila je pridna in pri delu spretna kot on. Ko so začeli z žetvijo, si jo je izbral za braljo, on, prvi kosec. Na vsej tabli ga ni bilo para, ki bi se lahko meril z njima. Toda tudi Trezika je bila iz številne družine in doto si je morala šele prislužiti. Verjela mu je in mu zaupala; vsi delavci so ju imeli za bodoči par in nihče se ni upal dotakniti Tratnikovega dekleta.

Prišlo je pa vse drugače. Polir, ki jih je že leta vodil na marofe in jih nadziral pri delu, je rad popival. Posedal je cele večere v vaški gostilni in neko zimsko jutro so ga našli v obcestnem jarku mrtvega. Upravitelj, ki je mladega Tratnika cenil, mu je ponudil mesto polirja. Tratnik je ponudbo sprejel in podpisal pogodbo za naslednje leto. Postal je gospod polir in zaslužil trikrat toliko kot prej s trdim delom. Pri tem je pozabil tudi na revno Treziko in že naslednjo zimo je našel na Goričkem bogato nevesto in se tja priženil.

Tudi Šarika je bila delavna. Z najetimi delavci je obdelovala grunt, med tem ko se je on vozil s kolesom od vasi do vasi, najemal delavce, plačeval po gostilnah, obljubljal večjo plačo kot drugi polirji, od katere je pa ob koncu leta vsakemu nekaj odščipnil.

Zvabil je na delo družinske očete in gruntarske sinove, ki so imeli doma dela in jela dovolj. Vodil je na delo mlada neizkušena dekleta, čeprav

je vedel, da bodo tam lahek plen upravitelja in njegovih pisarjev. Tratnik se za posledice ni veliko zmenil, samo da so pridno delali od pomladi do jeseni, čimveč v akordu, da je tudi on več zaslužil.

Tako so tekla leta. Zgradil si je novo hišo. Žena mu je dobro gospodarila. Ker je bila edinka, sta tudi onadva imela samo enega otroka, da se bogastvo ne bi delilo. Na Treziko in njenega ter svojega otroka je skoraj pozabil, ona pa v svojem ponosu nič zahtevala ni. Toda ob koncu zadnje vojne je bilo konec tudi Tratnikovega polirstva. Sezonskih delavcev niso več potrebovali. Posvetil se je gruntu in prekupčevanju. Kot polir je obredel veliko sveta, se je tudi s kupčijo znašel. Spretno se je znal izogniti pretresom povojnih let, ki so pokopali marsikaterega kmeta in malega trgovca. Čeprav priženjen, je postal najuglednejši v vasi. Toda bil je že v letih, pešal je in ko je izročil gospodarstvo sinu, se je počasi umaknil iz javnosti. Tudi v cerkev je začel hoditi in vedno bolj se mu je oglašala vest. Tudi po Treziki in njeni hčerki je skrivoma poizvedoval, rad bi ji vsaj deloma popravil krivico, toda ni vedel kako. Če prizna njenega otroka za svojega bo njegova že itak jezikava snaha zagnala vik in krik. Še od hiše ga spodi, kot je sina-moža v Avstrijo.

Sestra je prižgala luč. Razdelili so večerjo. Starec se jedi sploh ni dotaknil, le nekaj požirkov čaja je spil, pa še to na prigovarjanje in z veliko težavo. Sestra je majala z glavo.

»Tu notri me peče kot ogenj«, je izdaval in pokazal na prsi. Tudi tablet ni maral več. Dala mu je injekcijo in odšla. Starec je pa ječal vedno bolj kratko in odsekano.

Ob desetih je prišla nočna sestra, pogledala po sobi in ugasnila luč. Še prej nam je pomignila z glavo proti starcu:

»Če bo treba, me pokličite.«

Starčevo ječanje nam je bilo neprijetno, toda smilil se nam je, zato smo molčali. Eden za drugim smo zadremali.

Zbudim se. V sobi je skoraj tema. Še v snu sem začutil, da ječanja zraven mene ni več. Napeto prisluhnem. Diha kratko, sunkovito, vmes pa nekaj šepeče. Nagnem se na rob postelje in prisluhnem.

»... žao mi je... zvužganoga srca... moje grehe ... Bog moj... sam Tebe... mojega... mojem življenji zbantüvao... doroto razdreselo«.

Med tem se mi oči privadijo temi; starec leži s sklenjenimi rokami ter moli staro večerno molitev, ki smo jo še v mojih otroških letih imenovali 'Dugi Bog'.

Teško sope in s težavo nadaljuje: »... mogočo včiniti... nebi zbantüvao... potomtoga... več pregrešiti... prilik ogibati... mojega ljubiti... mreči... Očo nebeskoga... razžaliti«.

Starec sope vedno slabše in z vedno večjim naporom šepeče le posamezne besede, toda ker molitev poznam, mu lahko sledim. Pretrese me. Poslali so ga v bolnico umirat, da jim doma ne bi bil v napoto. Pretrese me spoznanje, da moli starec v zadnjih zdihljajih popolno kesanje.

»... smiluj... se... gospodne... v vöri... smrti...

Nič več. Spustim se s postelje. Nagnem se nad starca, ki leži s sklenjenimi rokami. V poltemi vidim lesk odprtih oči. Naj pozvonim? Naj prižgem luč? Še ne. Da ne bom motil svetosti trenutka. Vsaj malo naj še traja. Po-

križam se. »Iz globočine kličem k tebi Gospod... toda ti odpuščaš... Gospod daj mu večni pokoj...«

Naredim tudi njemu križ. Prižgem luč in pritisnem na zvonec. Med tem se nekdo zbudi. Ne rečem nič, le stojim ob starcu. Prišla je sestra že vajuena takih prizorov.

»Ali mu ne boste prižgali sveče?«

»Kakšne sveče! Dve uri bo ležal tu, potem ga odnesemo dol. Oči mu pa le zatisnite, da ne bo tako belo gledal!«

Mojea srečanja z Bogom je bilo konec. Mrtvi Tratnik je bil živim le še številka, katero bo treba izbrisati in nepotrebni predmet, ki ga bo treba odstraniti.

Lojze Kozar

Statistični pregled verske prakse pomurskega pastoralnega področja za leto 1973

Skoraj nobenega področja človekovega delovanja si danes ne moremo misliti brez statistike. Statistika je namreč posebna znanstvena metoda ali način, kako se približati resnici tudi na tistih področjih življenja, kjer drugi načini ugotavljanja resnice odpovedo. Danes uporabljamo statistiko celo pri zgodovini, literaturi in glasbi, zato ni čudno, da je tudi Cerkev v novejšem času začela uporabljati statistično metodo, ko je skušala ugotoviti, kakšno je versko stanje neke župnije, škofije ali vesoljne Cerkve. Sicer pa je prav Cerkev vodila statistiko že od vsega začetka, saj so nam ohranjeni zapiski iz 3. stoletja, koliko je bilo duhovnikov, diakonov, akolitov in koliko revežev, ki so živeli od cerkvene miloščine v tej ali oni pokrajini.

Dolg niz zbranih števil seveda še ni prava statistika, ampak je samo material, na podlagi katerega je treba izluščiti vsaj približno resnico. Če si boste vzeli čas in primerjali nekoliko številke med seboj, se vam bodo morda porodila vprašanja: zakaj je tako, kje so vzroki takega stanja, kaj bi se dalo narediti, da bi se stanje izboljšalo.

Morda boste rekli, da je statistika laž. Zares imamo rek, da se laž stopnjuje takole: navadna laž, vražja laž, statistika. Statistika bi naj bila torej najhujša laž. Velja pa tudi, da ima laž kratke noge, čim hujša je, tem prej se razgali.

Treba pa je pripomniti, da se tudi z nepopolnimi podatki vsaj nekoliko približamo resnici. Do popolne resnice pa se tako in tako ne more prikopati nobena znanost, tem manj statična znanost. Zadovoljimo se torej s tem, da se tudi s statistiko resnici vedno bolj bližamo.

Nekaj podatkov so prinesle že lanske Stopinje in če jih imate še pri roki, lahko podatke primerjate s stanjem eno leto pozneje. Primerjava bo prav zanimiva.

Glede števila katoličanov je zanimivo, da je v lendavski in ljutomerski dekaniji nekoliko naraslo, medtem ko je v soboški precej padlo, na drugi strani pa izkazuje soboška dekanija največji prirastek. S podatki torej nekaj ni v redu, bodisi da so manj natančni prejšnje ali to leto. Število aktivnih

TABELA I.

DEKANIJA	Lendava	Ljutomer	M. Sobota	Skupaj ali poprečje
Število katoličanov	35.678	33.445	30.067	99.190
Število aktivnih duhovnikov	17	16	14	47
Na 1 duhovnika katoličanov	2.218	1.962	2.004	2.110
Cerkvenih porok	221	198	236	655
Porok mešane vere	11	5	31	47
Krstov	521	496	508	1.525
Krstov na 1000 katoličanov	14,3	14,4	16,9	15,4
Cerkvenih pogrebov	424	361	361	1.146
Prirastek	97	135	147	379
Ob nedeljah pri maši	15.731	10.088	11.921	37.740
% obveznih pri maši	55,1	37,7	49,9	47,5
Razdeljenih obhajil	493.935	214.867	230.138	938.940
Na 1 vernika obhajil	13,3	6,5	7,9	9,3
Naročnikov DRUŽINE	3.237	2.550	2.904	8.691
Naročnikov OGNJIŠČA	1.347	1.254	1.314	3.915
Naročnikov MOHORJEVIH	656	976	610	2.242

duhovnikov se je žal zmanjšalo za enega. Najugodnejše stanje je v ljutomerski dekaniji, kjer pride na enega duhovnika pod 2000 vernikov, najslabše pa je v lendavski dekaniji. Stanje je nezadovoljivo, če upoštevamo, da za intenzivno dušno pastirstvo ne bi smelo priti nad 1000 vernikov na enega duhovnika. Sedaj so duhovniki torej dvakratno obremenjeni.

Poroke mešane vere so nekoliko narasle od prejšnjega leta.

KRSTOV ima največ soboška dekanija in sicer na 1000 katoličanov 16,9, medtem ko jih ima lendavska dekanija najmanj, samo 14,3, toda tudi ljutomerska dekanija je od lendavske boljša samo za eno desetinko. Obe dekaniji sta nekoliko pod škofijskim poprečjem, ki znaša 15,5.

Prirastek, kakor rečeno, je največji v soboški dekaniji, izredno nizek je v lendavski, medtem ko se ljutomerska dekanija drži nekje na sredi. Še veliko večja razlika je seveda med posameznimi župnijami, kakor je razvidno iz II. tabele.

OBISK MAŠE ob navadnih nedeljah je bil v področju 47,5. Od sto vernikov, ki so dolžni biti pri maši, jih je bilo pri maši malo več kot 47.

Glede obiska prednjači lendavska dekanija s 55,1 odstotkom, precej zadaj pa je ljutomerska s 37,7 odst. Če se vprašamo, odkod ta razlika, bo gotovo eden izmed vzrokov tudi ta, da je 11 lendavskih župnij stisnjenih na razmeroma majhno ozemlje in imajo verniki poprečno bližje k cerkvi, kakor pa v ljutomerski dekaniji, ki se razteza na precej večjem ozemlju in ima samo 9 župnij.

OBHAJIL je bilo samo v lendavski dekaniji nekoliko več, kakor v ljutomerski in soboški skupaj. Natančneje: na 100 obhajil v ljutomerski in soboški dekaniji skupaj pride 110 obhajil v lendavski. Na enega katoličana, ki je zmožen prejeti obhajilo, in brez vsakdanjih obhajancev, pride v lendavski dekaniji 13,3 obhajil, v ljutomerski 6,5 in soboški 7,9 obhajil.

Med tem ko število vernikov pri maši ostaja skoraj isto ali nekoliko pada in ostaja tudi število obhajil isto z malimi odstopanji, pa opazamo močan padec

VERSKEGA TISKA. Poglejmo samo zadnja tri leta:

TABELA II.

DEKANIJA	Lendava			Ljutomer			M. Sobota		
	1971	1972	1973	1971	1972	1973	1971	1972	1973
Leto									
DRUŽINA	2522	3505	3237	2930	2948	2550	3014	2997	2904
OGNJIŠČE	2081	1401	1347	1315	1305	1254	1199	1271	1314
MOHORJEVKE	996	1095	656	1063	1243	976	645	790	610

DRUŽINA — je v letu 1973 padla v vseh treh dekanijah in sicer od najvišjega števila v teh treh letih: v lendavski dekaniji za 2 odst., v ljutomerski za 4 odst., v soboški za 4 odst.

OGNJIŠČE je v istem času v lendavski dekaniji padlo za 35 odst., v ljutomerski za 5 odst., v soboški dekaniji pa se je število naročnikov zadnje leto dvignilo od najnižjega v teh treh letih za 9 odst.

MOHORJEVKE so zgubile največ naročnikov, kajti med tem, ko je razlika pri Družini in Ognjišču le nekaj odstotkov (razen Ognjišča v lendavski dekaniji), je pa razlika v številu naročnikov mohorskih knjig vendarle prevelika, saj znaša padec naročnikov v lendavski dekaniji 40 odst., v ljutomerski 21 odst. in v soboški 23 odst.

Mislím, da bi si za tak velik padec v vseh treh dekanijah morali izprašati vest tako poverjeniki mohorskih knjig, kakor tudi, in morda še bolj, uredniški odbor Mohorjeve družbe.

V tretji tabeli smo iz razumljivih razlogov izpustili imena župnij in smo jih označili samo s številkami. Na podlagi števil pa lahko vsak spozna svojo župnijo in jo primerja z drugimi. Imena drugih župnij pri tem niso važna.

Če se nekoliko poglobimo v III. tabelo in primerjamo podatke med seboj, se nam zbudi mnogo vprašanj. Tudi če podatki glede števila katoličanov niso popolnoma natančni, lahko na splošno rečemo, da je dušno pastirstvo tem bolj učinkovito, čim manjša je župnija. Toda čim manjša ne samo po številu katoličanov, ampak tudi po ozemlju, na katerem se razprostira. Razume se, da recimo trije duhovniki v župniji z 10.000 katoličani ne morejo doseči istih uspehov, kakor eden v župniji s 1000 katoličani. Treba bi bilo velike župnije deliti na manjše enote, toda ni dovolj duhovnikov.

Najbolj zaskrbljujoče pa je to, da je tako malo prirastka. Izmed triin- trideset župnij pomurskega področja jih je 9 takih, ki imajo več pogrebov kakor krstov. Vzrokov za to je več, eden izmed glavnih pa je gotovo tudi izseljevanje v druge kraje Slovenije in tudi v tujino, temu pa je vzrok pomanjkanje industrije v našem področju. Toda naš namen je prikazati dejstva, o vzrokih pa bi moral nekdo narediti temeljite raziskave.

Odstotek katoličanov, brez malih otrok in bolnikov ter drugih, ki so bili ob navadnih nedeljah pri maši, se giblje od 81 odst. do 19 odst. Podorčno poprečje je 48 odst., kar je zadovoljivo. Na katerem mestu je vaša župnija, lahko razberete iz tabele.

TABELA III.

ŽUPNIJE 73	Št. katoličanov	Krstov	Cerk. pogrebov	Prirastek	% pri maši	Obhajil	Obhajil na 1 vernika	Na 1 izvod verskega tiska Druž., Ognjišča, Mohor, Hitélet katoličanov.
1.	6.626	111	59	+ 52	58	104.000	18,8	4,6
2.	2.226	34	30	+ 4	47	34.800	17,9	5,1
3.	3.998	69	71	— 2	67	52.753	10,8	5,6
4.	2.080	23	31	— 8	60	26.600	11,8	5,2
5.	842	19	13	+ 6	65	25.500	20,0	3,7
6.	869	13	5	+ 8	76	28.863	40,3	3,5
7.	961	14	13	+ 1	62	22.000	15,9	3,8
8.	10.406	96	129	—33	33	62.314	6,3	13,6
9.	1.772	41	17	+24	81	49.953	31,2	3,8
10.	4.500	72	40	+32	61	49.152	11,3	5,9
11.	1.450	29	16	+13	81	38.000	20,6	4,9
12.	3.130	48	34	+14	19	5.280	1,7	15,6
13.	1.399	29	23	+ 6	55	14.812	10,8	7,8
14.	6.704	76	58	+18	44	60.593	9,7	7,1
15.	3.662	50	53	— 3	45	20.300	5,9	5,4
16.	3.986	57	41	+16	37	22.000	4,2	4,7
17.	4.304	75	49	+26	39	31.797	8,0	5,5
18.	7.180	118	69	+49	33	40.688	5,2	7,9
19.	2.420	35	28	+ 7	29	8.121	3,2	12,4
20.	660	8	6	+ 2	57	11.276	15,4	2,6
21.	1.753	30	10	+20	62	12.236	6,6	7,1
22.	996	5	11	— 6	39	4.112	4,4	9,6
23.	680	4	9	— 5	42	2.937	4,5	6,1
24.	2.756	33	44	—11	66	22.170	8,0	6,2
25.	2.494	39	35	+ 4	54	13.287	5,4	9,6
26.	800	14	15	— 1	40	2.510	2,8	14,5
27.	1.722	35	24	+11	70	19.853	12,1	6,3
28.	902	14	14		58	4.800	5,7	5,4
29.	1.441	24	16	+ 8	39	10.819	8,4	4,4
30.	9.950	204	111	+93	43	80.728	7,5	7,3
31.	975	17	8	+ 9	52	10.076	11,1	8,1
32.	2.328	33	35	— 2	46	19.119	8,7	6,3
33.	3.270	56	29	+27	48	27.500	8,8	3,4
Področje	99.190	1525	1146	+379	48	938.940	9,3	6,3

Število obhajil na enega vernika je tudi zelo različno v raznih župnijah in se giblje od 40,3 do 1,7 odst.

Če zdaj še primerjamo število obhajil in odstotek pri maši s tem, koliko katoličanov pride na 1 izvod Družine-Ognjišča-Mohorjevsk in Hitélet-a, vidimo, kako vse to hodi eno z drugim. Čim manj verskega berejo, manj je

obiska pri maši in manj je obhajil. Veljalo bi lahko tudi narobe: čim manj obiska pri maši in obhajil, tem manj je naročnikov verskega tiska.

Razpon števila vernikov na 1 izvod verskega tiska se giblje v našem področju od 2,6 do 15,6 odst. Z drugo besedo: v eni župniji pride en izvod verskega tiska na 2 do 3 ljudi, v drugi pa 15 do 16, ostale župnije pa so nekje vmes med tema skrajnostima. Gotovo pa je, da bo treba verskemu tisku posvetiti mnogo več skrbi, saj je tisk edino družbeno občilo, ki nam je za evangelizacijo na razpolago, kajti niti radio niti televizija niti filmi nimajo verskega programa.

P R E K O S N I C E

Malo sem, malo tja. Tonek sreča Ivana: »Dober dan, Ivan! Kako je kaj?«

Ivan: »Oženil sem se!«

Tonek: »To je pa dobro!«

Ivan: »Ni čisto dobro.«

Tonek: »Zakaj pa ne?«

Ivan: »Dobil sem staro ženo.«

Tonek: »To je pa slabo.«

Ivan: »Ni čisto slabo. Bila je bogata, priženil sem hišo.«

Tonek: »To je pa dobro.«

Ivan: »Pa ni čisto dobro. Hiša je zgorela.«

Tonek: »To je pa slabo.«

Ivan: »Ja, pa le ni čisto slabo. Ona je v njej tudi zgorela!«

Tonek: »To je pa slabo! Moje sožalje!«

Ivan: »Ja, pa le ni čisto slabo.«

Tonek: »Kako to?«

Ivan: »Hiša in žena sta bili dobro zavarovani pri zavarovalnici Sava.«

Otroška logika. Katehet razlaga velike in male preroke. Veliki so štirje, malih je dvanajst. Nato govori o preroku Jonu, ki ga je požrla velika riba. Nato vpraša: »Micka, kako je pa mogla riba požreti preroka Jona?« — Micka: »Požreti ga je mogla zato, ker je bil edin izmed malih prerokov.«

Sodobno mišljenje. Katehet razlaga telesna in duhovna dela usmiljenja in ponavlja z otroki: »Lačne nasititi, žejne napajati, nage oblačiti, bolne zdraviti, jetnike obiskovati...« Nato vpraša: »No Mihec, kaj naredimo, če srečamo lačnega?« — Mihec: »Mu damo jesti.« — Katehet: »In kaj naredimo, če srečamo žejnega?« — Mihec: »Mu damo vode piti.« — In če srečamo bolnega?« — Mihec: »Pokličemo rešilni avto.« — Katehet: »In če srečamo nagega?« — Mihec: »Vstran pogledamo...«

Čut za pravičnost: Jožek je poreden. Mama mu reče: »Ker si poreden, boš danes šel brez večerje spat.« — Jožek se oglasi: »Zakaj pa očka ne naneš brez večerje spat, če je poreden?«

IGRAJMO SE S ŠTEVILKAMI

Nekatera števila imajo čudne lastnosti, kakorkoli jih obračaš, vedno odkriješ v njih neki red, ki se ga nekako ne moreš iznebiti, pa naj delaš z njimi to ali ono.

Eno izmed takih čudnih števil je število 19. Če ga pomnožimo s številom 1 do 10, nam zmnožki dajo števila, ki si sledijo v določenem redu. Pa to še ni vse, njihove številčne vsote zmnožkov so zopet v lepem redu in prav tako tudi številčne vsote številčnih vsot teh zmnožkov. Poglejmo si jih lepo razvrščene:

Število 19 in njegov zmnožek	Številčna vsota zmnožka	Številčna vsota številčne vsote
$19 \times 1 = 19$	$1 + 9 = 10$	$1 + 0 = 1$
$19 \times 2 = 38$	$3 + 8 = 11$	$1 + 1 = 2$
$19 \times 3 = 57$	$5 + 7 = 12$	$1 + 2 = 3$
$19 \times 4 = 76$	$7 + 6 = 13$	$1 + 3 = 4$
$19 \times 5 = 95$	$9 + 5 = 14$	$1 + 4 = 5$
$19 \times 6 = 114$	$11 + 4 = 15$	$1 + 5 = 6$
$19 \times 7 = 133$	$13 + 3 = 16$	$1 + 6 = 7$
$19 \times 8 = 152$	$15 + 2 = 17$	$1 + 7 = 8$
$19 \times 9 = 171$	$17 + 1 = 18$	$1 + 8 = 9$
$19 \times 10 = 190$	$19 + 0 = 19$	$1 + 9 = 10$

Čudno število je tudi 9109. Le pogledjmo njegove zmnožke in številčne vsote teh zmnožkov:

9109 x n	štev. vsota zmnožka je	
$9109 \times 1 = 09109$	"	19
$9109 \times 2 = 18218$	"	20
$9109 \times 3 = 27327$	"	21
$9109 \times 4 = 36436$	"	22
$9109 \times 5 = 45545$	"	23
$9109 \times 6 = 54654$	"	24
$9109 \times 7 = 63763$	"	25
$9109 \times 8 = 72872$	"	26
$9109 \times 9 = 81981$	"	27

Kako se množitelj ponavlja sredi produktov in kako števila enakomerno rastejo in padajo in še prvi in zadnji par v produktiv je vedno enak!

Lepo je delati tudi s številom 9. Recimo, da hočemo z njim množiti zaporedna števila in zaporedno tudi prištevati. Slika bo takale:

$0 \times 9 + 1 = 1$	$= 1$
$1 \times 9 + 2 = 11$	$1 + 1 = 2$
$12 \times 9 + 3 = 111$	$1 + 1 + 1 = 3$
$123 \times 9 + 4 = 1111$	$1 + 1 + 1 + 1 = 4$
$1234 \times 9 + 5 = 11111$	$1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 5$
$12345 \times 9 + 6 = 111111$	$1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 6$
	itd.

Če se hočete malo poigrati s številkami, pa si izračunajte sami še zadnje štiri zmnožke in jim prištejte zapovrstjo še 7, 8, 9, 10. Dobljena slika bo prav lepa in zanimiva.

Lahko s številom 9 množite tudi obrnjena števila in mu prištevate števila od 7 navzdol. To bo lepa slika! Recimo takole:

$$\begin{aligned}9 \times 9 + 7 &= 88 \\98 \times 9 + 6 &= 888 \\987 \times 9 + 5 &= 8888 \\&\text{itd.}\end{aligned}$$

Naprej pa računajte sami, le pri devet mestnem prvem številu pazite, da prištevek obrnete, se pravi začnete z 1.

Morda pa so vam bolj pri srcu načini računskega stroja, ki bojda računa samo z ena in ena? Pa za poskus zmnožite 1×1 , 11×11 , 111×111 itd. toliko časa, da boste na levi in desni imeli po devet enk. Nekaj zelo lepega in zanimivega boste dobili, če rezultate napišete v obliki piramide. Poskusite in obilo užitka!

K A Z A L O

Franc Puncer — Naše stopinje	2
Koledar	3
Vekoslav Grmič — Sveto leto	17
Vilko Novak — Delo in pomen Miklóša Küzmiča	18
Vilko Novak — Miklósi Küzmiči	26
Miklóš Küzmič — Mihaelu Gabru (Jožef Smej)	29
Moje sveto pismo	32
Ivan Škafar — Dva vélika za svobodo zaslužna iz Prlekije	35
Pavel Berden — Pet postaj do povelicanja	43
Intervju s prof. dr. Trstenjakom	44
Vilko Novak — Antonu Trstenjaku	52
Dr. Karel Bedernjak — O župniji Ljutomer in njeni cerkvi	54
Lojze Kozar — Gorička balada	61
Pavel Berden — Luč, ki je ključ	63
Pavel Berden — Gorički veter	66
Jože Zadavec — Ganljivi krik onstran morij	67
Pavel Berden — Kobilje nekdaj in danes	68
Pavel Berden — Gospodov klic	77
Ivan Camplin — Francoski romarji so nas obiskali	77
Ivan Camplin — Bretanja	80
Važnejši dogodki preteklega leta v pomurskih župnijah	81
Marjan Peršak — Mihol iz Zaplátarovec	99
Marjan Peršak — Spomin	100
Marjan Peršak — Jutro	101
Pavel Berden — Klic mladim	101
Jožef Gjuran — Bolgar Vasilij zavzeme Gomilice	103
Prim. dr. Eman Pertl — »Pojdimo čez Mro!«	110
Drago Žižek — (1903 — 1974)	114
Verona Žižek — Moj brat Alfonz	117
Drago Žižek — K vam domov	121
Lojze Kozar — Kolesarska opojnost	122
Frida Kovač — Novo življenje	125
Jože Gerič — Poldetu Kvasniku	130
Jože Gerič — Sanje	130
Pavel Berden — Sam sebi	130
Dr. Alojzij Ostrc — zlatomašnik Murskega polja	131
Mihael Jerič — Ob zlati maši Ivana Jeriča	132
Zlata maša na Gornjem Seniku	140
Marijan Potočnik — Sestra Benjamina Kardinar — usmiljenka in misijonarka	141
Marko Dolinec — Starec Tratnik	143
Lojze Kozar — Statistični pregled verske prakse pomurskega pastoralnega področja	145
Prekosnice	149
Igrajmo se s številkami	150

Poštna številka župnijskih uradov Pomurja

Apače	69253	Mala Nedelja	69243
Beltinci	69231	Markovci — Šalovci	69204
Bogojina	69222	Martjanci	69221
Cankova	69261	Murska Sobota	69000
Cezanjevci — Ljutomer	69240	Odranci — Črensovci	69232
Črensovci	69232	Pečarovci — Mačkovci	69202
Dobrovnik	69223	Petrovci	69203
Dokležovje — Beltinci	69231	Pertoča — Rogašovci	69262
Dolenci — Šalovci	69204	Tišina	69251
G. Radgona	69250	Turnišče	69224
Grad	69264	V. Polana — Črensovci	69232
Hotiza — Lendava	69220	Veržej	69241
Videm ob Ščavnici	69244	Bodonci	69265
Rogaševci	69262	Domanjševci — Križevci	69206
Kobilje — Dobrovnik	69223	G. Slaveči — Kuzma	69263
Kančevci — Križevci	69206	Hodoš	69205
Kapela — Radenci	69252	Križevci v Prekmurju	69206
Križevci pri Ljutomeru	69242	Lendava	69220
Kuzma	69263	Moravci — Martjanci	69221
Lendava	69220	Petrovci	69203
Ljutomer	69240	Puconci	69201

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA **KNJIŽNICA** MURSKA SOBOTA

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE . . .

/1975

262.2(497.12-18)(059)

19025929

COBISS ◻